

3 a

32203

A

MAGYAR NEMZETSÉGEK

A XIV. SZÁZAD KÖZEPÉIG.

IRTA

Dr. KARÁCSONYI JÁNOS,

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA LEV. TAGJA.

HARMADIK KÖTET

ELSŐ FELE.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1901.

200826

MAGYAR NEMZETISÉG

A M. NY. NY. KONFER.

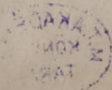
DR. KALASZNYI JÁNOS

NY. NY. KONFER.

NY. NY. KONFER.

A MAGY. TUD. AKADÉMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA.
2674. SZ.

RÁD.

(Raad, Rad.)

A Balatontól nem messze, Szemestől délre esik azon Rád, hajdan falu, ma puszta, mely e nemzetség egykori lakóhelye vala. Három töredéket ismerünk belőle.

a) PARTASÓCZY-ÁG.

Chund		
Tamás, 1235—42. † 1250 előtt	Fülöp 1235—50.	I. Lőrincz 1235—72.
II. Lőrincz		Dezső
Benedek, 1392.		Bertalan, 1392.

b) RÁDI-ÁG.

Imre	Luka
Rád, 1257—61.	Kornél, 1261.
	Korlát, 1261.

c) BÉRI-ÁG.

N.		
Fülöp † 1291 előtt	Benedek 1290—1309. veszprémi püspök	Protáz István, 1304—7. Béry Lőkös 1336—38.

a) A Partasóczy-ág tagjai IV. Béla uralkodása elején sokat jártak külföldi követségekre, még Görögországba is. A tatárjárás idején a királynét védelmezték. Ezért kaptak Pozsegamegyében, a mai Kuttyevo és Kaptol környékén 3 birtokot: Koprina, Blacza és egy ismeretlen (talán Gotó-Szentgyörgy) nevűt. 1250-ben, Tamás halála után, IV. Béla király Fülöp és Lőrincz testvéreket e három birtokban meg-

erősíti s egyszersmind azok határait is kijelölteti.¹⁾ I. Lőrincz 1272-ben V. Istvántól, Bertalan és Benedek 1392-ben Zsigmond királytól megnyerik IV. Béla 1250-iki levelének megerősítését. Az 1392-ben élő tagok Partasóczon, Pozsega-megye északkeleti részén eső faluban laktak. I. Lőrincz leszármazói később Dezsőfy nevet is viseltek.²⁾ Később, de 1413 előtt, e falvak Partasóczi vagy Dezsőfi nevű család kezén voltak.³⁾

b) A Rádi-ág tagjai közül Rád 1257-ben tardi jószágának Bucs-málja nevű részét eladja a somogymegyei volt alesperesnek.⁴⁾ 1261-ben pedig ugyancsak e Rád, továbbá Kornél s ennek fia, Korlát (Konrád) összes tardi birtokaikat eladják a pannonhalmi monostornak.⁴⁾

c) A Béry-ág legkimagaslóbb alakja Benedek, 1290—1309. években veszprémi püspök. Fülöp nevű testvére is hatalmas úr lehetett, mert hazánk déli részén Orikeny nevű várat birt. Ezt azonban 1291-ben Bágyonfia Csák elfoglalva tartotta.⁵⁾ Másik testvére (de az oklevelek rendes kifejezéseiből következtetve, nem édes, hanem unokatestvére), Protázfia István 1304-ben a veszprémmegyei Vámoson jókora darab földet és Palaznakon egy darab szőlőt vásárolt.⁶⁾ E szerzeményét 1307-ben átengedi a veszprémi püspökségnek s megkapja érte cserébe a veszprémi egyháznak Baja és Csanád közt régen Bodrog, most Pestmegye területén eső 5 halastavat, a szomszédos Asszonyfalvában levő földdarabbal együtt.⁷⁾ Istvánfia Lőkös 1336-ban ezen időközben elidegenített halastavakba magát a szekszárdi konvent által újra beiktattatá,⁸⁾ de két év múlva oly nagy szorultságba jutott, hogy az ekként visszaszerzett halastavakat és asszonyfalvi birtokot potom 5 márkáért a veszprémi püspöknek eladá.⁹⁾

Lőköst mindkét izben »Béry«-nek írják. E Bér falu hajdan Tolnamegyében, a mai Tápé és Német-Kér tájékán esett, s a XV. században is Béry nevű család birta.¹⁰⁾ 1346-ban

---

¹⁾ Starine XXVI. 207. — ²⁾ Orsz. lt. DI. 33,707., 10,046.; Csánki i. m. II. 420., 441., 446. — ³⁾ W. II. 294. — ⁴⁾ W. III. 12. — ⁵⁾ Zal. I. 101. — ⁶⁾ Zal. I. 122. — ⁷⁾ U. o. 127. — ⁸⁾ H. O. IV. 157. — ⁹⁾ U. o. 164. — ¹⁰⁾ Csánki i. m. III. k. 417.

is előfordul egy Béry András nevű tolnamegyei királyi ember,¹⁾ de Lőkössel való összeköttetése ismeretlen.

Ha a somogymegyei Rád faluban lakó nemesek mind tagjai voltak a Rád nemzetségnek, akkor ide sorolandók még azon Ampodin (Kis-Ampod), a ki 1270 táján fogott bíró volt Koppány Czene és egy somogymegyei nemes közt,²⁾ továbbá azon Márk, a ki 1318-ban a pannonhalmi monostor rádi birtokát (állítólag az apát engedelméből) használta,³⁾ s végül I. Him (Heym) fiai: II. Him, Pál és Dénes, a kik 30 holdnyi rádi birtokukat kaszálóstul és szőlőstül együtt 1255-ben a pannonhalmi monostornak adták.⁴⁾

RÁTÓT.

(Ratold, Rathold, Ratholth.)

Kézai és a Képes Krónika szerint Rátót és Olivér nevű, Casertából, Nápoly mellől származó és Kálmán király idejében hazánkba költöző testvér-lovagok voltak e nemzetség alapítói.⁵⁾ Ha ez való, akkor Busillával, Kálmán király nejevel költöztek be. Erre mutat az is, hogy a régi magyar királynék székhelyének, Veszprémnek közelében a mai Rátót (régén Nagy-Rátót)⁶⁾ falu területét kapták a királytól szálláshelyül. Itt alkotta aztán a beköltözött Rátót lovag az ő nevéől hívott falut, itt épített később ivadéka a Boldogságos Szűz tiszteletére avatott s a premontrei szerzetesek kezére bízott monostort.⁷⁾

Vácztól délkeletre is jókora területet kapott a nemzetség s ott másik, szintén Rátót nevű falut telepített. Ezzel aztán megindult a nemzetség elágazása s terjeszkedett, különösen délnyugati és északkeleti irányban, Zala-, Heves- és Gömörmegyébe.

Gyulaffy-, nádori és felső-örsi ágakra és egyes tagokra oszlik.

¹⁾ Z. II. 205. — ²⁾ H. O. VII. 123. — ³⁾ H. O. I. 112. — ⁴⁾ W. VII. 414. — ⁵⁾ Hist. Hung. Font. II. 94., 131. — ⁶⁾ W. XII. 383. — ⁷⁾ Csánki i. m. III. 248.

Megjegyezzük azonban, hogy véleményünk szerint a Gyulaffy és a nádori ágak ekként függöttek össze:

I. Lesták, 1190-ben vajda	
I. Rátót	I. Gyula
<i>Ettől a nádori ág</i>	<i>Ettől a Gyulaffy-ág</i>

Mivel azonban e véleményünket csak a Lesták és Rátót személyneveknek a nádori ágnál tapasztalható sűrű ismétlődésére alapíthatjuk, egyelőre a Gyulaffy és a nádori ágakat külön ismertetjük.

I. GYULAFFY-ÁG.

I. Lesták		
I. Rátót 1203. somogyi ispán	I. Gyula, ¹⁾ 1214—39. a királyi udvarbíró, <i>a rátóti Gyulaffy család őse</i>	
	I. Balduin, ²⁾ 1235—46. a főpohárnok	
II. Gyula, ³⁾ 1278. országbíró ~ Csák Kinga, 1317-ben özvegy	II. Balduin ⁴⁾ 1283.	(?) I. Lőrincz ⁵⁾ 1260.
III. Gyula ³⁾ † 1317 előtt	Demeter ⁶⁾ 1300.	II. Lőrincz, ⁷⁾ 1290. Jegyese Kacsics leány
János, ⁸⁾ 1324—60.	László, ⁸⁾ 1314—60.	

Hogy I. Gyulának atyja Lesták (Leusták, Lestyán, Lestár) volt, gr. Kemény József hitelén alapszik. Br. Radvánszky Béla 1880-ban olvashatatlannak találta a gr. Wass család csegei levéltárában levő 1230-iki okirat azon helyét, hol I. Gyula atyjának neve állott,⁹⁾ de lehet, hogy egy félszázaddal előbb e hely még olvasható vala. Ez az 1230-iki irat mondja, hogy I. Lesták 1182 táján a görögökkel folytatott háború idején erdélyi vajda vala.⁹⁾

I. Rátótról csak annyit tudunk, hogy 1203-ban a somogyi ispáni tisztet bírta.¹⁰⁾ Minden esetre valamiről nagyon emlékezetes férfiú volt a kortársak szemében, mert I. Gyulát az oklevél-készítők rendszeren »Frater Ratholth« névvel különböztetik meg a többi Gyulától.

¹⁾ F. VII/4. 84. — ²⁾ W. X. 328. — ³⁾ A. I. 417. — ⁴⁾ W. XII. 383.; v. ö. A. IV. 148. — ⁵⁾ F. VII/5. 329. — ⁶⁾ F. IX/7. 728. — ⁷⁾ Z. I. 368.; A. IV. 148. — ⁸⁾ Zal. I. 233—34. — ⁹⁾ H. O. VII. 20. — ¹⁰⁾ F. VI/2. 361.

I. Gyula kezdette meg a Rátót nembeliek közt azon változatos hivatalviselést, a melyben aztán atyafiai közül annyian követték. 1214-ben nyitrai ispán,¹⁾ 1219—21-ig királyi udvarbíró és kevei ispán vala. Ez időszakban egyik poroszlója a pestmegyei Rátóton lakott.²⁾ 1221 végén az udvarbírószágot át kellett engednie Bánk-bánnak.³⁾ Nemsokára I. Gyula IV. Béla pártjára állott. 1230—31-ben IV. Béla kiskirály mellett az erdélyi vajdai tisztet bírta,⁴⁾ majd 1235-ben IV. Béla trónralépte után újra visszakapta régi hivatalát, a királyi udvarbírószágot s bírta azt a csanádi (1235), később a hevesi (1236) ispánsággal együtt 1239-ig.⁵⁾

I. Balduin 1235-ben főpohárnok, 1240—44-ben vasi ispán volt.⁶⁾ 1246-ban 50 márkát adott kölcsön II. Oslfia Benedeknek,⁷⁾ 1246-ban kelet felől mindenütt szomszédos birtokos volt a füleki uradalommal.⁸⁾ Éppen ez teszi kétségtelenné, hogy az 1283-ban élő és Nagy-Rátóton (Veszprém.) birtokos II. Balduin⁹⁾ az ő fia volt, mert e II. Balduin unokái ősi jogon még 1341-ben is bírták a füleki uradalommal kelet felől határos Korlát, Béna, Csoma és Musztona falvakat.¹⁰⁾

II. Gyula 1278-ban országbíró volt. Egyetlen fennmaradt levelét a veszprémmegyei Rátóton keltezi és I. Loránd nádort »Frater charissimus«-ának nevezi.¹¹⁾ Ha másunnan nem is tudnók, ez is kétségtelenné tenné, hogy e Gyula országbíró a Rátót nemnek tagja volt. 1279-ben bakonyi ispán s zalamegyei Csobáncztól nem messze eső föld átadására kiküldött királyi ember.¹²⁾

I. Balduin harmadik fiának tartjuk azon Rátót nembeli Lőrinczet, a ki 1260-ban a Gyulaffy-ág ősi jószágát képező zalamegyei Gyula-Kesziben lakott s a pálosok részére ez évben a szentjakabi kolostort alapította.¹³⁾

¹⁾ F. III/1. 163. — ²⁾ F. III/1. 269., 287., 320.; Váradi regestrum 75., 77. — ³⁾ H. O. VI. 15. — ⁴⁾ Tkalčić I. 68.; F. VII/4. 84.; Urkundenbuch I. 55. — ⁵⁾ F. IV/1. 27.; H. O. VI. 34. Czimere is látható e levél pecsétjén. F. IV/1. 111., 139.; W. II. 99., 95. — ⁶⁾ F. IV/1. 27., IV/3. 552., IV/1. 324. — ⁷⁾ W. X. 328. Az évszám kiigazítandó 1246—47-re. — ⁸⁾ F. IV/1. 407. — ⁹⁾ W. XII. 383. — ¹⁰⁾ A. IV. 148. — ¹¹⁾ W. XII. 234. — ¹²⁾ H. Okl. 80. — ¹³⁾ F. VII/5. 329.

III. Gyula 1317 előtt ifjú korában meghalt. Halála előtt az anyja után kapott veszprémmegyei Torna falut eladta. Kesergő özvegy anyja 1317-ben ez eladást a maga részéről is jóváhagyja.¹⁾

Demeter 1300-ban egyszerre úgy tűnik elénk, mint Csobáncz várának hatalmas, külön várnagyot tartó ura. — Ifjú hevétől elragadtatva hatalmát erőszakoskodásra használta, a veszprémi püspök pedig e miatt egyházi tilalmat mondott ki birtokaira. Végre 1300 aug. 29-én kiegyezett a püspökkel s megfogadta, hogy Veszprém megtámadásáért 50 nemesel együtt alázatosan bocsánatért fog könyörögni a püspök előtt.²⁾ — E Demeter is meghalt 1329 előtt, még pedig — mivel Csobáncz vára később II. Lőrincz leszármazóinak kezén van,³⁾ s mivel a III. Gyulától és Demetertől a veszprémi egyháznak okozott károkért II. Lőrincz fiai tesznek eleget⁴⁾ — magtalanul.

II. Lőrincz 1290-ben a Rátót és Kacsics nemzetség közt kötött béke megerősítése végett Kacsics Mihálynak leányát jegyzi el feleségül.⁵⁾ Később némi károkat ő is okozott a Gyula-Keszivel határos Kál völgyben birtokos veszprémi egyháznak.⁶⁾

János és László, II. Lőrincz fiai, 1324-ben javadalmazták a Gyula-Keszi közelében eső taladi pálos kolostort,⁷⁾ 1329-ben kibékülnek a veszprémi püspökkel s visszaadják ennek Nyirád és Szőcs helységeket.⁸⁾ 1339—1341-ben a hatalmas Szécsényi Tamással pereltek a biharmegyei Tamáshida déli részéért (ma Tamásda); de inkább odaadták gömörmegyei uradalmukból Korlát és Csoma falvakat, mintsem Tamáshida déli részét kezükből kiereszszék.⁸⁾ Az övék maradt még ott a Várgedétől nyugatra feküdt (ma ismeretlen) Kisfalud, Béna és Musztona (ma puszta Nógrádm.).⁸⁾ Ezenkívül János 1330-ban Kaba Demeter megöletése miatt 60 márkányi vérdíjat fizet,⁹⁾ 1347-ben pedig a Csupak és Palaznok közt eső Záh, másként Báldonberke nevű föld-

---

¹⁾ A. I. 417. — ²⁾ F. IX/7. 728. — ³⁾ Csánki i. m. III. 10. —
⁴⁾ Zal. I. 234. — ⁵⁾ F. VI/1. 70. — ⁶⁾ Zal. I. 233—34. — ⁷⁾ U. o. 172. —
⁸⁾ A. IV. 148—51. — ⁹⁾ Z. I. 368.

darabról a valódi tulajdonosok, a veszprémi egyház és bakonybéli apátság, javára lemond.¹⁾ László 1344-ben Lád-Tomaj átadására kiküldött királyi ember,²⁾ 1350-ben egy darab lovasi földet zálogba vesz,³⁾ 1360-ban barsi főispán és János testvérével együtt királyi adományban részesül.⁴⁾

II. NÁDORI-ÁG. Azért nevezzük ekként, mert 2 század alatt négy nádort adott hazánknak. Nemzedékrendét lásd a mellékleten.

a) Politikai és családi története.

E dús nemzedékrend csupán két helyütt nem igazolható oklevelekkel. Nevezetesen a számos oklevél egyike sem mondja meg, ki volt a nagynevű I. Lóránt nádornak, »az ország természetes oszlopának,« atyja? De elárulja ezt először I. Lóránt híres pecsétje, a melynek körirata így szól: »Sigillum Dominici magistri thavernicorum regi Hungarie«, belsejébe pedig a paizs mellé e szavak vannak vésvé: »Sigillum Rolanti magistri«. ⁵⁾ Hogyan kerülhetett volna I. Domokos tárnokmester pecsétnyomója I. Lóránthoz? hogy merte volna ez a maga nevét a paizs mellé vésetni? micsoda képpel használhatta volna ő azt még nádor korában is hivatalos pecsétnyomóul? ha nem lett volna I. Domokos tárnokmester fia?! Elárulja és bizonyítja ezt másodszer az 1283-iki osztálylevél. E szerint 1283-ban II. Domokos és I. László (I. István fiai), II. Lóránt és I. Dezső (II. Lesták vagy Lestyán fiai), I. Radnót és Miklós (Olivér fiai) tiltakoznak I. Lóránt fiának, Mátyásnak tékozlása ellen s kényszerítették e Mátyást, hogy mind örökölt, mind szerzett jószágait osztályra bocsássa. ⁶⁾ Világos ebből, hogy ezeket a nemzetségi kapocsnál is szorosabb, közeli, másod-íznél tovább nem terjedhető vérség kötötte össze s így nagyatyjuknak egynek kellett lennie. Mivel pedig II. Domokosnál kétségtelen, hogy nagyatyját I. Domokosnak hívták, ⁷⁾ ez volt Mátyásnak, továbbá II. Lórántnak és I. Radnótnak is nagyatyja, I. Lórántnak, illetve II. Lestáknak és I. Olivérnek pedig atyja.

---

¹⁾ H. O. III. 156. — ²⁾ Zal. I. 416. — ³⁾ U. o. 495. — ⁴⁾ F. IX/3. 683. — ⁵⁾ Egyik lenyomata az orsz. lt.-ban (l. Nyáry: Heraldika 74.), másik az Ipolyi gyűjteményben N.-Váradon, harmadik a Kisfaludy lt.-ban (l. F. VII/3.) 35. — ⁶⁾ W. XII. 382. — ⁷⁾ W. XI. 545.

Bizonyítják ezt egyéb mellékkörülmények is. V. István azt állítja, hogy I. Lóránt édes testvérei (fratres carnales) az 1265-iki nagy válság idején rendületlenül mellette maradtak. Oklevéileg bizonyos ez I. Porcz Istvánról.¹⁾ De ha ez édes testvére volt I. Lórántnak, akkor I. Lórántnak is I. Domokos volt az atyja. Továbbá I. Lóránt 1256-ban Pok II. Móricz házánál keltezi levelét.²⁾ E Pok II. Móriczról bizonyos, hogy felesége I. Domokos leánya volt.³⁾ Nagyon hihető tehát, hogy I. Lóránt 1256-ban sógorát látogatta meg, midőn Pok II. Móricz házában tartózkodott. Igazoltuk ezzel egyúttal azt is, miért tartjuk II. Lestákot és I. Olivért I. Domokos fiainak.

IV. Lestákot és III. Domokost pedig azért véljük III. Rátót leszármazóinak, mert 1366-ban III. Domokos, IV. Lesták testvére, III. Olivér fiaival együtt folytat pert a fejevári keresztesek ellen⁴⁾ s ez birtokközösségre, közös és közel atyafiságra mutat.

I. Domokos az 1238—40. években volt IV. Béla király tárnokmestere és 1240-ben egyszersmind bihari ispán.⁵⁾

A következő évben I. Lóránt kezdi meg hivatalos pályáját, a melynél hosszabbat és változatosabbat keveset ismert a magyar történet.

1241 szept. 21-én főpohárnok.⁶⁾

1242—46-ban főasztalnok és nyitrai, majd 1244-től kezdve soproni ispán.⁷⁾

1246 júliustól 1248-ig országbíró.⁸⁾

1248—1260-ig nádor és egyszersmind pozsonyi ispán.⁹⁾

1261—1267-ig tótországi bán, 1266-ban egyszersmind Spalato ispánja.¹⁰⁾

1271-ben lett örökös (czímzetes) bán és kemléki ispán.¹¹⁾

1272 decz. 1-től 1273 májusig másodizben nádor és egyszersmind mácsovi bán.¹²⁾

---

¹⁾ W. XI. 545. — ²⁾ Sopr. I. 23—24. — ³⁾ H. Okl. 53. — ⁴⁾ F. IX/6. 246. — ⁵⁾ F. IV/1. 111., 135., IV/3. 553.; H. Okl. 53. — ⁶⁾ W. VII. 117. — ⁷⁾ F. IV/1. 250., 324.; W. XII. 689., VII. 133., 157.; F. IV/1. 421. — ⁸⁾ F. IV/1. 454.; W. X. 328. Wenzel hozzávetése hibás és kiigazítandó. — ⁹⁾ W. VII. 260., 516. stb. stb. — ¹⁰⁾ H. O. VIII. 87.; Starine XXVII. 72., 65. — ¹¹⁾ F. V/1. 195. — ¹²⁾ F. V/2. 51., 57., 86.

1273 június 1-től deczemberig harmadízben nádor.¹⁾

1275 juniustól novemberig negyedízben nádor.²⁾

1275 novemberben, deczemberben az ifjú királyné tárnokmestere és zanaí ispán.³⁾

1277 végén volt bán és országbiró. Nemsokára, legalább is 1278-ban meghalt.⁴⁾

Hogy előkelő állásaiban döntő részt vett I. Lóránt hazánk ügyeinek vezetésében, az szinte természetes. Az 1254-iki IV. Béla és Ottokár cseh király közt létrejött békekötést ő is megpecsételi.⁵⁾ 1255—56-ban a várföldek visszavételére kiküldött pozsony- és bodrogmegyei bizottságoknak tagja.⁶⁾ 1260-ban a morvamezei csata alkalmával IV. Béla mellett állott s a vereség után a békét ő közvetítette.⁷⁾ 1263—64-ben IV. Béla az országos vegyes-bizottság tagjává nevezte ki.⁸⁾ 1266-ban a király parancsolatjára V. Istvánt segítette a hazánkból kiszökő kúnok megfékezésében.⁹⁾ De ezzel, valamint V. István érdekében tett felszólalásaival annyira magára haragította IV. Bélát, hogy ez tőle a báni hivatalt elvette.¹⁰⁾

Az V. István és IV. Béla közt folyt harcban tünt ki I. Domokos másik fia, Porcz I. István is. Hűségével és V. István egyik veszedelmes ellenségének, Aba nembeli Vata fia Lászlónak elfogásával tett nagy szolgálatot a szorongatott kis-királynak úgy, hogy ez 1265 végén Porcz Istvánt az ifjú királyné főlovászmesterévé nevezte ki és az ágasvári uradalommal (Ágasvára, Kutassó, Bärkány, Tar falvak), továbbá a pásztohi cziszterci apátság kegyuraságával jutalmazta meg.¹¹⁾ Később V. István a pásztohi apátság népei felett szabad ispánságot is adott neki.¹²⁾ Meg is maradt Porcz I. István főlovászmesteri hivatalában 1272-ig és a mellett 1272-ben a trencsényi főispáni tisztelet is bírta.¹³⁾ 1277-ben pedig IV. László udvari hű szolgálatait Lápasd faluval (Nógrádmegye) jutalmazta.¹⁴⁾ Fia, II.

¹⁾ F. V/3. 94., 126. — ²⁾ F. V/2. 245. — ³⁾ F. V/2. 235., 279. —

⁴⁾ H. O. VI. 227.; v. ö. W. XII. 234. — ⁵⁾ F. VII/1. 300. — ⁶⁾ H. O. VI. 84.; F. IV/2. 328.; W. VII. 436. — ⁷⁾ H. O. VII. 87. — ⁸⁾ F. IV/3. 325., 385. — ⁹⁾ F. IV/3. 346., VII/2. 13. — ¹⁰⁾ F. VII/2. 13. —

¹¹⁾ W. XI. 545. — ¹²⁾ F. VIII/7. 361. — ¹³⁾ U. o. — ¹⁴⁾ F. VII/3. 80.

Domokos, szintén a kis- király, V. István udvarában kezdte meg pályafutását. Sárosi ispán lett s már 1270 előtt a Putnok mellett eső Pogony falut kapta jutalmúl.¹⁾

I. Lóránt bánsága idejében a Dráván túl Pozsegamegyében s még lejjebb, az Unna és Száva közén, igyekezett nagy uradalmakat szerezni.²⁾ V. István idejében még inkább drávántúli nagybirtokossá vált, mert e király, hogy I. Lórántot a szenvedett méltatlanságokért kárpótolja, neki adta a nagy- kemléki várat (Körösmegye) uradalmával, szolgáló népeivel együtt.³⁾ V. István és IV. László idejében újra a közpályára lépett I. Lóránt. Ő volt a békekövet az 1271-iki háború befejezésekor.⁴⁾ Résztvett Győr 1273-iki visszafoglalásában; gondoskodott 1275-ben ekkori hű szolgálinak, a Csögleyeknek megjutalmaztatásáról.⁵⁾ IV. László idejében a Gút-Keled Joachimféle párttal emelkedett vagy bukott, mígnem 1278-ban bevégezte földi pályáját.⁶⁾

I. Lórántnak két Rátót nevű fia volt. Az egyik 1266 előtt meghalt, mert özvegyének hitbérént és hozománydíját már 1266-ban kifizeti az atya, I. Lóránt.⁷⁾ Másik Rátót nevű fiát 1278-tól kezdve Mátyás ispánnal együtt folyton emlegetik az oklevelek. Mind Mátyás, mind II. Rátót még ifjak lehettek atyjuk halálakor, mert valódi ifjúi könnyelműséggel tékoztak örökségüket s 1280-tól kezdve 1290-ig egyebet se beszélnek róluk az oklevelek, mint hogy majd ezen, majd azon uradalmukat eladták.⁸⁾ Egyetlen nemes vonásuk, hogy 1278-ban mindjárt átadták özvegy anyjuknak a pozsegamegyei Aravichka nevű s atyjuktól is özvegyének eltartására szánt uradalmat.⁹⁾

Unokatestvéreik már 1282-ben megsokalták Mátyás és III. Rátót pazarlását, mert méltán tartottak attól, hogy mire az osztályra kerül a sor, I. Lóránt fiainak nem lesz mit szétosztásra bocsátaniok. Hosszú veszekedés után tehát 1283-ban

1) Knauz I. 572—73. — 2) H. O. VIII. 88., 95.; W. XI. 543.; Blagay okl. 17.; W. XII. 234., 374. — 3) F. VII/2. 12—14.; V/1. 195. — 4) F. V/1. 111., 210. — 5) F. VII/2. 37—38. — 6) W. XII. 234. — 7) W. XI. 562. — 8) Kub. I. 118.; F. V/3. 51., 104., 106.; W. XII. 374., 542.; Z. I. 64—65.; H. O. VIII. 255.; M. Történ. Tár, 1890. 592. — 9) W. XII. 234.

a király előtt a jószág megosztására kényszerítették őket. I. Lóránt fiaié maradt a nagy-rátóti rész (Veszprémmegye), Lápa falu (Somogy megye), a nagy-kemléki (Körösmegye) és a pozsegamegyei uradalmak, Halász (Szabolcsmegye) és Kövesd (Zemplénnegye). Ellenben Porcz I. István, II. Lesták és I. Olivér fiainak javára lemondottak Pata, Szentgyörgy (Somogy megye), Rátót (Pestmegye), Feled, Putnok (Gömörmegye), Kaza (Borsodmegye), Puszt-Ujlak és tartozékai (Biharmegye), Csicsó, Rettég (Szolnok-Dobokamegye) és Sélpe (Pozsonymegye) falvakról és uradalmakról.¹⁾

Porcz I. István, II. Lesták és I. Olivér fiai aztán tovább folytatták az osztozkodást, még pedig, mint a későbbi fejleményekből megtetszik, akként, hogy Rátót és Kaza Porcz I. István fiainak (a Pásztohy-alágnak), Pata, Szentgyörgy és Feled II. Lesták fiainak (a Feledy-alágnak), Putnok és Puszt-Ujlak I. Olivér fiainak (a Putnoky-alágnak) jutott. Ezen nevezetes 1283-iki osztály lón tehát az alapja annak, hogy Porcz István fiaitól a Pásztohy, Tary és Kazai Kakas, II. Lesták fiaitól a Kaplay, Feledy, Ilsvay vagy Jolsvay és Lórántfy I. Olivér fiaitól pedig a Putnoky családok származtak.

1280-ban II. Lóránt, I. (Vak) Dezső, I. Radnót és Vecse Miklós hősiiesen védték az egresi monostort a lázadó kúnok ellen, a következő évben pedig résztvettek Gede vár megvívásában.²⁾ Az erre következő hódtavi csatában (1282) nemcsak ők, hanem II. Domokos, I. László és Lőrincz is mint rettenthetetlen oroszlánok küzdöttek. Lőrincz ott is halt meg a harc mezéjén.³⁾ Méltán megérdemelték tehát a kapott Mucsony, Damok és Horvát borsodmegyei [falvakat¹⁾] s a patai, meg szentgyörgyi uradalmak fölött nyert szabad ispánságot.³⁾

IV. László uralkodásának utolsó éveiben a Rátót nemzetség ezen Heves- és Gömörmegyében lakó ága rettentően összeveszett a Kacsics nemzetséggel, ennek szöllősi várát elfoglalta, kastélyát felégette, 14 emberét megölte. Az 1290-ik év, III. András trónraléptének éve, végre meghozta a békét a két nemzetség között, de a Pásztohy, Feledy és Putnoki alágaknak 200 márka kárpótlást kellett fizetniök s a

¹⁾ W. XII. 382—83. — ²⁾ F. V/3. 207. — ³⁾ U. o. 166.

felégetett városokat, kastélyokat fölépítenők. Ezen béke megerősítésére I. László (Laczk) Kacsics Miklós lányát jegyezte el.¹⁾

III. András uralkodása idején a Rátót nemzetség ezen ága megint számos és jeles tisztviselőt adott hazánknak. II. Domokos 1293—1301-ig tárnokmester,²⁾ I. László (Laczk) 1294-ben főasztalnok, 1297-ben tótországi bán,³⁾ II. Lóránt pedig 1298 júliustól 1299-iki juliusig dunáninneri nádor vala.⁴⁾ Mind a hárman részt vettek az 1298 július 29-iki országgyűlésen.⁵⁾ II. Domokos 1299-ben első azok között, a kik a király és Ákos István országbíró közt kötött esküt megerősítik,⁶⁾ a mint 1298-ban is az összes világi országnagyok közt első helyen említik (talán koránál fogva). Testvére, Kakas, 1300-ban bodrogi és tolnai ispán vala s ugyanekkor nevezetes pert nyert meg Szaday János ellen, a ki az ő birtokát Sátoralja-Ujhelyt 1290-ben elpusztította, 1299-ben pedig zombori (Zemplénmegye) jószágán a bírót és gazdatisztet megölte, 30 márkányi kárt tett és a Taktaközön 3 halastavát Fejő nevű földdarabbal együtt elfoglalta.⁷⁾ Viszont azonban II. Lórántot is arról vádolják a Hont-Pázmány nem Bozóky-ágának tagjai, hogy fogva vitte őket Egerbe a káptalan elé s úgy kényszeríté őket Harmacz és Velezd eladására.⁸⁾

II. Domokos 1301. január 14-én a király halála, temetése idején és a budai várnak a királyné kezéből átvételekor éppen Budán volt.⁹⁾ Korán értekezhetett tehát testvéreivel és unokatestvéreivel a választandó király felől. Mindnyájan egyértelműleg Venczel pártjára állottak. I. László bán volt egyike a gyermek-király meghívására küldött ünnepi követeknek.¹⁰⁾ II. Domokos elveszté ugyan a tárnokmesteri tiszteletet, de kárpótolták őt Nógrád- és Fejérmegyéek ispánságaival.¹¹⁾ Kakas mindjárt Venczel uralkodása kezdetén jutalmúl kapta Tiszavárkonyt.¹²⁾ 1302-ben főlovászmester lett.¹¹⁾ I. másként Vak

¹⁾ F. VI/1. 69. — ²⁾ H. O. VIII. 320., 334.; W. X. 261., 264.; H. O. VII. 264.; F. VII/5. 502.; W. V. 202.; H. O. VI. 434.; Knauz. II. 480. — ³⁾ F. VII/3. 102., 104., 107.; III/2. 461.; W. X. 264. — ⁴⁾ F. VII/5. 502., Z. I. 89.; H. O. VIII. 385.; H. O. VII. 279. — ⁵⁾ F. VII/5. 502. — ⁶⁾ H. O. VII. 434. — ⁷⁾ F. VI/2. 290. — ⁸⁾ Orsz. lt. D. O. 1388. — ⁹⁾ F. VI/2. 326. — ¹⁰⁾ A. I. 53. — ¹¹⁾ F. VIII/1. 92., 116., 157.; A. I. 42. — ¹²⁾ F. VI/2. 302.

Dezső 1302—4-ben a borsodi és gömöri ispáni hivatalokat bírta és II. Lóránt testvérével együtt jelen volt az 1302-iki híres diósgyőri lakodalmon.¹⁾ Venczel idejében, 1302-ben, történt az is, hogy a három (Pásztohy, Feledy és Putnoky) alág tagjai a patai uradalmukhoz foglalt Basal nevű falut (Somogy megye) visszaadták jogos tulajdonosának, a Győr nemzetségnek.²⁾

Az öreg Venczel királynak 1304-iki hadjárata és pusztítása felnyitotta II. Domokosnak, testvéreinek és unokatestvéreinek szemeit és ekkor teljes erejükből csatlakoztak I. Károly pártjához. II. Lóránt volt nádor és Kakas 1304 aug. 24-én már oda függesztették pecsétjeiket az I. Károly király s az osztrák herczeg közt kötött szövetség levelére,³⁾ s Lóránt ettől kezdve I. Károly főtanácsosai közt van felsorolva.⁴⁾ 1307 októberén II. Domokos, I. László, II. Lóránt és I. Dezső újra elismerik és megválasztják I. Károlyt királyuknak.⁵⁾ 1308 szeptember 22-én II. Domokos mint nógrádi főispán és Vecse Miklós részt vesznek az I. Károlytól tartott országgyűlésen.⁶⁾ A három első részt vesz az 1308 november 27-iki pesti, királyt kikiáltó és koronázó gyűlésen is.⁷⁾ Az 1309 június 15-iki koronázáson személyesen csak II. Domokos volt ugyan jelen, de I. László és Kakas testvéreinek képeben is.⁸⁾

Trencsényi Csák III. Máté 1311-iki lázadása után, főleg midőn Nógrádmegye az ő hatalmába került, a Heves- és Gömör-megyékben lakó II. Domokosra, I. Lászlóra és Kakasra, nemkülönben II. Lóránt fiaira és I. Dezsőre nehéz napok virradtak. De, hogy I. Károlynak adott esküjüket megtartották, annak világos jele, hogy Kakas 1312-ben a rozgonyi csatában a király oldala mellett hősi halállal mult ki⁹⁾ s hogy II. Domokost I. Károly előbb nejjének tárnokmesterévé,¹⁰⁾ 1315 szeptemberében nádorává tette s rögtön Záh Feliczán elkobzott, de még csak elfoglalandó javaival ajándékozta meg.¹¹⁾ Szerfölött vál-

¹⁾ A. I. 53., 90. — ²⁾ A. I. 45. — ³⁾ F. VIII/1. 160. — ⁴⁾ A. I. 133. — ⁵⁾ F. VIII/1. 221. — ⁶⁾ M. T. Tár. IV. 177. — ⁷⁾ F. VIII/1. 266.

⁸⁾ U. o. 334. — ⁹⁾ Hist. Hung. Fontes III. 118. — ¹⁰⁾ F. VIII/1. 493. —

¹¹⁾ Kn. II. 711.; A. I. 385.

ságos időben 5 évig (tán haláláig) maradt meg II. Domokos a nádori polczon.¹⁾ II. Dezső is ez időben szerzett akkora érdemeket, hogy a királyi udvar még szolgálait is megjutalmazza.²⁾ Testvérei közül pedig III. Lóránt 1333 előtt és 1335-ben,³⁾ V. Lesták pedig 1338—40-ben a vasi és soproni főispáni székeken ültek⁴⁾ s magasabbra emelkedésüket nem az érdem hiánya, hanem a halál gátolta meg.

II. Domokos halála után történt, hogy testvére, I. László, hevesen összetűzött az akkor gyorsan emelkedő Ákos Micskkel, a későbbi bánnal. Az akkori szigorú törvények szerint a birák fejvesztésben marasztalták I. Lászlót s ez csak Hartyán (ma Vác-), Némedi (ma Kis-) és Selip (ma puszta Nógrádmegyében) nevű jószágainak átengedésével tudta fejét kiváltani. Vác-Hartyán felét fiának, II. Olivérnek beleegyezésével már ezelőtt vejenek, Tepsen ispánnak adta ugyan, de most kénytelen volt azt tőle visszavenni és őt rátóti (Pestmelye) rész-birtokával kárpótolni.⁵⁾

Ez természetesen nagy hatással volt I. László leszármazóinak vagyoni állására.

Nem szóltunk eddig semmit Porcz I. Istvánnak ötödik fiáról, III. vagy Nagy-Lestákról. Ez a tiszamenti Kürt és Sas helységeket birta királyi adományban, de 1347 előtt gyermektelenül halt el. Özvegyét a király meghagyta Sas és Kürt haszonélvezetében,⁶⁾ de ősi jószágainak testvéreinek gyermekeire kellett szállaniok. Ez aztán nagy vizályt okozott II. Domokos, I. László és Kakas leszármazói közt, mert IV. János és V. Domokos 1347-ben arról vádolták Nagy IV. Domokost, V. Istvánt és IV. Lászlót, hogy őket III. Nagy Lesták javaiból teljességgel nem akarták részeltetni.⁷⁾ Nagy IV. Domokost nem sokára nagy szomorúság érte, mert legidősebb fiát, IV. Istvánt, 1351-ben Csetneký Péter nógrádmegyei alispán megölte.⁸⁾

A közpályán alig-alig működő Putnoký-ág nagy lépésre

---

¹⁾ H. O. II. 29.; A. I. 574. stb. — ²⁾ A. I. 445. — ³⁾ A. III. 216., 209.; F. VIII/3. 729. (kiigazítandó Lourandó) — ⁴⁾ H. O. III. 137.; F. VIII/4. 373.; Sopr. I. 144.; A. V. 3. — ⁵⁾ H. O. V. 118.; A. II. 178. — ⁶⁾ Knauz: A garam-szentbenedeki apátság tört. 243.; H. O. VII. 404. — ⁷⁾ F. IX/6. 33. — ⁸⁾ A. V. 221., 223., 524.

határozta el magát 1336-ban. Odaadta Pusztá-Ujlak, Kövesd és Oláhtelek falvakból álló biharmegyei uradalmát a Putnok mellett eső, csekélyebb területű, de közelségénél fogva rá nézve hasznosabb Sajó-Püspöki és Velkenye falvakért.¹⁾ Később e csere nagy perre adott alkalmat. E tekintetben II. Radnót, III. László és III. János egyetértőleg jártak el, de máskor (noha már 1329-ben megosztottak)²⁾ sokat viszálykodtak, egyszer még egy fészeknyi sólyomfiókokért is.³⁾

A XIV. század közepe táján a Pásztóhy- és Feledyalágak tagjai eltűnnek a közélet teréről, ellenben a Paksyalág tagjai ekkor megint szerepelni, országos névre szert tenni kezdenek. II. Olivér I. Károly király nejének kegyébe jutott s 1336-tól kezdve 1357-ig, tehát több mint 20 évig udvarbírája volt.⁴⁾ E mellett 1336—38-ban a fejdérmegyei, 1340—42-ig a zólyomi ispáni tisztségeket is bírta.⁵⁾ Hat évig, 1347—53-ig az oly jelentős tárnokmesteri széken ült.⁶⁾ Mikor erről lemondott, előbb vasi és soproni,⁷⁾ majd 1356—57-ben szatmári és ugocsai ispán lett.⁸⁾ Vele egyidőben a nemzedékrenden az ő unokatestvérének jelzett IV. Lesták, a kit különben a krónikás akkori szokás szerint I. Lóránt fiának mond (unokája helyett),⁹⁾ előbb főasztalnok lett s 1350-ben a nápolyi hadjáratban a pénz és élelmi szerek szállítása által nagy érdemeket szerzett, 1352-ben pedig Belcz vára alatt mellvértjét egészen behorpasztó ütést kapott.¹⁰⁾ 1351-től kezdve egyszerismind somogyi ispán volt.¹¹⁾ 1356—60-ig, a míg Istvánnak, Nagy Lajos királyunk öcscsének neje, özvegye a tótországi herczegséget bírta, IV. Lesták kormányozta Tótországot helytartói ranggal, 1360—61-ben pedig a rendes báni hivalt viselte.¹²⁾

¹⁾ F. VIII/4. 194—97. — ²⁾ F. VIII/6. 110. — ³⁾ F. IX/6. 165. — ⁴⁾ A. III. 296., VI. 523. stb. — ⁵⁾ A. III. 269., 619.; Sopr. I. 155.; F. VIII/7. 313., VIII/4. 625. — ⁶⁾ W. XII. 648.; F. IX/1. 635.; H. O. VII. 405.; Sopr. I. 141.; Zal. I. 485., 501.; H. O. V. 125.; A. V. 532., VI. 55.; H. O. II. 89. — ⁷⁾ Sopr. I. 240. — ⁸⁾ A. VI. 523., 547., 634. — ⁹⁾ II. Lóránt fiát V. Lestákkal nem lehet egynek venni, mert ez még 1342 előtt meghalt. H. O. III. 144. — ¹⁰⁾ Hist. Hung. Fontes. Dom. III. 156., 163. — ¹¹⁾ H. O. II. 89.; Sopr. I. 241. — ¹²⁾ Száz., 1894. 824.; v. ö. H. O. VIII. 425.

b) Birtokai:

Veszprémmegyében Rátót (Nagy-),¹⁾ Szöllős (1296),²⁾ Pere (1290 előtt),³⁾

Somogy megyében Pata, Szentgyörgy (1283—1345),⁴⁾ Lápa (1283).¹⁾

Pest megyében Rátót (1283—1325),⁵⁾ Kis-Némedi (1325),⁵⁾ Vác-Hartyán (1325-ig),⁵⁾ Duka (1295).⁶⁾

Nógrádmegyében Kutassó (1265),⁷⁾ Bárkány (1265),⁷⁾ Megyer (1294),⁸⁾ Lásasd (1277—40., ma dülő Megyer határában),⁹⁾ Selp (1325 előtt),⁵⁾ Mátra-Szele (Fel-Szele és Al-Szele 1304—21),¹⁰⁾

Heves megyében Pásztóh (1265-től),⁷⁾ Tar (1265-től), Hasznos (1265-ben még Tar határrésze és Ágasvár tartozéka),⁷⁾ Födemes (Pásztóh és Szentjakab közt esett) 1331-től¹¹⁾ Bátony, Dorog (1283-tól).¹²⁾ 1299-ben csere útján Poroszló is.¹³⁾

Gömör megyében Feled (1283—1353),¹⁾ 14) Gortvató (Serke), Kaplavára, Kisfalud, Györkfalva, Ujfalu (a két utóbbi ma nincs meg), 1326 előttől kezdve¹⁵⁾ Harmacz, Aszó és az ezek mellett eső Rima-föld (1294-től 1347),¹⁶⁾ Baracza és Jechke (Hamasyechkeje—Jeszte?) 1345¹⁷⁾ Zsór és Mihályfalva 1320 előtt,¹⁸⁾ a murányi uradalom az 1321-ben romban levő várral együtt,¹⁹⁾ Jolsva vára és tartozékai 1327-től kezdve,²⁰⁾ Putnok és tartozékai: Pogony (ma puszta), Málé, Pokajfalva (1280—1350),²¹⁾ Püspöki és Velkenye 1336-tól kezdve,²²⁾ Sajó-Németi (1293)²³⁾ és Hét (Heegh, 1304).¹⁰⁾

Borsod megyében Kaza (1283—1350),²⁴⁾ Királyd (1293),²³⁾ Disznós (1329),²⁵⁾ Horváti (1329),²⁵⁾ Mucsony (1275),²⁶⁾ Da-

1) W. XII. 382—83. — 2) F. IX/7. 723. — 3) Tört. Tár, 1890. 592. — 4) W. XII. 382—83.; A. IV. 493.; F. IX/6. 41., 52. — 5) W. XII. 382.; A. II. 178.; H. O. V. 118. — 6) F. VI/1. 396. — 7) W. XI. 545.; A. VI. 446—47. — 8) F. VII/2. 102., 104., 107. — 9) F. VII/3. 80., VIII/5. 300. — 10) A. I. 90., 167. — 11) A. II. 531. — 12) F. V/3. 51.; v. ö. A. VI. 447. — 13) W. V. 202. — 14) A. VI. 97. — 15) A. II. 265. — 16) Kub. II. 40., 161—69.; A. V. 252.; F. VIII/3. 135.; H. O. VIII. 385. — 17) A. V. 381. — 18) F. VIII/3. 667. — 19) A. I. 613. — 20) A. II. 318.; A. IV. 58. — 21) Knauz I. 572—73.; W. XII. 382.; F. VIII/6. 110. — 22) U. o. VIII/4. 194—97. — 23) H. O. VIII. 320., 334. — 24) W. XII. 382—83.; F. VIII/6. 110. stb. — 25) F. VIII/6. 110.; v. ö. V/3. 166. — 26) W. XII. 132.; F. V/3. 166.

mak (1282),¹⁾ Dusnok (1335)²⁾ és lejjebb a Tisza felé Igriczi (1288—1351).³⁾

Zemplénnvármegyében Kövesd, Semjén, Homoki (ma puszta) és Boz (ma ismeretlen) 1280-ig, illetőleg 1288-ig.⁴⁾ Ungmegyében Szürte 1281 előtt.⁴⁾

Szabolcsmegyében Halász (1280—83),⁵⁾ továbbá Csege, Ohat, Árkosd, Hodos és Syle nevű tartozékaival 1299 előtt.⁶⁾

Drávántúl I. Lóránt szerzett szép uradalmakat s így itt a tőle származó Paksy-alágé volt:

Zagorja — most Varasd — megyében Uj-Udvar vagy Novi-Dvor 1265 előtt.⁷⁾

Körösmegyében Nagy-Kemlék vára és uradalma (ma Kálnik) 1271—83.⁸⁾

Pozsegamegyében Petne, Golgova (1282 előtt),⁹⁾ Aravicha (1278),¹⁰⁾ Gramacsnik nevű föld a Száva mellett.¹¹⁾

A Száván túl, az Unna mentén, Vodicsa (1268),¹²⁾ Ped vár és Stupnicza (1265—87). Ezekért kapta cserébe Apos-tagot.¹³⁾

III. FELSZŐ-ÖRSI-ÁG.

A zalamegyei, hajdan sokszor Kővágó-Örsnek hívott, de azért a mai Kővágó-Örssel össze nem tévesztendő Felső-Örsön lakott. Az itt Szent Magdolna tiszteletére alapított monostornak részben kegyura volt, de, mint látszik, inkább csak a javadalmas mint az építés jogán. Leszármazását l. a köv. oldalon.

Ez ág, tudunkra, a közélet terén éppen nem forgott.

I. Miske (Miska) jobb kezét 1227 előtt egy Lomb nevű kenesei nemes megcsonkította. Az e miatt indított pörben 1227-ben I. Miske lőn a nyertes, mert a perdöntő esküt letette. Ez ügyben I. Miskének 1227-ben eskütársai valának atyafiai: Mihály és Absa.¹⁴⁾

---

¹⁾ F. V/3. 166. — ²⁾ F. VIII/6. 132—33. — ³⁾ H. O. VII. 204., VII. 395.; A. V. 455. — ⁴⁾ F. V/3. 51., 104.; Z. I. 64., 65. — ⁵⁾ F. V/3. 51.; W. XII. 382—83. — ⁶⁾ W. V. 202. — ⁷⁾ W. XI. 543. — ⁸⁾ F. VII/2. 12; W. XII. 382—83. — ⁹⁾ Kub. I. 118.; W. XII. 374. — ¹⁰⁾ W. XII. 234. — ¹¹⁾ W. XII. 542. — ¹²⁾ Blagay okl. 17. — ¹³⁾ W. XI. 542.; H. O. VIII. 255; F. IX/5. 459. — ¹⁴⁾ W. VI. 448.

I. Miske, 1227—1233.		Mihály, 1227.	Absa, 1227.
1. ~ Rózsa ¹⁾			
2. ~ Osli Margit, 1240 ²⁾			
Ábrahám ³⁾ 1258—79.	I. Radnót (Reinold) ²⁾ 1258—74.	Pál, ³⁾ 1276.	Gyöngy ¹⁾ 1270—76. ~ Baracs Barla
II. Miske ³⁾ 1298—1323. ~ Óváry Katalin ⁴⁾			
Pál, ⁵⁾ 1323—62.	Jakab, ⁶⁾ 1323—50.		Erzsébet, ⁶⁾ 1345. apácza
II. Radnót ⁷⁾ 1341—50. †	János ⁷⁾ 1341—50. †	Margit ⁸⁾ 1362. ~ Malomsári Miklós	Katalin, ⁸⁾ 1362. ~ Szóke Deák Miklós <i>a gr. és herczeg Batthyány cs. ősei</i>

1230 táján, de biztosan 1233 előtt I. Miske a királytól Vámoson egy ekényi földet kapott⁹⁾ s azért 1233-ban már vámosi és Billigével szomszédos földesúrként említik.¹⁰⁾ Ha I. Miske egy személy azon Miské comessel, a ki 1235-ben a Felső-Örs mellett eső Pösze (ma puszta) egy részét megveszi,¹¹⁾ akkor ismerjük atyját is és azt Jutnak (Juch) hívták.¹¹⁾

I. Miskének két neje volt: Rózsa (Rusa, ettől születetek gyermekei)¹²⁾ és Osli Margit, a ki 1240 táján a felső-örsi egyház Szent Mihály tiszteletére avatott oltárának egy szolgálot ajándékozott.¹³⁾

Ábrahám és I. Radnót (Reynold, Rajnold, Rinót) 1258-ban mostohaanyjuk, Osli Margit hitbérét és hozománydíját fizetik ki.¹⁴⁾ 1276 előtt ugyancsak Ábrahám és Pál Gyöngy nevű nőtestvérüknek leánynegyed és anyai hitbér fejében a vámosi részbirtokot engedik át. Ezt azután 1276-ban Gyöngy, Baracs Barla (Barleus) neje, a veszprémi egyháznak ajándékozta.¹⁵⁾ E Gyöngy különben már atyjától kapott a pöszei határban egy darab Lomb nevű földet s 1270 táján ehhez hozzá akarta foglalni testvéreinek, I. Radnótnak fajszi birtokát is. Ez természetesen nagy perre adott alkalmat, de a perdöntő eskü napján Gyöngy az eskütétel előtt visszavonta állítását.¹⁶⁾

¹⁾ H. O. V. 54. — ²⁾ W. II. 293; W. II. 312. — ³⁾ H. O. VII. 346. — ⁴⁾ A. I. 342., 336., 377. — ⁵⁾ Zal. I. 168. — ⁶⁾ A. IV. 621. — ⁷⁾ Zal. I. 379—83. — ⁸⁾ Szepesi kápt. lt. Scr. 14. f. 6. nr. 11. — ⁹⁾ W. VI. 315. — ¹⁰⁾ H. O. IV. 17. — ¹¹⁾ H. O. V. 16. — ¹²⁾ H. O. V. 54. — ¹³⁾ W. II. 293. — ¹⁴⁾ W. II. 312. — ¹⁵⁾ H. O. V. 54. — ¹⁶⁾ H. O. III. 48.

I. Radnótról tudjuk még, hogy 1274-ben visszakapta jutasi földjeit és malmát.¹⁾

II. Miske, a ki még 1302-ben is fiatal ember volt,²⁾ 1298-ban már zálogban bírta egyik szomszédjának, Örsy Mátyásnak veszprémi palotáját,³⁾ a következő évben pedig megvette azt.⁴⁾ 1302-ben már jegyben járhatott nejével, Óváry, másként Kéméndy Katalinnal, mert sógorának, Kéméndy Jakabnak megígéri, hogy ellene se nem folytat, se nem vállal pereket.⁵⁾ 1315-ben II. Miske tiltakozik egy, a jutasi határban emelendő új malom ellen, mert az az övét rontaná meg.⁶⁾ 1318-ban a felső-örsi préposttal a felső-örsi határban földeket cserél.⁷⁾ Öt év múlva még jelentősebb cserét kötött a veszprémi káptalannal, odaadta ennek az ő veszprémi földjeit, s megkapta érte a káptalannak a lovasi, örsi, pöszei és szárberényi határookban eső részbirtokait.⁷⁾ Ekként birtokait még inkább Felső-Örs köré csoportosította.

II. Miske neje az 1313—15. években leánynegyedét és anyja hitbérét követeli.⁸⁾

Pál és Jakab II. Miske fiai először az 1323-iki csere-szerződésben jönnek elő,⁹⁾ s így ekkoriban már nagyocskák voltak. 1341-ben a másik Örsy családdal a pöszei és örsi földek, továbbá az örsi monostor kegyurasága miatt támadt pert igazítják el szép csendesen és a kegyuraság jeléül 3 örsi telket és 100 hold földet egyszersmindenkorra a monostorra ruháznak.¹⁰⁾ 1350-ben lovasi és örsi birtokuk egy részét zálogba adják.¹¹⁾ Pál ezenkívül 1342-ben a veszprémvölgyi apácák javára kirendelt királyi ember.¹²⁾

Erzsébet nevű nőtestvérük a veszprémvölgyi monostorban az apáczafejtő vette föl.¹³⁾

Pálnak az 1341—50. években élt két, II. Radnót és János nevű fia,¹⁴⁾ de ezek 1341-ben még gyermekek voltak s nem értek nagy kort. Mélyen szomorodott atyjuk 1362-ben kinyerte I. Lajostól, hogy Margit és Katalin nevű leányait

---

¹⁾ W. IX. 100. — ²⁾ H. O. VII. 346. — ³⁾ W. VII. 498. Az évszám kiigazítandó 1298-ra. — ⁴⁾ Zal. I. 115. — ⁵⁾ H. O. VII. 346. — ⁶⁾ Kub. II. 62. — ⁷⁾ Zal. I. 151. — ⁸⁾ U. o. 168; A. I. 324., 336., 377. — ⁹⁾ Zal. I. 168 — ¹⁰⁾ U. o. 379—82. — ¹¹⁾ U. o. 495. — ¹²⁾ A. IV. 251. ¹³⁾ A. IV. 621. — ¹⁴⁾ Zal. I. 379., 495.

fiusította. Része volt ebben annak is, hogy egyik veje, Szőke Miklós deák, az I. Lajos előtt annyira kedves Laczkfiak simontornyai várnagya vala.¹⁾ Így jutott Szőke Miklós deák neje kezével a szép felső-örsi uradalomhoz, s így lőn a Rátót nemzetség Felső-Örsi ágának női tagja, Katalin a Kővágó-Örsy, később Batthyány családnak ősanynjává.

IV. TÖREDEKEK. Ide tartoznak:

Mikó, a ki 1222-ben mint a király képe a veszprémi egyházat Pécsöly birtokába iktatja be.²⁾

Miklós, a ki 1238-ban alországbiró vala. Csupán czimere mutatja, hogy a Rátót nemzetség tagja volt,³⁾ de ennek annál inkább hihetünk, mert ugyanakkor a Gyulafy-ágból származó I. Gyula volt az országbiró (királyi udvarbiró).

Végre egy XVIII-ik századbéli tudós szerint a Rátót nemből származott azon Ráday Balázsfia Jakab, a ki 1348-ban Dabas helység átadásán részt vesz.⁴⁾ Azon Ráday Pálfia Lászlóról, a ki 1341-ben Pestmegye esküdt bírója vala,⁵⁾ az oklevél ezt nem árulja el.

RAZ.

E nembeli Tardos (Thordos) leánya a XIV. század elején a Heves-Borsodmegyék szélén lakó Bél nemzetség egyik tagjához, Istvánhoz ment férjhez, de 1320-ban gyermektelen özvegy vala.⁶⁾

ROSD.

(Ruusd, Rusd, Rysd, Rosd, Rosdo.)

Rosd szigetének régente a mai szentendrei, Visegrád-tól Békásmegyeryig terjedő Duna-szigetet hívták. Kétségtelen, hogy a nemzetség e szigeten lakott,⁷⁾ s ez a Rosd nemzetség

---

¹⁾ Szepesi kápt. lt. Scr. 14. f. 6. nr. 11.; v. ö. Zal. I. 631. —

²⁾ H. O. V. 10. — ³⁾ Nyáry: Heraldika 74. — ⁴⁾ Nagy Iván: Magy. csal. IX. 549. — ⁵⁾ A. IV. 84. — ⁶⁾ A. I. 579. — ⁷⁾ Magyar Sion VI. 433.

névadójától vette régi nevét. Rosd szigete közelében terültek el a nemzetség ősi jószágai is.

Jómódú előkelő nemzetség vala, de a XIII. században már nagyon sok, most már összeköthetetlen, ágra oszlott s így egyes ágai elaprósodtak.

Tagjai lehetőleg időrendben:

Domokos 1221.	Dénes 1237—47.	Endre	
		I. Demeter 1260—78.	Kis I. Mihály, 1260—76. ~ N. ~ Hont-Pázmány N.
		1-től: II. De- meter 1276., † 1282.	N. leány 1285. II. Mihály † 1285. ~ Benczenczfia Keled

János	I. Herbord			Csépán	
László 1272—76.	Márk 1277—85.	Miklós 1285.	II. Herbord 1286.	Péter 1299.	Elek Mikocsa 1320.

Domokos, a Rosd nemzetség időrendileg legelőbb előforduló tagja, 1221-ben a királytól a várnépek összeszedésére kiküldött, Tiborcz, Rátót Gyula és Illés ispánokból álló, bizottság végrehajtója, poroszlója vala s mint ilyen a perdöntő eskü meghallgatása végett Váradon járt.¹⁾

Dénes 1237-ben még előkelőbb úrnak, Tomaj Dénes nádornak szolgálatában állott s ennek a pannonhalmi apátság és szolgáló népei közt folyt perekben kimondott ítéleteit mint poroszló hajtotta végre. Mindkét ízben azt írják róla, hogy a Rosd szigetével szemben eső Tahon (ma puszta) lakott.²⁾ Ugyanő 1248 táján fogott bíró volt a pannonhalmi apátság és a templomosok közt forgott per elintézésére. E per a győrmegyei, Táp-Szentmiklóstól keletre eső Szöllős falu határának felosztása körül forgott.³⁾ Úgy látszik tehát, hogy e Dénes később Győr- vagy Komárommegyékben egy kis birto-

¹⁾ Váradí regest. 366. sz. — ²⁾ W. XI. 294., II. 70. — ³⁾ W. VII. 278.

kot szerzett, de azért azon »Thou«-i Dénessel, ki 1240-ben a györmegyei Böny egy részét megveszi,¹⁾ nem merjük azonosítani.

Endre fiai voltak a Rosd nem legkiválóbb férfiai s az ország első főurai közé emelkedtek. 1264-ben, elhagyva duna menti jószágait, V. Istvánhoz csatlakoztak. I. Demeter követte kiskirályát a feketehalmi várba, magára vállalta, hogy követül megy az öreg királyhoz kegyelemnyerés végett. De Matucsina Lőrincz elfogta s megkínozta. Mindamellett nem sokára részt vett azon csatákban, melyeket V. István serege Matucsina Lőrincz, Ákos Ernye és Kőszeghy Henrik ellen oly dicsően vívott. I. Mihály pedig az alatt Füzér és Temetvény várakat védelmezte meg az ostromlók ellen, Isaszegnél pedig szintén V. István seregéhez csatlakozott. Ezért kapták I. Demeter és I. Mihály együttesen Füzér várát és uradalmát, I. Mihály pedig ezenkívül Lónya, Szalóka, Bátor, Botrágy, Szentmiklós és Szolyva beregmegyei falvakat.²⁾

I. Demeter 1266-ban az országos vegyes bíróságnak V. István részéről kiküldött tagja volt. Ez arra mutat, hogy nemcsak gazdag, hanem ismereteinél, jelleménél fogva kortársaitól nagyra becsült férfiú is vala. Ekkor megint Tahon lakott.³⁾ V. István később is nagyon szerette őket. Nekik adta a borsmonostori kegyuraságot és I. Mihályt nyitrai ispánná tette. Birta is Mihály ez ispánságot 1270—73. aug.-ig és 1274. okt.-tól 1276-ig. A borsmonostori kegyuraságot 1273 végén elvesztették ugyan, de egy év múlva visszakapták.⁴⁾ V. István I. Demetert érdemeiért a zemplénmegyei Szada falu egy részével is megjutalmazta, de I. Demeter később, 1278-ban e birtokot hű szolgálóinak ajándékozta.⁵⁾

Szadán és a közelében eső (ma ismeretlen) Tarcsán I. Demeter testvére, I. vagy Kis Mihály is birtokos volt, de ő itt levő részeit, még hamarabb mint I. Demeter, 1276-ban odaadta az ő és testvérei hűségű szolgálóinak. Beleegyezett ebbe testvére, I. Demeter és már nagykorú fia, II. Demeter is.⁶⁾

¹⁾ W. VI. 111. — ²⁾ W. VIII. 256., 260. — ³⁾ F. V/3. 326. — ⁴⁾ F. V/3. 461., 507.; Tört. Tár, 1897. 657. — ⁵⁾ W. IX. 469. — ⁶⁾ W. IX. 156.

II. Demeter 1282-ben a kúnok ellen vívott hódtavi csatában esett el.¹⁾

I. vagy Kis Mihálynak két neje volt. Gyermekai első nejétől születtek. Második neje a Hont-Pázmány nembeli (Beszterecz-ágbeli) Kozma leánya vala. Ez oly jó mostoha anyja vala Kis I. Mihály gyermekeinek, hogy pl. mostoha leányának férjhezadására 400 márkát költött. Ezért aztán II. Mihálynak a halálos ágyon tett beleegyezéséből a király I. Mihálynak birtokaiból 2 beregmegeyi és 1 ungmegyei falut ajándékozott a derék mostohának, 1285-ben már Berentei Jakab nejének.²⁾

Jánosfia László, a Rosd szigeten lakozó, 1276-ban azt vallja, hogy szelütött lábát és féloldalát Árpádházi B. Margit közbenjárására gyógyította meg a Mindenható, keze pedig Váradon Szent László érdemeiért gyógyúlt meg.³⁾

I. Herbort fia Márk 1277-ben a királyné jegyzője és a csolnoki (Esztergomm.) népek közt támadt perben volt fogott bíró. Ekkor írják a nemzetség nevét hibásan Rysdnek.⁴⁾ Ugyancsak Márk és testvére Miklós 1285-ben átengedték marosi jószágukat a visegrádi királyi vár számára s ezért kapták a királytól Bagod (Bogud) földét Szentendre és Tah közt.⁵⁾

II. Herbort (a kit nem tarthatunk egynek I. Herborttal, mert ha I. Herbort 1285-ben még él, fiai nem rendelkeznek birtokaikkal) 1286-ban Vanyarcz nógrádmegyei helység visszaadására kirendelt királyi ember.⁶⁾

Csepánfia Péter 1299-ben szintén király képe volt, a ki a váczai püspök és Tiburczfiai közt létrejött birtokcserét végrehajtotta. A cserélt jószágok Nógrádon és Halászon estek.⁷⁾

Elekfia Mikocsa 1320 előtt az esztergomi egyház egyik, kesztölcei jobbágyát megölte. Ezért és még 50 márkáért 1320-ban csévi birtokát az említett egyháznak adta.⁸⁾

---

1) Hist. Hung. Fontes. Dom. II. 93. — 2) F. IX/6. 83. — 3) Magyar Sion VI. 433. — 4) W. IX. 187. — 5) Knauz II. 192., 207. — 6) H. O. VI. 315. — 7) Kub. I. 169., 175. — 8) F. VIII/2. 269.

ROZVÁGY.

Fejér alkalmasint Wagner Károly után említi, hogy Rozvágy nembeli Péter az 1329—32. években volt egri prépost s rozvágyi birtokát, meg egy al-magyarai (Eger mellett esett) malomhelyet az egri káptalannak hagyományozott.¹⁾ Ha valóban használatban volt a Rozvágy nemzetségnév, akkor emlékéit a zemplénmegyei bodrogi Kis- és Nagy-Rozvágy helységek őrzik.

Rusd l. Rosd.

Sadan l. Zsadány.

SALAMON.

Pozsonymegyében, a Csallóközben, a mai Bél-Vata határában (Nagy-Légtől északra) a XII. század közepén egy Salamon nevű magyar nemes falut telepített s azt róla előbb Salamonfalvának, utóbb Salamon-Vatának hívták. Ezenkívül (tán elegendő épület- és tüzi-fa kedvéért) a Bakony tövében, a Bitva patak völgyében is szerzett egy darab földet, s ott róla szintén Salamonnak nevezett helységet alapított. E falvak és a közös törzsök egyenlő Salamon neve okozta, hogy leszármazói Salamon nemzetség nevet nyertek, mert, bár a Salamon személynév nem is lett volna elég megkülönböztető jelnek, ámde a lakóhelyektől is támogatva, mégis jól megmagyarázta az a kortársak előtt, kikről is van szó.

Előkelő származású nemzetség volt, de már a XIII. század elején annyira szétágazott, hogy vagyoni elaprósodásuk miatt tagjai főbb hivatalokat nem nyerhettek. Lehetőleg időrendbe szedett tagjai és ágai ezek:

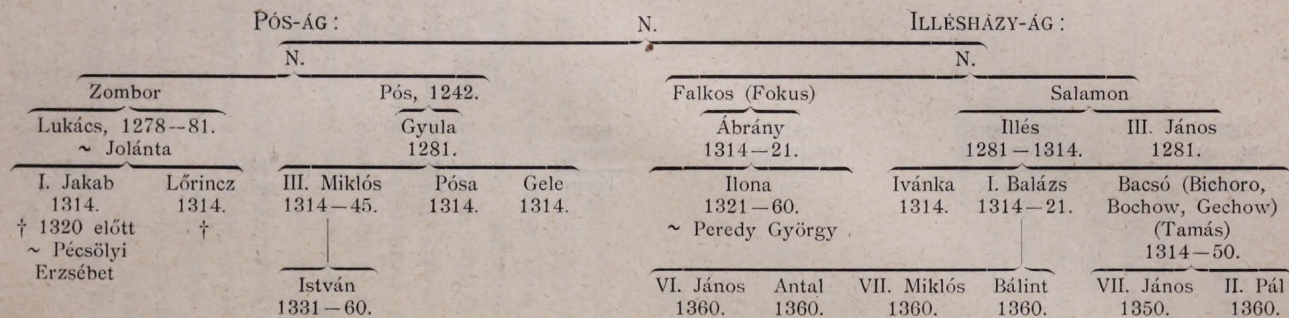
---

¹⁾ F. VIII/3. 404.

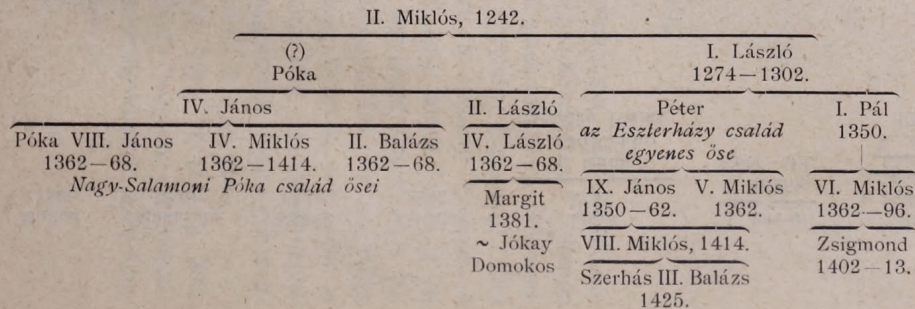
Makod 1186.	Makariás 1240.	Szirák 1241.	Tivadar 1241.	Izsák 1241.	I. István I. Miklós 1241—48.	Both † 1242 előtt ~ Keszi N. N. leány 1242.	I. Mihály 1242.	
				N. leány † 1301 előtt ~ Völky Iváncs			II. István 1287—1301.	II. János 1287—1324.

I. György 1242.	Márk 1245.	Becse Vitályos † 1248 előtt	Farkas 1248.	I. Jakab 1248.	N. I. Péter 1248—56.	Benedek 1248.	I. Pál 1248.	I. Domokos 1256.	I. János 1256.
--------------------	---------------	--------------------------------------	-----------------	-------------------	----------------------------	------------------	-----------------	---------------------	-------------------

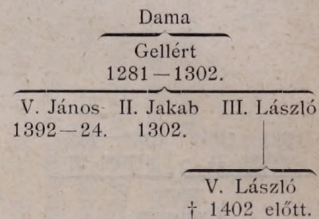
Mihedeus 1256.	Tank 1324.	II. György 1324.	László Tamás 1324.	Bús III. István 1345.	Kelemen II. Domokos 1345—50.	Zerie N. fiú 1350.
-------------------	---------------	---------------------	--------------------------	-----------------------------	------------------------------------	--------------------------

ESZTERHÁZY-ÁG :

DAMA-ÁG :

Makod 1186-ban a király megbízottja volt, hogy Vajka (Pozsonymegye) harmadát az esztergomi egyház földeitől elkülönítse.¹⁾

Makariás 1240-ben a veszprémmegyei Salamon faluban lakott s említik Kúp falu határa mellett eső házát.²⁾

Szirák, Tivadar, Izsák és I. Miklós 1241-ben átiratják Miklós alországbiró azon 1239-iki ítéletét, a mely szerint az összes Vatán és Salamonfalván lakó Salamon nemzetség a csallóközi pozsonyi várjobbágyfiúk ellenében megnyerte a Salamon-Vata határában, Lég felé eső Átalútallya nevű földet.³⁾

1242-ben Miklós, Pós, Mihály és I. György (Salamon neméből és falvából valók) gyermektelenül elhunyt Both nevű atyafiuk özvegyének hitbérért a győri káptalan előtt kifizetik.⁴⁾ Hasonló járatban voltak 1248-ban Farkas Jakab, Péter, Benedek és Pál. Ezek Becsefia Vitályos nevű atyafiuknak birtokát szeretnék volna örökölni, de itt megelőzte őket Istvánfia I. Miklós és Vitályos özvegyét hitbéreére s hozománydíjára nézve kielégítette. Ezért aztán hosszas viszály után Farkas és atyafiai belenyugodtak, hogy Vitályosnak salomonfalvi és vatai földjei Istvánfia Miklóstra szálljanak.⁵⁾ Márk 1245-ben Türje Dénes nádor végrehajtója (poroszlója = pristol-dusa) vala.⁶⁾

1256-ban I. Péter, Domonkos, I. János és Mihedeus egy Duha nevű, Madon lakó csallóközi nemes javára tanúskodnak.⁷⁾

1269-ben a Vatán lakó Salamon nemzetség elvesztette a patonyi és légi udvarnokok ellen az Átalúttól keletre eső, mocsaras földért folytatott pört.⁸⁾

II. István és II. János Mihály fiai 1287-ben Salamon-Vatának Lég és Szász falvak felé eső határából egy darabot eladnak az Olgyay családnak.⁹⁾ Ugyanők 1301-ben meg-

---

¹⁾ W. VI. 163. — ²⁾ H. O. VIII. 423. — ³⁾ Gr. Eszterházy János: Az Eszterházy család leírásához tartozó oklevéltár. 3.; F. IV/1. 149–50.; v. ö. Fejérpataky: Kir. kancz. 104. — ⁴⁾ F. X/3. 250. — ⁵⁾ H. O. I. 25. — ⁶⁾ W. II. 185. — ⁷⁾ H. O. III. 19. — ⁸⁾ H. O. I. 40.; W. VIII. 232. — ⁹⁾ H. Okl. 106.

nyerik azon pert, melyet Izsák leányának hitbéréért a Völky család ellen folytattak.¹⁾

II. János, továbbá Tank, II. György, nemkülönben III. János, Gellén fia, a Dama-ágból, és Lászlófia Tamás Salamonban lakó nemesek 1344-ben bőkezűen jutalmazták meghatalmazott ügyvédeküket, Olgyai Fakót és Andocsot; nekik adják az Atakor éren túl, Jóka és Lég helységek felé eső földjeik harmadát.²⁾

II. Domokos és III. István 1345-ben fényesen megnyerik azon pert, melyet egyik női ágon rokonuk a Bitván (Veszprém.) forgó malom negyedéért ellenük indított.³⁾ Ugyancsak II. Domokos és Zerjenek ismeretlen nevű fia 1350-ben szót emelnek a győri káptalan előtt Csallóközben eső vatai jószáguk elidegenítése ellen.⁴⁾

Mielőtt a tovább terjeszkedő ágakra átmennénk, szólnunk kell valamit azok összeköttetéseikről, annál is inkább, mert azok csak közvetve bizonyíthatók be.

Zombort és Póst (a Pós-ágon) azért tartjuk testvéreknek, mert I. Jakab halála után özvegyének hitbérét Pós unokája, III. Miklós fizeti ki.⁵⁾

Az Illésházy-ágot azért neveztük el ekként, mert véleményünk szerint az országhirű Illésházy család ebből származik. 1411-iki levélből bizonyos, hogy a mai Illésháza előbb Illésvata nevet viselt s ugyanakkor Illésvatai Jánosnak atyja, Miklós, Illés (Elye) vezetéknevet viselt.⁶⁾ Valamint már most az Eszterházy-ágon VIII. Jánost azért hívták vezetékneven Pókának, mert nagyatyja Póka volt, épúgy Illésvatai János atyját is azért nevezték el Illés Miklósnak, mert atyja vagy nagyatyja Illés nevet viselt. Tekintsünk már most a nemzedékrendre s látjuk, hogy VII. Miklós nagyatyját csakugyan Illésnek hívták. Illésvatai János atyja, Illés Miklós, tehát egy személy VII. Miklóssal s így ez az Illésházy család őseihez tartozik.

Gr. Eszterházy János épp most kinyomtatott művében e VII. Miklóst Belvatai Miklóssal veszi ugyan egynek,

---

¹⁾ Knauz II. 492. — ²⁾ A. II. 141. — ³⁾ F. IX/6. 13. — ⁴⁾ Gr. Eszterházy i. m. 20. — ⁵⁾ U. o. 17. — ⁶⁾ U. o. 40—41.

de én lelkiismeretesen utána néztem adatainak, s azok azt nem igazolják.

Hogy Falkos és Salamon (Illés atyja) testvérek voltak, az kitűnik abból, hogy Falkos unokája 1360-ban leánynegyedét Salamon leszármazóinak, mint legközelebbi atyafiainak, ajándékozza.¹⁾

A Pós-ág és Illésházy-ág közel állottak egymáshoz, mert egész 1314-ig közösen birták salamoni (Veszprémm.) jószágukat.²⁾

Hogy az Eszterházy-ágon látható (Nagy-Salamoni) Póka és Eszterházy családok egy közös őstől erednek, azt az 1362-iki osztálylevél kétségtelenné teszi.³⁾ De az lehet, hogy Póka nem fia, hanem unokaöccse volt II. Miklósnak s így a közös ős nem II. Miklós, hanem ennek ismeretlen nevű atyja vala.

A Dama-ág ismét az Eszterházy-ághoz állott közel, mert kihalása után az Eszterházy-ág örökölt.⁴⁾

Lássuk már most röviden mit szólnak emlékeink ez ágak tagjairól.

Zomborfia Lukács 1278-ban megnyerte nejétől hitbérének elengedését. Közbenjáró volt ez ügyben I. László is.⁵⁾

1281-ben ugyancsak Lukács, továbbá Gyula, Illés, III. János és Gellén megveszik a veszprémmegyei Salamon és Ötvös közt eső Csatár falut.⁶⁾ Lukács fiai 1314-ben fordulnak elő.⁷⁾ ⁸⁾

Pós és II. Miklós 1242-ben Both özvegyének kielégítésekor említettnek. Pósfia Gyula 1281-ben Csatár vételében vesz részt. Unokái, III. Miklós, Pósa és Gele 1314-ben kiveszik az ő negyedrészüket az addig Lukács fiaival, továbbá Ábránynyal, Illéssel, meg ennek három fiával közösen birt salamoni jószágból.⁷⁾ III. Miklós 1331-ben I. Jakab özvegyének hitbérét fizeti ki.⁸⁾ 1334-ben a veszprémmegyei szolgabíró ellen hatalmaskodásért indított pert megnyeri.⁹⁾ Az 1335—45. évtizedben roko-

---

¹⁾ Gr. Eszterházy i. m. 22. — ²⁾ F. VIII/6. 194. — ³⁾ Eszterházy i. m. 22—23. — ⁴⁾ H. O. III. 259. — ⁵⁾ F. X/3. 265. — ⁶⁾ F. X/3. 266. — ⁷⁾ F. VIII/6. 194. — ⁸⁾ Eszterházy i. m. 17. — ⁹⁾ F. VIII/6. 127.

nának, Ábrálynak vejével hol kibékül, hol összevesz.¹⁾ 1339-ben átíratta a pozsonymegyei Salamonvata mellett eső Általútallya nevű földre vonatkozó 1239-iki, illetőleg 1241-iki ítéletlevelet.²⁾ Fia, István, 1350-ben fentartja jogát a pozsonymegyei Vatahoz.³⁾

Falkosfia Ábrány 1321-ben Ilona (Helene=Gebene) leányát férjhez adta, s mivel fia nem volt, birtokát is leányára, illetőleg vejére ruházta. Beleegyeztek ebbe III. Miklós, I. Balázs és Bacsó (Bacho, 1314. hibásan Bichoro), mint legközelebb-ről érdekelt felek.⁴⁾

Salamon ivadékairól a mit tudunk, az eddigiekben felsoroltuk. 1360-ban Illés unokái mégis csak megkapták Falkosfia Ábrány birtokát, mert Ábrány leánya rájuk hagyta azt.⁵⁾ Bacsó élt még 1350-ben is és VII. János nevű fiával együtt említik a pozsonymegyei Vata elidegenítése ellen tiltakozók közt.⁶⁾

Az Eszterházy-ág első tagjairól szerfelett keveset tudunk. II. Miklóst már Pös-ágánál említők. I. Lászlóról a már mondottakon kívül tudjuk, hogy 1302-ben sógorának, Lőrintey Istvánnak meghatalmazottja volt egy darab lőrintei föld megvételénél.⁷⁾ Fia, I. Pál, és unokája 1350-ben tiltakoztak pozsonymegyei vatai jószáguk elfoglalása ellen.⁸⁾ Az 1362-ben élő tagok azután e vatai jószágot szépen négy részre osztották.⁸⁾

Damafia Gellén 1281-ben Csatár falu vevői közt fordul elő. 1302-ben V. János és II. Jakab nevű fiaival együtt három darab lóért fogták őt pörbe Kőszeghy János nádor udvarbírája előtt, de ellenfelük megbocsátott nekik.⁹⁾ III. László nevű fiáról semmit sem tudunk. Ennek fiáról, V. Lászlóról is csak annyi maradt rá emlékezetül, hogy 1402 előtt magvaszakadt, csak leánya maradt.¹⁰⁾

---

¹⁾ F. VIII/6. 131.; IX/6. 13. — ²⁾ Gr. Eszterházy i. m. 19. — ³⁾ U. o. 20. — ⁴⁾ F. VIII/6. 51. — ⁵⁾ Gr. Eszterházy J. i. m. 21—22. — ⁶⁾ U. o. 20—21. — ⁷⁾ F. VIII/6. 1. — ⁸⁾ Gr. Eszterházy i. m. 22—23. A további leszármazásra vonatkozó adatok u. o. 25., 27., 35., 45., 124. — ⁹⁾ A. I. 23. — ¹⁰⁾ Gr. Eszterházy i. m. 35.

SARTIVÁN-VECSE.

(*Sartyvan-Veche, Sarthyvan-Veche, Sartyvan-Veze, Saartyvan-Weze, hibásan Bartyan-Veche.*)

Kétségtelenül két, Sartiván és Vecse nevű testvérről hívták ekként, éppen úgy, mint a Hont-Pázmányt, Becse-Gergelyt stb.

Sajátságos, hogy mindkét személynévnek, a Sartivánnak is, a Vecsének is csak a Duna mentén maradt nyoma, pedig a nemzetségnek jóformán csak tiszamenti vagy tiszántúli ágai ismeretesek. Sartiván, rövidítve Sartván helység Esztergommegyében, a Duna balpartján, Karva és Csenke falvak mellett esett.¹⁾ Vecse pedig Pestmegyében Duna-Vecse, Nyitra-megyében Vág-Vecse néven ma is megvan.

Előkelő nemzetség volt, de tudunkra a közéletben nem szerepelt. Leszármazásának töredékei ezek:

POROSZLAY ÁGAK:

I. Gyula	Adorján		Őszöd	
Barakony 1219—22.	I. Péter 1245.	Vid 1253.	Etre (Eturuch) 1253—78.	Servusdei 1271.
II. Gyula 1244—71.				
I. István 1278—1300.				
N. leány ~ Miklósfia Miklós 1278.				

I. Miklós			
I. Demeter 1299.	Márton 1299.	Borsy Endre comes 1319.	I. Katalin 1329. özvegy ~ Seksze ispán.
		Katalin 1319—29. ~ Ivánkafia Miklós	

¹⁾ A. I. 59.; v. ö. Csánki i. m. III. 531.

BAJONI-ÁG :

N.					
N.		Hektor <i>a Bajoni család őse</i>		N.	II. István 1304. <i>a Borsy család őse</i>
Daby II. Demeter 1339—42. salgai várnagy ~ Radványi Margit 1339.		Sándor 1337—42. ~ Bócsy N.	II. László	Vodon II. Péter 1342.	II. Miklós 1335—42.
I. Jakab 1339.	I. János 1339.	II. László 1339.	II. János 1342—51.	II. Jakab 1342.	Domokos 1342.

Barakony 1219-ben a poroszlai monostor apátját segíti a tereskei apáttól ellene indított perben. Sikerült is a tereskei apát 20 márkányi követelését leszállítani hatra.¹⁾ Három év múlva a Poroszlóval szomszédos jováni (most ivánkai) dusnokokat szerette volna szolgálatra kényszeríteni, de perét elvesztette. Ekkor említik, hogy rokonai voltak Márton és Fancsika.²⁾

II. Gyulát, a hányszor említik, szintén Poroszlón, Heves-megyében lakónak mondják. 1244-ben birtokos volt az esztergommegyei, Esztergomtól délnyugatra eső Bajon helységben,³⁾ a mely tulajdonkép az egész Sartiván-Vecse nemzetség ősi jósága vala. De e birtokrészét 1245-ben nemzetségbelijének, Adorjánfia I. Péternek beleegyezésével eladta.⁴⁾ 1253-ban ő továbbá Vid és Őszödfia Etre a poroszlai monostor kegyuraiként fordulnak elő és egyik távoleső (Fancsikafia Lesták halála után a királytól kapott) Gercsekényhely nevű, Jánkkal (Szatmárm.) határos jószágukat eladták a Gút-Keled nemzetség legkeletibb ágának.⁵⁾ 1262 decemberben nagy urakat látott Poroszlón. V. István, a kis-király, a két érsek, a váczai püspök és kísérelők jöttek ott össze, hogy az öreg király és kis-király országrészeinek egymáshoz való viszonyát szabályozzák.⁶⁾ Utoljára 1271-ben fordul elő Gyula s ekkor mint idős, tekintélyes nemes atyafiával, Servusdeivel együtt az egri egyház régi szabadalmairól tesz bizonytságot.⁷⁾

¹⁾ Váradi regestrum 9. sz. — ²⁾ U. o. 229. — ³⁾ W. VII. 178—79. —

⁴⁾ U. o. 203. — ⁵⁾ Kár. I. 1. — ⁶⁾ Knauz I. 476., 485. — ⁷⁾ F. V/1. 155. Itt írják hibásan a nemzetség nevét: Bartyan-Vechenek.

I. István (Gyula fia) 1278 előtt nagy, mintegy 300 márkányi kárt okozott Pál bánai ispánnak és hozzátartozóinak. E miatt 1278-ban kénytelen volt Poroszló egy részét átengedni a károsultaknak. Beleegyeztek ez átengedésbe atyafia, Etre és veje, Miklósfia Miklós.¹⁾ 1292-ben I. István egyik szomszédjának, Örsy Imrének végrendeletéről tanúskodott.²⁾ Ugyanez évben Poroszló mellett eső jováni vagy iváni (most Ivánka Borsodmegyében Poroszlótól északra) birtokát átengedte Lövey Marczell ispánnak.³⁾ Hét év múlva nagy dologra határozta el magát I. Miklós fiaival, I. Demeter és Márton nevű atyafiaival együtt. Odaadták ősi jószágukat, Poroszlót, monostorával együtt Rátót II. Domokos tárnokmesternek, ők pedig megkapták érte Ohat monostorát Hodos, Árkosd és Silesd nevű apró falvakkal együtt és Csegét a Tisza mellett.⁴⁾ Az ekként cserében kapott uradalomból az Ohat és Egyek közt eső Hodost mindjárt 1300-ban odaajándékozta I. István rokonainak, Bikki Fioch fiainak.⁵⁾

A Poroszlay-ágakon előforduló Őszöd (Euzud) fia Etréről (Eguruh, Echuruh), a már említettekén kívül, tudjuk még, hogy 1277-ben iváni (Ivánka Borsodm.) birtokának felét odaadta a szatmármegyei (ma ismeretlen) Pályi falunak Jánk felé eső részéért.⁶⁾

A Poroszlay-ágak a XIV. század elején mind kihaltak vagy másfelé költöztek, mert az bizonyos, hogy a Poroszlóért cserében kapott ohati és csegei uradalmak a XIV. században egészen más családok vagy a király kezén forognak.⁷⁾

A Borsy-Bajoni-ágak közül először Borsy Endréről szólnunk. Ez Borson lakott s 1319-ben tett végrendeletet. Megemlékezett ebben leányáról, Katalinról, Ivánkafia Miklós nejeről, s némi birtokrészeket hagy neki Borson és Udvarnokteleken.⁸⁾

Ezen Endrének körülbelül testvére volt azon Katalin, Seksze (Sexe) ispán özvegye, a ki 1329-ben leánynegyedet

¹⁾ F. V/2. 483—84. — ²⁾ F. VI/1. 229. — ³⁾ Adatok az egri egyházm. tört. I. 426.; v. ö. még Csánki I. 63.; mért Kandra hibásan Heves-Ivánra magyarázza. — ⁴⁾ W. V. 202. — ⁵⁾ H. O. VIII. 414. — ⁶⁾ Adatok az egri egyházm. tört. I. 426. — ⁷⁾ V. ö. Kár. okl. 46., 47., 112., 123. l. — ⁸⁾ A. I. 497.

követelt Bors faluból. Erre mutat az is, hogy ingóságainak s követeléseinek jó részét Endre ispán leányára, II. Katalinra, ekkor már szintén özvegyre, és ennek Ivánkafia Miklóstól származó gyermekeire hagyta.¹⁾

Hogy a Bajoni-ág közös ősének négy fia volt, azt az 1342-iki nevezetes szerződés igazolja. E szerint II. Demeter, a salgai várnagy, Sándor, II. János, Vodon Péter és fiai úgy egyeztek meg II. Istvánfia II. Miklóssal, hogy ők kapták a bajoni jószágot (ma Nagy- és Kis-Bajom Biharmegyében), ellenben II. Miklónál hagyták Bors és Panasz helységeket. De ha ezentúl elidegenített ősi jószágaikból sikerülne valamit visszaszerezni, az négy részre menjen, egy rész II. Demeteré, a második Hektor ivadékáé, a harmadik Vodon Péteré és fiaié, végre a negyedik rész II. Miklósé legyen.²⁾

A Bajoni-ág legnevezetesebb tagja a XIV. század első felében II. vagy Daby (de Doob) Demeter volt. Ez az 1339—42. években az erdélyi Salgó vár élén állott mint várnagy. Előkelő családból nősült, mert az Aba nemzetség Lipóczy ágából származó Radványi Demeter leányát, Margitot vette nőül s ettől 1339-ig három fia született: I. Jakab, I. János és II. László. E Margit testvérét, Radványi Denket 200 márkával segítette meg, hogy biróilag lefoglalt jószágait felszabadíthassa. Hálából azután Denk 1339-ben szentmihályi (Szentmihály, Kisfalud és Malomfalvából álló, Valpó tájékán, hajdan Baranya-, most Verőczemegyében eső) uradalmának felét a szentmihályi megerősített udvarházzal együtt Margitnak, Daby Demeter nejének és I. Jakab, I. János, II. László nevű fiainak adja.³⁾ Megjegyezzük, hogy II. Demeter »Doob«-nak írt lakóhelyét nem lehet Tisza-Dobra értelmezni, mert ez 1339-ben egészen a Gút-Keled nemzetség Egyed-monostori főágának kezén volt.⁴⁾

Az 1342-iki szerződésen kívül említik I. Sándort 1337-ben, mert ekkoron Ravaszdeák nevű szolgáját lopásról vádolták.⁵⁾ Ugyanez időtájt, 1337 nagyszombatján borzasztó szerencsétlenség érte. Nejét, Bolcsy Apa leányát, a mint az

---

¹⁾ A. II. 428—29. — ²⁾ A. IV. 232—33. — ³⁾ H. O. III. 139. —
⁴⁾ L. fentebb. — ⁵⁾ Kár. I. 125.

egyházból hazament, meggyilkolták. A gyilkosságról az elhunyt nő édes testvére János, Bajoni Jánost (Miklós fiát) vádolta. A vádlott persze tagadta a dolgot, felajánlotta a tisztító esküt, de annak letételére 1341 novemberében, a kitűzött időben, a királyi kápolnában nem jelent meg.¹⁾

II. János 1350-ben még perel a váradi püspökkel,²⁾ de a következő évben már éppen ő zálogosítja el bajoni, püspökladányi és görbeji birtokait a váradi püspöknek.³⁾ E János lón a később oly nevezetes és vitéz Bajoni család közvetlen őse.

II. István, a Borsy család őse 1304-ben békítő volt a Turoly nemzetség és Dés fiai közt s az előkelő bihari nemesek sorában foglal helyet.⁴⁾

II. Miklós, a ki 1342-ben végleg megerősítette magát Bors falu birtokában, már 1335-ben Borson lakott.⁵⁾ Alapítója lón a XVI. században még virágzó Borsy családnak.

Sebestény nemzetsége I. Haraszt.

Semjén I. Balog-Semjén.

SENNYE.

(Zsennye.)

Vasmegyei, középsorsú nem. Azon Sennye vagy Zsennye (Zsegnye) nevű férfiútól vette nevét, a ki a Rába közelében, Rumtól délkeletre eső Sennye vagy Zsennye falvakat alapította. 1237-ben ezen tagjai éltek:

Czéce (Ceche) 1237.	Endöke (Enduke) 1237.	Kutin (Cuthyn) 1237.	Szóke (Zeuke) 1237.	Kász (Kaaz) 1237.
---------------------------	-----------------------------	----------------------------	---------------------------	-------------------------

Üne (?) (Wne) 1237.	Zétény (Zethyn) 1237.	Egyiyn (?) 1237.	Vata 1237.
---------------------------	-----------------------------	---------------------	---------------

¹⁾ F. VIII/6. 181. — ²⁾ Kár. I. 184. — ³⁾ A. V. 515. — ⁴⁾ Hg. Eszterházy lt. f. D. nr. 2. — ⁵⁾ A. III. 130.

Butina

Endre	Buza	Sándor	Kozma	Kázmér	Vit	Jakab	Mihály
1237—8.	1237—8.	1237—8.	1237—8.	1237—8.	1237.	1237—8.	1238.

Ezek 1237-ben úgy osztottak meg, hogy Czécze és társai kapták Sennyét, ellenben Butina fiai a Körmenddel szomszédos Lapsa, másként Német-Szecsőd falut, s mivel Német-Szecsőd többet ért mint Sennye, Butina fiai kárpótlásul 8¹/₂ márkát fizettek Czéczenek és atyafiainak.¹⁾

1238-ban Butina fiai szerencsésen védelmezték Lapsa, másként Német-Szecsőd határait Körmend felől.²⁾

E nemzetséghez tartoztak azon Gógánfia Bertalan, Sennye (Synnie) és Mózes nevű sennyei nemesek, a kik 1323-ban egy balozsaji nemes magvaszadtáról tanúskodnak.³⁾ Ebből egyúttal kitűnik, hogy a Sennye személynév e nemnél még a XIV. században is használatos vala.

A XV. században Butina fiának, Buzának leszármazói Sennyeey nevet viseltek és lapsai, máskép németszecsődi jószágukban magukat per útján is megvédték.⁴⁾ Ebből az következik, hogy az 1237-iki osztály vagy Czéczenek és atyafiainak magvaszakadása, vagy birtokaiknak eladása által később változást szenvedett és Butina ivadéki ismét birtokosok lettek Nagy- és Kis-Sennye falvakban.

Simon I. Baksa.

SMARAGD.

A váradi regestrum 247. sz. szerint Pál »de genere Smaragdī« 1222-ben békésmegyei, Járomtelki János nevű nemes tanúja. Mivel azonban a nemzetséget jelző név birtok esetben áll, ez mindjárt kétséget ébreszt arra nézve, vajjon csakugyan nemzetségnév gyanánt használták-e az egykorúak, vagy csak az akkor élt Smaragd vajda és sok ideig pozso-

¹⁾ Fejérvármegyei történelmi egylet évkönyve, 1893. 351. — ²⁾ U. o. 352. — ³⁾ A. II. 92. — ⁴⁾ Fejérm. tört. egyll. évkönyve, 1893. 348., 357.

nyi ispán nemzetségére utaltak vele? S csakugyan később soha nem használják a Smaragd nevet nemzetségnév gyanánt. Egyébként, hogy e Pál, valamint atyafia Smaragd a Zsámbéky család tagjai, kétségtelen.

Sombor I. Gyula-Zsombor.

SZABÓ.

(Zabou.)

Baranyamegyének hajdan a Dráva jobb partjára átnyúló részében, a mai Valpó és Koska közt eső vonalon lakott. Ősének nem mestersége, hanem személyneve volt Szabó. Tagjai:

Simon	Endre				
Mihály 1295.	Mátyás 1295.		Pál		Fábián
	István 1344.	János 1344.	Lőrincz 1344.	György 1344.	Benedek 1344.
	Gergely 1344.				

Mihály és Mátyás 1295-ben a Haraszt nemzetség hidvégi, másként gradistyai (Gueredistha) birtokával voltak szomszédosok.¹⁾ 1319-ben is úgy említik a »Szabó nemeseket«, mint a kiknek jószáguk a mai Koskától északra esik.²⁾ István 1344-ben Gergely nevű, mintegy 10 éves fiával együtt azért jelent meg Diákóvárott, hogy gradistyai földjeit szegénysége miatt 5 márkáért eladja atyafiainak, Jánosnak, Lőrincznek (Pál fiainak), Györgynek és Benedeknek (Fábián fiainak).³⁾ Vajjon az a Szabó úr, a kinek fiai, László, Arnold, Gyula és Balázs 1293-ban a pozsegamegyei Gromacsnik földdel a Száva közelében voltak határosak,⁴⁾ s a kik 1280-ban a Bródtól nyugatra, Gromacsniktól délre eső Jelsevik földet megveszik,⁵⁾ ide tartozik-e? bizonytalan.

1) W. X. 231. — 2) A. I. 515. — 3) A. IV. 413. — 4) W. XII. 548. — 5) W. IX. 285.

SZÁK.

(*Zaak, Zak, Zach, Saak, Sach, Chaak.*)

* A mint különböznek s egymástól messze esnek a Szák és Záh helységek (az egyik Komáromm., a másik Torda-Aranyosmegyében), éppen úgy különböznek a Szák és Záh nemzetségek. Még a nemzetségnév kiírása sem egyezik, mert a Szák nem nevéhez a régi jegyzők soha sem írtak a név végén *h* betűt, hanem *k*-t, vagy legalább is *ch*-t, ellenben a Záh név feljegyzésénél egyetlen egy magyar jegyző sem írja az utolsó hangot *k*-nak, hanem csak *h*-nak. Pontecorvoi János olasz jegyző pedig, a ki Záh Felicziánt »Zack«-nak írja, nem számít.

A Szák nem nevét jegyzőink hétszer »Zaak«-nak, négyszer »Zak«-nak, egyszer »Saak«-nak, egyszer »Zach«-nak és egyszer »Sach«-nak írják. 1363-iki és 1423-iki átíratban fellelő 1295-iki levelek »Chaak«-nak is írják nevét.¹⁾ Ez, ha nem tévedés, akkor arra mutat, hogy néha »Czák«-nak ejtették ki a Szák nevet.

Szák nevű falu hajdan Tolnamegyében Döbrököz vidékén is volt,²⁾ s úgy látszik, innen ágaztak szét e nem ágai az ország más részeire.

A Szák nem nevét ma a komárommegyei Szák falu (Kisbértől keletre) őrzi.

A nemzetség nagyon régi, mert egyik tagja, a késő utódoktól Nagylábúnak hívott Pál még II. Gyécse királytól kapta a Mosgótól (Somogym.) északra eső (Tyteus helyett Tymysnek másolt) Töttös földet. Nem lévén gyermeke, e földet utóbb a szenttrinitási és okormindszenti monostoroknak hagyta.³⁾

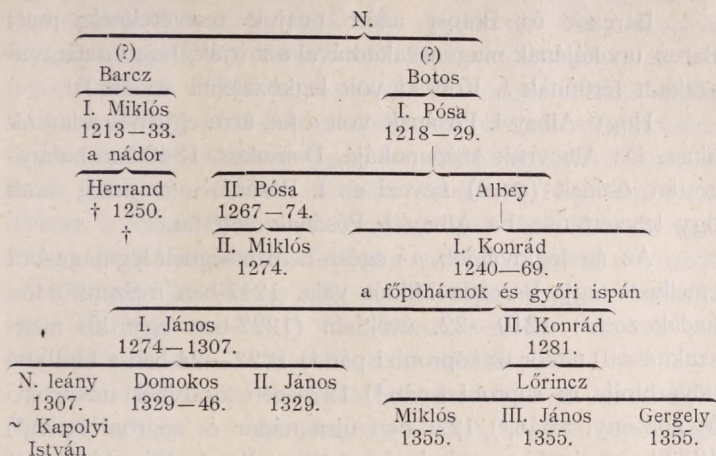
A Szák nemnek Gyaláni, Sédtövy, Komárom-veszprém-megyei és Zopa ágait különböztethetjük meg.

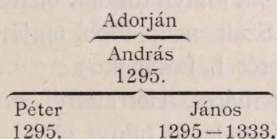
¹⁾ H. O. I. 1.; W. XII. 556. — ²⁾ Csánki i. m. III. 449. — ³⁾ H. O. I. 1.; v. ö. A. IV. 583.

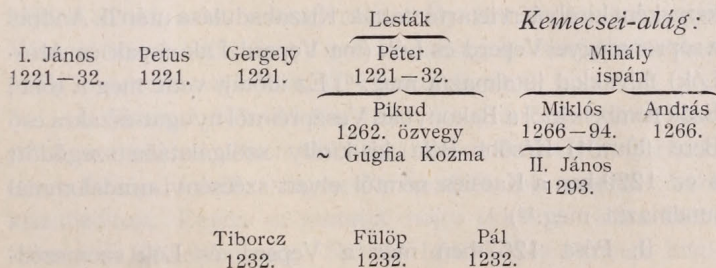
GYALÁNI-ÁG :

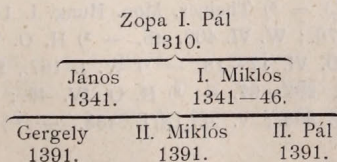
SÉDTÖVY- (SÜTTÖVI)-ÁG :

KOMÁROM-VESZPREMMEGYEI ÁGAK :

ZOPA-ÁG :

a) A GYALÁNI-ÁG:

Barczot és Botost azért tartjuk testvéreknek, mert Barcz unokájának magvaszakadtával azt írják, hogy e magvaszakadt férfiúnak I. Konrád volt legközelebbi atyafia.¹⁾

Hogy Albey I. Pósnak volt a fia, arra egyenes adatunk nincs. De Albeynek szépunokája, Domokos, 1346-ban határozottan ősenek (avus) nevezi ez I. Pósat,²⁾ már pedig csak úgy lehetett őse, ha Albey I. Pósnak volt fia.

Az ág legkiválóbb, az egész nemzetségnek legmagasbra emelkedő tagja Barczfia Miklós vala. 1217-ben a Szentföldön hadakozott.³⁾ 1219—22. években (1222-ben egy kis megszakítással) nádor és soproni ispán,⁴⁾ 1222—24-ben a királyné udvarbírája és soproni ispán,⁵⁾ 1224-ben királynéi udvarbíró és pozsonyi ispán,⁶⁾ 1226-ban újra nádor és soproni ispán,⁷⁾ 1233-ban újra soproni ispán volt s II. András királylyal együtt megesküdött az egyházi szabadalmak megtartására.⁸⁾ Birtokviszonyairól csak annyit tudunk biztosan, hogy 1221-ben vagy 1226-ban a Szák nem több tagjával együtt eladta a veszprémmegyei Berét I. Pósnak.⁹⁾

Miklós nádor fiáról, Herrandról csak annyit tudunk, hogy 1250 előtt magtalanul húnyt el.¹⁾

Botos (Botus) fia, I. Pósa, 1218-ban a Szentföldről visszatérő király elébe ment egész Görögországba s ott egy darabig kezesként királyáért letartóztatták. Kiszabadulása után II. András a sopronmegyei Veperd és Lók (ma Veperd, Lakompak és Alsó-Lók) falvakkal jutalmazta meg.¹⁰⁾ Ez időtájt vette meg a többi Szák nembeliektől a Bakonyban Veszprémtől nyugat-északra eső Bere falut.¹¹⁾ Később Béla kis-király szolgálatába szegődött s ez 1229-ben a Kacsics némtől elvett szécsényi uradalommal jutalmazta meg.¹²⁾

II. Pósa 1267-ben már a Veperd és Lók szomszéd-

---

¹⁾ H. Okl. 16. — ²⁾ F. IX/1. 433. (Dosa név hiba Posa helyett; v. ö. F. III/1. 368.) — ³⁾ Theiner. Mon. Hung. I. 14—15. — ⁴⁾ U. o. 68—69.; F. III/2. 476.; W. VI. 408. stb. — ⁵⁾ H. O. V. 9—10.; W. XI. 174—75. — ⁶⁾ H. O. VI. 17—18. — ⁷⁾ W. I. 167., 220., 221. — ⁸⁾ H. O. V. 12.; Knauz I. 292—97. — ⁹⁾ H. O. IV. 46.; v. ö. még W. X. 453. — ¹⁰⁾ F. III/1. 368.; v. ö. IX/1. 433. — ¹¹⁾ H. O. IV. 46. — ¹²⁾ H. O. VIII. 25.

ságában eső s talán már atyjától megszerzett Nagy-Barom faluban lakott, a melyet akkortájt éppen róla vagy atyjáról Pósa-Baromának hívtak. Ispánnak írják s mint tekintélyes embert fogott bírának kéri a szomszéd Vasmegye északi részén lakó nemesek.¹⁾ 1269-ben eladja berei birtokát 40 márkáért, egy veszprémi malomnak $\frac{3}{4}$ -ét és néhány szolgát 30 márkáért.²⁾ 1274-ben odaadta az egész szécsényi (Nógrádm.) uradalmat a Nagy-Barom és Ligvánd közt eső Karakó nevű földért és 60 márkáért. Területre nézve a cserélt birtokok közt roppant különbség volt, de II. Pósára nagyon becsessé tette Karakót az, hogy Pósa-Baroma mellett esett s azt mondta, nem adná el Karakót 200 márkáért.³⁾

Az 1274-iki szerződésbe beleíratta II. Pósa kis fiát, II. Miklóst is,³⁾ de — úgy tetszik — hiába, mert e fiúban ága elenyészett. Biztos ugyanis, hogy 1304-ben Pósa-Baroma és Karakó idegen kézen van.⁴⁾

I. Pósanak Albey nevű fiától származó unokája, I. Konrád, 1240-ben a királyné pohárnokmestere volt, s ő vitte hírül IV. Bélának V. Istvánnak születését. Az örvendező atya I. Konrádot e hírért Podár veszprémmegyei faluval jutalmazta meg.⁵⁾

1250-ben megkapta magvaszakadt atyafiának, Herrandnak, birtokaiból a komárommegyei Terjént (ma Kéthely), a hajdan tolna-, most somogymegyei Gyalánt és a tolnamegyei Várong felét.⁶⁾ 1268 táján a győri ispánságot viselte.⁷⁾ 1269-ben pedig megvette atyafiától, II. Pósatól Berét.⁸⁾

I. János, I. Konrád fia, 1273 tavaszán egy német csapatot, a mely az akkor ellenséges kézen levő Győrből Hanta elpusztítására indult, megvert, s kezéből 14 magyar rabot kiszabadított. Éppen ez mutatja, hogy ekkor a Hanta közelében eső Kéthelyen vagy Szákon lakott. Hős tettének jutalmát is e tájékon kérte és elnyerte a mai Vas-Dinnye egy részét.⁹⁾ 1292-ben az alországbirónak volt ítélőtársa esztergom-

---

¹⁾ W. X. 461.; Kub. I. 72. — ²⁾ H. O. IV. 46. — ³⁾ Sopr. I. 39. — ⁴⁾ F. VIII/1. 172. — ⁵⁾ H. O. VIII. 422. — ⁶⁾ H. Okl. 16. — ⁷⁾ Z. I. 18.; v. ö. W. X. 452. — ⁸⁾ H. O. IV. 46. — ⁹⁾ W. XII. 110.

megyei birtokperben.¹⁾ 1307-ben pedig nakki (Tolnam.) birtokát vejenek, Kapolyi Istvánnak, ajándékozta.²⁾

Domokos és II. János 1329-ben megerősítést kérnek az 1250-ben szerzett Terjén (Kéthely), Gyalán falvakra és Várang felére s azt meg is nyerik, mind a mellett, hogy Várang felét 1286 táján atyjuk elvesztette.³⁾

Domokos ezenkívül 1333-ban sédtövi (Süttő, Esztergomm.) birtokát,⁴⁾ 1346-ban pedig sopronmegyei Veperdet adja el.⁵⁾ 1346-ban »tolnamegyei nemesnek« írlják, tehát vagy Gyalánban vagy Várongon lakott.⁵⁾ Gyaláni jobbágyát már 1319-ben említik.⁶⁾

II. Konrád 1281-ben a Podár mellett Salamon és Ötvös közt eső Csatár falut adja el.⁷⁾ Unokái (Lőrinczfiától) 1355-ben az 1240-iki, Podárra vonatkozó levelet iratják át, rokonuk, Farnosi Imrefia János közvetítésével. Ekkoriban Gyalányaknak írlják őket.⁸⁾

b) SÉDTÖVY-ÁG.

Az esztergommegyei Süttőn (régiesen Sédtő) lakott. 1295 előtt András nevű tagja összetűzött az ország egyik legerőszakosabb urával, a Trencsényi-ágbeli Csák III. Istvánal, s ez őt fogságba vetette. 400 márka váltságdíjat kellett Andrásnak fizetnie, hogy kiszabadúljon, s ezt rokonától, Egyedfia Sándortól (a diósjenei királyi várnagytól) vette kölcsön. A kölcsönt nem tudta másként letörleszteni, mint az által, hogy 1295-ben békésmegyei Muroly vagy Murony birtokát (ma Murvahely néven puszta Békéstől nyugatra) átadta Sándornak. Ebbe fiai, Péter és János is beleegyeztek.⁹⁾

Az erről szóló és csak 1423-iki átiratban levő okirat a nemzetség nevét »Chaak«-nak írja, de hogy ez vagy tévedés, vagy csak a Czák kiejtés utánzata, bizonyítja egy 1333-iki eredeti oklevél. Ez András fiát, Jánost, világosan »Zaak« nembelinek írja és rokonának mondja a szintén Szák (Zaak) nembeli Jánosfia Domokost, I. Konrád unokáját. Ez 1333-iki oklevél különben arról értesít bennünket, hogy

¹⁾ Knauz II. 329. — ²⁾ Z. I. 115. — ³⁾ A. II. 408. — ⁴⁾ Orsz. lt. D. o. 30002. — ⁵⁾ F. IX/1. 433. — ⁶⁾ Z. I. 167. — ⁷⁾ F. X/3. 266. — ⁸⁾ H. O. VIII. 425. — ⁹⁾ W. XII. 566., 574.

sédtövi (Sidtheu), azaz süttövi birtokrészét Andrásfia János is eladta Csór Tamásnak.¹⁾

c) KOMÁROM-VESZPRÉMMEGYEI ÁGAK.

I. János, Petus és Gergely 1221 táján eladják berei részüket.²⁾ Ugyancsak I. János, továbbá Lestákfia Péter, Tiborcz, Fülöp és Pál 1232 táján fogott bírák voltak Dama nevű nemes és Menyéke falu közt folyt perben.³⁾ Péterről ezenkívül tudjuk, hogy a mai kisbéri határban, vagy e mellett eső Osztár vagy Esztár faluban 16 holdnyi szőlőt adott a hantai egyháznak; ⁴⁾ leányának, Pikudnak férjhezmenetelekor pedig ezt tamási (Dém mellett, Veszprémm.) jószágával örvendeztette meg. Később Pikud özvegyiségre jutván, az így kapott jószágot a pannonhalmi apátságnak ajándékozta.⁵⁾

Veszprém mellett Csatár puszta és Jutas közt állott valaha egy Kemece nevű kis falu. Mihály ispánnak két izre terjedő nemzedéke e faluban lakott, s arról azt Kemeceinek nevezték az egykorúak. Mihály fiai, Miklós és András, 1266-ban egy darab jutási vett rétet zálogba adnak.⁶⁾ 1294-ben Miklós ispán vezeti be a hantai prépostot a Veszprémtől délnyugatra eső Hidegkút birtokába.⁷⁾ Egy évvel előbb Miklós és fia, II. János, visszaadták a veszprémi egyháznak azon kemecsei földeket, melyeket valaha Záh vagy Szák (Zaach) nevű veszprémi várjobbágy ez egyháznak ajándékozott.⁸⁾

Volt még a Szák nemzetségnek egy dél felé szakadt és Somogy megye délkeleti erdős részén, az úgynevezett Zselic ségen birtokos ága. Ezt a belőle származott Szentgyörgyi Zopa családról Zopa-ágnak nevezzük. Névadója, Zopa I. Pál, 1310-ben mint a mai Boldogasszonyfa mellett eső Nyirakol szomszédosa fordul elő.⁹⁾ Fiai 1341-ben nagy bajba kerültek. Egyik perükben, állítólag, hamis levéllel éltek s azonkívül rájuk fogták, hogy tulajdonkép nem is a Szák, hanem a Záh nemzetségből származnak, s így kiirtandók. Nagy-

---

¹⁾ Orsz. lt. D. o. 30002. — ²⁾ H. O. IV. 46. — ³⁾ H. O. VIII. 29. — ⁴⁾ F. IX/7. 656. — ⁵⁾ W. III. 26. — ⁶⁾ H. O. VI. 138. — ⁷⁾ F. VI/1. 289. — ⁸⁾ F. IX/7. 710. — ⁹⁾ A. I. 201.

martoni Pál fel is használta az alkalmat, s mindjárt elkérte a királytól Jánosnak és I. Miklósnak Szentgyörgy és Domonkoslaka (később Berekefalva) nevű s a somogy megyei Hárságytól északra eső jószágait.¹⁾ Csakhogy már közeledett I. Károly uralkodásának vége. Nem működhetett még se oly vakon a bosszúállás és rágalmazás. Jánosnak és I. Miklósnak sikerült kimutatniok a névhasznalásból származott tévedést, s vagy megsemmisítették az ítéletet, vagy eggyességre léptek Nagymartonival. Biztos, hogy se nem számúzték őket, se nem vesztették el jószágaikat. 1346-ban II. Miklós visszakapja a Szalók nemtől a Mosgótól északra eső, hajdan Töttös, 1346-ban és most is Szentegyed nevű birtokot, melyet elődje, Nagylábú Pál, 1183 előtt az okormindszenti monostornak hagyott.²⁾ Ez 1183 előtt történt hagyományt megerősítő 1183-iki levél 1364-iki másolatban ma is megvan, s abban a birtok Tymysnek van írva.³⁾ Szerencsére a határjárás említi az Alma patakot, Terecsőt (ma Terecsény pusztja), a vátyi erdőt s így kétségtelen, hogy e Tymys hibásan van másolva Tyteus helyett, s Töttöst, vagyis a későbbi Szentegyedet akarja jelenteni. Ugyanezen 1364-iki másolat Pált, a hagyományozót »Chaak« nembelinek írja, de, mint kimutattuk, a Szák nemet másutt is írják néha »Chaak«-nak. A birtokok fekvésén kívül éppen ez bizonyítja főként, hogy a Zopa-ág a Szák és nem a Záh nemzetségből származott, mert magyar deák vagy másoló a Záh nevet soha sem írta »Chaak«-nak. 1391-iki levélből kitűnik, hogy I. Miklósnak Gergely, II. Miklós és II. Pál nevű fiai voltak, s ezeknek a már említett Szentgyörgyön és Domonkoslakán (hibásan Domaloslaka) kívül ugyane vidéken még Tardos és Márczadó (másként Enyezd, ma pusztja) falvakban is voltak birtokaik.⁴⁾

Hihetőleg a Szák nemzetség tagjai azon Szák falubeli Sándor, a ki 1279-ben Győr Konrád és Mihályfia Jakab mosonmegyei nemes közt volt fogott bíró,⁵⁾ és azon Szák falubeli János, a ki 1335-ben a komárommegyei, Szákkal határos Ette falu ügyében volt vizsgálóbíró.⁶⁾

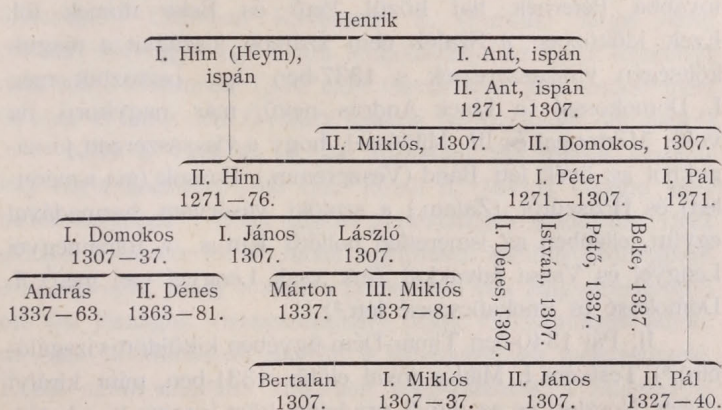
¹⁾ F. VIII/4. 490. — ²⁾ A. IV. 583. — ³⁾ H. O. I. 1. — ⁴⁾ F. X/3. 331. — ⁵⁾ H. O. VI. 252. — ⁶⁾ Z. I. 453.

SZALÓK.

(Zlouk, Zolouku, Zolouk, Zolouok, Zalouk, Zolok,
Zolohc, Zolove, Soloch.)

Egyike legelterjedtebb és legrégebbi nemzetségeinknek, s így még ma is három falu őrzi emlékét: Nemes-, Eger- és Tisza-Szalók. Sőt már a Névtelen jegyző is megéneklí Szalók atyját, Usubut, s azt állítja róla, hogy ennek adta Árpád Veszprém várát, tartozékaival együtt.¹⁾ Ezt úgy kell érteni, hogy Usubu a XII-ik században veszprémmegyei ispán vala. Veszprém-, Zala-, Somogy-, Heves- és Küküllőmegyékben volt főként elterjedve, az ország egyik határától a másikig. Legrégibb ismert tagja Bolya vagy Baja. (Lásd az egyes tagok közt.) Nemes-Szalóki, Kaba-, Balád-, Eger-Szalóki, Beregmegyei és Kendy ágakra s töredékekre oszlik.

II. NEMES-SZALÓKI-ÁG.

Henrik az esetben közös őse ez ágnak, ha az 1307-ben előforduló Péter, Him fia, egy személy az 1271-ben előforduló Péterrel. 1271-ben I. Him ispán fiai II. Anttal úgy osztoznak meg eddig közösen bírt szalóki jószágukon, hogy II. Antnak jutott a déli rész, ellenben II. Himnek, I. Péternek és I. Pálnak a másik rész.²⁾ Ezek aztán mind-

¹⁾ Hist. H. Fontes. Dom. I. 46. — ²⁾ H. O. I. 51—52.

járt tovább folytatták az osztozkodást s a nekik jutott földterületet, vagyis a mai Nemes-Szalókot, ismét 3 részre darabolták.¹⁾ Nemes-Szalóktól délkeletre esik ma Antfa, hajdan Antfalva nevű helység, világos tehát, hogy II. Ant a neki jutott részen új falvat alapított s azt róla nevezték el. Ugyancsak e II. Ant 1274-ben a Fejérmegye északnyugati részén eső Eszény helység felső részének földesura volt.²⁾ II. Him 1276-ban átíratta a testvéreivel való osztozkodást tartalmazó levelet.³⁾

1307-ben I. Domonkos, I. János, László (II. Him fiai), I. Péter, továbbá I. Dénes, István (I. Péter fiai), Bertalan I. Miklós, II. János (I. Pál fiai), II. Miklós, II. Domokos (II. Ant fiai) szalóki birtokukból a Petend felől eső részt átadják a Kaba-ágnak és elismerik, hogy a szalóki Szent-Márton egyház kegyurasága a Kaba-ágot, mint a Szalók nem hajtását szintén megilleti.⁴⁾

Harmincz év mulva I. Pál fiai közül I. Miklós, II. Pál, továbbá Péternek fiai közül Pető és Beke tűnnek föl. Ezek időközben a Szalók nem számos jószágait a maguk költségén visszaszerezték s 1337-ben úgy osztoztak meg I. Domokossal (a kinek András nevű, már nagykoru fia volt), Mártonnal és III. Miklóssal, hogy a visszaszerzett jószágokból az övék lett Bánd (Veszprémm.), Bozsok (ma ismeretlen) és Hosszútót (Zalam.) a szalóki vásárvám harmadával együtt, ellenben az ismeretlen hollétű Kutus, a tolnamegyei Lengyel és Varsa falvakkal (ma csak Lengyel van meg), I. Domokosé és unokaöcscseié lett.⁵⁾

II. Pál 1340-ben Timár-Dém ügyében kiküldött vizsgálóbíró.⁶⁾ Testvére I. Miklós jóval előbb, 1331-ben, mint királyi ember Noszlop és az ugodi uradalom közt igazítja ki a határpontokat. 1349-ben Veszprémmegye egyik szolgabírája volt.⁷⁾

András és II. Dénes 1363-ban a baranyamegyei okormindszenti monostor kegyuraságára vonatkozó 1183-iki levelet iratják át.⁸⁾

---

¹⁾ H. O. I. 52—53. — ²⁾ W. IX. 136. — ³⁾ H. O. I. 69. — ⁴⁾ H. O. I. 103. — ⁵⁾ U. o. 170. — ⁶⁾ F. VIII/3. 584. — ⁷⁾ A. IV. 58.; H. O. III. 159. — ⁸⁾ H. O. I. 245.

II. KABA-ÁG.

Egyik híres és szerencsétlenül járt tagja, I. Demeter, Kaba ragadványnevet viselt. Erről nevezzük ekként.

N.						
Jakab				N.		
Csaba		Kaba I. Demeter		Henrik		
I. Miklós, 1307.		1307—27. † 1330 előtt		II. János, 1346—52.		
II. Miklós 1330—50.	II. Demeter 1330. † 1342 előtt	Domokos 1330.	András 1330.	I. János 1330.	Péter 1330—53. ~ Putnok N.	Pál 1330.

II. Jánosnak ez ághoz való tartozása az 1342—47. években együttesen folytatott birtokperekből következik.

Kaba I. Demeter 1307-ben kivitte, hogy unokaöccsével, Csabafia I. Miklóssal együtt megkapta a Nemes-Szalóki-ágtól Szalóknak Petenddel határos részét.¹⁾ Már ekkor az előttünk ismeretlen Bala faluban lakott. 1319-ben a Lőrinte nemzetség jószágainak lerombolói közt Kaba I. Demetert is felsorolja.²⁾ 1325-ben Kőszeghy II. (Farkas) János lentii (nemtii) várnagya volt s ura megbízásából az egyik Reznekyt megölte.³⁾ Valamivel 1330 előtt visszakapta a kölcsönt, mert őt meg a Rátót nem Gyulafy ágához tartozó János ölte meg.⁴⁾

Kaba I. Demeter 7 fia 1330-ban 60 márka vérdíjat kap atyja haláláért.⁴⁾ E fiúk közül II. Miklós később jeles birtokszerezőnek s ezzel együtt perlekedőnek bizonyult. 1342 előtt II. Demeter és II. János együttesen kezdték szorongatni a Kendy-ágot, hogy a szoros értelemben vett Magyarországon eső ősi jószágok visszaszerzésére nekik felhatalmazást adjon, de csak II. Miklósnak sikerült e felhatalmazást megszereznie. Ezzel aztán mindjárt 1342-ben megtámadták a zalamegyei Mátyásfölde (a mai Petri egy része) felének tetteleges birtokosát. Ez 1333-ban Simon bán ágától kapta e birtokot, de kénytelen volt 1347-ben 5 évi per után átadni azt II. Miklósnak és II. Jánosnak, mert Szalók nemzetségi föld vala.⁵⁾

Ugyane felhatalmazás alapján perelte II. Miklós az Eger-Szalóki ágot már 1344-ben⁶⁾ és kivitte, hogy 1350-ben

¹⁾ H. O. I. 102. — ²⁾ A. I. 528. — ³⁾ Zal. I. 184. — ⁴⁾ Z. I. 368. — ⁵⁾ Zal. I. 447—51. — ⁶⁾ A. II. 372.

megkapta Eger-Szalók keleti felét.¹⁾ 1346-ban II. Jánossal együtt ő volt a baranyamegyei szenttrinitási és okormindszenti apátságok kegyura s a ma Somogy megyében eső Szentegyed, másként Töttös birtokot átadta rokonuknak, a Szák nembeli Zopa családnak.²⁾

II. Jánostól (a ki szintén állandóan Balán lakott) tudjuk még, hogy 1352-ben Sár-Ladányhoz jogot tartott.³⁾ Péter, Kaba I. Demeter fia, 1353-ban nejének meghatalmazottja s az abaújmegyei Enyiczkére vonatkozó levelet irat át.⁴⁾

III. BALÁD-ÁGA.

Cseker, 1232.		Balád	
		Mihály, 1232—63.	
N. leány, 1263.	Pál	Elek, † 1279 előtt	
~ Vicis Lőrincz	1263.	~ Katalin, 1279. özvegy	
		János, 1279.	

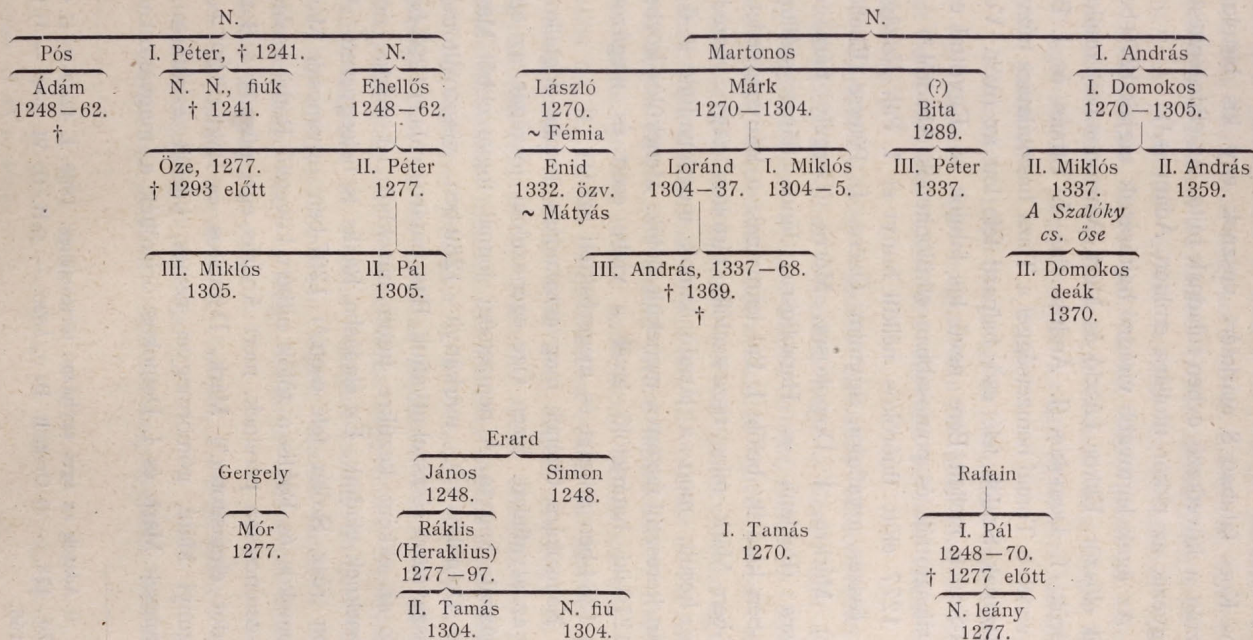
Baládfia Cseker (Cheker) 1232-ben a veszprémi püspökség Vizmecz birtokáról tanuskodik.⁵⁾ Mihály 1232-ben somogy megyei, Kinus-Berényben (ma Nagy-Berény) eső birtokát eladta 50 márkáért a veszprémi káptalannak.⁶⁾ Ugyanott vett egy birtokot a királyné népeitől, de megint eladta nekik.⁷⁾ 1263-ban Apáti nevű, Mura-Keresztúr mellett eső birtokát vejének Vicis Lőrincznek ajándékozta.⁸⁾ Fiának, Eleknek özvegye, Katalin, és fia, János, pedig 1279-ben ádándi (Somogym.) birtokukon adtak túl. Az övök maradt azonban az ezzel határos Pösze⁹⁾ (ma pusztá Hidvég mellett).

IV. EGER-SZALÓKI ÁGAK. (Összeállítását I. a köv. lapon.)

Valamennyi ide tartozó hajtása a Szalók nemnek többkevesebb részt bírt Eger-Szalókon. Azért nevezzük ekként.

Az ágak története az 1241-iki rettenetes pusztulással, a tatárjárással kezdődik. Ebben I. Pétert és fiait a tatárok megölték s birtokaik Pós fiára, Ádámra szálltak.¹⁰⁾ Ez Ádám 1248-ban Ehellőssel, Jánossal, Simonnal (Erard 2 fiával) és I. Pállal együtt beleegyezett, mint szomszéd, hogy egy darab eger-szalóki föld másoknak s nem önekik adassék el.⁷⁾ 1249-ben pedig ő maga is eladja egyik szöllejét.¹¹⁾

¹⁾ Z. II. 427. — ²⁾ A. IV. 582—83. — ³⁾ A. V. 633. — ⁴⁾ F. IX/2. 258. — ⁵⁾ Zal. II. 644. — ⁶⁾ H. O. IV. 13. — ⁷⁾ W. V. 106—7. — ⁸⁾ W. VIII. 75—6. — ⁹⁾ W. XII. 274. — ¹⁰⁾ Adatok az egri egyházm. történetéhez, 1885. I. k. 39—40., 41. — ¹¹⁾ U. o. 39.

Ehellős és I. Pál 1261-ben az Eger-Szalókkal szomszédos Kocs faluban 8 márkáért vesznek egy kis birtokot, de aztán a következő évben túladnak rajta. Az elidegenítésbe beleegyeznek az ekkor utoljára említett Ádám is.¹⁾

Az ágak legtovább virágzó hajtásának tagjait 1270-ben említik először. Ekkor László és Márk (Martonos fiai), unokatestvérük, I. Domokos (I. András fia), I. Tamás és I. Pál kiegyeznek a Tomaj nemzetséggel a Tisza használatára nézve. A Tiszának Szalók felé eső balparti fele lett az övék. Volt Tisza-Szalók mellett Bere nevű kis falujok is. Egyuttal ezt is elválasztották és pontosabban elkülönítették Abádtól.²⁾

1277 előtt fiúörökös nélkül hunyt el I. Pál. Jóságai tehát összes atyafiaira, úgymint Özére, II. Péterre (Ehellős fiaira), Márkra, I. Domokosra, Mórra (Gergely fiára) és Ráklisra (Rakleus = Heracliusra, János fiára) szálltak. 1277-ben kiadják belőle I. Pál leányának a leánynegyedét.³⁾ 1282-ben Márk mint tiszaszalóki birtokos nagy veszedelembé került, mert a lázadó kúnok megtámadták s ő a Tiszán keresztül úsztatva menekült előlük. Menekülés közben az 1270-iki határjelölő levél a vízbe esett és megázott, azért 1284-ben átiratja és megerősítetteti azt.⁴⁾

Nemsokára Özének magvaszakadása kezdte foglalkoztatni az atyafiakat. Ezen Öze eger-szalóki jóságát az egri egyháznak hagyta. A nemzetségi jognál fogva ebből Márk és I. Domokos 50 márkányit 1289-ben visszaváltak. E visszaváltott részzsel atyafiuk, Bita, határos vala.⁵⁾ 1293-ban pedig az ekként kezükre jutott birtokból 10 márka érot idegeneknek eladtak. Ez eladásba Ráklis is beleegyezett. Az eladott rész Szólát felé esett.⁶⁾ 1297-ben ugyancsak Márk I. Domokos és Ráklis a tőlük hitbért követelő Bothi családdal szerencsésen perelnek, mert András egri püspök a Bothi családot elutasította.⁷⁾ Márk, Dómokos és Ráklis 1297-ben Hangonyi Máté, gömörmegyei nemes, kijelölt eskütársai.⁸⁾ Ugyancsak Márk és I. Domokos örökölték a magvaszakadt

---

¹⁾ Adatok az egri egyházm. történetéhez. 1885. I. 42. — ²⁾ H. O. VI. 170., 178. — ³⁾ Orsz. lt. D. o. 5820. — ⁴⁾ H. O. VI. 309. — ⁵⁾ H. Okl. 156.

Ádámnak jószágait is s innen van, hogy jókésőn ugyan, 1303-ben, Márk (már nagykorú fiával, Lóránddal együtt) és I. Domokos Ádámnak birtokából hitbért és leánynegyedet fizetnek.¹⁾ A következő évben Lóránd és I. Miklós, továbbá I. Domokos és Ráklis fiai (a kik közül csak II. Tamást ismerjük névszerint) visszaszerzik Özének még idegen kézen levő eger-szalóki földeit, melyek az egri egyháztól Menget fiaik kezére jutottak.¹⁾

I. Domokos 1305-ben is élt és Lóránddal meg I. Miklóssal együtt csere útján megszerezte III. Miklósnak és II. Pálnak berei birtokát. Adtak érte ezeknek 90 hold földet Eger-Szalókon.²⁾

Lóránd 1322-ben szalóki birtokára oltalomlevelet kér a királytól.³⁾ 1328-ban beismeri, hogy a Kendy-ágat éppen úgy megilleti Tisza- és Eger-Szalók birtoka, mint őt.⁴⁾ 1337-ben Eger-Szalók határának Becsenekföldre nevű részét eladta atyafiának, II. Miklós ispánnak, a Tisza-Szalóky család egyenes ősnének.⁵⁾ Ez alkalommal említik fiát, III. Andrást is. Ez András 1342-ben a Debreczeni család javára tanúskodik.⁶⁾ 1368-ban mint afféle örökös nélkül szűkölködő ember szerette volna Ráklis fia, II. Tamás magszakadása révén rá szállott eger- és tiszta-szalóki birtokait örök áron eladni, csak hogy ez ellen negyedfokú rokona, II. Domokos deák tiltakozott.⁷⁾ Nemsokára III. András meghalt s Domszlay Miklós hevesi főispán 1369-ben elkérte jószágait a királytól. II. Domokos deák azonban nem hiában járta az iskolákat. Felszólalt ez ellen, felmutatta okleveleit, bebizonyította negyedfokú rokonságát s a főtörvényszék III. András jószágait csakugyan neki ítélte.⁸⁾

Az ezen ítéletlevélben foglalt adatok halomra döntik azon föltevést, hogy a Nagy-bessenyei Bessenyei család a Szalók nem hajtása volna.

II. Miklós testvérét, II. Andrást, 1359-iki oklevél említi és Szalók nembelinek mondja.⁸⁾

László leánya, Enid, 1332-ben nagyatyjának hitbérét és

1) Orsz. lt. D. o. 5820. — 2) U. o. — 3) Z. I. 278. — 4) A. II. 371. — 5) Z. I. 513—14. — 6) A. IV. 230. — 7) Z. III. 354. — 8) Orsz. lt. D. o. 4851.

anyjának leányegyedét kapja meg a szabolcsmegyei Szakoly (Ine-Szakolya) faluból.¹⁾

Bita fia, III. Péter, 1337-ben a borsodmegyei Bábolna negyedéért perelt, de azután jogáról lemondott.²⁾

V. BEREGMEGYEI-ÁG. Csak három igt ismerünk belőle.

Miklós	
Angyalos † 1294 előtt ~ Olaszi N.	Péter (Disznós) 1287—99. ~ Barabás, 1342.

Péter 1287-ben zálogba vette, 1290-ben pedig örök áron megvette a beregmegyei Adony és Galgó helységeket a Gút-Keled nemzetség Apaj-ágától.³⁾ 1294-ben pedig testvére, Angyalos özvegyének, Olaszi Egyed leányának kifizeti hitbérét s 1299-ben az erről szóló levelet átiratja.⁴⁾ Későbbi oklevélből kitünik, hogy kortársai Disznós Péternek hívták.

Barabás, Péter fia 1342-ben az Adonynyal és Galgóval határos Kerecseny faluban lakott és szerencsésen megvédte magát Adony és Galgó birtokában, sőt új beiktatással és határjárással is megerősítette e falvakhoz való jogát.⁵⁾

VI. KENDY-ÁG.

Erdély egyik legnevezetesebb, legkiválóbb családja, a Kendi-Lónai Kendy, belőle származik s azért nevezzük ekként. Leszármazása ez:

I. Simon, bán, 1317.				
Mihály 1325—34.	Tamás 1325—31.	I. György 1325—45.	I. Miklós 1325—54.	Demeter 1325—44.
Balád 1334—54. A Kendi Baládfi cs. őse	II. István 1344—66. A Kendy cs. őse II. János, 1344.	II. Miklós 1344.	A Darla- czy cs. őse Moris 1333—54.	A Czikmán- tory cs. őse II. György 1334. Katalin 1333. ~ Szepet- neky Misich
II. Jakab 1325—55.	Péter 1325—55.	II. Simon 1325—55.	I. János 1325—55.	
A Somogyoni és Almásy család ősei				

¹⁾ Z. I. 396. — ²⁾ A. III. 461. — ³⁾ Z. II. 32. — ⁴⁾ H. O. VIII. 344., 399. — ⁵⁾ Z. II. 31—34.

Ez ág őse, I. Simon bán, az ország két szélén, Zalamegyében és Küküllőmegyében volt birtokos. Zalában a régi Bekcsényhely (ma Becsehely) és Gerecze voltak jószágai.¹⁾ Erdélyben pedig a Nagy-Küküllő völgyében a darlaczí uradalmat (3 falu), a Kis-Küküllő völgyében a kendhidai 9 faluból álló uradalmat mondhatta magáénak. Itt, a mai Kis-Kenden, Kendhidának nevezett vára is volt. Talán zalamegyei földesurasága révén jutott hozzá, hogy a XIII. század végén, vagy a XIV. század elején a szomszédos Tótországban báni (albáni?) hivatalt nyert s ettől kezdve aztán Simon bánnak hívták őt kortársai.

Bizonyos, hogy az 1315-iki, I. Károly király ellen keletkezett nagy lázadás Erdélyben érte őt. Eleintén ő is, mint Erdély többi főurai, I. Károly ellenségévé lett, de aztán nem várta be, hogy a király serege Erdélybe hatoljon, hanem 1317 márcziusban meghódolt s a királytól Darlacz, Almás és Somogyon nevű jószágaira, különösen a medgyesi szászok ellenében oltalomlevelet nyert.²⁾

1325-ben fiai erdélyi jószágaitat felosztották egymás között akként, hogy a három első fiú, Mihály, Tamás és György kapta Almást, Somogyont, Balavásárát és a ma ismeretlen Istvándot, ellenben I. Miklósé, Demeteré és I. Jakabé lett Darlacz, Széplak, Egrestő, Czikmántor és Zsákod. A kendhidai vár, Fel-Kend, Pipe és a doboka- (ma kolos-)megyei Bábucz két részre mentek.³⁾

I. Miklós, Demeter és I. Jakab azután folytatták az osztzkodást. 1344-ben I. Miklós megtartotta Darlaczot és Bábucz felét egyedül magának, Czikmántort, Egrestőt, Pipét és Zsákodot ellenben átengedte testvéreinek.⁴⁾ Az 1325-iki osztály szerint Pipének csak fele illette volna őket, csakhogy a másik felét megkapták Mihály fiaitól, Jakabtól, Pétertől, II. Simontól és Jánostól. Igaz, hogy ugyancsak az 1325-iki osztály szerint Pipében Tamás fiainak is lett volna részük, de ezeket 1344-ben Mihály fiai a küküllőmegyei Istvánd felével kárpótolták.⁵⁾

¹⁾ Urkb. z. Gesch. d. Deutschen in Sieb. II. 513. — ²⁾ Urkb. I. 321. — ³⁾ U. o. 394. — ⁴⁾ U. o. II. 16. — ⁵⁾ U. o. 17.

Későbbi fejleményekből biztos, hogy Mihály és Tamás fiai is elosztották az 1325-ben nekik, illetőleg atyáiknak jutott falvakat, még pedig akként, hogy Mihály fiaié Almás és Somogyon lett, ellenben Balavására, Kendhida és Fel-Kend (ma Nagy-Kend) Tamás fiaié.

Ez osztozkodások vetették meg alapját annak, hogy I. Mihálytól az Almásy és Somogyoni, I. Tamástól a Kendi Baládfy és Kendi-Lónai Kendy, I. Miklóstól a Darlacz, I. Demetertől a Czikmántory családok származtak. Egyéb-ként e fiúk és gyermekeik 1317 után birtokaik védelmével, meghatárolásával foglalkoznak.¹⁾ A béke napjait azonban nagyon megzavarta Tamásnak szerencsétlen halála, a kit 1331 után a bogácsi és szász-körösi szászok meggyilkoltak.²⁾ Két évvel az előtt, 1329-ben I. Mihály, Tamás és I. Miklós az erdélyi káptalannal voltak nagy vitában, mert a tizedet nem fizették meg. E miatt a püspök kiközösítette őket s nem is oldozta fel, míg 19 márka kárpótlást nem fizettek.³⁾

Nem szoltunk azonban eddig semmit azon kapcsokról, melyek az erdélyi ágat a Szalók nem többi ágaival összekötik. Első ezek közül az Eger-Szalóki ágbeli Lórándnak vallomása. Ez 1328-ban beismeri a király előtt, hogy Tisza-és Eger-Szalók helységek kezén levő fele éppen úgy illeti Simon bán fiait, Mihályt, Tamást, Györgyöt, Miklóst, Demetert és Jakabot, mint őt. Simon bán fiai egyelőre beérték e tulajdonjogukat biztosító nyilatkozattal s aztán az őket illető részeket használatra tetszésük idejéig átengedték Lórándnak. A nyilatkozat meghallására Mihály helyett fia, II. Jakab jelent meg.⁴⁾

A másik, még jelentősebb kapocs ismeretére I. Györgynek egyik, atyai szeretetből származó tette vezet bennünket, I. György 1333-ban fiának, Morisnak beleegyezésével leányának, Katalinnak, illetőleg vejének, Szepetneki Miklósnak (Misichnek) ajándékozta Mátyásfölde, másként Petri falut (Nagy-Kanizsától nyugatra).⁵⁾ De nemsokára a Kaba-ág perbe fogta

---

¹⁾ Urkb. I. 449., 525.; II. 114.; Tört. Tár, 1890. 358. — ²⁾ Urkb. II. 241. — ³⁾ U. o. I. 429. — ⁴⁾ A. II. 371. — ⁵⁾ Zal. I. 448.

I. Györgyöt, I. Mihályt, Miklóst, Jakabot és Demetert (Simon bán fiait), a már meghalt Tamásnak nagykorú fiát, Baládót, és I. György fiait, Morist és II. Györgyöt s kényszerítette őket 1335 táján, hogy »a nemzetségi jognál fogva« (ratione generationis) összes Erdélyen kívül eső (extra partes Transilvanas) ősi jószágaiból a Kaba-ágnak osztályt adjon.¹⁾ Az osztály következtében Mátyásfölde, másként Petri fele a Kaba-ágra szállott. Helyette aztán Szeptetneky Miklósnak I. György szedegei birtokából szakítottak ki annyierőt.²⁾ Ekkoriban I. György Bekcsényben, vagyis a mai Becsehelyen lakott.

1345 júliusban I. Miklós és unokaöccscsei közül II. Simon, Balád és Moris azért jelentek meg Nándor-Fejérvárt a király előtt, hogy tiszta- és eger-szalóki részeit benépesítés végett atyafiukra Lórándra és Beji Jakabra bizzák, hogy majd aztán hasznothajtó korukban visszavegyék.³⁾

VII. TÖREDÉKEK.

Baja 1183.	Henrik 1214.		
	Jakab 1237.	Korlát István 1308.	János Dénes 1308.

a) Baja (Baya = Bolya) 1183-ban az okormindszenti monostor kegyura s a királytól kinyeri, hogy monostora megerősíttessék a Szák Páltól kapott föld birtokában.⁴⁾

b) Henrik (de genere Zolove) ispán 1214-ben Miska ispánt beiktatja Ederics zalamegyei jószág birtokába.⁵⁾ Fia, Jakab (d. g. Soloch), 1237-ben Tomaj Dénes nádor poroszlója s egyszersmind a kapornaki monostor tisztviselője.⁶⁾

c) Korlátfia István és Jánosfia Dénes (d. g. Zolohc) 1308-ban eladják barlabáshidi (a zalamegyei Pakod mellett eső) birtokukat.⁷⁾

Sajátságos, hogy a b) és c) töredékek nemcsak bajosan illeszthetők a Szalók nem fájára, de még csak a nemzetség nevének kiírásában sem egyeznek meg a Szalók nemzetség

¹⁾ Zal. I. 450. — ²⁾ U. o. 451. — ³⁾ Z. II. 570. — ⁴⁾ H. O. I. 1. — ⁵⁾ W. VI. 368. — ⁶⁾ Zal. I. 11. — ⁷⁾ U. o. 129.

nagy ágaival. Zolove, Soloch, Zolohc a nevük, holott a Szalók nemet rendesen Zlouk, Zolouk, Zalouk alakban írják. Talán nem alaptalan tehát a gyanú, hogy e töredékek más és nem a Szalók nemzetség hajtásai.

SZÉCS.

(*Scech, Scheech.*)

Előfordul már 1244-ben »Zech«-nek írt, így nagyon könnyen Szécsnek olvasható s a gömörmegyei Somkút mellett birtokos nemzetség; csakhogy későbbi oklevelek szerint Somkút mellett a Záh nemzetségnek ősi birtoka terült el. Fejér közlésében tehát alkalmasint hiba van, »Zech« ál »Zah« helyett.

A Szécs nemzetség adataink szerint Nyitra-Komárom-megyében otthonos. E töredék ismeretes belőle:

I. Mikó, ispán		
II. Mikó ispán, 1275—87. ~ Vásony Móricz leánya		Jakab
Lathka III. Mikó mester 1305. †	N. leány 1305. özvegy ~ Mohor	Gyöngyös 1305.

II. Mikó 1275 táján a komárommegyei Hetényben vett 70 márkáért jókora földet Sükösd esztergomi olvasó kanonoktól.¹⁾ 1280-ban odaadta a nyitramegyei Szöllös és Födemes közt eső birtokát az esztergomi egyháznak, csakhogy megkapja ennek hetényi földcskáját.²⁾ 1285-ben azonban összes hetényi jószágának felét 50 márkáért eladta apósának, Vásony Móricznak.³⁾ Kárpótolta magát azzal, hogy két év mulva Sükösd kanonok sógorától vett egy kis darab hetényi földet.⁴⁾

II. Mikónak igyekezete, hogy Hetényben századokra terjedő család gazdagságának alapját vesse meg, kárbavesztett. Fia III., vagy kortársai nyelvén Latka Mikó mester (ifju úr) 1305-ben mint magtalan ember tesz végrendeletet. Tatai (Thata) jószá-

¹⁾ Knauz. II. 195. — ²⁾ U. o. 124. — ³⁾ U. o. 194. — ⁴⁾ U. o. 221.

gát unokahúgának, Jakab leánya Gyöngyösnek hagyta. Leánytestvéréről, Mohor özvegyéről Garam-Kövesd táján eső kerti birtokának negyedével gondoskodott. Hetényi és örsi (Hetény mellett) jószágát az esztergomi érsekségre hagyta, de oly kikötéssel, hogy annak fejében több jótékony hagyományt fizessen ki, pl. örsi birtokának értékét az ágostonrendű remeték esztergomi egyházában III. Mikótól már megkezdett Mária-kápolna befejezésére fordítsa.¹⁾

SZEMÉNY.

(Zemein.)

Kézai nagyon régi nemzetségnek tartotta, annyira, hogy belőle származtatta a hunok vezéreinek megtett Vela, Keve (Cuwe) és Kadocsa hősöket, Tele (vagy Csele?) fiait.²⁾ Keve sírhelyéből következtetve, e nem valaha Fejérmegyében a mai Kajászó (hajdan Keveaszó) völgyben lakott. A Szemény (Scmeyn, Zemein) személynév még a XIII-ik században is használatos volt.³⁾ Személy helynév is minden jel szerint a Szemény személynévből alakult

SZEMERE.

(Scemura, Scemere, Zemere.)

Komárommegye északkeleti csúcsán, a Zsitva balpartján volt hazája. Itt van most is a nemzetségnév fentartója, Szemere falu. Itt állott hajdan az a Hoba falu is, mely a Névtelen jegyzőnél honfoglaló vezérnek megtett Hoba (Huba) főúr emlékét fentartotta. Szokása szerint tehát csak a maga korabeli állapotokat vitte át Árpád korára, midőn azt állítja, hogy Árpád Hobát nyitrai ispánná tette és a Zsitva vizétől a »Tursok« erdőig terjedő földet neki adta.⁴⁾

---

¹⁾ Knauz. II. 561. — ²⁾ Hist. Hung. Font. II. 58., 60. — ³⁾ Knauz. I. 361. II. 150. — ⁴⁾ Hist. Hung. Font. Dom. II. 31.

A nemzetséget azonban nem Hobáról, hanem Szemere nevű, a kortársak szemében jelesebb tagjáról nevezték el. Talán nem csalatkozunk, hogy e nem névadója egy személy azon Szemerével, a ki 1175 táján semptei ispán vala.¹⁾

Hosszabb nemzedékrendeket nem tartottak fenn okleveleink, hanem csak ezen töredékeket:

Onga		I. Tamás	I. Ivánka	Incze	I. János
Péter 1247.	Márton 1247.	II. Sena 1247.	II. Ivánka 1247—81.	III. Tamás 1247.	I. Miklós 1247.
I. Sena		II. Tamás		Bos ispán	Árpád
Godus 1247.	Pázmán 1247.	Saul 1247.	Lesták 1247.	Bertalan 1281.	I. Benedek
			Izdemér 1292.		IV. Tamás † 1339 előtt
					†

CSÚZY-ÁGAK :

I. Szemere, ispán 1290.		I. Sándor, 1247. <i>a Csúzy család öse</i>			
N. leány 1290.	Gergely 1292.	II. Miklós 1292.	II. Szemere 1292.	I. Jakab 1292.	II. Benedek 1292.
~ Kalászy Péter					

LÓTHY-ÁGAK :

	N.		N.		N.	
Dénes	Salamon ~ Klára	Özény		Marthonos		
Iván 1292.	Erzsébet 1292. ~ Hindy Tamás	Kázmér 1292.	II. Jakab, 1292. † 1336 előtt ~ Klára Csuta, 1336.	Bálint 1339.		
			L ó t h y a k			
N. leány, 1339.	Dezső ~ Kövedí Bedes 1336—39.	II. Sándor 1339.	András 1339.	II. János 1339.	V. Tamás 1339.	
			L ó t h y a k			

Péter, Márton, II. Sena, II. Ivánka, III. Tamás, I. Miklós és Godus 1247 előtt a Losonc mellett eső Tamásiért kap-

¹⁾ W. I. 69.

ták a Kékkő közelében levő Esztergályt. Ezt 1247-ben a Pázmán kezén levő tizedrésznek kivételével eladták I. Sándornak és Lestáknak (s alkalmasint Saulnak is) s Pázmán ebbe beleegyezett.¹⁾ Sándor és Lesták az ekként megszerzett esztergályi (Strugar) jószágon még ez évben túladtak, mert nagyon messzire esett ősi fészküktől. Odaadták tehát a királynak s megkapták érte a bánai várnak Köveden, Komárommegye északi részén eső birtokát,²⁾ s ráadásul még fizetett nekik a király 60 márkát.

A kövedi birtok megszerzése után a Szemere nem tagjai folyton Komárommegyében fordulnak elő. I. Sándor 1247 táján a hajdan komárom-, most bars megyei Lóton lakott, Lesták pedig Szemerén. Mind a ketten tanúskodtak Koppán Bályán javára négy kávai (ma puszta) szabados ügyében.³⁾

1281-ben Bertalan, mint afféle gyermektelen ember, jótékonyczélu hagyományokat is szeretett volna tenni s miután legközelebbi atyafia, II. Ivánka ebbe beleegyezett, gútai birtokát két halastóval együtt az esztergomi érsekségnek ajándékozta.⁴⁾

I. Szemere ispán 1290-ben Csúzon lakott és fogott bíró volt veje, Kalászy Péter, meg annak sógorasszonya közt.⁵⁾ Két év mulva egy darab ősi jószág miatt majdnem az egész nemzetség megmozdult. Salamonnak nem lévén fiörököse, jószágga Özény fiaira szállott. De ezeknek ki kellett fizetniök Salamon özvegyének hitbérét és leányának leánynegyedét. Ennek fejében tehát odaadták Salamon özvegyének és leányának kürti ősi jószáguk egy részét. Felzúdultak ez ellen I. Szemere fia Gergely, I. Sándor fiai, Izdemér (Lestákfia) és Iván (Dénesfia), mert nem akartak maguk közé idegent venni. Ki is vitték, hogy Özény fiai az alnádor előtt kénytelenek voltak az előbbi ajándékozást visszavonni s az özvegyet meg leányt egy darab kürti, de vett s így az ősi földek közé be nem ékelt birtokkal kielégíteni.⁶⁾

---

¹⁾ W. II. 193., 201. — ²⁾ F. IV/1. 475. A nem neve e helyütt hibásan Scewanak van írva. — ³⁾ H. O. III. 9. — ⁴⁾ Knauz. II. 150. — ⁵⁾ Boncz Ödön szíves közleménye a Kürthy család levéltárából. — ⁶⁾ U. o.

Árpád unokája, I. Benedekfia IV. Tamás is örökös nélkül húnyt el, mint Salamon, 1339 előtt. Lóti jószágga (az 1247-ben említett Sándorral talán egy) I. Sándor fiaira, a Csúzy családnevet fölvevő II. Miklóstra, I. Jakabra, Szemereére és II. Benedekre szállott. Ezek aztán odaadták Kővedi Bedesnek cserébe egy darab nyéki, most jászfalusi földért, mert e Nyék (ma Jászfalu) Csúz szomszédságába esett.¹⁾

Lótnak ekként idegen (bár neje révén a Szemere nemhez tartozó) kézre került részét Dénesfia Iván, Kővedi Bedes apósa szerezte vissza azon 16 márkáért, melyet megszorult vejének kölcsönzött.²⁾ Lót másik részét Ivánfia Dezső vette meg. Ezt az esztergomi szentszék II. Jakab (Dezső rokona) özvegyének és leányának, Csutának ítélte oda hitbér, hozománydíj és leánynegyed fejében, azonban Dezső, a nemzetségi jognál fogva, e birtokot 16 márkáért magához váltotta.³⁾

Nagy volt tehát Iván fiainak, Dezsőnek, II. Sándornak, Andrásnak, II. Jánosnak és IV. Tamásnak méltatlankodása, midőn ennek daczára Lóthy Bálint, Martonos fia, azt kívánta, hogy az ő, valamint Iván fiainak kezén levő összes lóti, tajdi (tothdi), kürti és szemerei birtokrészek új osztályra bocsáttassanak s abból neki mindenütt a fele adassék át. Már majd párbajt vívtak, mikor a jámbor emberek kiegyeztették őket. Iván fiai belenyugodtak, hogy, ha Lóthy Bálint Isten szabad ege alatt a földön állva esküt tesz rá, hogy egész közel atyafia Iván fiainak s ennél fogva őt az összes jószágokból nem harmadrész, hanem félrész illeti meg, ők átadják a felét, csak aztán a lóti részek vételárának felét is vállalja magára.⁴⁾

Mint az előadottakból kitetszik, a Szemere nem ősi jószágai Kürt, Nyék (most Jászfalu), Csúz, Szemere, Tajd, Hoba és Lót egymás mellett eső s majdnem összefüggő falvakból állottak.

---

¹⁾ A. III. 546—47. — ²⁾ U. o. 546. — ³⁾ U. o. 546. — ⁴⁾ A. III. 545., 550.

SZENTE-MÁGÓCS.

(*Senta et Maguch, Sentemacus, Zentamaguch, Scentemaguch, Scentemagygh.*)

Miként a Hont-Pázmány, Gút-Keled stb., ez is két nevezetes, Sente és Mágócs nevű testvértől vette nevét. Elágazásait tekintve, legalább is a XII. század elején élt a nem őse. 1229-ben még élt annak emléke, hogy a nemzetség névadója két testvér volt, s azért a királyi kancellária »Sente és Mágócs neméből valóknak« írja azon nemeseket, a kik a pestmegyei (hajdan fejérmegyei) Ordas falu mellett egy erdőt bírtak.¹⁾

A nemzetség ősi fészke a mai Baranyamegye északi része (hajdan Tolnam. alkatórésze) vala. Itt, Mágócson állott a nemzetségnek Szent-Péter apostol tiszteletére avatott monostora is. Ennek javára tesz hagyományt 1251-ben Apsa ispán neje, Erzsébet.²⁾

Azonban korán átszármazott a nemzetség Békésmegye nyugoti határszélére is. Itt egymás mellett Sente-Tornya és Mágócs nevű falvakat találunk, s ez nem lehet a véletlen műve, hanem csak a két, névadó testvér itteni földesuraságának emléke. Mágócson kívül a szamosmenti, czégényi monostor is e nemzetségnek köszönheti keletkezését. Jogot tartott továbbá a (véleményem szerint a pilisivel egy) esztergomi cizssterczy monostor kegyuraságához is.

Mivel okleveleink adataiból a nem hajtásainak összeköttetése megközelíthetőleg sem állapítható meg, lehetőleg lakásuk és birtokaik szerint ismertetjük e hajtásokat. Megkülönböztetünk e szerint: I. Tolna-baranyai, II. Valkómegyei, III. Szabolcs-zempléni, IV. Czégényi ágakat, jobban mondva töredékeket.

I. TOLNA-BARANYAMEGYEI-ÁGAK:

Saul	
Máté, 1270.	
Demeter, 1291.	II. István, 1291.

¹⁾ Tkalčić. Mon. Ep. Zagr. I. 64. — ²⁾ Z. I. 6.

Györk, ispán, 1291.

Inabor	Apsa	Mágócs	I. László
† 1291 előtt	1291—92.	1291.	1291.
~ Vaszary N.			
N. leány, 1291.			

I. György

Albert, 1264.

Mihály, 1291.
a nádor

I. Márk

III. István
1291.
pécsi éneklő
kanonok

II. Márk
1291—92.

I. Jakab

Gergely, 1291.

Csoma
1325.

II. János
1324—25.

I. János

II. László, 1291—92. Gúg, 1291.

I. István

Ugrin, 1291—92. IV. István, 1291.

II. György
mester
1291.

I. Tamás
1292.

Kölese
1292.

Simon

András, 1320.
~ N.

II. Jakab, 1320.

Saul fia, Máté, 1270 táján megvette a tolnamegyei, hajdan Kajdacs és Hidvég közt, a Sárviz mellett eső Bika falu felét 10 márkáért.¹⁾ Azonban fiai, Demeter és II. István, 1291-ben kénytelenek voltak azt átadni a Szakadati családnak, mert kitént, hogy ennek elővételi joga volt Bika falu eladott részéhez.²⁾ A vételért azonban 1293-ban visszakapták.³⁾ 1291-ben egyik oklevél közlése szerint »Chely«-ben, azaz Czel vagy Czill faluban laktak (ma puszta Lengyeltől északkeletre).

Györk ispán 1291-ben a pécsi káptalan előtt 20 márkát fizet özvegy menyének hitbér és hozomány fejében. Unokájának leánygyede azonban még fizetendő maradt.⁴⁾

1291-ben Györk ispán fiai: Apsa, Mágócs és I. László, Albert fia, Mihály, a ki 1280—90. években egy ideig nádor

¹⁾ F. VII/5. 497. (= VII/2. 158.) — ²⁾ U. o. 499. — ³⁾ U. o. VII/2. 162. — ⁴⁾ H. O. VI. 364.

vala, III. István, II. Márk, Gergely, II. László, Gúg, Ugrin, IV. István és II. György mester a Szenté-Mágócs nemzet-séget illető esztergomi (pilisi?) cziszterci monostor vissza-szerzésével a Szabolcs-zempléni-ág tagjait bizzák meg.¹⁾ 1292-ben pedig Apsa, II. Márk, II. László, Ugrin, Tamás és Kölchse (Kulchey) a pécsi káptalan előtt tanúskodnak az esztergomi káptalannak káráiról.²⁾

Mihály nádor atyja, Albert, 1264-ben mint nagy tekintélyű földesúr közbenjár a tolnamegyei, gerenási nemesekért a fejjérvári jánoslovagoknál, s kiviszi, hogy a gerenási nemesek még egyszer kegyelmet nyernek s földeiket visszakapják.³⁾ Maga Mihály is 1291-ben ilyenforma megbízatást nyert, mert fogott bíró volt a Szakadáthy családnak Szenté-Mágócs nembeli Máté fiai ellen folytatott perében.⁴⁾

Gergely fia, II. János, 1324-ben úgy fordul elő, mint a Köblénytől délre, Mágócsból délkeletre eső Kedhely falu szomszédja.⁵⁾ 1325-ben meg is nevezik itt eső birtokát, melyet testvérével, Csomával (Csama) együtt birt s azt Himesdnek hívták.⁶⁾ Ugyancsak ez évben e János nagy bajban volt, mert a pozsonyi hatalmas főispán, Nevnai Treutel Miklós lopásról vádolta őt, s már-már párbajra kellett mennie. De a párbaj előtt kiegyeztek és II. János hálából, jó olcsón, csupán 30 márkáért átengedte Treutelnak bikali és szalatnaki jószágait (Mágócs közelében estek).⁷⁾

Simon fia, András, 1320-ban halálos ágyán a bodrog-szigeti, másként keresztúri páloskolostornak ajándékozta Haty-tyas nevű halastavát, csak azt kötötte ki, hogy ezért fiát, II. Jakabot hálából a szerzetesek kegyuraként tekintsek.⁸⁾

Czímeréből ítélve a Szenté-Mágócs nemből sarjadt ki a Györgyi Bodó család is.⁸⁾ Mivel pedig az előnevet adó Györgyi falu Mágócscsal volt szomszédos (most pusztá annak határában),⁹⁾ azt véljük, hogy az itt felsorolt tolna-baranya-megyeyi ágak valamelyikéből származott.

---

¹⁾ H. O. VI. 374. — ²⁾ Knauz. II. 474. — ³⁾ F. IV/3. 247. —

⁴⁾ F. VII/5. 496. = VII/2. 157. — ⁵⁾ A. II. 161. — ⁶⁾ U. o. 181. —

⁷⁾ U. o. 183. — ⁸⁾ Teleki cs. oklevéltára. II. 19–20. — ⁹⁾ Csánki i. m. 427.

II. VALKÓMEGYEI-ÁGAK :

a) Alsáni-alág:

I. Logret		
II. Logret, ispán 1300.		
János 1319—35, † 1357 előtt a macsovi bán ~ Ilona, 1357. özvegy		
Bálint ¹⁾ 1374—1408. a pécsi püspök és bíboros	Pál ¹⁾ 1377—1390.	Gergely ²⁾ 1377.
	László 1387. ³⁾	Miklós ³⁾ 1387—90.
		János ⁴⁾ 1390—1412. a főpohárnok † 1435. † ~ Klára ⁵⁾

b) Valkófeji-alág:

N.		
Elek		István
Tamás, 1291—93. a bosnyák püspök	I. Demeter 1293—1300.	Péter 1291—92.
Miklós 1320.	II. Demeter 1320.	Simon 1320.

c)

Domokos
N. N. fiúk, 1300.

d)

Joachim
Maran, bán, 1291.

¹⁾ Temesmegyei okl. 194. és Mária királyné 1390. szeptember 25-iki adománylevele a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában. Ebben a leszármazás pontosabb mint a Temesmegyei

okl. közöltben. — ²⁾ Magyar Nemzeti Múzeum levéltára 1390. év.; F. IX/5. 224. — ³⁾ F. X/3. 315. — ⁴⁾ H. Okl. 355. — ⁵⁾ Csánki i. m. 270.

a) Az Alsáni-alág a Szenté-Mágócs nemnek legmagasabb emelkedett hajtása.

II. Logret ispán 1300-ban a régi Garától (ma Gorján) északkeletre eső Tolmán falu szomszédja, s egyszersmind az e tájékon eső Becsefalva ura.¹⁾ A Valkófeji-alághoz tartozó I. Demeter, nemkülönben Domokos fiai szintén e Tolmán faluval szomszédos birtokosok 1300-ban.¹⁾

János 1319-ben egyszerre tekintélyes főúrként tűnik elő. Baranyamegye főispáni székén ült, s ott maradt 1320-ban, valamint hihetőleg a következő években is.²⁾ 1328—35. években az annyira fontos macsovi báni tisztelet viselte, s e mellett még Szerém-, Valkó-, Bodrog- és Baranyamegyék kormányát is rábízta a király.³⁾ Magánviszonyairól csak annyit tudunk, hogy 1319-ben a Győr nembeli Gyulay (Óváry) családdal perelt, mert a baranyamegyei Szederkény, Papd és Kovácsi falvakat (ma csak Szederkény van meg) megakarta venni. 1320-ban azonban 10 márka kárpótlásért a vételhez való jogáról a Gyulay család javára lemondott.⁴⁾ Ugyancsak 1320-ban két Hyna és Ujlak nevű, Baranyamegyének Valkóval szomszédos részén eső faluját odaadta cserében a Siklóstól nyugot-északra eső Szava faluért.⁵⁾ Özvegye 1357-ben a pápától kiváltságot kért és nyert.⁶⁾

Fiait és unokáit nagy jelentőségük miatt, s mert lezármazásuk eddigelé ismeretlen volt, a nemzedékrendre feljegyeztük, de életpályájuk e mű határpontján messze túl terjed.

b) A Valkófeji-ágot Valkófő nevű, 1320-ig bírt jószágáról nevezzük ekként.

Tamás (a bosnyák püspök), Joachimfia Maran bánnal együtt, 1291-ben a szabolcs-zempléni ágakra bízta az esztergomi (pílisi) monostor kegyuraságának visszaszerzését.⁷⁾ E tájban 30 márkáért zálogba vette a bosnyák egyház számára Balkteleke nevű valkómegyei birtokot.⁸⁾ 1293-ban ő és testvére, I. Demeter, megvédik magukat a Kórógyiakkal szemben a pozsegamegyei Kaporna (Kuprivna) falu birtoká-

¹⁾ W. X. 386. — ²⁾ A. I. 519., 520., 548.; Z. I. 189. — ³⁾ Száz. 1875. 372.; v. ö. még F. VIII/3. 267., 291., 423., 438., 627.; A. II. 467., 471. — ⁴⁾ A. I. 519., 520., 548. — ⁵⁾ Z. I. 189. — ⁶⁾ M. Tört. Tár, 1895. 261. — ⁷⁾ H. O. VI. 374—75. — ⁸⁾ A. I. 212.

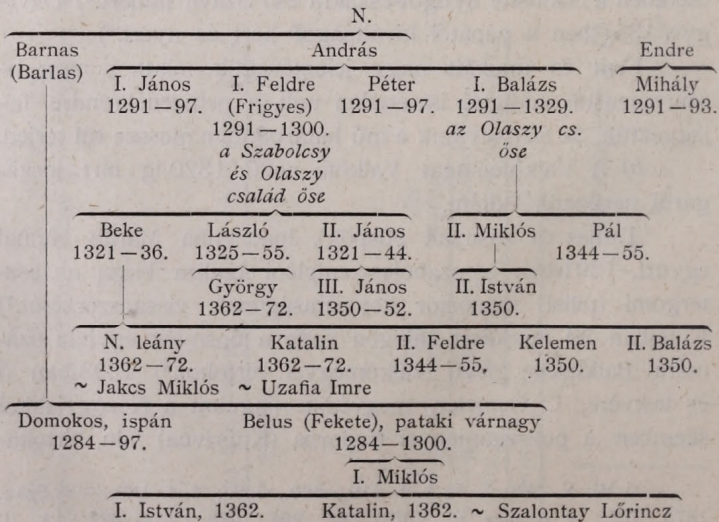
ban.¹⁾ I. Demeter 1300-ban Tolman faluval szomszédos (l. fentebb). Fiai 1316-ban szerencsétlen politikát űztek. I. Károly ellenségei közé (alkalmasint Kőszeghy III. Henrik fiaihoz) állottak, szomszédjaik közül kivált a Garayakat megtámadták, ezek emberei közül néhányat megöltek s Gara város (ma Gorján) egyházát felgyújtották. E miatt a lázadás lecsendesítése után fej- és jószágvesztésre ítélte őket a főtörvényszék, de a király megkegyelmezett nekik és csak Valkó fő meg Azariás nevű jószágaikat vesztették el.²⁾

c) Domokos fiait l. fentebb a) alatt.

d) Joachim fia, Maran bán, 1291-ben Tamás püspökkel együtt fordul elő (l. fentebb b). Azért tartjuk őt is Valkó megyeinek, mert ez időtájt rendszeren a délvidéki viszonyokkal ismerős főurak emelkedtek bánságra. Szabó Károly biztosíték arra, hogy neve helyesen van Marannak közölve, és így nem tarthatjuk őt egy személynek Márton bánnal, a Liskay főúri család őseivel.

III. SZABOLCS-ZEMPLÉNI-ÁG.

Szabolcs- és Zemplénmegyékben nyert állandó birtokokat, azért nevezzük ekként. Leszármazása:

¹⁾ W. V. 84. — ²⁾ A. I. 574.

Domokos és Fekete Belus, továbbá Andrásnak négy fia: I. János, I. Feldre (Fridericus, Feldricus, Feldreh, Feldur), Péter és Balázs, nemkülönben Endrefia Mihály, jóval 1293 előtt, s így legalább is IV. László korában kerültek a felső Tisza mentére s kapták ott Szabolcs falut. Biztos, hogy Domokos és Fekete Belus, az 1284-ben már elhalt Várday Aladárral, atyjuk elpusztított faluja miatt pereskedtek, s így szabolcsmegyei földesurak voltak.¹⁾

1291-ben ez ág összes tagjai azon megtisztelő megbízást kapták a többi Sente-Mágócs nembeliektől, hogy a nemzetségnek idegen kézre jutott esztergomi (pilisi) monostorát szerezzék vissza.²⁾ E megbízást talán azért nyerték, mert éppen ez ágnak volt Esztergom közelében, Bajót, Mogyorós és Bajna közt, Pély nevű faluja (ma Péliföld).³⁾ Ugyanez évben megveszik a szabolcsmegyei, Tisza mellett eső Balsa és Halász falvakat 100 márkáért.⁴⁾ Különben ez ág tagjai nagy kegyben állhattak III. András király előtt, mert ez 1293-ban az ő szabolcsi jószágokkal szomszédos s így nekik nagyon kapós Vencsellő faluval ajándékozta meg őket.⁵⁾ 1297-ben Barnas és András fiai nagy bajban voltak, mert megölték Aba nembeli Szikszay Mihály egyik szolgáját, s e miatt, nemkülönben egyéb kártételekért, 70 marka kárpótlást kellett fizetniök. Belus és Feldre ekkor sárospataki várnagyok valának.⁶⁾ Ekkor írják, hogy Barnas és András fiai »fratres«-ek, azaz atyafiak voltak, s ennek alapján tartjuk őket unokatestvéreknek. 1299-ben I. Feldre fogott bíró volt az Aba nemzetség Lipóczy-ágának osztozásánál.⁷⁾

A XIV. század elején, kései jelekből ítélve, I. Károlyhoz csatlakoztak. Hálából I. Károly előbb Kapi várával (Sárosm.) jutalmazta őket, azután pedig 1325 előtt e helyett a zemplénmegyei Bodrog-Olaszit adta nekik.⁸⁾ Ettől kezdve Barnas és András ivadéakai leginkább Bodrog-Olasziban és Szabolcson laktak s azért Olaszynak s néha Szabolcsynak írják őket.

¹⁾ Z. I. 62., 66., 65. E 65. l. álló levél a 66. l-on álló ítélet végrehajtásáról szól. — ²⁾ H. O. VI. 375. — ³⁾ V. ö. F. VIII/2. 663. — ⁴⁾ Tört. Tár, 1900. 388. — ⁵⁾ H. O. VI. 398. — ⁶⁾ U. o. 425.; v. ö. W. V. 169.; H. O. VII. 309. — ⁷⁾ W. X. 330. — ⁸⁾ V. ö. A. III. 240—42.; A. V. 132.; F. VIII/2. 663.

1321-ben kapják I. Balázs, Beke, László és II. János Győrkerékit Ráskay Vidtól (bizonyosan kárpótlás gyanánt).¹⁾ 1325-ben II. János eladta pélyi birtokát a Bajóthy (Nagy-martoni) családnak.²⁾ I. Balázs 1329-ben fogott bíró a Buthkay és Szakolyi családok közt.³⁾ 1336-ban Beke, László és II. János Bodrog-Olaszi határát Tolcsva felé igyekeztek volna gyarapítani, de tervüket a Tolcsva nem meghiúsította.⁴⁾ Ellenben László és Pál 1344-ben sikeresen védték Olaszi határát Sárospatak felől.⁵⁾ 1344-ben II. János, Pál és II. Feldre egy Solymos nevű, Vencsellő és Balsa közt eső halastóért az országbíró elé mentek.⁶⁾ Az 1350—55. években is több pert folytattak.⁷⁾ Így megtörtént pl., hogy László és II. Feldre 1355-ben atyafiukkal, Pállal, voltak nagy vitában, mert ennek gazdatisztjét megölték és vérdíjat kellett fizetniök.⁸⁾ I. Istvánnak 1362-ben, Györgynek 1362-ben és 1372-ben Olaszi (Zemplénm.), Szabolcs, Balsa, Halásztelek és Pugteleke (Szabolcsm.) birtokból kellett leánynegyedet fizetniök.⁹⁾

IV. CZÉGÉNYI-ÁG.

A Szente-Mágócs nemnek napjainkig virágzó, a Kölcsey és Kölcsei Kende családokat adó ága. A Szamos mellett, a Boldogságos Szűz tiszteletére avatott czégényi monostor alapítója és századokon át kegyura vala s azért nevezüik Kölcseyi-ágnak. Töredékei ezek:

					I. Ete			
Kölcse (Kulchey)		I. Miklós	II. Ete	I. Mikó				
1181.		1274.	1274—91.	1274—91.				
				† 1308 előtt				
					Máté, 1291.		István	
Dénes		N. N., fiúk		II. Mikó				
1291—1308.		1291.		1288.				
János	Jakab	András	Mihály	II. Miklós				
1344—45.	1344—45.	1344—45.	1344—45.	1344—45				

A Kölcsey és Kölcsei Kende családok ősei.

¹⁾ A. I. 606. — ²⁾ F. VIII/2. 663. — ³⁾ Z. I. 337. — ⁴⁾ A. III. 240—42. — ⁵⁾ A. V. 159. — ⁶⁾ A. IV. 448. — ⁷⁾ A. V. 416., 586., A. VI. 211. — ⁸⁾ A. VI. 366. — ⁹⁾ Orsz. lt. Dl. 6001., Történelmi Tár, 1901. 46.

Kölcse ispán 1181 előtt, bizonyára királyi adományban, oly szép jószágokat kapott a Szamos—Tisza-szögén, hogy 1181-re felépíthette a czégényi monostort s annak javára tett adományait ez évben a király által is megerősítette.¹⁾

I. Ete fiai közül I. Miklós 1274 előtt eladta Peralteleke nevű birtokát (később Kis-Kér, most Német-Kér, Pakstól északra, Tolnam.) Karászy Sándor bánnak, de testvérei beleegyezését nem kérte ki. E miatt 1274-ben kénytelen volt Peraltelekét Karászy Sándor bántól visszakérni, s őt Vajk és Malonta (Tolnam.) nevű vett földeivel kárpótolni.²⁾

II. Ete és I. Mikó 1291-ben a Szabolcs-zempléni ágat, Mátéfia Dénessel együtt, megbízzák az esztergomi (pilisi?) monostor visszaszerzésével.³⁾ Vagy I. vagy II. Ete sokáig bírta a szatmármegyei Tyúkod egy részét, úgy hogy azután a falu ezen részét sokáig Ete-Tyúkodjának (Ethetykodya, Eke-Tykudya) hívták. Ugyancsak az Ete személynév használata adott okot azon korunkbeli tévedésre, hogy a Kölcsey család a honfoglaló vezérek közé emelt Ondtól, Ete atyjától, a Baár-Kalán nem őstől származik. I. Mikó 1284-ben fogott bíró volt azon nevezetes gyűlésen, a melyet ekkor, 1284. ápr. 23-án, éppen neme monostoránál, Czégénynél a Várday s Lázáry családok kibékítése ügyében tartottak.⁴⁾ Ugyanez évben a váradi püspökkel és más nagy urakkal együtt fogott-bíráskodik a Káta nem Lázáry-ágának osztózásánál.⁵⁾

I. Mikóról tudjuk még, hogy Kadarcs (Kadarch) nevű faluját odaadta a Császáry családnak a szatmármegyei Szekeres és Zsarolyán falvak részeiért. E részek azután az ő magvaszakadtával legközelebbi atyafiára, Mátéfia Dénesre szállottak.⁶⁾

E Mátéfia Dénes 1292 táján az esztergomi káptalan káraitól tanuskodik, de nem együttesen a Tolna-baranyamegyei-ágak tagjaival, hanem azoktól külön.⁷⁾ 1308-ban elveszítette I. Mikó után örökölt szekeresi és zsarolyáni részeit, mert a Császáry család jogtalanul bocsátotta azokat cserére.⁸⁾

¹⁾ Kapy cs. lt.-a a Nemzeti Muzeumban 1366. év. — ²⁾ Urkb. z. G. d. Deutschen in Sieb. I. 126—27. — ³⁾ H. O. VI. 375. — ⁴⁾ Z. I. 65—66. — ⁵⁾ Z. I. 55., csakhogy e helyütt atyja neve hibásan Othenek van másolva. — ⁶⁾ F. VIII/1. 253. — ⁷⁾ Knauz. II. 475. — ⁸⁾ F. VIII/1. 253—57.

Dénes fiai, János, Jakab, András, Mihály és Miklós atyjuk halála után nagy bajba keveredtek, mert I. Károly király összes jószágait a koronára szállottaknak vélte s ellenük pert indított. Folyt e per I. Lajos idejében is, de e kegyes király nem zárta el szemeit az igazság elől, hanem beismerte, hogy a pörbe vont jószágok erős bizonyságok és oklevelek erejénél fogva Dénes fiait illetik. Azért 1344. jul. 4-én minden követeléséről lemondott és Dénes fiait megerősítette: Czégény monostora kegyuraságában, Kölcse, Istvándi, Kóród, Cseke, Csécse, Milota, Kömörő, Szekeres, Ökörítő, Mácsa és Ete-Tyúkodja falvak birtokában.¹⁾ Meg is érdemelték e kegyességet, mert 1342—43 telén a lázongó máramarosi vajdával, Bogdánal, harczoltak.²⁾

Mindjárt 1345-ben meg is osztoznak Dénes fiai az ekként félelem nélkül birható falvakban, még pedig akként, hogy János, Jakab és András kapták: Kölcse, Csécse, Cseke, az ezzel határos, de már eltűnt Petlend és Orbánd, továbbá Ökörítő, Mácsa (ma pusztá Ökörítő mellett), Ete-Tyúkod falvakat és Kápolnás-Szekeresnek Mánd felé eső részét. Ellenben Mihályéi és Miklóséi lettek: Istvándi, Csécse, Kóród, Kömörő és Milota falvak. Őseik nyugvóhelye: Czégény monostora közös jószág maradt.³⁾

I. István fia, II. Mikó, 1288-ban átiratja a czégényi monostor 1181-iki alapítólevelét. Határozottan a Szente-Mágócs nem tagjának írják. Ellenben azon Péterfia István váradí papról, a ki 1366-ban az 1288-iki átiratot fölmutatta, hovátartozása tekintetében semmit sem mondanak.⁴⁾

* * *

A ki talán csodálkozik, mért nem szólunk azon személyekről, melyek más művekben szintén Szente-Mágócs nembeliekként vannak föltüntetve, tudja meg, hogy azok csak hamis vagy szerfölött gyanús levelekben⁵⁾ fordulnak elő.

---

¹⁾ F. IX/1. 200—2. — ²⁾ Tört. Tár, 1887. 406. — ³⁾ F. VIII/1. 575—581. Az évszám kiigazítandó 1345-re; v. ö. Csánki i. m. 575. — ⁴⁾ Kapy lt. 1366. év. — ⁵⁾ Ilyenek F. II. 122., F. VII/4. 70., 97.

SZIL.

(*Kalatha, Zil, Zyl, Scili.*)

A mai Szolnok-Dobokamegye nyugati részén, az Almáspatak két mellékvölgyében telepedett le s ott az északi völgyben Szil nevű falut alapított. E Szil falut aztán egyházáról Szent-Péter-Szilinek nevezték. Két falujok, Szentmárton és Mikó (ma puszták), a déli, drági völgyben esett. Voltak jószágai a csáki-gorbai völgyben is.

A XIII. század elején Kalatha nemének hívták. Hogy a Kalatha nem a Szil nemmel ugyanaz, két dolog mutatja. A Kalatha nembelinek írt Adorján Szil (Scil, Scily, Silu, hűbásan Salu) dobokamegyei faluban, tehát a Szil nemzetség ősi nevét örökítő birtokán lakott. Hogy lakhatott volna ott, ha nem egy a Kalatha és Szil nemzetség?! A másik dolog, hogy a Szil nemzetség XIV. századbeli tagjai közül egyik a különös és szokatlan Kalath nevet használja, bizonyára kegyeletből a nemzetség régibb névadója iránt.

XIII. századbeli egyetlen ismert tagja, Adorján, az 1219—20. években Csák Demeter főasztalnoknak, mint kiküldött királybírónak poroszlója (ítéleteinek végrehajtója) vala.¹⁾ 1214-ben nőtestvérével, Vid özvegyével egyetértve egyik, Köncsöd nevű szolgáját szabadon bocsátotta.²⁾

A XIV. századból a köv. lapon levő két ágát ismerjük.

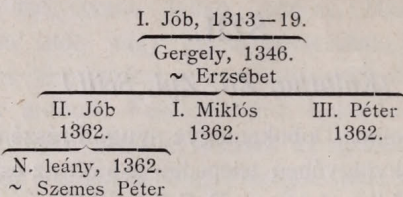
I. Jób és I. Péter 1313 előtt, a híres királyfogó László vajda idejében, valamiért összetűztek hatalmas szomszédjukkal, Gyula-Zsombor nembeli Istvánnal, s ez erre politikai okból vagy egyébért az egész Szil nemzetség javait lefoglalta. 1319-ben, Erdély meghódítása után, azonban visszakapták azokat, s nem jutottak jószágaik Gyula-Zsombor István jószágainak a sorsára: az idegen kézre.³⁾

Ez az egyetlen eset, mikor a Szil nem országos dolgokkal kapcsolatban fordul elő. Máskor mindig csak maguk és birtokaik ügyeit rendezik.

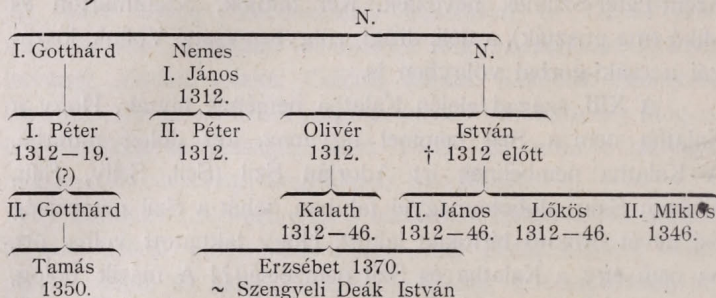
---

¹⁾ Váradi regestrum. II. 124. számok. — ²⁾ U. o. 153., 154. sz. — ³⁾ A. I. 523.

a)

b)

Szil Istvánt 1312 előtt megölték. A gyilkosságban részesek voltak Nemes I. János, I. Péter és II. Péter. Ennek aztán nagyon megadták az árát, mert 1312-ben vérdíj fejében át kellett engedniök Olivérnek, Kalathnak, továbbá a megölt István fiainak, II. Jánosnak és Lőkösnek Szentpéter-Szili, Kovácskút, Mikó, Szentmárton, Kalocsa, Bándkúttelke, Ambrus és Paptelke falvakban eső birtokaik $\frac{3}{4}$ -ét.¹⁾ E nyolcz falu közül ma már csak Szentpéter, Szentmárton, Kalocsa, Paptelke és Mikó vannak meg, azonban Szentmárton és Mikó puszták.

Kalat, Olivér fia, 1335-ben még mind a nyolcz faluban földesúr vala és meg akarta járattni azok határait.²⁾ Később azonban Szentmárton egyrésze idegen kézre került s azt Kalat 1343-ban szerezte vissza.³⁾ Ellenben ugyanez évben kalocsai birtokát átengedte Pogány Istvánnak.⁴⁾ II. János az ő kezén megmaradt kalocsai és bándkúttelki jószágának határait 1345-ben akarta volna biztosan megállapítani, de a szomszédok ellentmondtak.⁵⁾

¹⁾ Crsz. lt. D. O. 27425. — ²⁾ U. o. 27269. — ³⁾ U. o. 27139. — ⁴⁾ U. o. 27271. — ⁵⁾ U. o. 27270.

1346-ban Kalat és unokatestvérei, II. János, Lőkös és II. Miklós erősen pereltek Gergelylyel, Jób fiával, nembelijökel, mert szentmártoni, mikai és egyebütt levő jószágokat elfoglalta. Végre ez évben hosszú per útján kibékültek s Gergely a követelt földeket Kalatnak és unokatestvéreinek átadta.¹⁾

Gergely fiai, II. Jób, I. Miklós és III. Péter 1362-ben adták el szentmártoni jószágukat.²⁾ Szentpéteri Gotthárdfia, Péter unokája 1350-ben a Drághy, illetőleg Zsombory család mellett tanúskodik.³⁾

A Szil nemzetség állítólag 1367-re teljesen kihalt.⁴⁾ Kalat leánya azonban 1370—79-ben még él és szentmártoni jószágát férjének adja.⁵⁾

SZOLNOK.

(Zounuk.)

Nógrádmegye délkeleti csúcsában Szirák, Dengeleg és Palotás szomszédságában áll Bágyon nevű falu. Ez volt a Szolnok nemzetség fészke, ősi birtoka. Története is jóformán egyedül e körül forog. Három ága ismeretes. (L. a köv. lapon.)

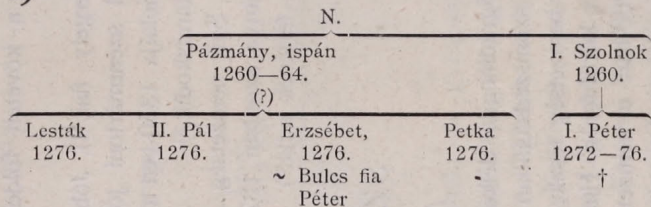
1260-ban e nemzetség tagjai akként osztoztak meg, hogy Bágyonnak Dengeleg és Szirák felé eső harmadát Pázmány és I. Szolnok, Gede és Palotás felé eső harmadát Tényő, Gotthárd, Sándor és I. Pósa, s végre a Hényel (ma puszta) és Cséce felé eső harmadot I. Pál (Gera fia) kapták meg.⁶⁾ Ez I. Pál 1264-ben a négy évvel előbb kapott jószág háromnegyedét eladta atyafiának, Pázmány ispánnak.⁷⁾

I. Szolnok fia, I. Péter, 1272 táján már beteges és örökös nélkül szükkölködő férfiú volt. Kérte tehát a királyt, hogy szerzeményes jószágairól a margitszigeti apácza-kolostor javára szabadon rendelkezessék. Ezt meg is kapta és 1272-ben, betegágyán, a budai káptalan kiküldöttei előtt a baranya-

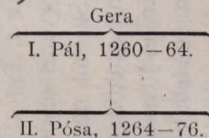
---

¹⁾ A. IV. 569. — ²⁾ Orsz. lt. D. O. 5357., 28507. — ³⁾ A. V. 404. — ⁴⁾ Tört. Tár, 1896. 722. — ⁵⁾ Orsz. lt. D. O. 27431., 28507. — ⁶⁾ W. VII. 537. — ⁷⁾ W. VIII. 115.

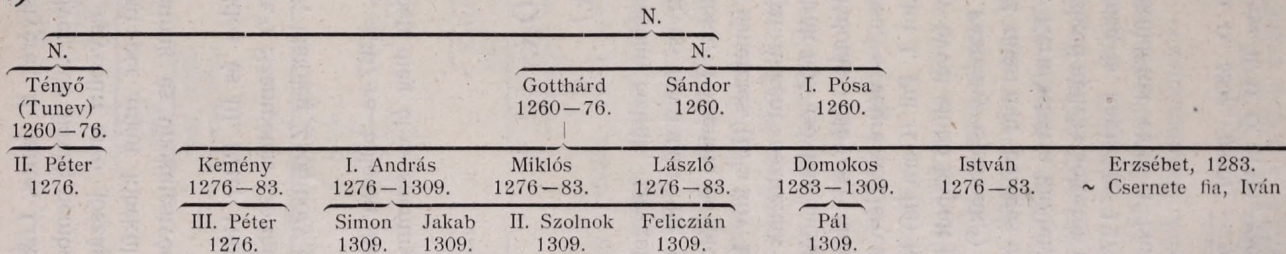
a)

c)

b)

megyei Szederkény és a valkómegyei Zamaria (a mai Dráva-Almás mellett eső) falvakban birt jöszágait csakugyan a margitszigeti apáczáknak hagyta, kikötve természetesen a haszonélvezetet.¹⁾ Mivel azonban e hagyományt csak 1281-ben erősítették meg a margitszigeti apáczák IV. László által,²⁾ okunk van hinni, hogy I. Péter még sokáig túlélte az 1272-iki betegséget és csak 1280-ban halt meg.

Egynek tartjuk azért ez I. Pétert azon Péterrel, kinek atyafia, Lesták, 1276-ban természetben s nem pénzben adta ki Erzsébet nevű nőtestvérének, Bulcsfia Péter nejének, a leánynegyedet. Az átadott földek Bágyonban és Szabolcs nevű ismeretlen hollétű faluban estek. Az átengedett részben azonban Lesták kis-hűgának, Petkának, leánynegyede is bele volt foglalva. Beleegyeztek ebbe Lesták legközelebbi hozzátartozóin, II. Pálon és I. Péteren kívül: Tényő és fia, Gotthárd és fiai, továbbá II. Pósa is.³⁾ Éppen ebből következik, hogy e Lesták csakis Pázmány fia lehetett. Mert, mint láttuk, 1260-ban a Szolnok nemnek három ága volt, a második és harmadik ághoz Lesták nem tartozott, tehát csakis az első ivadéka lehetett.

1283-ban Gotthárd fiai is leánytestvérüknek, szintén Erzsébet nevűnek, kiházasításával és kielégítésével foglalkoznak. Odaadják neki és sógoruknak, Csernetefia Ivánnak bágyoni birtokuk egy részét, részint atyafiságos indulatból, részint $3\frac{1}{2}$ márkáért. Beleegyeznek ebbe Jánosfia Pós bágyoni lakos is,⁴⁾ de aligha mint a Szolnok nem tagja, hanem inkább mint szomszéd.

Gotthárd fiai közül András és Domonkos éltek még 1309-ben is. Meg kellett érniök, hogy sógoruk, Csernetefia Iván, az 1283-ban kapott részt Guthay Pálnak adta el, s így Bágyon egy része egészen idegen kézre került. Joguk lett volna ugyan az eladásra került földet visszaváltaniok, de nem volt hozzá módjuk, s így beleegyeztek az eladásba ők is, továbbá András fiai, Simon, Jakab, II. Szolnok és Feliczsián, nemkülönben Domonkos fia, III. Pál.⁵⁾

---

¹⁾ F. V/1. 189., 188.; W. XII. 332. — ²⁾ W. XII. 331. — ³⁾ W. IX. 165. — ⁴⁾ H. O. VII. 183. — ⁵⁾ A. I. 186.

TARDOS.

(*Turdos, Tordos, Turdas.*)

A ma komárom-, de hajdan esztergommegyei Tardos falu egy része a XIII. század végén még birtokában volt. Ez tartja tehát fenn emlékét. Három, u. m.: Palojtai, Maróti és Köbölkúti ágát ismerjük.

I. PALOJTAI-ÁG :

Pósa	
I. Tardos, 1264.	I. Sándor, 1264.
Torda, 1337.	

II. MARÓTI-ÁGAK :

I. Egyed						
Pál bán 1266—72.			Márton 1266—81.			II. Sándor 1266—72.
I. Benczencz 1266—81.						
II. Tardos, 1295.		Miklós, 1295.		Tompos, 1295.		
II. Egyed 1272.	András 1272.	Péter 1272.	Pó 1272.	Pál 1272.	II. Benczencz 1295.	István 1295.

I. Vida				Bálint	I. Mihály	
II. Vida 1272.	Fülpös 1272.				Mikó 1272.	Feliczján 1272.
II. Mihály 1272.						
Miklós ispán 1272—87.	György 1287.	III. Tardos 1287.				

III. KÖBÖLKÚTI-ÁG :

Endre			
János, 1288—89.			
Mihály 1288—89.	Dénes 1288—89.	Bálint 1288—89.	Pál 1288—89.

I. Pósa fiai, I. Tardos és I. Sándor, 1264-ben $4\frac{1}{2}$ márkáért lemondanak a sági prépost javára Palojtának keleti, a Kürtös patak mellett eső részéről.¹⁾ 1337-ben Tardosfia

¹⁾ F. IV/3. 243.; v. ö. U. o. 280.

Torda Palojta határjárásába beleegyeznek.¹⁾ Megjegyzendő, hogy az 1264-iki egyezséglevelet Fejér Gy. másutt,²⁾ 1244-iki évszám alatt közli, de az Országos lt.-ban D. O. 571. sz. eredeti levél szerint hibásan.

II. A MARÓTI-ÁGAK részben Tardoson, de legnagyobb-részt az ezzel szomszédos Puszt-Maróton laktak. 1266-ban I. Egyed fiai, Pál, Márton, Sándor és Benczencz, beleegyeztek a hajdan Nagy-Sáp és Csolnok közt eső Berény eladásába, holott nekik, mint szomszédoknak, elővételi joguk lett volna.³⁾ Nemsokára a négy testvér megosztozott. 1272-ben I. Benczencz a Bajót körül eső Jolok faluból rá eső negyed-részt eladja 16 márkáért. Az eladásról szóló szerződésbe belefoglaltatta I. Benczencz összes akkor élő, de legnagyobb részt kiskorú vagy csecsemő gyermekeit is. Beleegyeztek ez eladásba testvérei, Pál (a ki időközben valahol albáni hivatalt viselt), I. Márton, Sándor, továbbá a Tardos nem többi tagjai, u. m.: I. Vida fiai, II. Vida és Fülpös, Bálint fia, Mikó, I. Mihálynak fiai, Feliczán és II. Mihály.⁴⁾ 1281-ben I. Egyed fiai közül már csak ketten, Márton és I. Benczencz egyeztek bele a Puszt-Maróttól délkeletre eső Udvarnok eladásába.⁵⁾ Ugyanez időtájt, 1277 után, Márton (de Tardos de genere Tardos) Bikalhoz tartott jogot s tiltakozott, midőn mást iktattak bele.⁶⁾ 1295-ben, midőn a már említett Udvarnok újra urat cserélt, II. Tardos, Márton fiai, Miklós és Tompos, I. Benczencznek fiai, II. Benczencz és István, mondtak le az őket szomszédság révén megillető elővételi jogról.⁷⁾

Fülpös fiai, Miklós, György és III. Tardos 1287-ben Töttös nevű birtokukat adják el.⁸⁾

III. KÖBÖLKÜTI-ÁG.

Csupán két, eladásról szóló szerződés említi. 1288-ban Endrefia János és fiai (d. g. Turdas) a vasvári káptalan előtt eladják Cseh nevű jószágukat.⁹⁾ 1289-ben sári birtokukat ugyancsak a vasvári káptalan előtt.¹⁰⁾

Nem lehetetlen ennél fogva, hogy Vas megyében is volt

¹⁾ F. VIII/4. 291. — ²⁾ F. IV/1. 351. — ³⁾ W. VIII. 156. —

⁴⁾ U. o. 403. — ⁵⁾ W. IX. 325. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 24448. — ⁷⁾ W. XII. 581. — ⁸⁾ W. IX. 459. — ⁹⁾ W. IX. 490. — ¹⁰⁾ H. O. V. 73.

valaha Köbölkút helység, de a Tardos nem birtokviszonyai-
ból következtetve az is lehet, hogy ez ág tagjai az esztergom-
megyei Köbölkúton laktak. De még ez esetben sem bizo-
nyos, vérségi összeköttésben állt-e a Tardos nemmel azon
Köbölkúti Péter, a ki 1234-ben alnádor vala,¹⁾ 1245-ben
pedig karvai jószágát adta el.²⁾ Leghíhettebb, hogy a mint
különböznek a Tardos és Tordas falvak, épp úgy más a
Tardos (Tordos) és más a Tordas (Turdas) nem s a Köböl-
kúti-ág a Tordas nemhez tartozik.

TÁTICA.

(*Thadeuka.*)

Zalamegyei hatalmas nemzetség, de csak töredékesen
ismerjük, pedig Tátika vára napjainkig emlékeztetéssé tette.
Tagjai:

István	I. Tátika	Lukács	
1240 táján	II. Tátika	Gotalon	Miklós
	1233—44.	1248.	1248.

Istvánról nyilván mondja egy 1240 táján kelt levél,
hogy Tátika neméből származik. Birtoka Tátika vártól észak-
keletre esett és határos volt Erek faluval.³⁾

II. Tátika 1233-ban a veszprémmegyei Tót-Vásony
faluval délnyugaton szomszédos birtokos, tehát Barnag földes-
ura vala.⁴⁾ 1242-ben rossz indulata oly tettekre ragadta,
melyek aztán nemzetségének romlását okozták. Felhasználva
a tatároktól okozott rettegést és zavarokat, egy részről a
veszprémi püspökségnek népeit rabolta meg, más részről
Kaplyon Zalandnak Szántó nevű faluját tette tönkre. A vesz-
prémi püspökségnek okozott károk kárpótlására elvették tőle
Tátika várát.⁵⁾ Kaplyon Zaland kárait pedig felbecsülték (a
birságokkal együtt) 80 márkára. E 80 marka fejében hiva-
talosan le akarták foglalni II. Tátikának Botka, Pabar és
Bozlog falvakban levő birtokait. De II. Tátika ellenállt, sőt
Zalamegyének a végrehajtás foganatosítására küldött seregét

¹⁾ H. O. VIII. 30. — ²⁾ W. VII. 200. — ³⁾ H. O. VI. 164. —

⁴⁾ H. O. IV. 18. — ⁵⁾ F. IX/7. 669.

megvesszőzte s elkergette. E miatt még nagyobb bajba keveredett volna, ha nemsokára meg nem hal.¹⁾

Jószágai már most Lukács fiaira, Gotalonra (Guthalun) és Miklósrá szálltak. Ezek sem akartak eleintén az időközben veszprémi püspökké lett Kaplyon Zalandnak eleget tenni, úgy hogy Gút-Keled István nádor (1246—47.) most csakugyan erővel is átadatta Zalandnak a botkai, pabari és bozlogi birtokokat. Végre 1248-ban mégis beismerték Kaplyon Zaland követelésének jogos voltát s egyezsége léptek vele. Visszakapták Botkát, Pabart és Bozlogot, ellenben átengedték Zalandnak a tátikai vár felett eső Várad nevű hegyet.²⁾ E hegyen épült később a tátikai felső vár.

A Tátika nem itt emlegetett falvai közül Botka valaha Szántó közelébe esett.³⁾ Pabar Tapolczától nyugatra mint pusza ma is megvan. Bozlog holléte teljesen ismeretlen.

Gotalan ismeretlen nevű fiai 1284-ben Barnag (Veszprém.) egy részét birják.⁴⁾ A mennyiben Barnagot gyakran írják Barlagnak is,⁵⁾ azt kell hinnünk, hogy a fentemlegetett Bozlog is hibás másolat Borlog, azaz Barnag helyett.

Gotalan személynév talán a Gatal kicsinyítője (Gatalin). Egy Tátika nevű nemes 1233-ban a sopronmegyei Zsidány falu mellett birtokos.⁶⁾ De ugyanitt állott valaha Gatal nevű falu is.⁷⁾ Mindezek azt sejtetik, hogy a Tátika nem talán a Gatalnak egyik ága. Erre mutat az is, hogy 1284-ben Gatal nembeli Péter fia III. Gatalnak és Gotalon fiainak házai egymás mellett állottak Barnagon.⁴⁾

TÁTONY.

(*Tatun.*)

Állítólag e nemből származott Vászoly (Vazul) herceg ágyasa, I. Endre, Béla és Levente anyja. E nem ugyanazon mende-monda szerint nem is volt nemes, hanem csak I. Endre anyja kedvéért adott neki nemességet.⁸⁾ Az egész-

¹⁾ F. IX/7. 669. — ²⁾ F. IX/7. 663—64. — ³⁾ U. o. 664. —

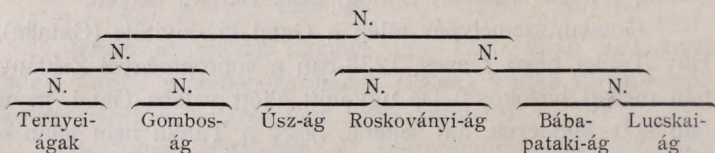
⁴⁾ Zal. I. 95.; v. ö. H. O. IV. 68. — ⁵⁾ Csánki i. m. III. 220. — ⁶⁾ H. O. V. 13. — ⁷⁾ L. fentebb, e mű II. k. 3. — ⁸⁾ Hist. Hung. Fontes II. 84.

ből annyi kitünik, hogy a XIII. század második felében még élt egy Tátony nevű, csekély hatalmú nemzetség emléke, de hol lakott, kik voltak tagjai? arról forrásaink mélyen hallgatnak.

TEKELE.

(Thekule, Thekele, Tekele, hibásan Theade.)

Sűrűn emlegetett sárosmegyei nemzetség. Abauj- vagy Hevesmegyéből átszármazva a Sáros vártól északra eső kis, szentgyörgyi völgyben telepedett meg először, s innen terjeszkedett aztán kelet és nyugat felé. Innen van, hogy a szentgyörgyi völgyben, különösen a mai Szentgyörgy falu határában minden ágnek van része még a XIV. század közepén is, holott a többi falvak egyedül az egyes ágaké. Birtokviszonyaiból, pereikből, osztályaikból s az oklevelek elejtett szavaiból következtetve az egyes ágak leszármazása a következő:

A Ternyei- és Gombos-ágak összetartozását mutatja, hogy 1347-ben együttesen védik a Zboró mellett eső Sze-melnye (ma Szmilnó) falut.¹⁾ Az Úsz- és Roskoványi-ágak tagjait még 1323-ban is »fratres«-eknek írják²⁾ s csak 1337-ben osztják szét addig együttesen bírt uradalmaikat.³⁾ A Bábapataki- és Lucskai-ágak pedig 1334—45. években együtt birják, együtt is adják el Lucska falut.⁴⁾ Hogy ismét a Bábapataki- és Lucskai-ágak őse egy testvér volt az Úsz- és Roskoványi-ágak őseivel, azt birtokaik fekvésén kívül az 1281-iki, a Ternyei-ágak egyik tagja ellen egyesült erővel folytatott perből következtetjük.⁵⁾

¹⁾ A. V. 4., 93. — ²⁾ F. VIII/7. 155. — ³⁾ F. VIII/4. 256—57. — ⁴⁾ F. VIII/3. 753.; Melzer. 35.; A. IV. 488. — ⁵⁾ H. O. VIII. 218.

Az itt feltüntetett sorrend szerint kell innár az egyes ágakat ismertetnünk.

I. TERNYEI-ÁGAK.

A XIV. században egyik főbirtokuk Ternye volt s azért hívjuk ekként. Ide tartoznak:

I. István				
I. Simon, † 1269.				
I. Demeter, 1269—82.				
II. Simon 1302—23.	Gergely 1310—47.	Imre 1310—23.	Endre 1310.	Mihály 1310—47.
~ Szinyei Merse N.				
II. Demeter, 1347—51.	II. Miklós, 1343—53.	III. László, 1347.		

Salamon			
I. László 1282—1310.	Fábián 1319—23.	II. István 1282.	Stefk 1282.
Dezső 1317—30.		II. László (Laczk) 1310—1343.	

János			I. Péter	
Máté 1317—43.	II. Péter 1323—43.	N. leány ~ Csomor fia Egyed	III. Péter 1319—23.	I. Miklós 1319—23.

I. István fia, I. Simon, 1269. május 6-án megvette Aba Prügy ispántól a Sárosmegye északi részén eső Zemeldene, később Szemelyne nevű, alkalmasint még lakatlan területet 30 márkáért. E terület a határleírás szerint a mai Zborótól a Hocsa patakig terjedt s ma körülbelül 40 falu áll rajta. Az egykori Zemelyne elnevezést ma Szmilnó helység őrzi. Azonban a Tekele nemzetség e területet nem bírta benépesíteni. Ennélfogva lassankint kisiklott kezéből s a mako-viczai uradalom alkotórésze lőn.

I. Simon a vételár második részletét jul. 26-án még kifizette, de az utolsó részletet 1269. augusztus 16-án már fia, I. Demeter adta át az egri káptalan előtt az eladónak.¹⁾

¹⁾ W. VIII. 242.; F. VI/2. 346.

Az ekként megszerzett területért 1272—80 közt nagy pert kellett kiállania I. Demeternek. Egy másik Demeter (Demeterfia) azt állította, hogy Aba Prüggy jogtalanul adta el a vitás területet. A per folyamán I. Demeter, állítólag, a felperest és a királyi ember egyik szolgáját, a mint Szemelnye (hibásan Szemere) föld határjárására indultak, elfogta s egy éjszakán a börtönben tartotta.¹⁾ Az bizonyos, hogy e perben I. Demeter egy ízben birságot fizetett,²⁾ s a későbbi fejleményeket tekintve, aligha került ki abból győztesen.

1343-ban az egész Thekele nemzetség elismeri, hogy ez uradalomnak csak egy részét bírja, a másik részt »igazságtalanul idegen kezek fogják«. A tetteleg birt részt is eladják 1343-ban Batmonostori Töttösnek. A szerződés megkötésére a Ternyey-ágak képében II. Miklós, II. László (Laczk), Máté és II. Péter, a Gombos-ág képében György, az Úsz-ág képében III. Miklós, a Lucskai-ág képében Lukács jelentek meg.³⁾

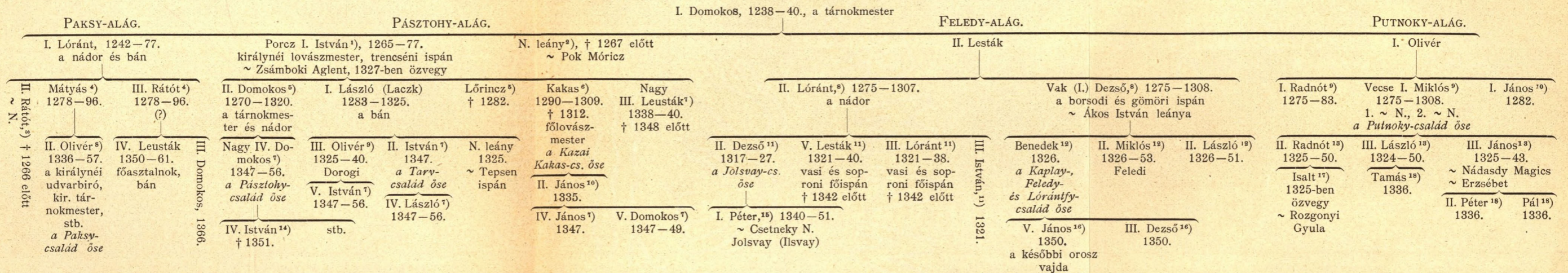
Egy másik pere is folyt 1270—80 időtájban I. Demeternek Szentkereszti Antallal.⁴⁾

1282-ben I. Demeter már Szentgyörgyön lakott (azelőtt általában csak Sárosinak írják) és I. László, II. István, továbbá Stefk atyafiaival (fratres) együtt az Úsz- és Roskoványi-ágak ellen pert folytatott.⁵⁾

II. Simon 1302-ben a Tarkövy családot mint király képe iktatja be a tarkövi uradalomba.⁶⁾ 1310-ben testvéreivel együtt tiltakozik Aba Amadé nádor és Miklósfia Demeter sárosi ispán ellen, a kik Ternye (Turunc), Nagyfalva, Ternye-Szilvapatakközi, Laczkfalva helységeket és az 5 faluból álló szemelnyei uradalmat (bizonyára csak részben) lefoglalva tartották.⁷⁾ Ugyanez évben ők, I. és II. László, Ternye-Bábpatakközi falujok északi részét és Gyécsehalma falubeli jószágukat odaadták bizonyos Ádámnak cserébe, ennek Ternye-Szilvapatak-

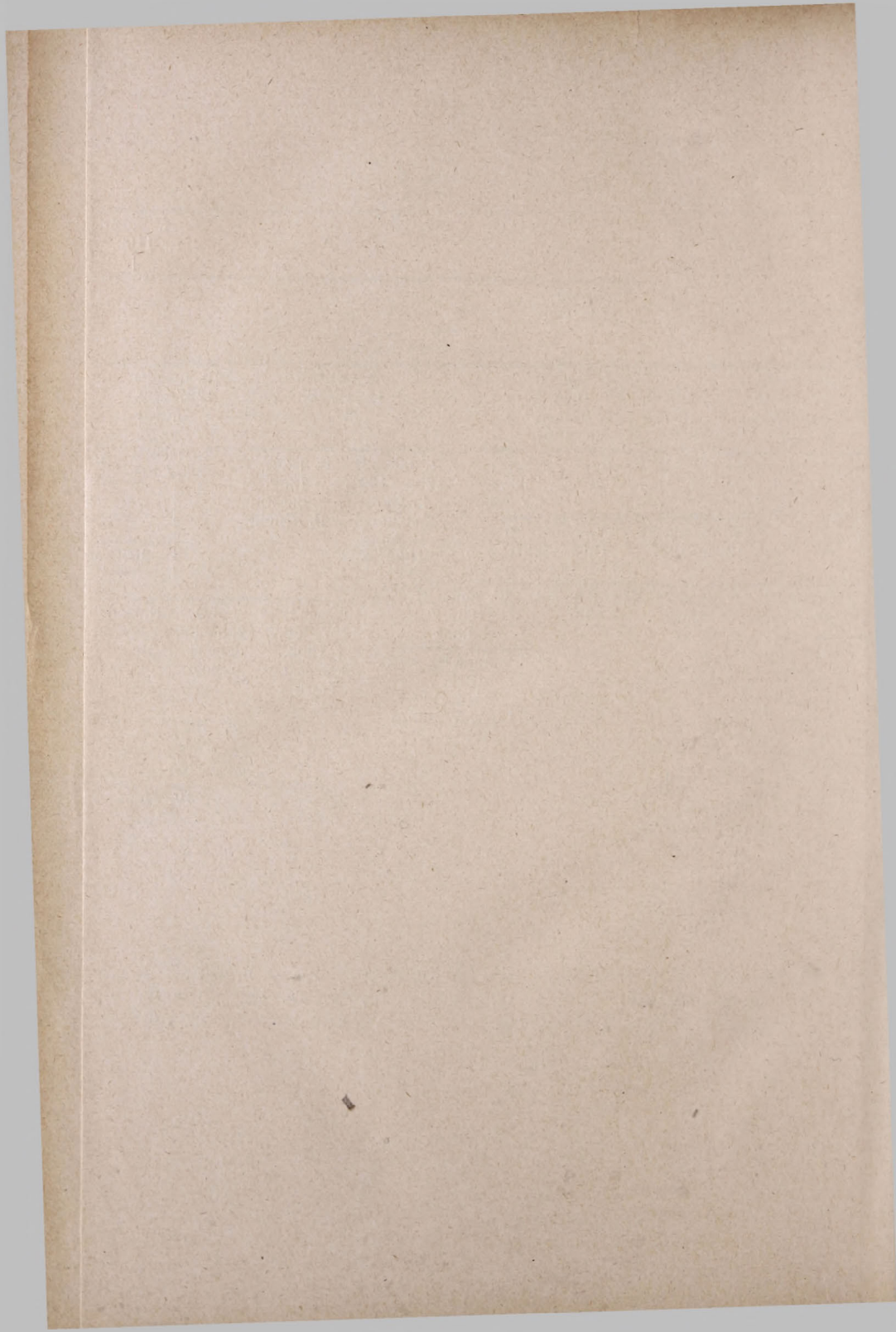
---

¹⁾ F. VI/2. 345., 344., V/3. 514. — ²⁾ F. VI/2. 343—44., VIII/4. 638. — ³⁾ Hg. Eszterházy cs. kismartoni levéltára f. B. nr. 78. rep. 32. — ⁴⁾ F. VII/2. 132. — ⁵⁾ H. O. VIII. 218. — ⁶⁾ F. VIII/1. 108. — ⁷⁾ U. o. 382.

¹⁾ W. XI. 545. — ²⁾ H. Okl. 53. — ³⁾ W. XI. 562. — ⁴⁾ W. XII. 234., 382. — ⁵⁾ F. V/3. 166. — ⁶⁾ W. X. 264. — ⁷⁾ F. IX/6. 33. — ⁸⁾ W. XII. 648. — ⁹⁾ A. II. 178. — ¹⁰⁾ F. VIII/6. 132. — ¹¹⁾ A. I. 613.; H. O. III. 144.; F. VIII/3. 729., hibásan

Conrado filio Conradi van írva Lourando filio Lourandi helyett. — ¹²⁾ A. II. 265. — ¹³⁾ F. VIII/4. 194–97. — ¹⁴⁾ A. V. 221. — ¹⁵⁾ A. IV. 58., V. 272. — ¹⁶⁾ A. V. 381. — ¹⁷⁾ A. II. 207. — ¹⁸⁾ F. VIII/6. 135.

közi birtokáért. Ugyan e Ternye-Szilvapatakközi falunak egy részét már előbb pénzért (7 márkáért) megvásárolták.¹⁾

Aba Amadé ellen benyújtott tiltakozásuk előre mutatja, minő állást foglaltak el ez ágak tagjai 1312-ben, a rozgonyi csata évében. Csatlakoztak I. Károly királyhoz. Ezért aztán 1317-ben Simon és testvérei, továbbá Dezső, II. László (Laczk) és Máté visszakapták az ismeretlen fekvésű Hannus-patakát, melyet Demeterfia Miklós elvett tőlük,²⁾ 1319-ben pedig, midőn II. Simon és testvérei a király oldalán Mácsóban harcoltak, Kucsin és Harchamanfalva nevű jószágaikra királyi ótalomlevelet nyertek.³⁾ Maga II. Simon annyira kedves ember volt a királyi udvarnál, hogy őt küldték ki a végből, hogy mint király képe adja át Lubló és Palocsa várakat az új korszak legfőbb emberének, Druget Fülöp nádornak.⁴⁾ E II. Simon neje Szinyei Merse leánya vala.⁵⁾

1319-ben Imre, Mihály, Dezső, Fábíán, továbbá I. Péter fiai, III. Péter és Miklós perben állottak az Úsz-Roskoványi-ágakkal.⁶⁾ Négy évvel később kelt okiratból kiténik, hogy a régebbi osztály kiigazítása végett folyt e per, 1323. okt. 14-én Dezső, II. László (Laczk), Fábíán, III. Péter és Miklós 39 hold földet lettek volna kötelesek átengedni a szentgyörgyi határból az Úsz-Roskoványi-ágaknak. De csak Laczk (II. László), III. Péter és I. Miklós váltották be ígéretüket s a maguk részéről 19 hold földet csakugyan átadtak az Úsz-Roskoványi-ágaknak. Ezenkívül Laczk (II. László) kezességét vállalt Simon és testvérei meg a többi atyafiak támadásai ellen.⁷⁾

Ugyanez évben II. Péter szentgyörgyi birtokának felét 20 évre zálogba adta sógorának, testvére, Máté, pedig ebbe beleegyezett.⁸⁾ 1330-ban Gergely, Dezső, Laczk (II. László) és Máté mint szomszédok Rakapataka és Ölyvespataka földesurairól tanúskodnak.⁹⁾ Gergelyt és Mihályt 1344-ben a Ternye egy részét tevő Nagyfaluból, Mátét pedig Szent-

¹⁾ Melczer. 13—14. — ²⁾ F. VIII/2. 141. — ³⁾ F. VIII/4. 636., hibás évszámmal 311—12. — ⁴⁾ F. VIII/2. 453. — ⁵⁾ A. V. 507. — ⁶⁾ F. VIII/6. 44. — ⁷⁾ F. VIII/7. 155. — ⁸⁾ H. Okl. 195. — ⁹⁾ F. VIII/3. 480.

györgyről idézik meg egy 4 vég posztóért folyt perben.¹⁾ Ugyanők élnek még 1347-ben és unokaöccseikkel, III. Demeterrel, II. Miklóssal meg III. Lászlóval együtt védelmezik szemelnyei uradalmukat.²⁾ II. Miklós 1353-ban már Kis-Terneyey nevet visel.³⁾

II. GOMBOS-ÁG. — A belőle származott Gombosfalvi Gombos családról neveztük el.

I. János	
II. János, 1312.	
I. Beke † 1312.	III. János (Nagy), Ratvay 1323—50.
György, 1342—47. <i>a Gombos család őse</i>	II. Beke 1344—50.

II. János 1312-ben elég szomorú ügyben járul a megyei tisztviselők elé. Fiát, I. Bekét Szalókmezején ez év legelején ártatlanul megölték. Nyomozást kért tehát a gyikosok ellen.⁴⁾

Másik fiát, III. Jánost, kortársai közönségesen Nagy (Magnus) Jánosnak hívták. Közbecsülésben álló férfiú lehetett, mert 1323-ban királyi emberül jelölik Palocsa és Lubló várak átadására,⁵⁾ továbbá 1337-ben Abajdócz Gál és a Fonyi család közt, 1347-ben pedig a Sós és Lipóczy (Nekcsey) családok között fogott bíróvá választják.⁶⁾ 1326-ban a Szinyei Merse családot idézteti a nádor elé.⁷⁾ 1330-ban állítólag ő is birtokos Rakapatakán és Ölyvespatakán.⁸⁾ 1342-ben György fiával együtt Gyécsehalmán állítólag hatalmaskodott.⁹⁾ Két év mulva, mivel az Iday Jánossal 4 vég posztó miatt foly perbe ő is bele volt keveredve, a Gombosfalvával szomszéd Ratva faluból idézik meg őt és II. Beke fiát.¹⁰⁾ 1347-ben mindkét fiával együtt ő is magáénak tartja a szemelnyei uradalmat és Sáros megye tisztikarával is igazoltatják ebbeli állításukat.¹¹⁾ 1350-ben III. János és II. Beke nevű fia a sárosi ágostonrendű remeték perjelével állott perben.¹²⁾

¹⁾ F. IX/1. 256. — ²⁾ A. V. 4., 93. — ³⁾ A. VI. 103. — ⁴⁾ F. VIII/1. 479. — ⁵⁾ F. VIII/5. 453. — ⁶⁾ A. III. 339.; A. V.55. — ⁷⁾ F. VIII/3. 152. — ⁸⁾ U. o. 440. — ⁹⁾ H. Okl. 237. — ¹⁰⁾ F. IX/1. 256. — ¹¹⁾ A. V. 4. 93.; v. ö. F. IX/7. 699—700. — ¹²⁾ F. IX/1. 805.

III. Úsz-ÁG.

A belőle származó s napjainkig virágzó Úsz családról neveztük el. Leszármazása :

Ite (Ita, Jute, Ite), 1282.				
I. András 1274—98.	I. István 1274—98.	Itemér, 1274—98. <i>a Tamásfalvy cs. őse</i>		Úsz, 1274—98. ~ Possay Erzsébet <i>az Úszfalvi Úsz család őse</i>
	Tompa II. Miklós 1338. ~ Koksay Anna	I. Gergely 1319—45.	Tamás 1323—41. ~ Talpas Margit	I. János 1323—45.
	Mihály, 1339. †	II. Gergely 1351.	I. László 1340.	
Pál 1312—19.	Péter 1312—23.	Jakab 1312—23.	I. Miklós 1312—23.	II. András 1334—40. szent- györgyi plébános
III. Miklós 1334—43.	Egyed 1339—49.	II. János 1339—41.		
II. István, 1343.	II. László, 1343.			

Ite csak 1282-ben fordul elő a Ternyei ágakkal folyt perben,¹⁾ de fiait már előbb említik, mert közülök Itemér a királyi ház tárnoka és oly kedves ember lőn, hogy 1274-ben a sárosszegyei Radoma falut ajándékozta neki és testvéreinek a király.²⁾ E Radoma felét I. András és I. István 1298-ban adták el a Sebesy családnak,³⁾ Itemér pedig később, úgy hogy 1325—41-ben már csak a negyede volt Úsz fiának, Jánosnak kezén.⁴⁾ Úsz 1300—1310 körül már egyedül perel a Roskoványi-ággal.⁵⁾ Atyjuknak, Itének emlékéért még 1341-ben is őrizte a kicsiny, Szentgyörgy tájékán eső Itefalva.⁶⁾

1312-ben ez ágra is nehéz napok virradtak, mert I. Károly királyhoz csatlakoztak, de épp ez alkalommal I. András fiait nagyon kitüntek. Pál és Péter a lublai csatában, Sáros vár megvívásában és a rozgonyi ütközetben vitézül viselték magukat. Jakab sebet kapott azon csatában, melyet Micsk, a későbbi híres bán, a lázadó Rikolffyak (Tarkövyek) ellen vívott, Miklós pedig Druget Fülöp oldalán a lublai csatában balkarján sebesült meg majdnem halálosan. 1317-ben Jakab és I. Miklós Komárom ostromában is részt vettek. Méltán

¹⁾ H. O. VIII. 218. — ²⁾ H. Okl. 71. — ³⁾ H. O. VIII. 384. —
⁴⁾ F. VIII/2. 677. — ⁵⁾ F. VIII/5. 205. — ⁶⁾ H. Okl. 231.

jutalmazta tehát őket a király, előbb az Úrkuta és Szentmihály közt eső földdel, azután Nyászfő területtel, vagyis a mai Úsz-Salgó nyugati részével.¹⁾ Úsz fia, I. János is részt vett I. Károly király hatalmának megszilárdításában és pedig mint Semsey Tamás szepesi várnagy tisztviselője. 1322-ben, midőn lent délen a horvátok ellen harczolt, adóelengedésben részesült.²⁾ Ez I. János később Sárosmegye szolgabírája lón, s ez volt még 1343-ban is.³⁾

Nevezetes esztendő volt az Úsz-ágra az 1337-iki, mert ekkor választották el birtokait a Roskoványi-ágéitól. Az Úsz-ág kapta Szentgyörgy nyugati felét, Konyhaallya (Kuchnaallia),⁴⁾ Kis-Sástelek és Lengyelirtványa nevű földekkel együtt, továbbá Décsehalma (Gyécsehalma), Tótfalu (= a mai Úsz-Salgó keleti része), Herdegensau (= a mai Úsz-Peklén) és Radoma falvakat, továbbá Abaujmegyében az Idapatak mentén Kis-Ida felett eső telepek déli részét.⁵⁾ Ekkor azután teljesülhetett II. András plébánosnak, III. Miklósnak és II. Jánosnak abbeli kívánsága, hogy I. Gergely, Tamás és I. János nekik külön részt adjanak, a mint azt Tompa II. Miklóssal együtt már 1334-ben követelték. Szentgyörgy déli része és Tótfalu lett övék, ellenben Gyécsehalma, Herdegensau és az idai telepek Itemér és Úsz ivadékaiei lettek.⁶⁾ Nemcsak elkülönözték jószágait, hanem majd mind más és más helyre költözött, úgy hogy 1343-ban I. Gergelyt a róla Gergelyidájának nevezett Kis-Idával határos faluban, Tamást és Lászlót Tamásfalván, I. Jánost Pósa-Volyán, III. Miklóst és Jánost Tótfalván (= Úsz-Salgón) idézték a nádor elé.⁷⁾

Tompa II. Miklós 1338-ban I. János balkezét annyira megsebesítette, hogy csaknem le kellett vágni, s e miatt 15 márka fájdalomdíjat kellett fizetnie. Biztosítékul gyécsehalmi birtokát akarta lekötni, de ez ellen II. András, a szentgyörgyi plébános felszólalt, s így más földet kellett kijelölnie.⁸⁾ Nem-sokára e Tompa II. Miklós fia, Mihály, magtalanul húnyt el:

¹⁾ F. VIII/1. 542—44., VIII/5. 558., VIII/2. 438. — ²⁾ F. VIII/2. 315. — ³⁾ H. Okl. 242. — ⁴⁾ E Konyhaallyára vonatkozik egy 1274-iki hamis oklevél. V/2. 162. — ⁵⁾ F. VIII/4. 256—57. — ⁶⁾ F. VIII/7. 263.; H. Okl. 221. — ⁷⁾ F. VIII/5. 327—28. Ez oklevélben »Johannes filius Pauli« toll- vagy olvasáshiba. — ⁸⁾ H. Okl. 215. F. VIII/4. 367.

erre Tompa II. Miklós özvegyét Tamás és I. János elégitették ki,¹⁾ tehát II. Miklós javait is ők örökölték.

Egyébként ez ág tagjai családi és birtokügyeik rendezésével foglalkoznak.²⁾

IV. ROSKOVÁNYI-ÁG.

Számos, ma is virágzó család származott belőle, de legjobban levezethető eddigelé a Roskoványi s azért nevezzük ekként. Nemzedékrendet lásd a köv. oldalon.

I. Tekelét és Bodont azért tartjuk testvéreknek, mert 1278-ban fiaik nemcsak együttesen kapták IV. László királytól Pétermező, Koszorúmező, Putrumező és Hosszúmező helységeket, hanem mindjárt ki is mondták, hogy ezeknek fele lesz I. Tamásé, Ledee és Mártoné, ellenben másik fele egyedül Andrásé.³⁾ 1337-ben is I. Tekele és Bodon ivadékai együtt kapják ki részüket az ősi vagyonból, mindez nem történik meg, ha Tekele és Bodon nem testvérek.

1282-ben I. Tamás és I. András a Ternyey-ágakkal,⁴⁾ 1300 táján Czana, I. Máté és II. Tekele Úszszal perelnek.⁵⁾

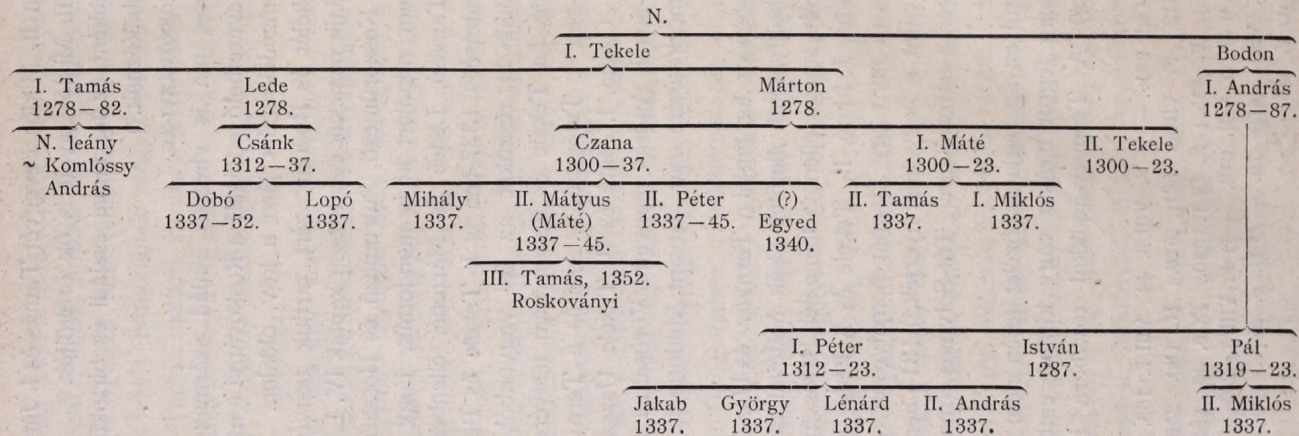
1287-ben I. András megvette Vörösalma negyedét s a szerződés megkötésére fiát, Istvánt küldötte le az egri káptalan elé.⁶⁾

1312-ben ez ág tagjai a Ternyey- és Úsz-ágakkal ellentétben a Rikolffyakkal, illetőleg Csák Mátéval tartottak s egyideig I. Károly serege ellen védelmezték Sárosvárat, de azután Csánk, Czana, I. Máté, II. Tekele és I. Péter meggondolták a dolgot és (a mint egy kivonat homályosan sejteti) önként átadták a várat s kegyelmet nyertek.⁷⁾ 1314-ben I. Péter már királyi ember a sárosmegyei Tót-Solymos (ma Tölcsemes) átadására.⁸⁾

Ezentúl ez ág tagjai a közélet terén nem fordulnak elé, legfeljebb mint fogott bírákat vagy királyi embereket emlegetik őket.⁹⁾ A Ternyey-ágakkal továbbra is perelnek.⁷⁾

---

¹⁾ H. Okl. 231. — ²⁾ F. VIII/6. 44., VIII/7. 155.; H. Okl. 217.; F. VIII/4. 412., F. VIII/4. 521., 526.; H. Okl. 236., 237., 238., 242., 243.; A. IV. 425.; F. IX/1. 340., IX/6. 46., 283. — ³⁾ F. V/2. 432—33. — ⁴⁾ H. O. VIII. 218. — ⁵⁾ F. VIII/5. 205. — ⁶⁾ H. O. VIII. 254. — ⁷⁾ F. VIII/1. 478—79. — ⁸⁾ U. o. 537. — ⁹⁾ A. IV. 425.; H. O. V. 121.; A. V. 585.

1337-ben pedig megosztottak legközelebbi atyafiaikkal, az Úsz-ágakkal. Nekik jutott Szentgyörgy keleti része, Salgó, Roskovány és Dobó falvak, Abaujban pedig az Ida mellett eső telepek északi fele. Az osztozaskor felsorolják az ág összes élő tagjait.¹⁾ Éppen azért kétséges, jól értesült-e a nádori jegyző, a ki 1340-ben Czanának Egyed nevű fiát is említi,²⁾ holott 1337-ben erről szó sincs?!

1340-ben II. Mátyus és II. Péter Salgón laktak,²⁾ azonban II. Mátyus fia, Tamás, 1352-ben már Roskoványi nevet visel.³⁾

Kétségtelen, hogy ez ágból eredt a Dobai Dobay család is, ámde eddigelé az egyenes összeköttetést nem lehet kimutatni.

V. BÁBAPATAKI-ÁG.

A XIV. században tagjai Alsó-Bábpatak falut birták és ott is laktak. Azért hívjuk ekként. E Bábpatak falut, úgy tetszik, némelyek a mai Balpatakával tartják azonosnak, de ez alighanem tévedés. Mert ha 1327-ben a Gombos család kezén levő Bábpatakot, tehát a mai Gombosfalvát nevezik Felsőnek,⁴⁾ akkor Alsó-Bábpatak Gombosfalva és Szentgyörgy közt állhatott. Az bizonyos, hogy e Bábpatak falu Ternyével határos vala.⁵⁾

Ez ág nemzedékrendje ez:

Hemus						
Simon, 1282.						
Pál	Domonkos, 1330.			Lőrincz, 1330.		
	II. Jakab 1343—49.	Gál 1343—49.	N. fiú 1343.	László 1343—49.	István 1343—49.	N. fiú 1343.
				Bábpatak		
Miklós 1334—49.	I. Jakab (Foltos) 1334—49.	András 1334—45.	Péter 1334—45.	Gergely 1334—45. (György?)		
	Pétermezeiek		Bábpatak			

Simon 1282-ben az Úsz- és Roskoványi-ágakkal együtt a Ternyey-ágak ellen pert folytat.⁶⁾ Domonkos és Lőrincz

1) F. VIII/4. 256. — 2) F. VIII/7. 327—28. — 3) A. V. 623. —
4) Csánki i. m. I. 289. — 5) Melczer 13. — 6) H. O. VIII. 218.

1330-ban, állítólag, a Finta mellett eső Rakapataka és Ölyvespataka földesurai.¹⁾

Pál fiai 1334-ben akként osztoznak meg, hogy Miklós kapja a bábapataki jószág északi, András a déli felét, a lucskai birtok pedig I. Jakabé, Péteré és Gergelyé lett.²⁾ 1343-ban Miklós és testvérei, II. Jakab és testvérei, László és testvérei eladták a Néne és Veresalma patakok közt eső földeiket Micsk bán fiának, Lórántnak.³⁾ 1345 előtt András annyira összeveszett a Tarkövy családdal, hogy több hatalmaskodás miatt fő- és jószágvesztésre ítélték őt s kénytelenek voltak ő, valamint testvérei, Jakab, Péter és Gergely (ezt most Györgynek írják) lemondani harencsári és lucskai józágaikról és ezek helyett Vernelvágása falu negyedével megelégedni.⁴⁾ 1349-ben Miklóst és testvérét, Foltos Jakabot (Pétermezőn lakozókat) arról vádolják Domonkos fiai, II. Jakab és Gál, továbbá Lőrincz fiai, László és István, hogy harencsári jószáguk egy részét elfoglalták.⁵⁾ Az itt említett Lőrinczfia László 1344-ben, midőn őt 4 vég posztóért Iday János perbe vonta, Bábapatakán lakott.⁶⁾

VI. LUCSKAI-ÁG.

Főbirtokáról, a Héthárstól északkeletre eső Lucskáról nevezzük ekként. Három ize ismeretes:

Péter Lukács, 1322—45.				
Szomor István 1345.	György 1336—45.	Antal 1345.	Demeter 1345.	János 1345.

Lukács 1322-ben mint Semsey Tamás szepesi várnagy tisztviselője lent a horvátok ellen harczolt s azért adóellenkedést nyert.⁷⁾ Még ez évben lemondott Tarkő és Bachamező megvételéhez való jogáról.⁸⁾ 1330-ban, állítólag, az övé Rakapataka és Ölyvespataka egy része.⁹⁾ 1336-ban már perbe keveredett hatalmas szomszédjaival, a Tarkövyekkel és hosszú veszekedés után őt, valamint fiát, Szomor Istvánt hatalmaskodás miatt fő- és jószágvesztésre ítélték. Hogy ettől meneküljön

¹⁾ F. VIII/3. 480. — ²⁾ U. o. 753. — ³⁾ Melzer. 35. — ⁴⁾ A. IV. 488. — ⁵⁾ F. IX/6. 46. — ⁶⁾ F. IX/1. 256. — ⁷⁾ F. VIII/2. 315. — ⁸⁾ Száz. 1894. 421. — ⁹⁾ F. VIII/3. 480.

fiaival együtt, elcserélte harencsári és lucskai birtokait Vernelvágása negyedéért.¹⁾ Előzőleg a Bábapataki-ággal együtt szerette volna e jószágait Micsk bán fiának eladni, de az nem sikerült.¹⁾

VII. TÖREDÉKEK.

Stefk	I. Bodon		
Jakab	Márk, 1282.	János	Pál
1272.	II. Bodon, 1312.	Gergely, 1340—42.	Péter, 1340—42.

Stefkfia Jakab 1272-ben mint király képe átadja a sárosmegyei Fintát Gud fiának. Ő maga is Finta és Ternye helységek közt lakott, vagy legalább birtokos volt.²⁾ Ebből következtetve a Ternye-ágakhoz tartozott.

I. Bodonfia Márk az Úsz-Roskoványi-ágaknak volt közel atyafia. 1282-ben ezekkel együtt folytatott pert a Ternye-ágak ellen.³⁾ II. Bodon a Roskoványi-ág tagjaival együtt adta át Sáros várát a királynak.⁴⁾

Jánosfia Gergely és Pálfia Péter 1340-ben az Úsz-Roskoványi-ágakat idézik a nádor elé.⁵⁾ 1342-ben pedig az Úsz-ágbeli Itemérfia Gergelylyel 6 garas értékű földért perelnek.⁶⁾ Nem mondják őket Tekele nembelieknek, hanem csupán szentgyörgyi nemeseknek. Ebből következtetjük, hogy ide tartoznak.

A Tekele nemzetség neve még 1435-ben is használatos vala.⁷⁾

TERKENT.

(*Terkend.*)

Zalamegyei kis nemzetség. A Tűrjétől északkeletre eső Dabroncz falu mellett lakott. Tagjai:

Péterke				
János, 1281.	Pál, 1281.	I. Miklós, 1281.	Begös 1281.	Gergely, 1281. II. Miklós, 1340.

¹⁾ Száz. 1894. 421—22.; A. IV. 488.; Melczer. 35. — ²⁾ H. O. V. 47. — ³⁾ H. O. VIII. 218. — ⁴⁾ F. VIII/1. 479. — ⁵⁾ F. VIII/7. 327—28. — ⁶⁾ F. VIII/4. 618., 642. — ⁷⁾ F. X/7. 700.

		István	N.		
Gút	Bálint	Miklós	János	Iván	Andornok
1281.	1281.	1281.	1281.	1281.	1281.

Az 1281-ben élő tagok mint szomszédok elővételi joggal birtak volna a Dabronczon eladott 3 ekényi föld megszerzéséhez, de e jogról lemondottak.¹⁾

Gergelyfia II. Miklós a (Zala-) Béry család gazdatisztje volt Dabronczon s e hivatalában a család egyik ellensége megsebesítette.²⁾

TÉT.

(Téth, Tet, Tech.)

Első pillanatra győrmegyei nemnek gondoljuk, de nem az volt. A győrmegyei Téten e nem virágzása idején még bessenyők laktak. — Mosonymegyében, még pedig éppen Mosony környékén állott azon Tét falu, mely e nem névadójának emlékét a XV. századig őrizte. Tagjai:

Dónát, ispán 1228.	Cochu Menget 1229.	Sándor 1262.
-----------------------	--------------------------	-----------------

Dónát ispán 1228-ban a királynak poroszlója (megbizottja) volt Kónyi falunak a templomos lovagok számára való átadására.³⁾

Menget, Cochu (Kocs vagy Kacs?) fia 1229-ben szintén elég nagy úrnak, László országbírónak volt megbizottja (poroszlója), s ura parancsából Váradon járt egy peres ügy eldöntésének megörökítése végett.⁴⁾

Sándor szintén poroszló (végrehajtó) volt, de őt már két bíró, az alkanczellár és az alországbíró, küldötte ki 1262-ben, hogy egy karcsai (Pozsonym.) erdőt három részre oszszon s ekként a perlekedő karcsai nemeseket megbékéltesse.⁵⁾

Minden jel szerint e nemhez tartozik azon Tét faluban

---

¹⁾ H. O. VI. 268. — ²⁾ H. O. I. 176. — ³⁾ H. O. II. 3. — ⁴⁾ Várad regestrum 347. sz. — ⁵⁾ W. XI. 520.

lakó Bálint, a ki 1209-ben a mosonymegyei Szombathely (ma Nezsider) és Balog (ma Finczmarkt) falukat Győr Csépán nádornak, 1210-ben pedig Novák, Kemenye (ma Kimle) és Réti falvakat Győr Pat nádornak adta át.¹⁾

Vajjon azon Téthyek, a kik 1358-ban mosonymegyei tėti jóságukat a Héderváry családnak elzalogosítják,²⁾ ide tartoznak-e? — bizonytalan.

TÉTÉNY.

(*Techtun, Thechun, Thethen.*)

Roppant megnehezíti e nem viszontagságainak megismerését, hogy először is hamis oklevél szól róla. Egy 1423-iki átiratból ismeretes, de hibás keltezése és belső tartalma miatt méltán koholtnak tartható levél a XII. századba viszi föl legnevezetesebb ágát,³⁾ de ezt természetesen nem fogadhatjuk el. Meg kell elégednünk e rövidebb, de való leszarmazással:

I. Marczell				Peterd	Deschen	
II. Marczell, 1229—33.	I. Péter 1228—33.	Fábián, 1233.	Demeter, 1232.	Ábrahám 1232—39. ~ N. † 1282 előtt	Arnold 1228.	Lőkös 1228.
	I. Benedek					
	I. Pál 1281—86.	II. Péter 1281—83. a tót bán		Kemény 1281—86.		
	Túz Lőrincz 1286—1304.			I. Miklós 1286—94.		
	II. Pál, 1328—51.					
	Miklós 1351.	II. Benedek 1351.	István 1351.			

Vajjon I. Marczell egy személy-e azon Marczellel, a ki 1206-ban soproni, majd csanádi ispán volt? — bizonytalan.⁴⁾

¹⁾ W. VI. 333., 342. — ²⁾ Kub. II. 220. — ³⁾ H. O. VIII. 21—25.; F. III/2. 134—140. — ⁴⁾ Knauz. I. 184—85.

Biztos ellenben, hogy I. Péter 1229-ben a királyné udvarbírája, 1230-ban ugyanaz s e mellett újvári ispán, 1233-ban pedig csupán nyitrai ispán vala.¹⁾

Ugyanez az I. Péter 1228 előtt sokáig perelt a Vajk nemzetséggel és el akarta foglalni ennek Keresztúr nevű (a Peker és Tapolcza, most Biela és Toplicza közt eső) birtokát, de *perét 1228-ban végleg elvesztette. A peres Keresztúr határának megjárásába aztán beleegyeznek I. Péter atyafiai, Peterdfia Arnold, Deschenfia Lőkös és a többiek. Kitűnik e határjárásból az is, hogy a Vajk-Keresztúr közelében eső Megyericsa (a mai Megyurich?) a Tétény nem jószágá vala.²⁾

1232-ben II. Marczell és Ábrahám, valamint az egész Tétény nem volt hasonló vitában, csakhogy most a Pekertől (ma Biela) délre eső s Topolovecz nevű földért. Azonban ők se tudták világosan igazolni e földhöz való jogukat s így lemondottak róla.³⁾

E Marczell volt a kortársak szemében a leghiresebb Tétény nembeli, úgy hogy testvéreit rendszeren csak »frater Marcelli«, »germanus Marcelli«-nek írják.

Fábián 1233 előtt 50 márkáért eladta a fejérmegyei, Téténytől nyugatra eső Sósikutat.⁴⁾

Demeter 1232-ben mint az ország bírája a király udvarában Esztergomban volt jelen egyik királyi ítélet kimondásánál.⁵⁾

IV. Béla trónralépte után a nemzetség csaknem elvesztette a pekeri uradalmat, de Ábrahám odaadta összes drávántúli szerzeményeit Kálmán tótországi hercegnek, ekként a pekeri jószágot megtartotta, 1237-ben magát abban meg is erősítette.⁶⁾ A cserébe adott szerzemények voltak a valkómegyei Dónát, Darócz és Cudmend falvak s 1239-ben Ábrahám ezekért szavatosságot vállalt.⁷⁾

Több mint egy félszázad telik le, mire a Tétény nembeliek újra szemeink elé kerülnek. Benedek, volt királyi

---

¹⁾ Tkalčicé. I. 64—65.; F. III/2. 211—13.; W. I. 303. — ²⁾ W. VI. 457—60. — ³⁾ W. VI. 508. — ⁴⁾ W. XI. 257. — ⁵⁾ W. VI. 506. — ⁶⁾ W. VII. 38. — ⁷⁾ F. IV/1. 169.

főpohárnok, gyermekei ezek: I. Pál, II. Péter és Kemény. Hogy I. Marcell valamelyik fiának unokája, az kétségtelen, mert a magvaszakadt Pekry Ábrahám özvegyének Pekerből járó s a margitszigeti apáczákra hagyományozott hitbérét 1286-ban ők fizetik ki,¹⁾ de Ábrahámot nem is számítva I. Marcellnek négy fia volt, s ezek közül bármelyiknek unokái lehettek.

A Péter név ismétlődéséből következtetve azonban mi I. Péter unokáinak tartjuk.

I. Pál 1280-ban segítségére volt a fogságba került királynak. Hálából a király visszaadta neki a valaha őseinek adott, de a várföldek visszafoglalásakor visszavett s újfent Baranyavárhoz csatolt aszuági uradalmat.²⁾ Élt még 1286-ban is, és a margitszigeti apáczák Sámód nevű falujában okozott károkért 12 ökröt ad.¹⁾ Ennélfogva azon 1281-iki levél, mely őt már halottnak írja,³⁾ hamis.

II. Péter 1273-ban Nagy-Szombat visszavívásában, később a lázongó horvátok és tótok megfékezésében, 1281-ben Aba Finta leveretésében tünt ki. Ezért már 1279. decz.-ben a nagy-jelentőségű báni hivatalt viselte Tótországban.⁴⁾ 1283-ban pedig újra tótországi bán volt. 1281-ben Kemény nevű testvérével együtt visszacapja a pekri uradalomtól nyugatra eső és Szaplönca (ma Ilova) nevű patak mellett eső Gajul földet.⁵⁾ 1283-ban megkapja Garics várát és uradalmát.⁶⁾ Ugyanez évben meg egyik hű emberét tapolcza-völgyi birtokkal jutalmazza.⁷⁾ 1286-ban már nem élt, mert Ábrahám özvegye hitbérét már nem ő, hanem fiai fizetik ki.⁸⁾

Kemény 1283-ban beleegyezett a tapolcza-völgyi birtok elajándékozásába.⁷⁾ 1286-ban pedig részt vesz Ábrahám özvegye hitbérének kifizetésében.⁸⁾

Túz Lőrincz 1293-ban III. Endrétől is megerősítette magát Gajul birtokában.⁹⁾ Ez időben testvérével, I. Miklóssal együtt már birta az I. Pál (nagybátyja) után örökölt aszuági uradalmat. Ezt a délre eső kosi (ma Koska) uradalomtól, a

---

1) H. O. VIII. 251. — 2) U. o. 211. — 3) W. XII. 329. — 4) Starine XXVII. 165. — 5) W. IX. 293. — 6) W. XII. 386. — 7) W. XII. 399. — 8) H. O. VIII. 251. — 9) W. X. 115.

Kórógyi család jószágától, Barázda nevű falu választá el. E falura nézve Túz Lőrincz és Miklós 1294-ben Kórógyi Jánossal egyezsége léptek, azonban ez ellen Kórógyi testvérei tiltakoztak.¹⁾

Az aszuági uradalom megszerzése és átöröklése sok nehézséggel és perrel járt. Lőrinczet ebben a baranyamegyei Kán nem tagjai, Gyula és Péter segítették pénzzel, szóval, pártfogással. Hálából Lőrincz kiszakított aszuági uradalmából két, Siger nevű falut s a Kán nemnek ajándékozta, azonban III. Endre halála után mindjárt visszavette.²⁾ 1304-ben Lőrincz valami kártételek miatt Győr (Óvári) Jakabbal perelt, de kibékült.³⁾ Mind ő, mind testvére, I. Miklós, 1294-ben a baranyamegyei Nagyfaluvál szomszédosok.⁴⁾

II. Pál 1328-ban fejeermegyei, Martonvásár mellett eső faluját, Tordacsot eladta. 1335-ben pedig annak árát fölvette.⁵⁾ 1351-ben mind őt, mind fiait fölmenti a király az összes rájuk vetett bírságok alól.⁶⁾

* * *

A Tétény nemzetség tagjának írják 1235-ben Both ispánt, illetőleg fiait, mint a baranyamegyei Nyárád falu szomszédjait.⁷⁾ Azonban, sajnós, ez oklevél is hamis, s nem tudjuk meghatározni, mennyiben való a Tétény (Techtun) nemre mintegy odavetőleg tett megjegyzése. A mennyiben e tekintetben a hamisítót rossz szándék nem vezethette, s mint láttuk, a Tétény nem valóban birtokos volt Baranyamegyében, ez adatot nem tartjuk teljesen elvetendőnek. Ez esetben e Both fia Péter volt az, ki 1270—72 táján, mint a király képe, a király fegyvernökeinek egy érdi szigetet akart átadni. E Péter a pestmegyei Tétényben lakott.⁸⁾ Másik fia, Bothnak János, a Nyáráddal éppen szomszédos Lajméron volt egyideig birtokos.⁹⁾

* * *

---

¹⁾ W. X. 552. — ²⁾ A. I. 8. — ³⁾ A. I. 72. — ⁴⁾ W. X. 553. —
⁵⁾ A. II. 367., III. 191. — ⁶⁾ A. V. 535. — ⁷⁾ F. III/2. 436. — ⁸⁾ Z. I. 28. — ⁹⁾ Z. I. 42—43.

Pauler Gyula azon hozzávetése, hogy az 1261—75-ig Veszprém püspöki székén ült Pál és atyafisága a Tétény nem sarja, részletes kutatások után, valótlannak bizonyult.¹⁾

* * *

Mint láttuk, még a legmesszebbre elszármazott Pekryágnak is volt a pestmegyei Tétény (Tetyn, Thetum, Thetun) környékén birtoka (Sóskút, Tordacs). Világos tehát, hogy ez volt a nemzetség ősi fészke. Azonban az itt lakó nemesek²⁾ a Tétény nem ismert ágaival ma már nem köthetők össze; csupán az pedig, hogy Tétényben laktak, nem elég kezesség a Tétény nemmel való vérségi összeköttetésükre nézve.

TIBOLD.

(Tibolch, Tybold, Tybold bani, Thiboldi.)

Kézai szerint egyike legrégebbi jövevény nemzetségeinknek, mert őse, »Graun (Szürke?) Tibold« ispán, még Gyécse fejedelem idejében költözött be állítólag Németország »Deuchunbant« nevű részéből, Fanberg vagy Samberg nevű városból. Némelyeket közülök Kézai idejében egyszerűen Graunoknak hívtak, másokat főhelyükről Babócsayaknak.³⁾

Bizonyos, hogy főlakóhelyük és fészük (predium principale, mint az 1232-iki osztálylevél mondja) a dráwaparti Babócsa vala.⁴⁾ Itt alapított a nemzetség Szent-Miklós tiszteletére nemzetségi temetkezőhelyül benedekrendű monostort.⁵⁾ Innen húzódtak egyes tagjai át a Dráva másik, balpartjára, s az akkor még meglehetősen lakatlan Körösmegyében, mindinkább dél felé haladva, a Szaploncza, Tapolcza, Peker patakok völgyeiben új meg új birtokokat szerezve, elértek egész a Száva partjáig, s ott a mai Szuboczká patak mentén megvetették hatalmas uradalmuknak, a szencseinek alapját.

---

¹⁾ V. ö. W. IX. 293.; H. O. VIII. 251.; Knauz. I. 570.; F. V/3. 270., 372. — ²⁾ Z. I. 79—80.; A. II. 357. — ³⁾ Hist. Hung. Fontes D. II. 94.; v. ö. III. 37. — ⁴⁾ Csánki i. m. II. 576. — ⁵⁾ U. o.

A XIII. századtól kezdve meglehetősen ismert, csak egy pontban kétséges. (Leszármazását l. a köv. lapon.)

I. Bodor fiai 1231-ben osztottak meg roppant terjedelmű jószágaikon. A három idősebb fiú, Jakab, Kozma és Petke magának tartotta Babócsát, Tarnócza, Szedereg, Komlósod, Péterhida, Dégse (Gyécse), Domján, Vajon, Rozmen, Ruszen, Bolhó, Nagy- és Kis-Kaszó nevű falvakkal (Tarnócza, Komlósod, Péterhida és Bolhó ma is megvannak) együtt, továbbá a hajdan Körös-, most Pozsegamegyébe (a mai Daruvár környékén) eső topliczai uradalmat, az ehhez csatolt drávamenti Bük, Csaba, István és Doboka falvakkal.

Ellenben a három kisebbik fiú, Tamás, II. Bodor és I. Tibold kapta a lábodi (Lábod, Simony, Margya, Szentmihály, Kohány, Németiszeg, Bori, Esztáng vagy Sztáng, Ujszép, Páczod, Cunhered (?), Saul, Tivadar és Horn falvakból álló) uradalmat; Drávántúl pedig a szincsei vagy szencsei jószágot s ahhoz csatolt, de nem a Száva, hanem a Dráva mellett eső Welhen birtokot.¹⁾

Ez osztálynak megfelelően I. Tibold 1269-ben a somogymegyei Visontával volt szomszédos földesúr,²⁾ s valóban a lábodi uradalom Visontával érintkezett.

Vagy I. vagy II. Tibold egy időben bán, még pedig birtokaikból következtetve tótországi bán vala s a nemzetseget róla gyakran Tibold bán nemének nevezik.³⁾

Sándor 1269-ben Pribiszló ispán özvegyének veje volt.⁴⁾

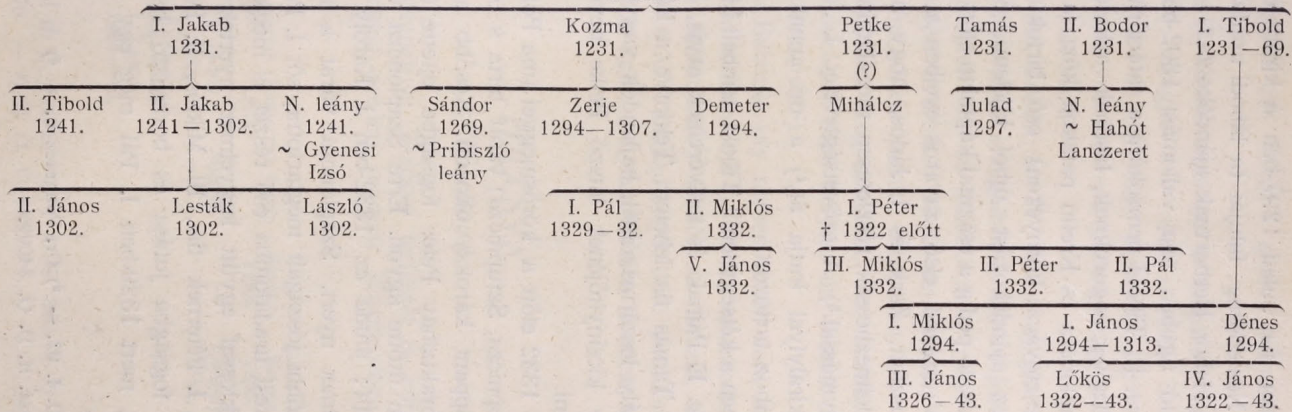
1273-ban a Tibold nem a Toplicza völgyében (a mai Daruvár környékén) földesúr.⁵⁾

1294-ben Kozma fiai, Zerje és Demeter I. Tiboldnak fiaival, I. Miklóssal, Jánossal és Dénessel az 1231 óta közösen szerzett jószágokon megosztóznak. Zerje és Demeter kapják a Somogymegye északkeleti csúcsán eső Som és Kapurév falvakat (az utóbbi ma nincs meg), ellenben I. Miklós, I. János és Dénes a körösmegyei, Szencse közelében eső Lesnek, Czirkvenicza és Koseth nevű helységeket.⁶⁾

---

¹⁾ H. O. VIII. 27. — ²⁾ F. IV/3. 492. — ³⁾ Gr. Pongrácz lt. Orsz. lt. D. O. 35172. — ⁴⁾ Tkalčić I. 136. — ⁵⁾ U. o. 179. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 33744.

I. Bodor

II. Bodor fia, Julad 1297-ben a király előtt is kijelentette, hogy Németiszeg faluját (a lábodi uradalomból) nőtestvére fiának, Hahót Herbortnak ajándékozta.¹⁾

Hasonló ügyben tesz vallomást 1302-ben II. Jakab is. Ő és testvére, II. Tibold nemsokára a tatárjárás után nőtestvérüknek, illetőleg sógoruknak, Izsónak ajándékozták körösmegyei, Szaploncza és Kretin patakok közt (a mai pozsegamegyei Bresztovácz környékén) eső birtokukat. 1302-ben II. Jakab ez ajándékozást újból kijelenti, fiai, II. István, Lesták és László pedig a császmái káptalan előtt jóváhagyják.²⁾

A XIV. század első zavaros éveiben a Tibold nem is két részre oszlott, Zerje és I. János, hogy magukat könnyebben védelmezhessék, részletesen megállapított szövetséget kötöttek egymással.³⁾ A szövetséglevelet I. János 1313-ban I. Károly királyljal iratja át,⁴⁾ a mi annak jele, hogy e király pártjához tartozott.

Ellenben a kétségtelenül Tibold nembeli Mihálczfia Pálról mást hallunk. E Pálnak és testvéreinek atyja, Mihálcz, csakis Petke vagy Tamás fia lehetett. Tekintve a Péter név ismétlődését Mihály leszármazóinál, hajlandók vagyunk Mihálczot a Péter név kicsinyítőjének látszó Petke nevet viselő férfiú fiának tartani.

I. Pál 1332 előtt a körösmegyei (ma Pozsegam.) Szaploncza (Szlopnicza, Sztupnicza) várát bírta s onnan I. Károly híveinek roppant károkat okozott. Később azonban szomszédja, Dobrakuchay Péter fogságba ejtette őt s a börtönben a villám ütötte agyon. Erre Szaploncza vára II. Miklós kezére került; ámde ez 1332-ben I. Károly hűségére tért, tőle kegyelmet nyert. Szaploncza várát a királynak adta ugyan, de többi jószágait megtartotta, sőt I. Pálnak és Zerjének a szentesi uradalomba eső részét is megkapta.

II. Miklóssal együtt kegyelmet nyertek fia, V. János, testvéreinek, I. Péternek fiai, III. Miklós, II. Péter és II. Pál is.⁵⁾ I. Pál fogságba jutása és borzasztó halála 1330-ban történhetett, mert 1329-ben I. Pál még egy darab, a Ger-

¹⁾ H. O. I. 92. — ²⁾ Gr. Pongrácz lt. — ³⁾ A. I. 127. — ⁴⁾ A. I. 324. — ⁵⁾ Orsz. lt. D. O. 34099.

zencze-patak fejeánél eső földet a garicsi pálosoknak ajándékozott.¹⁾

III. János (I. Tibold unokája) is magára vonta valamivel I. Károly király haragját s e miatt a király őt is elfogatta. Kiszabadult ugyan, de oly nagy pénzszükségbe jutott, hogy 1326-ban kénytelen volt bolohnai (somogy megyei) részét elzálogosítani 100 márkáért.²⁾

I. János fiai, Lőkös és IV. János atyjuk nyomdokain járva vérük ontásával is szolgálták I. Károly királyt, s azért 1322-ben tőle minden adó, de különösen a nyest- és 7 dénár adó alól fölmentést nyertek.³⁾ 1343-ban szencsei jószágukon és a Peker- (ma Biela-)patak völgyében eső Szircs (ma Szirács) helységükön megosztottak. Az osztálylevelé emliti, hogy szencsei jószáguk több helyütt érintkezett unokatestvérük, III. János földeivel.⁴⁾

1369-ben Babócsa oly nemes kezén van, a kinek négy izre felmenő nemzedékrendje a Tibold nemzetség törzsökére semmikép sem illeszthető.⁵⁾ Ebből az látszik, hogy a XIII. század végén és a XIV. század elején dúló politikai harcok a Tibold nem azon ágát, melynek kezébe Babócsa került, megsemmisítették.

TOLCSVA.

(*Tulchua.*)

A zemplénmegyei Tolcsva területét és környékét ülte meg. Személynevei eredeti magyar származásra mutatnak. Tagjai:

			N.	
Cseb, pap † 1255 előtt	Langvis (Langeus), ispán 1255.	Szólát 1255.	Kenéz 1255.	Kázmér 1255.
	I. János Zuchya 1288. ~ N.		Gergely 1288.	
	~ Karászy N.			
	I. László 1321—45.			

¹⁾ Orsz. lt. D. O. 35172. — ²⁾ A. II. 240. — ³⁾ A. II. 1. —

⁴⁾ A. IV. 362—66. — ⁵⁾ H. O. V. 150.

I. Úz				Balassa
Demeter, 1288.		Uza, 1288—1312.		II. Úz 1288.
II. János 1336.	II. László 1336.	Jakab 1312—30.	Imre 1330—45.	
† 1345 előtt			~ Olasz Katalin	
III. János 1336.	III. László 1336.		1362—72.	
kiskorúak				

A nemzetség tagjai 1255 előtt örökölték Cseb pap után a mai, hernádmelléki Garadnának akkor Petri néven ismert részét. Ezt azután 1255-ben Langvis, Szólát, Kenéz és Kázmér eladták 8 márkáért.¹⁾

1288 előtt I. János, Gergely, Demeter, Uza és II. Úz sokat pereltek a Baksa nemzetséggel a zemplénmegyei Toronyáért. 1288 táján azonban a zemplénmegyei királyi bírák kibékítették őket s a Tolcsva nemzetség 180 márkát fizetett Baksa nemének, a miért ez Toronyához való jogáról teljesen lemondott.²⁾

1312-ben, midőn I. Károly az Aba Amadéfiak ellen vezetendő hadjárat érdekében Sáros-Patakon és környékén tartózkodott, Uza oly hasznos szolgálatot tett királyának, annyira tudott kedvében járni, hogy a király elfogadta őt komájának, bérmaatyja lón Uza fiának, Jakabnak, s egyúttal mintegy bérmaatyjai ajándékuól odaadta nekik a szabolcsmegyei, de Tisza-jobbparti Kenézlő (Kenezlő) falut.³⁾

Mindamellett, hogy Jakab úrfinak ennyire fölvitte az Isten a dolgát, nem sok lett belőle. Jóságainak eladásával, elzalogosításával foglalkozik csupán. 1318-ban eladta ondi birtokát. Tizenkét év mulva azt állította, hogy erőszakkal, sőt börtönbevetéssel kényszerítették őt ez eladásra. De, mikor a bizonyításra került volna a sor, vádját visszavonta.⁴⁾ Azután sárai és újfalusi jóságait, később toronyai részét sorra elzalogosította atyafiának, I. Lászlónak, Langvis unokájának. Halála után testvére, Imre 1336-ban úgy váltotta ki az értékesebb újfalusi és sárai jóságokat, hogy azok helyett a maga saját, és Jakab után örökölt toronyai földeit kötötte le.⁵⁾

¹⁾ W. VII. 407. — ²⁾ W. V. 59. — ³⁾ A. I. 266—67 — ⁴⁾ A. II. 457—58. — ⁵⁾ A. III. 264.

A már említett I. László igyekvő és a törvényben jártas férfiú vala. Nagyatyjáról Langvis Lászlónak is hívták. 1321-ben már ő volt meghatalmazottja Olasz Csomornak, még pedig gyilkosságért folyó perben.¹⁾ 1336-ban Demeter kiskorú unokái helyett ő védelmezi meg esküvel a tolcsvai határ északkeleti részét.²⁾ 1340-ben pedig a királytól a tolcsvai határban arany- és ezüstbányák nyitására nyert engedélyt.³⁾

I. László anyja Karászy Sándor, volt szörényi bán, leánya vala. Ez után örökölte leánynegyed fejében a szabolcsmegyei Devecser (ma Demecser) negyedét, de 1335-ben eladta.⁴⁾ Ezzel azonban még nem kapta volt meg összes anyai örökségét s oly sikerrel perelt a Karászy család jószágait megszerző Magyar Pál mesterrel, hogy ez 1342-ben 32 márkát fizetett neki végkielégítésül.⁵⁾ Viszont I. László is fizetett Zuchya nevű nagynénje leszármazóinak 1340-ben leánynegyedét, még pedig 8 márkát.⁶⁾

Utolsó, ismert tette I. Lászlónak az atyafiával, Imrével való kibékülés. Mindketten elégedetlenek voltak az ősi osztálylyal s haragjukban egymásnak károkat is okoztak. Végre sok tekintélyes főúr közbevetésére a király előtt 1345-ben kibékültek. A kártételeket egymásnak kölcsönösen elengedték s megígérték, hogy hivatalosan felszólítják II. János atyafiuk özvegyét az állítólag nála levő osztálylevél átszolgáltatására. Ha ez osztálylevelet megkapják, a szerint, ha meg nem kapják, a nélkül is újra felosztják egymás között ősi józágaikat.⁷⁾ Imre neje 1362—72-ben fordul elő.⁸⁾

Az itt említettekén kívül fordulnak még elő a XIII. században Tolcsván lakó nemesek, de a Tolcsva nemhez való tartozásuk nem kétségtelen. Mindamellet felemlítjük őket legalább így utólag. Ezek voltak: Kadarfia István és Andornok, Dok fiai Péter és János, Balassa (Balasey) fiai János és Domokos, András fiai Pál és György. — István és Andornok 1255-ben királyi emberekül voltak kijelölve a Liszkától délnyugatra eső Meszes falu átadására. Közülök aztán István

---

1) A. I. 626. — 2) A. III. 241. — 3) A. IV. 9. — 4) A. III. 234. — 5) F. VIII/4. 614. — 6) A. IV. 45. — 7) A. IV. 491. — 8) Orsz. lt. DI. 6001.; v. ö. Tört. Tár, 1901. 46—47.

teljesítette a királyi megbízást.¹⁾ E Tolcsvay István nejét és leányát 1280 táján Uzának egyik szolgája megebesítette.²⁾ Doknak fia, Péter és 1336-ban még kiskorú fia, János, továbbá Balassa és András fentemlített fiai 1336-ban Tolcsva északkeleti határát védelmezik, még pedig, a kiskorú Dokfia Jánost kivéve, eskütellettel is a szomszédos új földesurak, az Olaszzyak ellenében.³⁾

TOMAJ.

(Tumoy, Thomoy, Tomoy.)

A Névtelen jegyzőtől megénekelt Tanisz-Aba (Thonuz-Oba) bessenyő fejedelem ivadéka. E Tanisz-Aba állítólag még Taksony fejedelmünk idejében jött hazánkba s a mai Kún-Madarastól a Tiszáig terjedő földet, az abádi rév mellékét kapta. Ugyancsak a Névtelen állítása szerint Szent-István prédikálására sem tért meg, megmaradt pogánynak, s nem az egyházban, mint az akkori keresztény főurak szokták, hanem nejével, Vivossal (Ujjas?) együtt pogány módra az abádi révnél temetkezett el. Azonban fia, Örkény, s ennek neje már keresztényekké lettek.⁴⁾

Az, hogy a nemzetség őse Taksony idejében jött be, minden esetre nagyítás. A többi valódiságát nincs módunkban ellenőrizni, hozzávetésekbe bocsátkozni pedig nem akarunk. Csak azt említjük föl, hogy a Tanisz (Thonyz, Thanyz) és Örkény (Urkund) nevek e nemzetségnél még a XIII. században is divatoztak (l. Lesencze-Tomaji-ágakat és a töredékeket).

A nem Losonczy-, Abády-, Lesencze-Tomaji- és Heney-ágakra oszlik. Ezekhez még egy pár töredék csatlakozik.

I. LOSONCZY-ÁG.

A belőle származó hírneves Losonczy és Losonczi Bánffy családról neveztük el. Terebélyes nemzedékrendjét l. a mellékleten.

---

¹⁾ W. VII. 383., 404. — ²⁾ Z. I. 38. — ³⁾ A. III. 241. — ⁴⁾ Hist. Hung. Fontes. II. 51.

1891-1892

1891-1892

1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892
1891-1892	1891-1892	1891-1892	1891-1892

Ez ág története II. Dénessel, az ág legmagasbra emelkedett tagjával kezdődik. 1222-ben ötlik szemünkbe, még pedig előkelő állásban, mert már ekkor főlovászmester vala s az maradt 1224 végéig.¹⁾ Az 1224—31. években a tárnokmesteri hivatalt viselte s e mellett 1228-tól kezdve a szolnoki ispánságot is bírta.²⁾

Ekkor átpártolt a kis-király, IV. Béla táborába, s ott csakhamar erdélyi vajda lón (1233—35).³⁾ 1235 második felében Apodfia Dénes nádor másodszeri bukása után ő emelkedett a nádori székre, s mivel IV. Bélánál is kegyben volt, megmaradt abban IV. Béla megkoronáztatása után is egész 1241-ig. A nádori hivatal mellett eleintén (1236.) a bihari, később a szolnoki ispánságot is bírta.⁴⁾ Alkalmasint a sajómezei csatában esett el. Hiba őt Apodfia Dénessel, avagy Türje nembeli I. Dénessel vagy végre azon Dénesfia Dénessel egy személynek tartani, a ki 1236-ban állítólag Nagy-Tapolcsányt kapta s ellenben teljességgel nincs rá ok, miért tagadjuk az ő azonos voltát azon Dénesfia Dénessel, a ki 1228-ban (illetőleg 1224—31-ben) tárnokmester vala. Igaz, hogy a későbbi oklevelek e II. Dénest mindig egyszerűen nádorként emlegetik, de csupán azért, mert ez volt utolsó és legfőbb méltósága. Kortársai e II. Dénest Nagyorrú ragadványnévvel különböztették meg a többi Dénesektől.

II. Dénes még tárnokmestersége idején kapta az erdélyi (marostordamegyei) széplaki uradalmat s a melette eső Gyekét.⁵⁾ Utóbb megszerezte ennek szomszédságában Régent is (ma Szász- és Magyar-Régen).⁶⁾ Nógrádmegyében pedig a Kacsics nemtől elvett losonczi (és az akkor még hozzátartozó divényi) uradalmat kapta.⁷⁾ Ennek következtében kisebb fiai kiköltöztek az ősi fészekből és hol Losonczon, hol Régenben laktak, azért hol Losonczyaknak, hol Régenieknek írják őket.

II. Dénesnek négy fia volt. Mindamellett, hogy ezek

---

¹⁾ H. O. V. 10., IV. 12. — ²⁾ Sop. I. 17.; W. VI. 455.; Theiner. Mon. Hung. I. 97. — ³⁾ W. I. 307; F. III/2. 407. — ⁴⁾ Száz. 1897. 185.; W. VI. 567—68.; v. ö. H. O. I. 14.; Zal. I. 11.; Knauz. I. 316., II. 163—64.; H. O. VI. 30., 37. — ⁵⁾ H. O. VI. 20. — ⁶⁾ V. ö. Urkundenbuch z. Gesch. d. Deutschen in Sieb. II. 118—19. — ⁷⁾ H. O. VII. 164.

közt I. Jüne (Üne, Ine) és Sámód voltak az idősebbek, előbb a fiatalabbakról szólunk, mert ezek és III. Dénes ivadékai sokkal nagyobb jelentőségre emelkedtek.

III. Dénes és I. Miklós 1275-ben visszakapják azon 20 ekényi földet, melyet 1270 előtt a királynak ezüstműveinek nyitása végett átadtak, mert az ezüstműveiket abbanhagyták.¹⁾ 1277-ben megerősíti őket a király a losonczy uradalom birtokában, még pedig azért, mert 1273-ban tőlük azt (legalább is írásban) elvettette és a Kacsics nemnek, mintha azt jogtalanul fosztották volna meg, visszaadta.²⁾ Ismétli e megerősítést 1280-ban.³⁾ Ugyanez évben Örkény nevű atyafiukkal (Hippolit fiával), a szerémszékbeli gazdag földesúrral kölcsönös örökösödésre lépnek.⁴⁾

III. András uralkodása idején III. Dénes főként erdélyrészi jószágainak gyarapítására fordította figyelmét. Hogy a király kegyében állhasson, szerzett rá érdemet. 1291-ben az osztrák háborúban vitézül forgolódott. III. András neki adta 1291-ben a láposi uradalmat (Szolnok-Dobokamegye);⁵⁾ 1292-ben Kozárvárat,⁶⁾ később a lakatlan Csicsót (Erdélyben, de hol?);⁷⁾ 1291-ben Küküllőmegyében egyik jó barátjától kapta ajándékba Bonyhát.⁸⁾ 1297-ben már az esztergomi konvent előtt tiltakozik az ellen, hogy némely hatalmasok az 1280-ban Örkénnyel kötött szerződés életbe lépését megátolták.⁹⁾

III. Dénes fiai I. Károly királyt pártolták. Ezért László vajda lefoglalta belső-szolnokmegyei javaikat, u. m.: Lápóst, az aranybányákkal együtt, Kozárvárt és Monostorszeget, továbbá másfelé fekvő falvaik közül Orbót, Bogátot és Monadot. De amint László vajda meghalt, fiai pedig fellázadtak, I. Károly e jószágokat rögtön visszaadta I. Tamásnak és I. Istvánnak. Azonkívül I. Istvánt székely ispánná nevezte ki.¹⁰⁾ Később, 1333-ban, ez István Vasmegye főispánja,¹¹⁾ 1342-től pedig 1350-ig szörényi bán vala.¹²⁾ I. Tamás ellenben

¹⁾ H. O. VII. 156. — ²⁾ U. o. 164. — ³⁾ U. o. VI. 257. — ⁴⁾ H. O. VIII. 208. (U. o. VI. 265.) — ⁵⁾ H. O. VI. 362.; F. VII/2. 165. — ⁶⁾ H. O. VI. 380—81. — ⁷⁾ H. O. VII. 307. — ⁸⁾ H. O. VI. 376. — ⁹⁾ H. O. VII. 267. — ¹⁰⁾ F. VIII/1. 556.; Orsz. It. D. O. 29995. — ¹¹⁾ Turul. I. 97. — ¹²⁾ F. VIII/2. 237.

1319-ben a székely ispánságot,¹²⁾ 1318-ban Bereg, 1321—24. években pedig Ugocsamegyék főispánságát bírta.¹⁾

A harmadik testvért, Dezsőt, 1327-ben említik először, midőn I. Tamás, I. István és Dezső másodunokatestvérük, Jakab, után örökölnek s az örökségből az özvegyi hitbért és leánygyedetet kifizetik.²⁾ A három testvér sokat perelt az Abádi-ággal, míg csak 1335-ben az ősi jószágokon meg nem osztottak. III. Dénes fiainak jutott Igar és Tinódtó (később Szent-Kozma-Damján).³⁾ 1348-ban I. István és Dezső az abádi révet szerették volna új életre kelteni. Hevesmegye bizonyított is mellettük, úgy hogy őket ez évben újra beiktatták az abádi rév birtokába.⁴⁾ Mindamellett elkéstek, mert I. Lajos király egy évvel előbb, 1347-ben, minden Poroszló és Várkony közt eső révet a poroszlai rév javára megszüntetett s ennél fogva Poroszló új földesura, Miklós pécsi püspökkel szemben I. István fia, IV. Dénes, 1355-ben az abádi rév fentartásáért folytatott perét elvesztette.⁵⁾

I. Tamás 1344—56. években folyton perelt a Várday családdal, különösen a Bezdéd és Tuzsér közt eső vitás földek miatt.⁶⁾ Zsurk, Szentmárton és Bezdéd falvakból álló uradalomnak volt ura. 1356-ban két, régen nagykorú fiát is föl említi a periratok.⁷⁾ Ezek közül III. István lón a Losonczy család egyenes őse, II. Tamás 1350-ben kezdé építtetni a ma is meglevő gácsfalvi templomot⁸⁾ (Losonc mellett), s ő volt atyja a Losonczi Bánffy család névadójának, VII. Dénes horvát bánnak.⁹⁾

I. István fiának, IV. Dénesnek 1393 előtt magva szakadt. Jószágait maguk közt 1393-ban két egyenlő részre osztják I. Tamás és Dezső leszármazói.¹⁰⁾ Világos tehát, hogy a Losonczyak nem ezen I. István szörényi bánnak ivadécai.

Mindezeket azért voltunk kénytelenek fölemlíteni, mert a Losonczy és a Losonczi Bánffy családok leszármazása s

¹⁾ Orsz. lt. D. O. 29996. ; A. I. 632. II. 147. — ²⁾ Turul. I. 98. — ³⁾ Turul. I. 97—98. — ⁴⁾ A. V. 240. — ⁵⁾ A. VI. 307—307. — ⁶⁾ Z. II. 111., 172., 174., 177., 181., 183., 196., 248., 414., 433., 467., 485., 499., 509., 513., 545., 557., 559., 580., 587., 597—98. — ⁷⁾ Z. II. 608. — ⁸⁾ Mocsáry: Nógrád várm. I. 104. — ⁹⁾ Tört. Tár, 1896. 726. — ¹⁰⁾ Turul II. 80.

összetartozása eddigelé legjelesebb könyveinkben is hibásan volt feltüntetve.

I. Jüne és Sámod 1251-ben visszaszerzik az abádi rév harmadához való jogukat.¹⁾ II. Jüne (Üne) 1279-ben beleegyezik Sebestyén, később Szentjakab nevű Tomaj nemzetségi birtok elidegenítésébe.²⁾ 1289-ben magva szakadt. Erre abádi és szabolcsmegyei szakolyi jószágát, melyet róla Üne-Szakolyának (Yne-Zakala, Une-Zakala) is neveztek, a Kállayak ősei megkapják IV. László királytól.³⁾ Ámde IV. László megöletése után e király adományozása megsemmisült. Abád a Tomaj nemé maradt, Üne-Szakolyát pedig a Gút-Keled nem Báthory-ágának Szakolyi-alága kerítette kézre, s nagy későn, 1332-ben, kifizette belőle I, másként Nagy Jüne özvegyének hitbérlet leányának, Fémianak (Eufemia), Szalóky László nejének leánynegyedét.⁴⁾

Sámod (Samud, Sumud) fiai, Pete² (Péter) és Lesták, 1274 előtt komárommegyei, olcsai (a Vágközben eső) birtokukat odaadták leánytestvéreiknek, Stefániának és Petronellának. Ezek közül Stefánia 1274-ben már Banai Kozma özvegye volt és nőtestvérével együtt elzalogosította így kapott olcsai jószágát.⁵⁾

1299-ben Péter helyett már fia, Dénes fordul elő. Ő és még inkább nagybátyja, Lesták ez évben a régi Közép-Szolnok- (most Szilágy-) megyében eső falvaikat, Leupáh, Ilye és Mikefölde nevű (már rég eltűnt) helységeket a Bályogi Szénás családra bízták megőrzés végett.⁶⁾ Éppen ez mutatja, hogy Lesták ekkoriban már nem lakott Tiszántúl, mert különben onnan maga is tudott volna jószágaira vigyázni. S valóban a következő 1300-ik évben, midőn korán elhúnyt unokaöccse, VI. Dénes özvegyét hitbérére és hozományára nézve kielégíti, már a szalavári konvent előtt teszi meg fölvallását.⁷⁾ Pár évvel később az almádi konvent előtt tett tisztító esküt arra nézve, hogy nem ölette meg Tenke fiát. Midőn ezért 1314-ben, jogtalanul bár, újra perbe fogják, nem ő maga, hanem fia, V. Miklós jelenik meg a tátikai megyegyűlésen.⁸⁾ Mind-

---

¹⁾ H. O. VI. 61. — ²⁾ W. XII. 269. — ³⁾ W. IX. 559. — ⁴⁾ Z. I. 396. — ⁵⁾ W. IX. 90. — ⁶⁾ H. O. VII. 282. — ⁷⁾ H. O. VIII. 407. — ⁸⁾ A. I. 349.

ezek elárulják, a későbbi adatok is kétségtelenné teszik, hogy Lesták már a Tomaj nem másik ősi jöszágán, Lesencze-Tomajon lakott.

Pál, VIII. Dénes és András, Lesták unokái, 1317-ben megveszik Tornafalut.¹⁾ 1328-ban ez alkalommal »Lucasius«-nak, később Lőrincznek írt, tehát Lőkösnek (a Lőrincz név kicsinyítőjének) ejtendő testvérükkel együtt egyik nőrokonuknak, Rendesi Gergely özvegyének voltak segítségére hitbére és hozománya megszerzésében, s ugyanakkor maguk 10 márkáért földet vettek zálogba Rendesen.²⁾ Pál 1329-ben Törek határjárása ellen tiltakozott,³⁾ de végre hosszú pereskedés után Lőkös (Lőrincz) testvérével együtt 1339-ben abba beleegyezett.⁴⁾ Említik Pált 1343-ban is, mint a Lesencze-patakon álló malmok egyikének tulajdonosát.⁵⁾ Fia, Imre, az 1358—72. években tartó perben Lesencze-Tomajnak Istvádn felől eső határait védelmezgette.⁶⁾

I. Dénes második fiának, I. Pelbártnak (Privartus) ivadékaira áttérve, János, II. Pelbárt és Hektor 1211-től 1251-ig egyedül húzták az abádi rév jövedelmét. Ekkor azonban atyafiaik megsokalták a dolgot, követelték a maguk részét, s végre I. Pelbárt fiai kénytelenek voltak három évi jövedelmet csupán II. Dénes fiainak, más három évit pedig Tyák fiainak átengedni, s hat év mulva pedig a jövedelem harmadával megelégedni.⁷⁾ János 1261 előtt esküvel is igazolta, hogy az abádi rév a Tomaj nemet illeti.⁸⁾ 1270-ben János és II. Pelbárt a Szalók nemzetséggel úgy egyeztek meg, hogy a Tiszának Sarud és Heves felé eső része a Tomaj nemzetséget, Szalók felé eső része pedig a Szalók nemet illesse.⁹⁾

II. Miklós 1279-ben beleegyezett Sebestyén falu elidegenítésébe.¹⁰⁾ Nemsokára e Miklósnak magva szakadt. Özvegyének hitbére és hozománya fejében II. István és Jakab Sarudon adtak egy darab földet.¹¹⁾ Azonban II. Istvánnak és Jakabnak sem maradt fiúörökösük, jöszágaik III. Dénes fiaira szálltak,

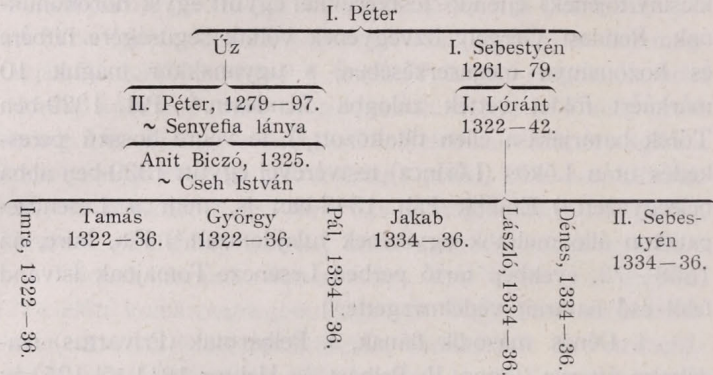
---

¹⁾ A. I. 417. — ²⁾ Zal. I. 213. — ³⁾ U. o. 238., 241. — ⁴⁾ U. o. 358. — ⁵⁾ Zal. I. 43. — ⁶⁾ Zal. II. 55. — ⁷⁾ H. O. VI. 61. — ⁸⁾ Emlékkönyv Bartakovics aranymiséjére. 182. — ⁹⁾ H. O. VI. 171. — ¹⁰⁾ W. XII. 269. — ¹¹⁾ Turul I. 97.

s ezek 1327-ben adták ki Jakab özvegyének a hitbért és hozománydíjat, leányának, Klárának pedig a leánynegyedet.¹⁾

II. ABÁDI- (SZENTIMREY-)ÁG.

Mindig ott lakott őse sírhalma mellett, legfeljebb a szomszéd Szentimrére húzódott ki lakni, azért nevezzük ekként. Leszármazása :

Először is igazolnunk kell, miért tartjuk I. Lórántot és fiait I. Sebestyén leszármazóinak, holott I. Lóránt unokái az 1390—1409. években magukat a Losonczy-ágon álló II. Pelbártnak állítólagos, János nevű fiától származottaknak vitatták?

Azért, mert I. Lóránt unokáinak állítása több szempontból hibás. II. Pelbártnak nem volt János nevű fia: Ha lett volna, akkor az is részt vett volna II. Miklós özvegyének 1304 előtt történt kielégítésében, de róla szó sincs. Továbbá, ha II. Pelbártnak János nevű fia s ettől származó Sebestyén nevű unokája lett volna, akkor Jakabnak (II. Pelbárt fiának) magvaszakadta után ennek, mint legközelebbi első ízű atyafiának, kellett volna örökölnie, nem pedig III. Dénes fiainak, a kik csak harmadízű rokonai voltak Jakabnak. Ámde a dolog nem úgy történt.²⁾

Ellenben, hogy I. Lóránt és fiai I. Péterfia Sebestyén leszármazói, azt 1336-ban maguk is világosan elárulják, mert tiltakoznak az ellen, hogy Szentjakab falut a Losonczy-ág vegye meg, mert az az ő családjuktól került idegen kézre.³⁾ Ha

¹⁾ Turul. I. 98. — ²⁾ V. ö. Turul I. 97—98. — ³⁾ Kub. II. 117.

már most kutatjuk a Tomaj nemre vonatkozó leveleket, az ötlik szemünkbe, hogy 1279-ben Péterfia Úz testvére, Sebestyén, és unokaöccse olyan Sebestyén nevű falut adnak el, a melynek egyháza Szent Jakab tiszteletére volt avatva.¹⁾ A ki tudja, hogy a régi falvak hányszor változtatják neveiket, s különösen hányszor vesznek föl egyházaikról új nevet, az előtt világos, hogy az 1336-ban visszakövetelt Szentjakab egy az 1279-ben eladott Szent-Jakab-egyházak Sebestyén-faluval, s így az is kétségtelen, hogy az 1279-ben Péter fiának írt Sebestyén I. Lóránt atyjával, Sebestyénnel, egy személy. Igazolja ezt az is, hogy II. Péter, Úz fia, I. Péter unokája után egyedül I. Lóránt örököl,²⁾ mint a ki szintén I. Péter unokája.

I. Sebestyén 1261 előtt esküvel igazolta, hogy az abádi rév egészen a Tomaj nemzetségé.³⁾ 1279-ben Sebestyén nevű, Szent Jakab tiszteletére avatott egyházzal bíró faluját unokaöccsével, II. Péterrel együtt eladta.⁴⁾ E II. Péter 1297-ben Hangonyi Máté gömörmegyei eskütársa.⁴⁾ Később magva szakadt. Özvegyét és leányát I. Lóránt 1325-ben elégíti ki.²⁾

I. Lóránt 1322-ben már kezdette követelni, hogy a Losonczy-ág vele új osztályt tegyen, s végre több tiltakozás, idézés után 1335-ben úgy egyezett ki, hogy ő és fiai kapták Szentimre és Pályitelek (később egyházáról Szentgyörgy) falvakat és az abádi telket.⁵⁾ Őreá szállott Abády Istvánnak magvaszakadta után ennek Pályi, később Szentgyörgy faluban eső birtoka s azért 1327-ben Domokosfia István özvegyének, Vezseny Skolasztikának 50 márka hitbért és hozománydíjat fizet.⁶⁾ 1336-ban tiltakozott az ellen, hogy Szentjakabot, azaz a régi Sebestyén falut, mások vegyék meg, mint ő és fiai.⁷⁾ 1342-ben még élt és a Debreczeni család mellett tanúskodott.⁸⁾

Három első fia már 1322-ben, a többiek 1334-ben voltak nagykorúak s a tiltakozó levelekben sorolják föl őket.

---

¹⁾ W. XII. 269. — ²⁾ Turul. I. 97. — ³⁾ Emlékkönyv Bartakovics a. m. 182. — ⁴⁾ H. Okl. 156. — ⁵⁾ Turul. I. 98. — ⁶⁾ A Szandai Sréter cs. lt.-a Mélt. Mocsáry István úr szives közlése. — ⁷⁾ Kub. II. 117. — ⁸⁾ A. IV. 229.

III. LESENCZE-TOMAJI-ÁGAK.

A zalamegyei Lesencze-Tomajon, vagy annak környékén voltak birtokosok. Tagjaik:

I. Tiba 1209.	Lesták Péter 1216.	János Kelemen 1255—65.	Kázmér 1255.	Tyák, 1261. II. Tiba 1265—91.
------------------	--------------------------	------------------------------	-----------------	-------------------------------------

I. László				
I. Ampod 1270.		II. László 1280—92.		Tomaj 1280—92.
Tanisz 1292.	Örkény, 1292. esztergomi kanonok 1297. prépost	Domokos 1292.	I. Pál 1292.	Venis 1325. özv. ~ Szent- balázsy János
II. Pál 1342—58.		János 1358—72.		III. László 1341—43. II. Ampod 1342—43.

I. Tiba 1209-ben megölte Győr Csépán nádort, aztán az országból kiszökött. Lesencze-tomaji birtoka előbb a megölt testvéréé, Győr Pat nádoré, azután vétel útján Atyusz báné lett. Ettől a gyilkos I. Tiba atyafia, Lestákfia Pete váltotta magához 1216-ban.¹⁾

János fiai 1255-ben eladták a Répcze mellett eső kázméri részbirtokukat a Csák nem Kisfaludy-ágának.²⁾ Mind a mellett 10 év múlva Kelemen, II. Tibával összefogva, perbe fogta a Kisfaludy-ágot s vissza akarta foglalni a kérdéses birtokot. Perüket természetesen elvesztették.³⁾

Tyák (Chaak) 1261 előtt az abádi rév ügyében tanúskodott.⁴⁾ Fia, II. Tiba, az 1265-iki perbe volt bonyolódva. 1284-ben Boldva nevű várát odaadta cserébe Rezi, Zsid, Gelse és Szepene nevű zalamegyei falvakért.⁵⁾ 1291 körül pedig Rezi és Zsid falvakban határt járat.⁶⁾ Atyja nevét 1284-ben »Chaak«-nak, 1291 táján Jaaknak írják s éppen ebből következtetjük, hogy Tyáknak mondták ki.

A Lesencze-Tomaji-ágak közül legtöbbször terjedt I. Lászlóé. Nevezetes az is, hogy ez ágon a Tomaj, Tanisz és

¹⁾ H. O. VI. 11—12. — ²⁾ F. IV/2. 335. — ³⁾ F. VII/1. 338.; W. II. 167. Az évszám kiigazítandó 1265-re.; H. O. V. 39. — ⁴⁾ Emlékkönyv Bartakovics a. m. 182. — ⁵⁾ H. O. VI. 261. — ⁶⁾ H. O. VII. 245.

Örkény (Urkund) személynevek, a Tomaj nem jellemzői mind előfordulnak.

I. Ampod 1270-ben a Tiszának abádi szakaszára nézve a Szalók nemmel egyezkedik.¹⁾ Testvérei, II. László és Tomaj 1280 körül a zalamegyei Tomajon laktak, s tolmácsi jobbágyaikkal Váró nevű zalamegyei nemest elfogatták. Váró fia, Mihály ezért perbe fogta őket.²⁾

II. László, Tomaj és unokaöccseik, Tanisz, Örkény esztergomi kanonok, Domonkos és Pál 1290 előtt kapták a zalamegyei Tolmács és Kozár falvakat, 1292-ben pedig azokra III. Andrástól megerősítést nyernek.³⁾ Később, 1297-ben, Örkény az esztergomi Szent-Tamás prépostságot bírta, s mint látszik, a szintén zalamegyei Lodomér érsek kancellárja vala.³⁾ 1314 előtt II. Lászlót és Tomajt emberölésről vádolták, de az almádi konvent előtt tett tisztító esküvel kimentették magukat.⁴⁾ II. Lászlónak Venis nevű leánya 1325-ben Szentbalázs János özvegye volt.⁵⁾

I. Pál és János (I. Ampod unokái) 1342-ben megosztottnak III. Lászlóval és II. Ampoddal lesencze-tomaji jószágokon. 1343-ban a magvaszakadt Tomajnak malmaik oszttják fel maguk között.⁶⁾ János az 1358—72. években tartott perben Lesencze-Tomajnak Istvánd felől eső határát védelmezte. Ez ügyben 1358-ban II. Pál volt meghatalmazottja.⁷⁾

Különben a lesencze-tomaji templomban egy 1400-iki sírkő s a Tomaj nem rá vésett címere maig hirdeti, hogy ez is a Tomaj nem egyik fészke vala.

IV. HENEY-ÁG.

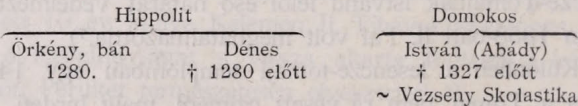
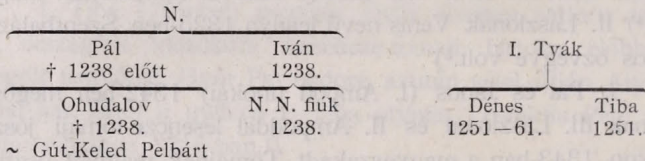
Dénes				Sámód
I. Örkény	N. fiú	N. fiú	II. Örkény	
pap	1219.	1219.	I. Miklós ispán	II. Miklós
1219.			1268—78.	1289—1300.
				Domokos, 1317—27.

A szabolicsmegyei, Bogdánytól északra eső Hene faluban (most puszta) lakott. 1219-ben I. Örkény (Urkund) és test-

¹⁾ H. O. VI. 171. — ²⁾ W. IX. 582.; Zal. 103—105. — ³⁾ Knauz. II. 329., 410., 411., 417. — ⁴⁾ A. I. 349. — ⁵⁾ Zal. I. 190. — ⁶⁾ U. o. 412—13. — ⁷⁾ U. o. II. 57—68.

vérei e Hene falut megosztják Majád ispánnal.¹⁾ II. Örkényfiát, I. Miklós ispánt, 1268-ban mint Kék faluval szomszédos henei földesurat említik.²⁾ 1278-ban az Anarcsy család fogott bírója volt a Várdayak ellen folyt perben.³⁾ II. Miklós, Sámód fia, 1289-ben a király képe s mint ilyen átadja Kágy falut az Anarcsyoknak.⁴⁾ 1300 táján pedig Komoray Sándor javára tanúskodik.⁵⁾ Veje vagy sógora (gener) volt Berencsei Egyedfia Konrád, s ezt úgy megszerette, hogy 1289-ben neki ajándékozta Czigánd (Zygand, Zemplénn.) nevű szerzett jószágának felét.⁶⁾ Fia, Domokos, 1327-ben roppantul panaszkodik, hogy Barsa Beke a király ellen való támadása idején (tempore infidelitatis suae) elfogta őt, a váradi káptalan elé vitte, s így kényszerítette henei birtokának eladására.⁷⁾

V. TÖREDÉKEK:

a) Ohudalov, Pál leánya, 1238-ban elengedi hitbérét és hozománydíját férjének. Iván és fiai ebbe beleegyeznek.⁸⁾

b) I. Tyák (Chaak) fiai 1251-ben kiviszik, hogy az abádi rév jövedelmének harmada ezentúl őket illesse.⁹⁾ (L. az Abádi-ágnál.) Dénes ezenkívül 1264 előtt esküvel bizonyította, hogy az abádi rév egyedül a Tomaj nemzetségé.¹⁰⁾

c) Hippolit egyik fia, Dénes, 1280 előtt már meghalt.

¹⁾ Váradi registr. 1. sz. — ²⁾ W. VIII. 199. — ³⁾ Z. I. 61. — ⁴⁾ F. VII/2. 130. — ⁵⁾ Z. I. 135. — ⁶⁾ Gr. Bánffy lt. Kolozsvárott f. S. nr. 11. E levél világosan Tomaj nembelinek írja. — ⁷⁾ Gr. Bánffy lt. f. S. nr. 1. — ⁸⁾ Z. I. 2—3. — ⁹⁾ H. O. VI. 61. — ¹⁰⁾ Emlékkönyv Bartakovics a. m. 182.

Birtoka testvérére, Örkény bánra szállott. Ez Örkény bán Szerémmegyében volt gazdag földesúr s ott Pocsaj, Jaksincz, Ősi, Vesencz, Petrics, Solt, Kata és Juuch nevű falvakat bírta. 1280-ban Örkény bán e falvak felét már előre átadta atyafiának, Losonczy-ágbeli III. Dénesnek, másik felében pedig örökösévé tette őt.¹⁾ Azonban e szerződés később felbomlott s 1297-ben Örkény bán javait mások nyerték el.²⁾

Domokosfia István Abádon lakott, de még 1327 előtt magtalanul elhunyt. Özvegye erre Budán ferenczrendű (klarissza) apáczta lett, de azért hozományát és hitbérét férjének Pályi nevű faluban (most Szentgyörgy puszta) eső birtokából Abády I. Lóránttal kifizettette.³⁾

Végül felemlítjük, hogy árpádkori okleveleink sokat emlegetik Porvozfia Sándort s ennek fiát, Andrást, s ezeket hol Tomajiaknak, hol Losonczyaknak írják.⁴⁾ Ezekből azonban e családnak a Tomaj nemhez való tartozása biztosan meg nem állapítható.

TORDA.

(*Turda.*)

Kézai szerint a húnok honfoglalásuk előtt a Torda nemből való Kadart tették a nemzet főbírójává.⁵⁾ Ez arra mutat, hogy az ő idejében még élt egy Torda nevű régi s előkelő nemzetségnek tudata.

Okleveleink e nemet csak egyszer említik. 1266-ban a Torda nembeli nemesek az esztergommegyei s Bajót környékén eső Új-Csepcs (Wyceps, Új-Chepuch) faluval szomszédos földesurak.⁶⁾ Máskor azonban e faluval a Tardos (Turdos) nem tagjait mondják határosoknak,⁷⁾ s ennél fogva lehet, hogy az 1266-iki oklevélben tollhibából áll Turda Turdos helyett.

---

¹⁾ H. O. VIII. 208. — ²⁾ H. O. VII. 267. — ³⁾ Szandai Sréter cs. lt.-a. Mlt. Mocsáry István úr szives közlése. — ⁴⁾ H. Okl. 98—99. 162. — ⁵⁾ Hist. Hung. Font. II. 58., 107. — ⁶⁾ Knauz. I. 530. — ⁷⁾ W. VIII. 403.

Tordos l. Tardos.

TÖRDEMICZ.

(Turdemich.)

Nagy Imre említi, hogy a vasvári káptalan 1325-iki levelében Tördemicz nembeli Péterfia Pál fordul elő.¹⁾ Míg az oklevelet egész terjedelmében nem ismerjük, addig e nem lakóhelyéről s további összeköttetéseiről nem szólhatunk.

Turdas l. Tardos.

Turdos l. Tardos.

Turda l. Torda.

TÚROLY.

(Turul.)

Kézai megalapította egy ilyenű nemzetség hírnevét azon állításával, hogy a honfoglaló Árpád fejedelem belőle származott.²⁾ Azonban nem kell gondolnunk, hogy az okleveleinkben említett Túroly nem a királyi ház állítólagos nemzetségével egy, vagy legalább is rokon. Később is éltek ily Túroly nevű jeles férfiak (pl. azon Túroly ispán 1229-ben, a kiról a zalamegyei Tapolczát egyideig Túroly-Tapolczának hívták,³⁾ s az ő vérségét a kortársak szintén Túroly nemzetségnek nevezték el.

A Turulnak írt személynév helyneveink bizonyosága szerint idővel Túrolyra, sőt még később Túronyra változott át.⁴⁾ (V. ö. Zápszoly = Zápszony, Émely = Émeny.)

A Túroly nemzetségnek eddigi adataink szerint csupán biharmegyei ágait ismerjük. Dunántúl több helynév bizonyítja

---

¹⁾ Akadémiai Értesítő, 1893. 417. — ²⁾ Hist. Hung. Font. D. II. 72. — ³⁾ F. IX/7. 651., 687.; Zal. I. 203. — ⁴⁾ Csánki i. m. III. 118. és II. 532.

a Túroly személynév sűrű használatát, de volt-e összeköttetés e helységek Túroly nevű birtokosai és a Túroly nem névadója közt? — bizonytalan.

Lássuk ezek után a Túroly nem két biharmegyei ágát:

I. Lőrincz					
II. Fiú Lőrincz 1304—05.	Serefel 1304—29.	Rupert 1304—27. † 1333 előtt	I. Gergely 1304—38.	Anna ~ Csomaközy Péter	
Márton 1333.		Mihály 1329.			
Lőkös (III. Lőrincz) 1354.	Túroly 1354—58.	György, 1354.	II. Gergely 1354.	II. István, 1354.	Simon, 1354.
			Margit, 1351. ~ Olaszi Czine Marót		
Sixtinus					
János, 1305—34. ~ Egyed leánya		N. leány, 1305. ~ Pál			
Imre, 1334.					

I. Lőrincz atyjául azon Túroly ispánt tartjuk, kinek özvegye, Geregye Annus, 1270-ben többek közt mihályi (most ér-mihályfalvi) jószágáról is rendelkezik.¹⁾

I. Lőrincz fiai talán pártoskodásból és ifjú hévből, talán bosszúból lerombolták Dés ispán fainak Aka és Markus középszolnokmegyei és Bessenyő, Tuboly biharmegyei (a Sebes-Körös mentén eső) falvait, s ugyan sok dolga volt hat előkelő biharmegyei úrnak, míg 1304-ben kibékítették velők a váradi káptalan előtt a kárvallottakat.²⁾ II. (Fiú) Lőrincz még ez évben meghalt, de halála előtt Bod testvérét, Pált, nembelijöknek, Jánosnak sógorát megsértette, szolgáját megölette s azért 1305-ben Serefel és testvérei Lőrinczen csételeki (Biharm.) telkét átengedték Bod testvérenek.³⁾ I. Gergely 1312-ben a rozgonyi csatában oly vitézül harczolt, hogy a király mindjárt megjutalmazta őt a nagymihályi (érmihály-

¹⁾ F. V/1. 84. — ²⁾ Herczeg Eszterházy lt. f. D. nr. 2. —

³⁾ Podhráczky: Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hiteles sége 121.

falvi) vámmal, továbbá az Érmihályfalvával határos Apáti (ma Tyúkszer-Apáti, puszta) és Ér-Tarcsa részeivel.¹⁾ Mivel pedig Gergely akkor még Serefel és Rupert nevű testvéreivel osztály nélkül, közösen bírta az atyai vagyont, testvérei is osztózni akartak az 1312-iki szerzeményeken. Csakhogy a király 1326-ban újra kinyilatkoztatta, hogy e vámot és jószágokat egyedül I. Gergelynek adta, s ennél fogva Serefel és Rupert ebben nem részesíthetők.²⁾

1327-ben, Szent-László napján, Serefel Rupert és I. Gergely megosztottak. A három legértékesebb falu, Széplak (Bályog-pataka mellett eső és Szent-Tamás tiszteletére avatott egyházzal), Nagy-Mihály (Ér-Mihályfalva) és Ipp (Krasznamegyében) három részre ment. Serefel ezenkívül kapta a biharmegyei széki (ma Márka-Szék, Szilágyom.) és csételeki jószágokat, Rupert a biharmegyei Vár viz és Baromlak falvak felét, Gergely a középszolnok- (most szilágy-) megyei Szelezd és a biharmegyei (Ábrány és Ér-Kenez közt eső) Györgytelek nevű falvakat. A szolnok- (ma szilágy-) megyei Zálnokot Serefel és Rupert együttesen kapták. A Széplak közelében, a Buzgó hegy alatt eső pálos kolostor kegyurasága közös maradt.³⁾

I. Gergely (d. g. Turul) 1313-ban fogott bíró a Gút-Keled nem Diószegi-ágának tagjai közt.⁴⁾ 1323-ban Diószegi Péter eskütársa.⁵⁾ 1329-ben Serefellel és Rupertnek fiával, Mihálylyal együtt megjárhatja Nagy-Mihály (Ér-Mihályfalva) határait.⁶⁾ 1338-ban megengedi, hogy Ér-Tarcsán a Telegdy család és az ő földjeit szétválasszák.⁷⁾ Nevezetes tette volt, hogy a nagymihályi (érmihályfalvi) vámnak tizedét az ott hivataloskodó plébánosoknak ajándékozta.⁸⁾

Mártont 1333-ban a reszegei ménesben okozott kárról vádolják.⁹⁾ Testvére, I. István, és I. Gergely fiai 1354-ben nagynénjük, Anna, Csomaközy Péterné leánynegyedét kötelesek kiadni.¹⁰⁾ 1351-ben Margitot, I. Gergely leányát említik.¹¹⁾ Túroly 1357-ben a váradi egyház Szent-Kereszt oltárá-

¹⁾ Sztáray okl. I. 40.; v. ö. 53. — ²⁾ U. o. 53. — ³⁾ Orsz. lt. D. O. 28896. — ⁴⁾ A. I. 297. — ⁵⁾ Békésm. okl. II. 2. — ⁶⁾ Sztáray okl. I. 53. — ⁷⁾ Kár. I. 128. — ⁸⁾ Sztáray okl. I. 41. — ⁹⁾ Kár. I. 82. — ¹⁰⁾ U. o. 221. — ¹¹⁾ Bunyitay: A váradi püsp. tört. II. 95–96.

nak igazgatója.¹⁾ 1358-ban Nagy-Mihály határjáró levelét iratja át.²⁾

A másik ágbeli János (Sixtinus fia) 1305-ben I. Lőrincz fiainak beleegyeztével sógorát, Bod testvére Pált, örvendeztette meg csételeki (Biharm.) örökölt birtokával.³⁾ E Jánosnak neje Filpafia Egyed leánya volt s ez 1334-ben leánynegyedet követelt néhai atyjának Magas-Ábrány nevű közép-szolnokmegyei (most Vedres-Ábrány Biharm.) birtokából. A falunak akkori ura Székelyhidi Joachim (a Gút-Keled nem Egyed-monostori főágából) csakugyan 12 forintot fizetett neki követelése fejében. Ekkor említi János fiát, Imrét is.⁴⁾

TÜRJE.

(Gyurla, Churla, Gurle, Jurle, helynévben még Gerlen, Gurla, Ghurle, Jurlye, Jerlew alakban is.)

A középkori íródeákoknak ugyancsak meggyült a bajuk, mikor a régi magyar »Tyürlye« szót latin betűkkel akarták kifejezni. Mint látjuk, négyféleként is megkísérelték, hogy a latinban ismeretlen hangokat jelezzék, sőt a nemzetségnévből származó helynévre még más öt alakot is használtak. Kísérleteikből annyi bizonyos, hogy e névben akkoriban két lágy mássalhangzót (ty-t és ly-t), továbbá a latinban ismeretlen ü hangot ejtettek ki.

Mi is bajosan tudnók e név mai kiejtését meghatározni, ha a nemzetségnevet fenn nem tartotta volna századokon át a nemzetségi monostor neve. E helynévből azonban látjuk, hogy idővel e név az egyik lágy mássalhangzó elhagyásával Tyürjére, Türgyére s utoljára Türjére változott át.

Fő és legmagasabbra emelkedett ágát a Türje nemnek lahóhelyéről és a belőle kiágazó, nevezetes családról Szentgíróti- (Szentgróti-)nak nevezzük. Többi hajtásaiból csak töredékeket ismerünk.

¹⁾ Bunyitay: A váradi püsp. tört. II. 95—96. — ²⁾ Sztáray okl. I. 53. — ³⁾ Podhráczky i. m. 121. l. — ⁴⁾ Herczeg Eszterházy lt.; Rep. 47. f. I. nr. 5.

I. SZENTGIRÓTI-ÁG :

I. Gecse

I. Dénes 1220—54. † 1255. a bán és nádor †		Joachim ¹⁾ 1211—28. szebeni ispán <i>a Szentgiróti család őse</i>		II. Gecse ²⁾ 1236—40. barsi ispán		N. leány 1254-ben özvegy ~ Ákos	
		I. Fülöp ³⁾ 1241—72. az érsek	I. Tamás ²⁾ 1241—67. karakai ispán	III. Gecse 1276—79.	I. Pósa 1254—79.		
II. Dénes ⁴⁾ 1270. a kir. pohárnokok kancellárja	II. Fülöp ⁵⁾ 1270—1335. ~ Vernerfi Klára 1323.	II. Tamás ⁵⁾ 1270—1306.		János ⁶⁾ 1281—1308. <i>a (Zala)-Béry cs. egyenes őse</i>	I. Miklós, ⁶⁾ 1281—84.	II. Pósa ⁶⁾ 1281—1306. a zalai főesperes	Márk ⁶⁾ 1281—1322. <i>az Orbonay cs. egyenes őse</i>
I. Dezső (Dénes) ⁷⁾ 1281—1306.	II. Miklós ⁸⁾ 1335—46. az egri prépost	II. Dezső ⁸⁾ 1335—46.	László ⁸⁾ 1335—46.	III. Miklós ⁸⁾ 1346.	István ⁹⁾ 1322—28. Klára ¹⁰⁾ 1360.		

¹⁾ W. VII. 310. — ²⁾ H. O. VIII. 36. — ³⁾ W. VII. 255.,
310. — ⁴⁾ W. VIII. 277. — ⁵⁾ H. O. VI. 268. — ⁶⁾ U. o. —

⁷⁾ U. o.; v. ö. Kub. I. 171.; Zal. I. 126. — ⁸⁾ Zal. I.
432—33. — ⁹⁾ Zal. I. 158. — ¹⁰⁾ Beke: Erd. kápt. lt.-a 225.

E nemzedékrend, mint kivehető, két helyütt egyenes adattal nem igazolható. Igazoljuk tehát azt közvetve.

I. Dénest, a hírneves bánt és később nádort, azért tartjuk szintén I. Gecse fiának, mert egy 1259-iki oklevél őt I. Tamás nagybátyjának mondja (patruus).¹⁾ Hogy Joachim és II. Gecse leszármazóival nagyon közeli összeköttetésben állott, az kétségtelen, mert összes jószágait ezek öröklik.²⁾ I. Dénest e szerint nem tarthatjuk egy személynek azon Dénesfia Dénessel, ki 1236-ban főlovászmester vala, s a nyitramegyei Nagy-Tapolcsányt kapta.

Hogy III. Gecse és I. Pósa II. Gecsének fiai, azt a személynév ismétlődésén kívül bizonyítja, hogy I. Pósa fiai éppen úgy örökösödnek I. Dénes javaiban, mint I. Tamás fiai. Egyforma vérségi összeköttetésben kellett tehát állniok I. Gecsével, I. Dénes atyjával.

I. Dénesnek, a nem legjelesebb tagjának életpályáját csak az 1241-ik évtől kezdve ismerjük biztosan, s ha a sok más, Dénes nevű főúrral nem akarjuk összetéveszteni, ez életpálya-ismertetést előbből nem kezdhetjük. Mind főlovászmester ott volt a sajómezei szerencsétlenségénél, s onnan kísérte királyát a tengerpartra.³⁾ E közben, 1241 szeptemberében, tót-, horvátországi és tenger melléki bánjává tette őt királya, de megtartotta egyelőre 1242-ig a főlovászmesterseget is.⁴⁾ 1242-ben már csupán a báni hivatalt viselte, ámde 1243-tól kezdve 1244 végéig nemcsak bán, hanem egyszerűsmind királyi helytartó (dux) is vala ez országrészekben.⁵⁾ Ott harczolt 1243-ban Zára ostrománál,⁶⁾ 1244-ben pedig az engedetlen Spalato megfékezésénél.⁷⁾ 1245. ápr. 11-től 1246. ápr. 12-ig nádor és somogyi ispán volt.⁸⁾ Ekkor átvette a tárnokmesteri hivatalt, s melléje kapta még a pozsonyi ispánságot.⁹⁾ 1248-ban újra nádor, de e mellett is megtartotta a pozsonyi ispánságot.¹⁰⁾ Ekkor mintegy nyugalomba vonult, s a szolnoki ispánságot (1251—54.) és Bahna (Bonyha)

1) W. VII. 310. — 2) Kub. I. 171. — 3) W. VII. 152. — 4) W. VII. 116. — 5) V. ö. F. IV/1. 250., 421., VII/5. 263., IV/1. 293., 323., VII/4. 92.; W. XI. 401.; H. O. VII. 29. — 6) W. VII. 153. — 7) H. O. VII. 64. — 8) F. IV/1. 395., 388.; H. O. VIII. 48.; W. II. 185.; Zal. I. 17. — 9) F. IV/1. 454. — 10) F. IX/7. 662.; W. II. 206., VII. 264.

nevű jószágot kapta jutalmul a királytól.¹⁾ 1255-ben már nem élt.²⁾ Mikor hivatala nem volt, rendesen Szent-Giróton lakott, s rendesen legtovább viselt hivataláról bánnak írják akkor is, mikor e hivatalt már rég odahagyta.

I. Dénes 1240-ben és 1247-ben a gömörmegyei Csoma és Gortva szomszédságában birtokos,³⁾ de egyébként csak Zala- és Körösmegyében terültek el jószágai.

1244-ben kapta királyától a körösmegyey Orbonát (ma Obrovnicza), Harasztot (= a mai Oszeg határa) és Czerova-Bordát (= a mai Marinovecz környéke).⁴⁾ 1246-ban megvette Barlabáshidát (ma Barrabás puszta Zala-Bér mellett).⁵⁾ 1247-ben barlabáshidi, vitenyédi jószágait, Szentgiróton négy telket, egy malmot és a szentgiróti vám felét a tőle alapított türjei monostornak ajándékozta.⁶⁾ 1249-ben e monostort a drávántúli, körösmegyey Apatoveczczel gazdagította.⁷⁾ [1251-ben és 1254-ben örömmel adta beleegyezését ahhoz, hogy nőtestvére, Ákos özvegye, batyki jószágát a türjei egyháznak adja.⁸⁾ Bahna (Bonyha) nevű, s a mai Hetefej mellett eső jószága később, 1260-ban részint csere, részint ajándék fejében szintén a türjei monostor birtokába került.⁹⁾

Joachim, I. Dénes testvére, 1211-ben részt vett a halicsi hadjáratban. 1228-ban pedig Bodon (ma Widdin) várát ostromolta.¹⁰⁾ 1230 előtt szebeni ispán vala, s ez év körül meghalt. Érdemeiért kapta a zalai várhoz tartozott, de Körös- (most Varasd-) megye területén, a Bednya és Raszina patakok közt fekvő, tehát a mai Szlanye helységgel körülbelül egy, Szolovna (Zolouna, Zolonna) nevű uradalmat, de ezt a vár-földek visszaszedésekor elvették tőle.¹¹⁾

Két jeles fiút hagyott maga után. I. Fülöp 1218 táján született, az egyházi pályára lépett. Először dömösi prépost, s a királyné kancellárja lón.¹²⁾ Innen 1248-ban zágrábi püspökké választották, 1262-ben pedig hazánk első egyházi méltóságát, az esztergomi érsekséget nyerte el. Meghalt

¹⁾ Zal. I. 22—27., 44. — ²⁾ W. II. 262. — ³⁾ H. O. VIII. 36—37.; F. IV/1. 409. — ⁴⁾ W. VII. 152. — ⁵⁾ Zal I. 17. — ⁶⁾ U. o. 18—19. — ⁷⁾ Starine 26. k. 202. — ⁸⁾ Zal. I. 22., 27. — ⁹⁾ Zal I. 44. — ¹⁰⁾ Starine 27. k. 28. — ¹¹⁾ W. VII. 255., 310. — ¹²⁾ Fejérpataky i. m. 112.

1272 végén vagy 1273 elején.¹⁾ Mint zágrábi püspök mindjárt 1248-ban tagja lett a várföldek visszavételére rendelt bizottságnak,²⁾ ő építette a Zágráb mellett eső Medvevárat³⁾ és szerzett a zágrábi egyház számára tekintélyes jószágokat.⁴⁾ De legfőbb érdemeit zágrábi püspök korában diplomatai tevékenységével szerezte. Ő vitte IV. Béla leányát, Erzsébetet Bajorországba férjéhez. Járt Konrád német császárnál, 1254-ben az apostoli szentszéknél és Olaszország több fejedelménél követ-ségben.⁵⁾ Mint esztergomi érsek a IV. Béla és V. István közt felmerült surlódások elsimításában, az országos vegyes bíróság törvénykezéseiben vitt gyakran döntő szerepet.⁶⁾

I. Tamás, Joachim második derék fia, ifjú létére már ott harczolt a sajómezei csatában és jobb karján sebet kapott. Nagybátyja oldalán küzdött 1243-ban a zárai szerencsétlenségnél.⁷⁾ Az 1248—63. években a Türjéhez közel eső karakai ispánságot viselte. 1248-ban visszakapta Szolovná.⁸⁾ 1267-ben pedig megjutalmazta őt a király a drávamenti Prodiviczczal (a mai Gyurgyevácztól északnyugatra).⁹⁾ Nem-sokára erre meg is halt.

Fiaitól ifjú Béla herczeg 1268-ban visszavette Prodiviczot, de ennek korai halála után újra megkapták azt IV. Bélától és nejétől. V. István trónralépte után mindjárt megerősítette II. Dénest (a ki akkor a pohárnokok kancellárja vala) és kis testvéreit Prodivicz birtokában.¹⁰⁾ II. Dénes korán elhalt, s 1281-től kezdve helyette fiát, a kit 1281-ben és 1306-ban Dezsőnek, 1299-ben Dénesnek írnak, emlegetik. II. Fülöp, II. Tamás és unokaöccsük, Dezső, 1281-ben beleegyeznek Dabroncz eladásába.¹¹⁾ 1299-ben II. Gecse ivadékával kötött osztályszerződés alkalmával Szentgirót várát, Szüid, Barka és Udvarnok falvakat kapták az ősi, illetőleg I. Dénes után örökölt jószágokból.¹²⁾ 1306-ban pedig beleegyeztek, hogy Peregrin nevű atyafiuk némely birtokait a türjei egyháznak

---

¹⁾ Knauz. I. 465—68. — ²⁾ F. VII/5. 275. — ³⁾ Knauz. I. 467., 468. — ⁴⁾ F. IV/2. 224.; Tkalčić. I. 125—26.; W. XI. 456. — ⁵⁾ Starine. 27. k. 28.; H. O. VII. 64.; W. VIII. 162.; Knauz. I. 467—68. — ⁶⁾ Tkalčić. I. 127.; F. IV/3. 160., 325., 326., 385. — ⁷⁾ Starine. 27. k. 28. — ⁸⁾ W. VII. 255., 310., III. 36. — ⁹⁾ W. VIII. 162—63. — ¹⁰⁾ W. VIII. 277. — ¹¹⁾ H. O. VI. 268. — ¹²⁾ Kub. I. 171.

hagyhassa.¹⁾ II. Fülöp 1308-ban Trencsényi Csák Máté követe volt a pesti, királyválasztó országgyűlésen.²⁾ Neje volt Vernerfia László budai várnagy testvére, Klára.³⁾ Élt még 1335-ben is. Ekkor már nagykorú fiaival egyetértve ajándékozta meg monostorát, a türjei egyházat, a Balaton mellett eső, akkor Bessenyő, most Szentgyörgy nevű faluval (Somogym.).⁴⁾

II. Miklós, ki 1342-től kezdve 1346-ig egri prépost vala, II. Dezső, László és III. Miklós, II. Fülöpnek fiai, az 1342—46. években folyt perben Szentgirótnak Boksafölde, másként Szerencze felé eső határait védik, még pedig sikerrel.⁵⁾

Visszatérve már most I. Geccsének harmadik fiához, II. Geccséhez, ez 1236—40-ben barsi ispán volt. 1236-ban mint zalamegyei nemes Szántó faluért folyt perben tett bizonyoságot.⁶⁾ 1240-ben pedig néhai Bánk bán javaiból a gömörmegyei Csoma és Gortva falvakkal jutalmazza őt a király.⁷⁾

Fiai közül I. Pósa 1254-ben (Zala)-Béren lakott (hibásan Beelnek írják), s beleegyezett Batyk falu elajándékozásába.⁸⁾

III. Gece és I. Pósa 1276 előtt már megkötötték Joachim leszármazóival az első szerződést az ősi és I. Dénes után örökölt jószágokra nézve, s már ez alkalommal nekik jutott a körösmegyei Orbona és Czerova-Borda. 1276-ban e jószágokat és még Raczina (Rathina, Rassina) nevű birtokukat felmentetik a megyei ispánok alól s egyedül a bán birósága alá helyeztetik.⁹⁾ 1279 végén e szabadalmukat az akkori (új?) bánnal, Tétény Péterrel is megerősítetik.¹⁰⁾

János, I. Miklós, II. Pósa és Márk, I. Pósa fiai, 1281-ben beleegyeztek Dabroncz eladásába.¹¹⁾ Három év mulva pedig raczinai uradalmukat 88 márkáért elzálogosítják Kőszegi Ivánnak.¹²⁾

I. Miklós többé nem fordul elő. II. Pósa az egyházi pályára lépett, s az 1299—1306. években zalai főesperes vala. Ekként csak János és Márk alapítottak, rövid életű családokat: János a Béryt, Márk az Orbonayt.

---

¹⁾ Zal. I. 126. — ²⁾ F. VIII/1. 334. — ³⁾ Kár. I. 52. — ⁴⁾ Zal. I. 291. — ⁵⁾ Zal. I. 432—33. — ⁶⁾ H. O. VI. 32. — ⁷⁾ H. O. VIII. 36. — ⁸⁾ Zal. I. 27. — ⁹⁾ F. VII/5. 593.; v. ö. Kub. I. 113. — ¹⁰⁾ Starine. 27. k. 165—66. — ¹¹⁾ H. O. VI. 268. — ¹²⁾ Starine. 28. k. 122.

1287-ben János és Márk megerősítették az 1276-iki szabadalomlevelet.¹⁾ 1299-ben II. Pózával együtt új osztályra lépnek Joachim leszármazóival. Az övék lett Zala-Bér, Battyk, Hidvég Zalamegyében, Orbona és Czerova (másként Zala-), Borda Körösmegyében, egy Püspöki nevű falu a Tisza mellett.²⁾ II. Pósa 1306-ban beleegyezik a türjei egyház megajándékozásába.³⁾ János és Márk 1308-ban megveszik egyik atyafiuknak barlabáshidi (ma barlabási) jószágát.⁴⁾

1322-ben János helyett már fia, István, fordul elő, s nagybátyjával, Márkkal együtt visszaadja a türjei egyháznak kezükhöz vett birtokait.⁵⁾ 1328-ban ez István átiratja az 1308-iki adásvételi szerződést.⁶⁾ 1340-ben panaszkodik, hogy dabronczi birtokán tisztviselőjét megsebesítették.⁷⁾ Fia nem maradt, Klára leányát a király 1360-ban fiúsítja.⁸⁾

II. TÖREDÉKEK :

Kopasz Dénes 1236.	Mossey	Mátyás			János	
	Miklós 1266.	Lőrincz 1281.	I. Peregrin 1266—1306.		Sándor 1281.	Péter 1281.
			II. Peregrin 1308.			
Iknár	I. Berceus	I. Herbort				
Balasi 1281.	II. Berceus 1281.	István 1281.	Gergely 1281.	Mátyás 1281.	II. Herbort 1281.	

Kopasz Dénes 1236-ban mint zalamegyei nemes a zalamegyei Szántó faluért folyt perben tanúskodik.⁹⁾ Nagyon könnyen egy személy Szentgiróti I. Dénes bánnal.

Mossey fia, Miklós, egy, állítólag 1230-ban kelt, de valóban csak 1266 táján írt oklevél szerint magtalan vala, s így őcsei földeit, tekenyei szöllejét a türjei egyháznak, barlabáshidi jószágát I. Peregrinre s ennek faira hagyta, kikötve azonban nevének a holtig való haszonélvezetet.¹⁰⁾

Lőrincz és I. Peregrin 1281-ben dabronczi birtokukat a Türje nemtől egész idegen Söjtöri nemeseknek adták el

¹⁾ Starine. 28. k. 131. — ²⁾ Kub. I. 170—71. — ³⁾ Zal. I. 126. — ⁴⁾ U. o. 129. — ⁵⁾ U. o. 158. — ⁶⁾ Zal. I. 130. — ⁷⁾ H. O. I. 176. — ⁸⁾ Beke. Erd. Kápt. lt. 228. — ⁹⁾ H. O. VI. 32. — ¹⁰⁾ Zal. I. 5.; v. ö. Knauz. II. 867.

20 márkáért. Ehhez aztán szükséges volt a Túrje nem akkor élő összes tagjainak beleegyezése, s azért sorolják föl nemcsak a Szentgiróti-ág, hanem János, Iknár, I. Berceus és I. Herbort itt látható fiait is, mint az eladásba beleegyező atyafiakat.¹⁾

I. Peregrin 1306-ban Barlabáshidán és Vitenyédén levő birtokaiból szakít ki egyes részeket, s ajándékozza a türjei egyháznak.²⁾ Fia, II. Peregrin pedig 1308-ban a megmaradt barlabáshidi birtokot is eladja a Szentgiróti ágon látható Jánosnak és Márknak.³⁾

TYUKOD.

(Tykod.)

A szatmármegyei Tyukod nevét is századokon át Tikodnak írják. Ennek alapján tartjuk a régi Tikod nemzetségnevet Tyukodnak kiejtendőnek. Főként az Aranyos alsó folyásánál estek birtokai, de némi jelek szerint e nem északfelől húzódott le erre. Három ága van, u. m.: Gerendi, Fügedi és Detreheimi.

I. GERENDI-ÁG :

I. Sámson, 1260.

I. Péter 1263—87.	I. Jakab 1262—79.	Pál (Saul) 1268—1303.
~ Diódi Erzsébet		erdélyi kanonok
I. Miklós 1285—1339.	N. Jeány ~ Járay Dénes 1303.	
II. Jakab 1318—37.	III. Miklós 1318—24.	
II. Péter 1345—56.	IV. Miklós 1337—56.	

II. FÜGEDI-ÁG :

Fence

II. Sámson, 1279.	Máté, 1279.
II. Miklós, 1334—39.	

¹⁾ H. O. VI. 268. — ²⁾ Zal. I. 126. — ³⁾ U. o. 129.

III. DETREHEMI-ÁG :

Örkény (Urkun)

János, 1310—12. Sebe, † 1357 előtt

III. Jakab, 1337—57. Mihály, 1357.

I. Sámson 1268 előtt egy tordai várjobbágytól vette meg az Aranyos mellett eső Gerendet. Ki is fizetett annak vételárából 5 márkát, de tízzel még adós maradt. Fiai, I. Péter, I. Jakab és Pál 1268-ban fizették ki az adósságot, s átvették ezzel az I. Pétertől származó Gerendy család ősi fészket.¹⁾

I. Péter és Jakab kiváló hadfiak voltak. Sebeket, de diadalokat is arattak az 1263-iki bolgár háborúban és az isaszegi csatában. Meg is jutalmazta őket V. István, mindjárt trónralépte után a Gerend közelében eső Lóna és Hadrén (akkor pusztá) földekkel.²⁾ 1278-ban a király zászlaja alatt ott harczoltak ők is, meg atyafiaik: Fenee fiai, II. Sámson és Máté is a morvamezei csatában, s mindjárt ott a táborban elkérték a királytól a kołoosmegyei Baré falut, mert az úgy is egyik magvaszakadt rokonuké volt. Mivel a hadjáratban jelen volt nemesek állításukat igazolták, a király teljesítette kérésüket, de az adománylevelet egy év múlva állíttatá ki.³⁾ Ez oklevél említi az ő Tyukod nembeli származásukat. Péter és Saul 1287-ben átíratják a Gerend megvételéről szóló 1268-ki levelet.⁴⁾

I. Miklós atya nyomdokain haladva, szintén kiváló vitézzé vált. Már 1285-ben oly jelesen és bátran harczolt a szepesi népek ellen, hogy a király négy év múlva is emlékezett róla s Gerend közelében eső Keresztúr, Örke és Görgöd helységek urafogyott részeivel jutalmazta meg I. Miklóst.⁵⁾ 1303-ban nagybátyjával, Saul kanonokkal együtt sógorának, Járay Dénesnek ajándékozta a Detrehem fölött levő Bóly vagy Bó (Bud) falu felét.⁶⁾ Az 1310—12. években Miklós Tordamegye főispáni tisztelet viselte. 1310-ben Szentkirály nevű falu-

¹⁾ H. O. VII. 111. — ²⁾ H. O. VI. 166. — ³⁾ Sombori lt. a Nemz. Múzeumban 1345 évnél. Nem hallgatjuk el, hogy ez oklevél kissé gyanús, mert 1279. szept. után »Johannes Prepositus Budensis, electus ecclesie Albensis vicecancellarius« állítja ki, holott ez nem 1279-ben, hanem 1278-ban viselte e hivatalokat. (Fejérpataky i. m. 133—34.) Ámde lehet, hogy az 1345-iki másoló hibázott, s az oklevél 1278-ban kelt. — ⁴⁾ H. O. 201. — ⁵⁾ H. O. VI. 341. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 30591.

jából idéztette meg rokona, Örkény fia János a Szarka nevű falu határjárására, de nem jelent meg.¹⁾ Két év múlva azonban e rokonával cserére lépett. Ő megkapta Föl-Gerend és Szarka falvak felét, ellenben Örkény fia Jánosnak átengedte az Aranyos-Lóna, Örke és Gyéres-Szentkirály közt eső Tordalaka falut.²⁾

Nehéz napok virradtak I. Miklósról 1315-ben. A hatalmas László vajda fiainak volt ő ekkor lekötelezettje, mert ezek léta várnagyukká nevezték őt ki. De nem sokára László vajda fiai fellázdáltak a király ellen, s már most I. Miklósnak választani kellett a király és tisztet adó urai közt. Választott is. A király parancsára átadta Léta várát urainak, ő maga pedig, odahagyván mindenét Erdélyben, a királyi sereghez Magyarországra vonult. Visszajött ugyan a királyi sereggel Erdélybe, de akkor meg még szerencsétlenebbül járt, mert a Csicsó vár alatt vívott csatában a királyi sereget a lázadók megverték, I. Miklóst fogságba ejtették. Saját pénzen kellett magát kiváltania s várnia, míg Debreczeni Dózsa (1320-ban) Erdélyt egészen visszatéríti a király hűségére. 1324-ben a király felmentést ad neki és fiainak mindazon kártételekre nézve, melyeket a lefolyt zavargós időkben elkövettek.³⁾ 1318-ban ő és fiai, II. Jakab, III. Miklós örökölt örkei jószágukat Zopus Péternek és Miklósnak ajándékozták.⁴⁾ 1331-ben I. Miklós mint tekintélyes öreg ember az országbirói törvényszék tagja volt,⁵⁾ de élt egész 1339-ig, körülbelül 75—80 éves koráig, s így jóval túlélte fiát, III. Miklóst.

A csendesebb időben aztán I. Miklós is, rokonai is birtokaik igazgatásával, jogaik kikeresésével foglalkoztak. A Detrehemi-ág mind 1334-ben, mind 1337-ben tiltakozott ugyan,⁶⁾ hogy a Gerendi- és Fügedi-ág az ő tudta nélkül osztozzék meg az ősi javakon, de azért ez osztozás csak ugyan megtörtént és Füged egyedül II. Miklósé lőn.⁷⁾ II. Péter és IV. Miklós 1356-ban szépanyjuk után örökölnek.⁸⁾ III. Jakab és Mihály ellenben 1357-ben nagynénjük, Sebe után fizetnek leánynegyedet Detrehemből és Tordalakából.⁹⁾

¹⁾ Orsz. lt. D. O. 30595. — ²⁾ U. o. 30594.; v. ö. 30102. — ³⁾ A. II. 124. — ⁴⁾ Orsz. lt. D. O. 31066. — ⁵⁾ A. II. 552. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 36504., 29122. — ⁷⁾ A. III. 520. — ⁸⁾ A. VI. 532.; Sombory lt. 1345. év. — ⁹⁾ A. VI. 604.

Ug l. Bel.

UGRA.¹⁾

(*Ugra.*)

Valkómegyei nemzetség. Tagjai:

I. László	András		
II. László	III. László	János	Tamás
1311.	1311.	1311.	1311.

I. László és András fiai már rég, 1311 előtt, elzalogosítottak egy darab földet rücsi (Ruch) jószágukból. Mivel pedig a kitűzött időre nem váltották ki, 1311-ben a valkómegyei törvényszék e föld elvesztésére ítéli őket.²⁾ Rücs nevű jószáguk a mai Verőczemegye területén Diakovár-Koritna vonalon feküdt.

VAJA.

(*Vaya, Woya.*)

Régi oklevél-közlőink elég kegyetlenül bántak vele, mert nevét majd Loja, majd Wappa alakban tették közzé s ekként a Vaja nemnek még létezését is homályossá tették. Kitűnt azonban, hogy mind a Loja, mind a Wappa alak hibás olvasás eredménye, mert az eredeti oklevelek Woyát írtak.

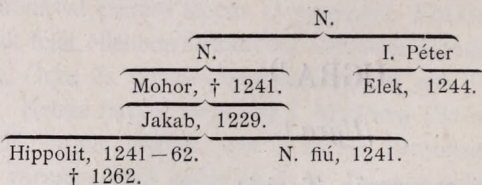
Abból, hogy egyik Vaja nembeli 1266-ban a Temesvártól nyugatra eső Ormánd földet kéri jutalmul (ez Ormánd föld pedig hajdan a mai Beregszóval szomszédos Vaja falu mellett esett), azt lehet gyanítani, hogy ezen Beregszó s a hajdani Ormánd mellett feküdt Vaja helység volt a Vaja nemnek ősi fészke és nevének őre.

¹⁾ Egy Ung (Hung) nevű nem is fordul elő oklevéltárainkban, de a rá vonatkozó oklevél nem valódi, hanem Kemény J. hamisítványa. —

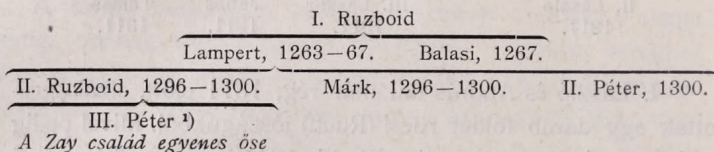
²⁾ Orsz. lt. D. O. 34096.

Ágai ezek :

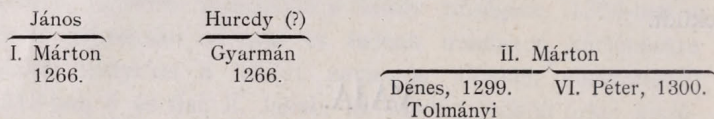
I. MOHOR ÁGA :

II. ZAY-ÁG :

III. TÖREDÉKEK :

I. Mohort, kiről ez ágat elneveztük, 1242 elején elaggott korában a tatárok megölték.²⁾

Fia, Jakab, már 1229-ben nagykorú volt és anyai nagyanyja leánynegyede fejében bírta Szond (ma Szonta Bácsm.) egy részét, ezt azonban tőle Monoszlay Tamás 124 márkáért kiváltotta.³⁾

1242 elején, mikor Mohor meggyilkoltatása történt, Mohornak már csak unokái éltek, ezek pedig mind fogságba kerültek. A Miskolcz nemnek Valkó megyébe szakadt ága már el is kérte a királytól jószágait, s a király oda is adta, mikor 1244-ben Mohor unokái közül Hippolit vissza került a tatár rabságból. Jószágait már most vissza kellett adni, csak hogy az új földesurak nem szívesen mentek ki belőle s mindenféle ürügyeket vetettek fel, hogy a szép ura-

¹⁾ F. VII/3. 115. — ²⁾ F. IV/1. 342. — ³⁾ W. XI. 223.

dalmakat megtarthassák. Végre is Hippolit Szentmárton faluban három ekényi földet volt kénytelen átengedni a volt adományosoknak, csakhogy többi birtokait megkaphassa.¹⁾

Segítségére volt Hippolitnak jószágai visszaszerzésében atyafia, Elek, Mohornak (unoka-)testvére. Mohor édestestvére-
nek azért nem tartjuk, mert akkor nem engedte volna 1242-ben,
hogy Hippolitnak (ez esetben másodfokú vérrokonának) javaira idegenek tegyék kezüket. Ugyancsak ez Elek (Péter fia a Vya nemből) 1244-ben Halmos nevű (a mai Borovo és Pacsetin tájékán eső) jószágának harmadát eladja éppen azon Miskolcz nembeli ágnak, kivel előbb oly nagy perben voltak.²⁾

II. A Zay-ág története 1262-ben Hippolitnak magvaszaka-
dátával kezdődik. Hippolit jószágait 1263-ban a király Csák Domokosnak ajándékozta. I. Ruzboidfia Lampert felszólalt ez ellen és 1267-ben kivitte, hogy Csák Domokos visszaadta neki Hippolitnak ősi, Vaja nemtől kapott jószágait, ellenben Lampert lemondott a Garától északkeletre eső ujlaki uradalomról, mert ez nem volt ősi, Vaja nemzetségi birtok, hanem Mohortól pénzen szerzett jószág. A visszaadott jószágok voltak a mai Kologyvár, Dopszin és Harasztin mellett eső Tolmány, Darócz (Draucz) és Lanka falvak, az Antin mellett feküdt Patrim föld és az ismeretlen Zechche falu egy része.³⁾ Beleegyezett e dologba Lampert testvére, Balasi is.³⁾

1296-ban Márk, Lampert fia, feldúlta Káratna falut (ma Koritna Verőczem.) s elhajtotta ménesét. Mikor e miatt a káros bírósági úton le akarta foglalni tolmányi birtokát, beleavatkozott a perbe II. Ruzboid is. A hosszú, mindenféle fogásokkal telt pernek az lett a vége, hogy 1300 végén az alországbiró mind Márk, mind Ruzboid birtokait lefoglalta Tolmány és Lanka falukban.⁴⁾ Ruzboid és testvére 1300-ban arról panaszkodnak, hogy tolmányi jószágukat Demeter valkai ispán lerombolta.⁵⁾

I. Márton és Gyarmán 1266-ban kapták Ormánd földet Temesmegyében, a mai Beregszó tájékán.⁶⁾ Az oklevél csak

¹⁾ F. IV/1. 342. — ²⁾ W. XI. 337. — ³⁾ W. VIII. 180—81.; H. O. VI. 151. Ez oklevél hibás olvasásából keletkezett a Loya név Woya helyett. — ⁴⁾ W. X. 382—87. — ⁵⁾ U. o. 375. — ⁶⁾ F. VII/4. 130.; Száz. 1889. VIII. 92.

kivonatban ismeretes, s az egyik kivonat szerint Gyarmán nem volt tagja a Vaja nemnek. Ugyane kivonat írja a Woya nem nevét Wappának.

Dénest, II. Márton fiát 1299-ben megbízzák, hogy atyafiát (patruelis frater), II. Ruzboidot értesítse a király elé való idéztetéséről.¹⁾ Ha a patruelis frater szó szerint veendő, akkor II. Márton I. Ruzboid fia volt. Azonban 1267-ben I. Ruzboidnak csak két fiát említik, pedig mindnek beleegyezésére lett volna szükség az 1267-iki szerződéshez. A következő évben testvérét, IV. Pétert kötelezik az idézés átadására. E Péter II. Ruzboidnak tisztviselője vala.²⁾

VÁSONY.

(*Vasun.*)

Veszprémmegye déli részén, annak is egész a szélén lakó, középsorsú nemzetség. Emlékét a mai Nagy-Vásony őrzi. Két ága ismeretes: Hektoré és Buzáé.

a)

Hektor	
Miklós, 1268.	László, 1268—84.

b)

Buza		
Móricz, 1270—92. ; érseki tisztviselő		
~ Örsy Gyöngy, 1318.		
Miklós, 1284.	Domokos, 1284.	Péter (Pető), 1284—1313. †

a) Hektor fiai, Miklós és László 1268-ban a nemesi földek visszaadására rendelt veszprémmegyei bizottság tagjai.³⁾

b) Buza fia, Móricz, a Nagy-Vásontól délre eső Menceselről származott, s azért gyakran Menceselinek írják. Rokona volt a hírneves Lodomér érseknek s korán annak szolgálatába állott. Még mikor Lodomér váradi püspök volt, szerzett magának és Endre nevű tisztjársának egy kis birtokot Biharmegyében, Mező-Tarcsán (most Szil-Tarcsa, puszta Kötégján mellett). Ezt ugyan Geregye nembeli Geregye egyidőre

¹⁾ W. X. 384. ; F. VII/3. 113. — ²⁾ W. X. 410. — ³⁾ F. VII/5. 348.

tőle elvette, de a király Geregye kivégeztetése után, 1278-ban visszaadta.¹⁾ Mikor Lodomér esztergomi érsekké lón, Esztergomba követte őt, s ettől kezdve azon igyekezett, hogy szolgálatai jutalmát Vásony közelében kapja ki. 1284-ben kapta a N.-Vásonytól keletre eső barnagi birtokot.²⁾ 1290-ben azért, mert a margitszigeti fogságból kiszabadult ifjú Erzsébet királynét Esztergomban fényesen fogadta, e királyné alörsi jószággal jutalmazta meg őt.³⁾ Lodomér pedig 1292-ben neki és másik rokonának, Monoszlay Gergelynek a Köves-Kálla mellett eső Henyét adja.⁴⁾

1284-ben a Barnagról szóló adománylevél kiállításakor Móricznak még három fia volt: Miklós, Domokos és a közönségesen Petőnek hívott Péter.⁵⁾ Ezek közül csak Pető ért hosszabb életet. Ez 1312-ben eladta az alörsi birtokát.⁶⁾ 1313-ban pedig megszerzi ez eladáshoz a királyné beleegyezését is, mert az eladott birtok valaha (1290 előtt) a királynéé vala.⁶⁾ Magvaszakadván Petőnek, halálos ágyán barnagi jószágát a veszprémi egyháznak hagyta. 1318-ban e kegyes hagyományozásba özvegy édesanyja, Örsy Gyöngy is beleegyezik, sőt még a barnagi jószágból neki járó hitbérről és hozományról is lemond.⁷⁾

A rokonság révén sorozhatnánk még egyes személyeket a Vásony nemhez, de inkább kevesebbet írunk, mint sem a valót a valótlannal a bizonytalan tapogatózás közben összekeverjük.

Vér-Bulcs I. Lád.

VESZKÉNY.

(Wezeken, Wezekyn, Wezken.)

Sopronmegyének rábaközi részében volt ősi és állandó fészke. A nemzetségnevet ma is ott őrzi Veszkeny falu.

Egy főágat, a Czirákit, és négy töredéket ismerünk belőle

---

¹⁾ W. IV. 98. — ²⁾ H. O. IV. 67.; Zal. I. 94. — ³⁾ H. O. IV. 73—74. — ⁴⁾ Knauz. II. 336. — ⁵⁾ Zal. I. 136. — ⁶⁾ H. O. IV. 123. — ⁷⁾ H. O. IV. 128.

Bertalant azért tartjuk I. Blandrisz és I. Pál unokatestvéreinek, mert ivadékanak magvaszakadtával I. Blandrisz és I. Pál leszármazói örökölnek, sőt II. István 1344-ben Bertalanfiát Nagy Dénest egyenesen elődjének »predecessor«-nak nevezi.¹⁾ Ennélfogva II. István nagyatyjának, I. Blandrisznak legalább is unokatestvéreül kell tartanunk Bertalant, noha lehetett testvére is.

Bertalanról nevén kívül semmit sem tudunk. Csak gyanítjuk, hogy ő volt azon Bertalan ispán, a ki 1247-ben I. Blandrisz és egy Farkas nevű nemes között egyezséget szerzett.

Fia, Dénes, a kit a XIV. században Öreg vagy Nagy Dénesnek neveznek, a Veszkeny nem árpádkori tagjai közt a leggazdagabb és legkiválóbb vala. Részt vett az 1260-iki morvamezei csatában, s a király védelmében sebet kapott. Ezért kapta 1265-ben a rábai erdőörök székási földének északi, Czirák felé eső részét.²⁾ E földön aztán új, róla Dénesfalvának (ma Dénesfának) hívott helységet alapított, s azt az erdőörök 1272., 1279. és 1283-iki támadása ellen szerencsésen megvédelte.³⁾ Rokonának, Sükösdfia Salomonnak halála után elkérte és meg is kapta IV. Béla királytól azon székási részt is, melyet a király ajándékából Salamon bírt. Ez ellen a Veszkeny nembeliek felszólaltak ugyan, de 1266 táján mégis csak belenyugodtak.⁴⁾ 1284-ben a vas megyei Csánig falu lakosaival, illetőleg azok pártfogóival, Gút-Keled II. István bánnal szintén Dénesfalva határainak ügyében egyezkedett.⁵⁾ 1277-ben és 1278-ban részben per útján, részben vétel útján megszerezte a mai Új-Kér egy részét.⁶⁾ 1279-ben az Oslí nem egyes tagjaival együttesen zálogba vette a szintén sopron megyei Homok és Hideg-Ség falvakat, s az 1281-ben örök áron is kezükbe került.⁷⁾ 1291-ben zálogban tartotta a Rusztól nyugatra eső Peresznye (ma Czínfalú) harmadát.⁸⁾ 1264-ben beleegyezett, hogy Salamon ősi jószágának fele

1) Sop. I. 177. — 2) U. o. 30. — 3) U. o. 34., 45., 48. — 4) Sop. I. 31—32. — 5) Turul. I. 11—12.; v. ö. F. V/3. 261., hol »Zynak« áll hibásan Zyrak helyett. — 6) Sop. I. 41—42.; F. VII/2. 58., 70. — 7) F. VII/2. 89. — 8) Sop. I. 57.

egyedül I. Blandrisz és I. Pál fiait illesse.¹⁾ 1299-ben mint tekintélyes öreg ember fogott bíró volt a vasvári egyház és Osli II. Herbort között.²⁾

Domokos, Bertalan másik fia, 1300 körül veszkényi erdejének egy részét elzálogosítja Osli nembeli Lőrincznek, a Kanizsai család ősenek.³⁾

Nagy Dénesnek, egyik tudósunk, Szopori Nagy Imre állítása szerint, Benedek nevű fia volt; de az erre vonatkozó oklevelet se nem idézi, se nem közli. Véleményem szerint volt egy Dénes nevű fia is és éppen azzal ellentétben hívták őt Nagy Dénesnek. Bármint áll a dolog, bizonyos, hogy Nagy Dénes fia vagy fiai nem értek el emberkort és így Nagy Dénesnek fiágon magvaszakadt. Két leánya maradt: Margit, Patyi Károlyné, és Erzsébet. Ezek az atyjuk jószágából őket illető leánynegyedét pénzben 1342-ben kapták ki.⁴⁾ Ezenkívül Margitnak az őreá anyja, Széleskúti Flóra után Széleskút faluból ránéző negyednek értékét 1332-ben adták ki Széleskút új földesurai.⁵⁾

Áttérve a Cziráky-ág másik, napjainkig nyúló hajtására, ennek őst, Pókát (Pouca) csak névleg ismerjük.⁶⁾ I. Blandrisz (Blandriz, Brondelez, Brondez, Borendez, Bolondriz) és I. Pál 1247-ben 12 márka kárpótlást fizetnek egy Farkas nevű nemesnek és vele kibékülnek.⁷⁾ I. István, II. Pál és Záh 1264-ben egyedül maguk fizetik ki atyafiuk, Salamon özvegye hitbérének és hozománydíjának felét s a többiek beleegyezéssel ekként Salamon földjeinek felét megszerzik.⁸⁾ I. István többé nem fordul elő. Helyette 1265, helyesebben talán 1269 táján testvérei, Endre, Gyárfás és Konrád, továbbá II. Pál és a korán elhalt Záhnek fia, II. Blandrisz pereltek Nagy Dénessel, a miért ez Salamonnak volt székási jószágát

---

¹⁾ Sop. I. 28. — ²⁾ W. V. 221. — ³⁾ Sop. I. 71.; Nagy I. ez oklevelet 1310 tájára teszi, mert Kanizsai Lőrinczet csak 1308-tól kezdve emlegetik okleveleink. Azonban e Lőrincz testvére, Gergely, már 1284-ben nagykorú, tehát Lőrincz is nagykorú lehetett már 1300 táján és Domokos testvérének, Dénesnek oklevélileg megállapított kora azt mutatja, hogy Domokos életpályája sem terjedt 1300-on túl. — ⁴⁾ Sop. I. 184–85. — ⁵⁾ F. VIII/3. 606. — ⁶⁾ Turul. I. 57. — ⁷⁾ Sop. I. 21. — ⁸⁾ U. o. 28.

egyedül a maga számára kerítette meg, de utoljára is kénytelenek voltak ebbe beletörődni.¹⁾

1291-ben akként osztoztak meg, hogy Endre, Gyárfás és Konrád kapták Peresznye (ma Czinfalva) felét, II. Pál és ekkor először említett testvérei, Kozma, Sándor, Miklós Család falut és a cziráki két malom két harmadát, Záhfia II. Blandrisz pedig Peresznye azon felét, melynek egy része zálogul mások kezén volt, továbbá a cziráki két malom egyharmadát.²⁾ Ugyancsak 1291-ben II. Blandrisz a néhai Salamon birtokából rá szállott cziráki birtokot (Salamon részének harmadát) odaadta cserébe Salamon veszkényi birtokának harmadáért Endrének, Gyárfásnak és Konrádnak (I. Blandrisz fiainak), továbbá II. Pálnak, Kozmának, Sándornak és I. Miklósnak (I. Pál fiainak).³⁾ 1292-ben pedig II. Blandrisz atyja után örökölt cziráki birtokának felét adta el Endrének, Gyárfásnak és Konrádnak.⁴⁾

I. Blandrisz fiai közül Konrádnak maradtak nagyra nőtt fiai, II. István, Tamás és I. János. Ezek nagy, bár a királyi kancelláriában leírni elrestelt szolgálatokat tettek I. Károly királynak, s azért jutalmazta meg őket a király 1323-ban Ceel, vagyis Ruszt várossal.⁵⁾ Hasonlóképp juthatott kezükre a Sopronmegyétől jó távol, Aradmegyében eső Bassarág falu (most puszta). 1337-ben megjáratták ennek határait, 1341-ben pedig átiratták a határjáró levelet.⁶⁾ 1344-ben zálogba vették a Sarud-Pomogy környékén fekvő Egyházas-Örkény falu egy negyedét.⁷⁾ 1342-ben egyedül ők fizették Nagy Dénes atyafiuknak jószágaiból a leánynegyedet,⁸⁾ s 1344-ben bizonyítványt szereztek arról, hogy Nagy Dénes jószágai őket illetik,⁹⁾ azonban 1345-ben I. Pál leszármazói is részt követeltek, és pedig joggal, Nagy Dénes javaiból. Konrád fiai beismerik e kereset jogosultságát és hajlandók is voltak I. Pál leszármazóit Nagy Dénes jószágai-ban részesíteni, csak azt kötötték ki, hogy I. Pál leszármazói előbb tegyék le azon pénznek felét, melyet ők 1342-ben a

¹⁾ Sop. I. 31. — ²⁾ U. o. 57. — ³⁾ U. o. 54. — ⁴⁾ U. o. 59. —
⁵⁾ U. o. 92. — ⁶⁾ F. VIII/4. 270., 481. — ⁷⁾ H. O. I. 187. — ⁸⁾ Sop. I.
 185. — ⁹⁾ U. o. 177.

leánynegyed kifizetésére fordítottak.¹⁾ II. István ekkor a fraknai várnagyságot viselte.¹⁾

I. Pál fiai közül I. Miklós élt még 1322-ben is és Sopronmegye bírāja volt.²⁾

Kozma leánya, Katalin, 1328-ban Hidvégi Endrénél volt férjnél. Az ezt említő oklevél sorolja fel Katalinnak szépatyját, Pókát.³⁾

Kozma két fia, továbbá Sándornak és I. Miklósnak fiai 1345-ben Nagy Dénesnek jószágaiban óhajtanak részesülni.⁴⁾ Hogy szándékuk sikerült, ha mindjárt ekkor nem is, később, azt mutatja, hogy Sándor leszármazói utóbb felvették és ma is viselik a Dénesfalvi előnevet.

II. TÖREDÉKEK :

<p>Sükösd (Sixtus)</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>Salamon † 1264 előtt ~ Csama</p>	<p>Artun</p> <hr style="width: 100%; margin: 0 auto;"/> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">Ugrin 1264—66.</td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">Tivadar 1266.</td> <td style="text-align: center; vertical-align: top;">Márk 1266.</td> </tr> </table>	Ugrin 1264—66.	Tivadar 1266.	Márk 1266.
Ugrin 1264—66.	Tivadar 1266.	Márk 1266.		
<p>Tiborcz</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>Ivánka 1264—66 tája</p>	<p>Jakab</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>András 1266 tája</p>			

a) Sükösd vagy Sixtusfia Salamon özvegyét, Csamat, 1264-ben 15 márkával felerészben kielégítik Póka unokái.⁵⁾ Salamonnak tehát magva szakadt. Öröksége elég viszályra adott okot a Veszvény nem tagjai közt.

b), c), d) Artun fiai közül Ugrin és Tiborczfia Ivánka 1264-ben beleegyeztek, hogy Salamon hátrahagyott jószágának fele egyedül Póka unokáit illesse.⁶⁾ 1266 vagy 1269 táján pedig Ugrin, Tivadar, Márk (Artun fiai), Ivánka (Tiborcz fia) és András (Jakab fia) belenyugodtak abba, hogy Salamonnak székási szerzeményes jószága csupán Nagy Dénes atyafiuk kezébe jusson.⁷⁾

¹⁾ Sop. I. 184. — ²⁾ Turul. I. 57. — ³⁾ U. o. 57. — ⁴⁾ Sop. I. 184. — ⁵⁾ U. o. 28. — ⁶⁾ U. o. 28. — ⁷⁾ U. o. 31—32.

VEZSENY.

(*Vesen.*)

Egy férfi és egy nő tagját ismerjük. E nembeli Kozma ispán leánya, Skolasztika, 1327 előtt Tomaj nembeli Abády Istvánhoz ment férjhez, de férje gyermektelenül halt meg. Erre Skolasztika Budán beállott a ferenczrendű (klarissza) apáczák közé. De még onnan is elment a felhévvízi keresztesek elé s megbízást adott Szűcsy Miklósnak, hogy férje legközelebbi atyafiától és vagyonának örökösétől, Szentimrey Lóránttól, hajtsa be az ő hitbérét és hozományát. Igazsága oly nyilvánvaló volt, hogy Szentimrey Lóránt az egri szentszék előtt egyességre lépett s Skolasztikának 50 márkát fizetett.¹⁾ E nemzetség nevét, mint ez adat mutatja, a külső-szolnokmegyei Vezseny falu őrzi, de vajjon e nemzetségből származott-e a XIV. század végén már előkelő, főúri Vezsenyi család? — még felderítésre vár.

Vigmánd I. Igmánd.

VIRTETA.

(*Wirteta.*)

1259-ben e nembeli Maladé birtokos volt a szilágy-megyei Somlyó-Ujlak mellett.²⁾ A birtokán épült falut ma is Maladénak hívják, de nemzetségének neve nem maradt fenn helynévben, s így annak kiejtését biztosan meg nem állapíthatjuk.

VOJK.

(*Woyk.*)

Eredetileg délszláv származású. Őse még Szent István királytól kapott a mai Pozsega-, hajdan Körösmegyében a Peker és Tapolcza (most Biela és Toplicza) patakok közt

¹⁾ Szandai Sréter es. lt.-a. Mocsáry István úr szives közlése. —

²⁾ H. O. VI. 92.; v. ö. H. O. VI. 60., VII. 42.; W. VII. 44.

jókora darab földet benépesítés végett, s ebben utódait I. (Belény) Béla és a többi királyok is megerősítették. Eleintén e földet mint zsupánok vagy kenézek birták, de a XIII. században, mikor a nemzetségnév használatban volt, már kétségtelenül bejutottak a magyar nemesek és nemzetségek sorába. Tagjai:

Jób, ispán		I. Vajna	Fábián
Rubin, 1228.	Buza	II. Vajna	János
Zászló, 1228.	Márk, 1228.	1228.	1228.

Rubin az 1227—28. években nagy hévvel és sikerrel védelmezte a Peker és Tapolcza közt eső földet Tétény nembeli Marczelfia Péter főúr ellen, s kivitte, hogy a magyar királyi főörvényszék e Pétert a Peker és Tapolcza közt eső föld megtámadása és jogtalan követelése miatt rágalmazónak nyilvánította. Azonban meggondolta Rubin, hogy minden ítéletnél többet ér a jó szomszédság s azért Tétény Péterrel kibékült, átengedte a vitás földnek egy részét, de aztán a magáét, a melyen Vojk-Keresztúr feküdt, hitelesen és jól meghatároltatta. Beleegyeztek e kibékülésbe és határjárásba a Vojk nem többi tagjai: Jób ispán, Buza fiának Zászló (Zazlau, Császló?) és Márk nevű fiai, Vajnafia Vajna és Fábiánfia János.¹⁾

Ezekből származnak a Vojkfy és a Vojk-Keresztúri családok.

Voja I. Vaja.

Zabó I. Szabó.

ZÁGOR.

(Zagur.)

1246-ban a várföldek és a Lőrinte nemzetség jószágainak szomszédságában lakott s földjei is határosak voltak azokkal.²⁾ Ebből csak annyit gyaníthatunk, hogy valahol Veszprémmegye délnyugati csúcsán vagy Zalamegye északkeleti részén volt hazája, de egyebet s kivált biztosat semmit sem tudunk.

¹⁾ W. VI. 457—60. — ²⁾ F. IV/2. 422. Ez oklevél évszáma kiigazítandó 1246-ra, mert nem 1256-ban, hanem 1246-ban volt Lóránt országbiro.

ZÁH.

(Zaah, Zah, Zach, Zachu, Zack.)

Örökre emlékezetessé tette egyik szerencsétlen tagja, II. Feliczián, a királyi család ellen intézett borzasztó támadása által.

A nem neve kétségtelenül Záhnak ejtendő ki. Tíz esetben Zaahnak, hatban Zahnak, egyben Zachnak, egyben Zachunak írják e nevet régi jegyzőink, s csak egy külföldi, Pontecorvoi János írja Zacknak, mert az olasz a *h* hangot nem tudja kimondani (pl. nihil = nikil).

Kétségtelen, hogy e nem ősi fészke Nógrádmegye, s különösen Karancs-Ság vidéke volt. Az összes ágak birtokai e vidéken érintkeznek. Itt volt a nemzetség nevére emlékeztető Záhfalva is.¹⁾

Mindamellett, hogy a nemnek számos tagját ismerjük, összefüggő nemzedékrendben alig helyezhetjük el őket, mert adataink erre nem elégségesek. E helyett tehát lehetőleg időrendben s együttesen mutatjuk be a nem ágait és töredékeit:

1.

I. István, 1222.

2.

		N.				Gomb	
		Tardos					
Kozma, 1227.	I. András 1227.	Mikó 1227—43.	Torda, 1227.	I. Erasmus 1227—46.	Barakony, 1227.	N. leány 1227.	Ágoston 1227.
						~ Ver	

3. KARANCS-KESZI-ÁGAK.

		Osl			
Kesze 1227.	I. Kázmér 1227.	Vata, 1227.		I. Záh, 1244.	Pál, † 1335 előtt

¹⁾ Kár. I. 293.

4. PÁLYI-ÁG.

N.					
Ósz Sándor 1227.		I. Konstantin			
N.		Lénárt 1227.	I. Péter 1227.	I. Feliczián 1227.	Endre 1227.
N. 1244.	N. 1244.				

5. BERENDE-ÁGA.

I. Berende					
I. Ugrin 1227.		Gyüre 1227.		II. Péter 1227.	
II. Ugrin † 1284 előtt ~ N.	II. Kázmér 1245.		Lőrincz 1244—45.		II. Berende
N. leány 1294.	II. Feliczián 1284.	III. István Domokos 1284.	N. leány, 1245.	II. Péter † 1335 előtt	III. Péter 1297. † 1335 előtt
	† 1335 előtt	III. Gönczöl, 1284. (?)			

6.

Póka, 1227.
Falkos, 1244.
N. N.
† 1335 előtt

7.

Herrand 1227.
Geregén lakik

8.

Vid, 1227.
Moka, 1227.

9.

Márton 1246.

10.

N.	
II. Konstantin ~ Szegi N. 1274. özvegy	III. István, 1274. (?)
IV. Péter 1297.	Tamás 1297.

11.

Marczali Tiborc 1281.	
III. István 1281.	Gyöngy, 1281. ~ Haraszi Simon

12. FELICZIÁN-ÁGA.

N.		
I. Jób, 1252—79. a pécsi püspök	II. Záh 1262.	I. László
II. Jób 1272—75.	III. Feliczián, 1272—1330. a gyilkos	II. László † 1330.
IV. Feliczián 1327—1330.	Sebe, † 1330. ~ Palásthy Kopaj † 1330.	Klára † 1330.

13.

	I. Mihály			I. Novaj	
Máté	II. Mihály	Ag	II. Novaj	II. Erasmus	
1280.	1280.	1280.	1280 táján	Csuda, 1330.	
táján	táján	táján			

14.

IV. Záh
IV. Mihály
1295.

15.

III. Mihály
V. Mihály
1322.

16.

Csiga
N. N. fiúk
1330.

17.

Luka
Kemény
1330.

18.

Jakab
IV. István
1330.

19. SZENTLELEKI-ÁG.

Nagy Benedek	György
1330.	András
	1330.

20. POZSEGAMEGYEI-ÁG.

Farkas	
V. Záh, ispán, 1299.	
Miklós, 1330. III. László, 1330.	

Lehetett volna a töredékek számát apasztani, így pl. a 10-dik töredéket az 4-dik ágbeli I. Pétertől leszámazónak tüntetni fel, vagy III. Mihályt I. Mihálylyal, s V. Mihályt II. Mihálylyal, továbbá IV. Záhót I. Záhhal egy személynek venni, de ezek csak olyan hozzávetések lettek volna, a melyek a valószínűség határát alig érintik.

Lehetőleg időrendben fogjuk már most előadni, a mit e töredékes ágakról tudunk.

Megjegyezzük először, hogy azon Pázmán, a ki 1220-ban a pannonhalmi apátság javára kiküldött királyi poroszló volt, nem a Záh, hanem a Szák nemhez tartozott.¹⁾

I. István 1222-ben Bánk bánnak volt N.-Váradra küldött poroszlója. Lakóhelye Berentefalva (villa Berenta) vala;²⁾ ez pedig későbbi okiratok szerint Nógrádmegyében, az Ipoly jobbpartján Tőrincs és Dályó falvak közt esett, mert itt volt a Záh nemzetségnek Berendefölde nevű birtoka a Berende pataka mellett.³⁾

Azt, hogy 1227-ben a nemzetségnek csaknem mindenik, akkor élő tagja előfordul, a 3-dik ágon álló Tardos fiai, I. András és I. Erasmus okozták. Ezek 1227 előtt megölték egy papot, s azért Apodfia Dénes nádor jószágvesztésre ítélte őket,

¹⁾ W. I. 166., 170. — ²⁾ Várad reg. 229. sz. — ³⁾ Kár. I. 102., 304.

s mindjárt le is foglaltatá kis- és sós-hartyáni birtokrészeiket a nádort illető birság fejében. Megijedt erre az egész Záh nem, mert attól tartottak, hogy ha ily hatalmas főúr megveti a lábát Hartyánban, ők onnan csakhamar kiszorulnak. Elfogadták tehát Verebélyi Hencse nemesnek abbeli ajánlatát, hogy ő kiváltja a nádor kezére jutott részeket, annál is inkább, mert e Verebélyi Hencse Tardosnak veje, s így neje révén a Záh nem közel atyafia volt. 1227-ben kiváltotta tehát Hencse a hartyáni lefoglalt részeket, s ebbe beleegyeztek I. Andrásón és I. Erasmuson kívül testvéreik: Kozma, Mikó, Torda és Barakony, unokatestvérük, Gombfia Ágoston, a kinek Sós-Hartyán, Megyer és Luczin felé eső birtokrésze éppen határos volt a kiváltott részszel, továbbá Karancs-Kesziben lakó Kesze, I. Kázmér, Oslfia Vata, az Etessel keletről határos Pályi faluban lakó Ősz (Canus) Sándor unokaöccsével, I. Konstantin fiaival együtt, a kiváltott részszel szintén szomszédos I. Ugrin, Gyüre II. Péter (Berende fiai), nemkülönbben Póka, a Geregén (ma Kis- vagy Lipta-Gerege) lakó Herrand és még Vid, fiával, Mokával együtt.¹⁾

Tardos fiát, Mikót, egy személynek tartjuk azon Mikóval, a ki 1243-ban a Bebek család őseit a krasznahorka-pelsőcz-csetneki uradalomba beiktatá. Igaz ugyan, hogy a hibás közlésű oklevélben »Mikou de Zech« áll,²⁾ de kevéssel lejjebb a Somkutat bíró Záh nemzetséget is »Zech«-nek írja ez oklevél egyik kiadása, holott a másik kiadásban már helyesen »Zach« áll,³⁾ nagyon hihető tehát, hogy »Mikou de Zech« is hibás olvasásból keletkezett, s eredetileg »Mikou de genere Zah«-t írt a királyi jegyző.

I. Záh 1244-ben öt márkáért eladta hartyáni birtokát. I. Erasmus, Ősz Sándornak unokái, Gyürefia Lőrincz és Falkos ebbe beleegyeztek.⁴⁾ A következő évben Lőrincz vejének ajándékozta hartyáni részét, s II. Kázmér ebbe beleegyezik.⁵⁾

1246-ban Márton Poltár környékén volt szomszédos a füleki uradalommal, ellenben I. Erasmus, mint Pilis falu földesura, ez uradalom nyugati részével volt határos.⁶⁾

¹⁾ W. VI. 445—47. — ²⁾ F. IV/1. 290. — ³⁾ U. o. 291.; v. ö. U. o. XI. 404. — ⁴⁾ W. XII. 683. — ⁵⁾ U. o. — ⁶⁾ F. IV/1. 407—8.

A leányok vagy özvegyek kielégítéséről szóló okiratok értesítenek bennünket a Záh nem további leszármazásáról.

1274-ben III. István fizeti ki testvére, II. Konstantin özvegyének hitbérét és hozományát.¹⁾ 1281-ben Marczalon lakó Tiborcza a nógrádmegyei Marczal falunak Szűgy felől eső és Záhtelke nevű részét adta oda (fiának, III. Istvánnak beleegyezésével) vejének.²⁾ 1284-ben pedig II. Kázmér fiai, II. Feliczián, III. Záh és Gönczöl, nemkülönben II. Istvánfia Domokos öröklük fiúgyermek nélkül elhalt nagybátyjuknak, II. Ugrinnak javait, de kiadják belőle a II. Ugrin özvegyét és leányát illető részeket.³⁾ Ezeknek másodunokatestvére, II. Berende (vagy Berente) fia, III. Péter, 1297-ben István (II-ik?) fiaival, IV. Péterrel és Tamással együtt egy gömörmegyei nemesnek, Hangonyi Máténak tanúi.⁴⁾

A nemzetség további sorsa többé-kevésbé összefüggésben van Feliczián-ágáéval, s azért előbb ezt kell ismertetnünk.

A Feliczián-ág első tagja nagyhirű, sőt bizonyos tekintetben hirhedt férfiú vala. I. Jób, a pécsi püspök, volt ezen kortársaitól annyira emlegetett férfiú. Mint bácsi prépost s a királyi kápolna igazgatója, majd mint székesfehérvári prépost és alkancellár kerül szemünk elé (1251—52).⁵⁾ 1252-ben már választott pécsi püspökként említik s az maradt 1282-ig.⁶⁾ Az országos dolgokban roppant szerencsétlen keze volt. Az esztergomi érseket magára haragította, mert egyik elődjének, Baár Kalán kiváltságára hivatkozva, egyházát az esztergomi érsek joghatósága alól ki akarta vonni. E miatt aztán az esztergomi érsek kiközösítette, az apostoli szentszéknél rettenetes vétkekről vádolta.⁷⁾ V. István kegyét 1264-ben elvesztette, mert az őrizetére bízott mátravidéki Ágasvár, V. István nagy kárára, az ő hanyagsága miatt IV. Béla híveinek kezére jutott.⁸⁾ 1272-ben rábizta a király Mosonmegyét, a németek támadásainak egyik célpontját, de e vidéken is oly erőszakosan viselte magát, hogy egyik nagy oka lőn Győr vára 1273 ápr. havi elvesztésének. Ekkor maga Jób is a

1) Kub. II. 15. — 2) W. XII. 349. — 3) U. o. 420. — 4) H. Okl. 157. — 5) Tk. II. 132.; W. VII. 319., 343. — 6) V. ö. W. XII. 356. — 7) F. IV/3. 168—72. — 8) W. XI. 545.

németek, illetőleg Ottokár fogságába került, mert azt a tornyot, melybe menekült, fel akarták gyűjtani, s így kénytelen volt magát megadni.¹⁾ Mindamellett IV. László ingadozó uralkodása alatt még egyszer bejutott a királyi udvar kegyébe annyira, hogy 1278. jun. 19.—októberig a királyi kancellárságot s Baranyamegye ispánságát bírta.²⁾

Ellenben nemzetségét illető ügyeiben elég szerencsés volt. 1258-ban szerencsésen védelmezte magát a Bebek és Csetneky család ősei ellen Rozslosna birtokában. E birtokot atyjától örökölte, atyja pedig a testvéreivel való osztályban kapta.³⁾ Ugyanez időtájt, vagy még előbb, IV. Béla a gömörmegyei Csákány faluval ajándékozta meg őt.⁴⁾ 1262-ben, mikor még kegyben állott V. Istvánnál, kivitte, hogy az ifjú király is megerősítette őt és testvérét, II. Záhót Rozslosna és Somkút (ez ma puszta Kún-Tapólcza mellett) birtokában.⁵⁾ Ugyanez évben megnyerte a Sűvéte, Perlasz és (a Kövi mellett eső) Lipovnok falvakért folytatott pert.⁶⁾ 1272-ben V. István idejében újra győzedelmeskedett a Bebek és Csetneky családokkal Rozslosna, Somkút, Sűvéte, Perlasz és Lipovnok falvakért folytatott perben, de ekkor már nem testvére, II. Záh, hanem ennek fiai (tehát a név szerint nem említett III. Feliczián is) társai a győzedelemnek.⁷⁾ Az 1272-iki ítéletlevelet aztán IV. László udvara is megerősítette 1275-ben. E megerősítésben II. Záh fiai közül az egyiket, II. Jóbot névszerint említik.⁸⁾

III. Feliczián névszerint csak 1301-ben fordul elő, de mint láttuk, az 1272-iki ítéletlevélbe már be van foglalva, s ekként akkoriban legalább is tíz éves gyermek vala. Igaza van tehát az egykorú krónikásnak, midőn Záh III. Felicziánt 1330-ban már nagyon elaggott embernek mondja, mert az oklevelek szerint is 68—70 éves lehetett 1330-ban. 1301-ben III. Feliczián tekintélyes férfiú és Dráhy Tamás nógrádmegyei nemesnek fogott bírása vala.⁹⁾ 1308. nov. 10-én már mint

¹⁾ Balics: A kath. egyház tört. II. 2., 484.; Pauler i. m. 397—98. —

²⁾ Urkbuch. I. 131.; Z. I. 40. — ³⁾ H. O. VII. 76—77. — ⁴⁾ V. ö. W. XII. 356. — ⁵⁾ H. O. VII. 76. — ⁶⁾ W. XII. 516—17. — ⁷⁾ U. o. 48. —

⁸⁾ U. o. 134. — ⁹⁾ A. I. 11.

Csák Máté híve és előkelő bizalmi férfia vett részt a kékesi értekezleten.¹⁾ Csák Mátéval tartott akkor is, midőn ezt Gentilis pápai követ kiközösítette, s éppen ő volt Csák Máté kegyetlen bosszújának egyik végrehajtója, a pozsonymegyei Vág-Szerdahely (az esztergomi érsek birtoka) feldúlója.²⁾ Nagyon természetes tehát, hogy a király 1315-ben jószágait, már a mennyire lehetett, elkobozta.³⁾ Csak ezután, körülbelül 1318-ban, tért át I. Károly király hűségére, s visszakapta gömörmegyei uradalmait. Biztos, hogy 1327-ben már fiával, IV. Felicziánnal együtt benne ült ez uradalmakban és a Bebek családdal, mint nagybátyja, I. Jób rossz szomszédságot tartott.⁴⁾ 1329-ben egyik French nevű volt szolgájával a pozsonymegyei főispán előtt perelt 113 márkáért, s abból 60 márkát meg is nyert. Tanúi e végből a nyitrai egyházban tettek bizonyító esküt. Mindez arra mutat, hogy III. Feliczián Pozsony- és Nyítramegyékben is szerzett birtokot. 1329. aug. 10-én a megnyert pénzből személyesen vett föl Visegrádon 40 márkát. 20 márká megfizetésére haladékot adott az adósnak aug. 29-ig, csak azt kötötte ki, hogy ha ő időközben meghalna, fia, IV. Feliczián kapja meg a pénzt.⁵⁾

Elkövetkezett végre a rettenetes támadás napja, 1330. ápr. 17-ike. III. Feliczián és fia, IV. Feliczián gyilkos tettükért mindjárt ott a helyszínen lakoltak,⁶⁾ s magukkal vitték annak titkát, miféle okok lánczolata vitte őket e végzetes lépésre, maguk és nemzetségük romlásának előidézőjére.

A büntettért kimondott kegyetlen, megtorló ítélet ismeretes. III. Feliczián leányai: Sebe, Palásthy Kopajné, és Klára, veje Palásthy Kopaj, unokatestvére, II. László, több ismeretlen nevű nőtestvérének gyermekeitől és leányaitól származó unokái halállal lakoltak.⁷⁾ Rokonai, nevezetesen Keszi Pál (a 3-dik ágon), II. Feliczián, Domokos, II. Péter, III. Péter, Miklós, III. László, V. Záhnak fiai, Falkosnak ivadéki, II. Erasmusfia Csuda, Csigának fiai, Lukafia Kemény, Jakabfia

¹⁾ Mon. Vat. S. I. T. II. 114. — ²⁾ Knauz. II. 659. — ³⁾ A. I. 385. — ⁴⁾ A. II. 338. — ⁵⁾ Z. I. 324., 333. — ⁶⁾ Hist. Hung. Fontes. III. 121.; F. VIII/3. 419—22. — ⁷⁾ Kub. II. XIII. 104.; Fontes. III. 122.; A. V. 33., IV. 450.

István (az 5., 6., 7., 13., 16., 17., 18., 20. ágak tagjai), Nagy Benedek és Györgyfia András a Szentléleki-ágból földönfutókká lettek, s jószágaik a királyra szállottak.¹⁾

A jószágfosztottak közt előfordul II. Erasmusia Csudáról tudjuk még, hogy hartányi birtokát I. Mihály fiai, Máté, II. Mihály, Ag és I. Novajfia II. Novaj után örökölte, ezek pedig 1280 táján IV. László királytól kapták.²⁾ E II. Mihálytól határozottan különböző személy volt azon IV. Mihály, a ki 1295-ben a pestmegyei Duka falut adta el, mert ennek atyját Záhnak hívták.³⁾ Különböben e IV. Mihályt csakis atyja neve és birtokának fekvése alapján tartjuk Záh nembelinek. Ellenben V. Mihály (kétségtelenül a Záh nem tagja), a kit 1322-ben, mint buzgó királpárti férfitú Aba Csobánkafia László jószágainak lefoglalására küldöttek ki,⁴⁾ mint már érintők, nagyon könnyen egy személy lehet II. Mihályljal.

A 20-dik ágon említett Farkas fia Záh a pozsegai káptalan szolgálatába állott, s attól Adorjánfalván (Pozsegamegye) udvarházat kapott.⁵⁾ Záh fiai, Miklós és László, Záh nembelieknek neveztetnek, midőn pozsegamegyei jószágukat, Alsó-Kapronczát (ma Koprivnicza, Pleterniczától délre) elkozzák.⁶⁾

Hogy a somogymegyei Zopa család nem a Záh, hanem a Szák nemből eredt, azt már kimutattuk.

A Záh nemzetség jószágait részletesen csak az 1330-diki nagy romlás után ismerjük meg. Nógrádmegyében Feliczián-ágáé volt: Berzva, Tenkőteleke, Palizna, Elesztyén, Mátyás-teleke, Ság és Lapujtó.⁷⁾ Ezek közül csak az utolsó mondható ki biztosan, hogy ma is ismerjük, mert Ságból valaha kettő is volt Nógrádmegyében, s nem tudjuk, melyiknek volt III. Feliczián ura. Berzva nevű birtokát is csak úgy találomra egyeztethetjük össze a mai Cseh-Brezóval. A 3., 5., 6., 7. és 16-dik ágaknak együttesen felsorolt birtokai: Kotroczó, Etes, Benatelke, Szánás, Pályi (mind a három Etestől keletre esett), Kis- és Sós-Hartyán, Ság-Ujfalu, Karancs-Ság, Ludvég (ma ismer-

---

¹⁾ Kár. I. 117. ; Sztár. I. 85. ; Orsz. lt. D. O. 33578. — ²⁾ F. VIII/4. 152—54. — ³⁾ F. IV/1. 396. — ⁴⁾ A. II. 15. — ⁵⁾ H. O. VI. 444. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 33578. — ⁷⁾ Kár. I. 77.

retlen), Dályó, Berendefölde, Tőrincs, Litke és (a Litkével keleten szomszédos) Helimbafalva helységekben feküdtek.¹⁾ A 17. és 18-dik ágé volt Egyházas-Gerege (ma Kis- és Lipta-Gerege).²⁾ Karancs-Keszi és a Karancs-Ságtól északra eső Falkostelege szintén a 3. és 6-dik ágé volt, de ezeket a király 1335-ben külön adományozta el.³⁾

Gömörmegyében a Feliczián-ágnak már említett Rozslosna, Somkút, Süvéte, Perlatz és Lipovnok falvakból álló nagy uradalmán kívül, III. Felicziáné volt Jeszte és Bolyok (Buchk, ma Borsodmegyében).⁴⁾ A Szentléleki-ágé volt pedig a Füge mellett eső Szentlélek falu.⁵⁾

Lenn Pozsegamegyében a 21-dik ágon felsorolt Miklós és III. László (Záh fiai) bírták Alsó-Kaproncza falut az Orlyava folyó mellett.⁶⁾

ZOVÁRD.

(Zuard, Zoward, Zovard.)

A nemzetség nevének kírásai és az e személynevből alakult Zovárdfy családnév mutatja, hogy e nemzetséget ma Zovárdnak kell hívunk.

A Névtelen jegyző alig győzi dicsőíteni azon Zovárd és Kadicsa (Zuard et Cadusa) testvéreket, a kik szerinte női ágon Álmos vezérnek unokatesvérei valának, de azt nem említi, miféle nemzetség származik tőlük, sőt, a mint mondja, Zovárd nem is Magyarországon, hanem Macedóniában halt meg.⁷⁾ Mivel a Zovárd és Kadicsa személynevek csakis a Zovárd nem hajtásain fordulnak elő, nincs kétség benne, hogy a Névtelentől dicsőített Zovárd és Kadicsa testvérek a Zovárd nem tagjai voltak s körülbelül IV. Istvánnal együtt Görögországban, nevezetesen Macedóniában jártak.

Kézai ellenben a Zovárd nemet Lél vezértől származtatja. Ámde szerinte e Lél vezér Galgócz és Nyitra vidékén

---

¹⁾ Kár. 1. 102. — ²⁾ U. o. 111. — ³⁾ U. o. 117. — ⁴⁾ U. o. 77. — ⁵⁾ Sztáray okl. I. 85. — ⁶⁾ Orsz. lt. D. O. 33578. — ⁷⁾ Hist. Hung. Fontes. Dom. II. 7., 36–39.

lakott,¹⁾ holott a Zovárd nem az oklevelek bizonyítása szerint e tájékon nem is lakott s nem is volt birtokos.

Három főágát, ú. m.: a Vécs-, Bodon- és Fugyi-ágakat ismerjük s ezen kívül még négy töredéket. A főágak körülbelül ekként függnék össze:

N.		
Vécs <i>ettől a Vécs-ág s a Bessenyei család</i>	Bodon <i>ettől a Bodon-ág s az Izsákay család</i>	N. <i>ettől a Fugyi-ág</i>

I. VÉCS-ÁG.

Majd egy századon át ez ág tagjait nem is annyira Zovárd nembelieknek, mint inkább Vécs unokáinak írják, ezért neveztük mi is Vécs-ágnak. Leszármazását l. a köv. lapon.

Vécs ága Esztergomtól nyugatra a Duna mindkét partján szerzett össze szép jószágokat s azért esztergomkomárommegyei-ágnak is lehet nevezni.

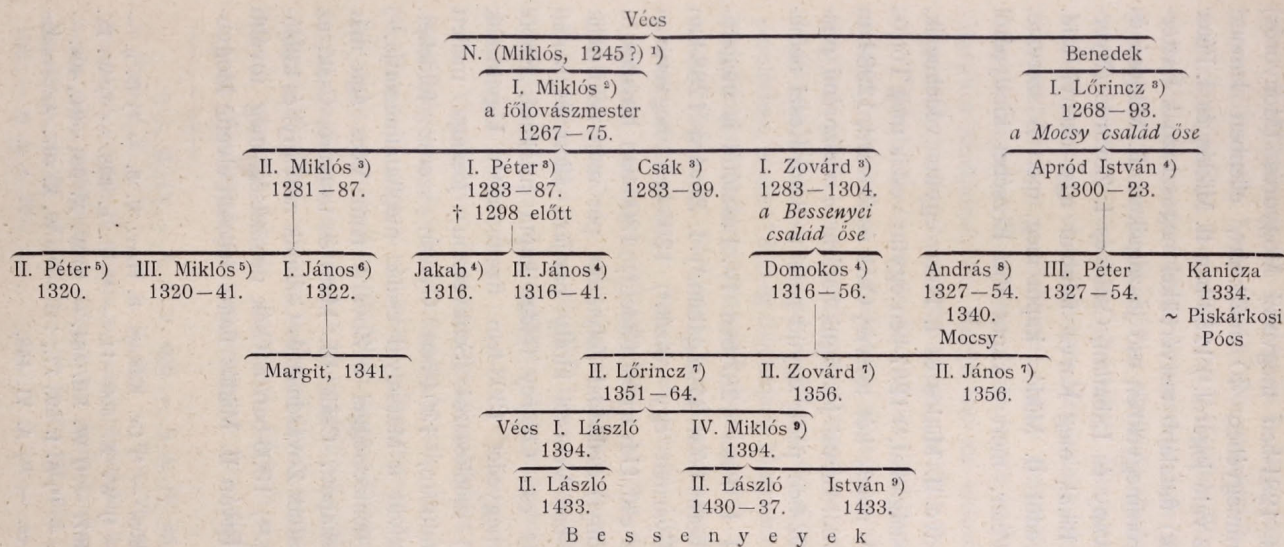
I. Miklós 1267-ben főlovászmester és a királyi csőszök ispánja vala. Érdemeiért kapott Lábatlan falu határában 18, Bikal határában pedig 15 ekényi földet.²⁾ 1273—75 közt IV. László udvarától is nyert jutalmat, a komárommegyei Szőnynek nyugati, akkor lakatlan részét.³⁾

Unokatestvére, Benedekfia I. Lőrincz a királynék szolgálatában állott s azért Mária királyné 1268 táján a Duna mellett eső Mocs falu egy részével jutalmazta meg. 1274-ben aztán a gyermek-királyné, Izabella (Erzsébet) is megerősíti őt Mocs falu birtokában.⁴⁾ Ugyane falu többi birtokosaival 1293-ban eyezkedik.⁵⁾

1283-ban I. Miklós fiai és I. Lőrincz a Bodon-ággal együtt veszik ki részüket néhai magvaszakadt atyafiainak, Tancsfia Fülöpnek és Mártonfia Lőrincznek hátrahagyott szép jószágából.⁶⁾

¹⁾ Hist. Hung. Fontes Dom. II. 73., 127. — ²⁾ F. IV/3. 430. —

³⁾ W. IX. 577. Az oklevélben említett személyek együttesen csak 1273—75-ben hivataloskodtak. — ⁴⁾ F. VI/2. 398—99. — ⁵⁾ F. VI/1. 280. — ⁶⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr. 5.; v. ö. W. IX. 363—64. de itt »Chak, Vid et Zuard« hibás olvasásból keletkezett »Chak videlicet et Zuard« helyett.

¹⁾ W. VII. 200. — ²⁾ W. IX. 573. — ³⁾ Gr. Károlyi
lt. Harr. f. V. nr. 5. — ⁴⁾ U. o. — ⁵⁾ A. V. 605. — ⁶⁾ A. II.

15. — ⁷⁾ A. VI. 458. — ⁸⁾ A. VI. 10–11. — ⁹⁾ Orsz. lt. D.
O. 12523.

151

II. Miklós 1281-ben megveszi Mogyorós (Monyorós) falut Esztergommegyében 40 márkáért, ellenben lemond Munkád faluhoz való jogáról.¹⁾ 1283-ban II. Miklós és I. Péter két (mint látszik) fiatalabb testvérükkel megosztóznak Esztergom- és Komárommegyékben eső jószágaikon. II. Miklósé és Péteré lett Radvány és Lábatlan, Csáké és I. Zovárdé (Nyerges-)Ujfalu és Bikal, meg Karva faluban egy ekényi föld. Mogyoróst egyedül II. Miklós kapta meg, mert ő szerezte, Bélát pedig I. Péter, mert ő kapta ifju Erzsébet királynétól ajándékba.²⁾

Ettől kezdve II. Miklós és I. Péter együtt védelmezik, pl. 1285-ben, jószágait,³⁾ 1287-ben együtt veszik meg Töttös nevű földet.⁴⁾ A másik két testvér, Csák és Zovárd, 1298-ban szintén együtt védi karvai jószáguk határát a veszprémi püspök ellen,⁵⁾ 1292-ben pedig együtt perel a Bátor-Keszi nemesekkel.⁶⁾

Ezenkívül I. Péter 1287-ben IV. Lászlótól is megerősítetté magát boros-bélai jószágában.⁷⁾ I. Zovárd 1288-ban kapta (Kőhid-)Gyarmat egy részét.⁸⁾ 1295-ben megvette a Bajnától keletre eső Udvarnok földet.⁹⁾ 1300-ban hosszas, a Básztehi (Rozgonyi) családdal folytatott per után neki ítélik Bajnát.¹⁰⁾ 1301-ben Venczel király pártjára állott és a mai Párkány mellett eső Chetrey földet kapta jutalmul. Ebből aztán a leánynegyedét 1303-ban fizette ki.¹¹⁾ Ugyancsak 1303-ban az ő csenkeaszai (Senkveazou) jószága mellett eső Sártván faluban, 1304-ben Gyiván szerez földeket. 1304-ben ezenkívül a Macsalyai család meghatalmazottja.¹²⁾

A Csák nemzetséggel a Zovárd nem Vécs ága már 1297-ben összekapott. Csák III. Máté és testvére, Csák, ez évben elpusztították Zovártnak és Csáknak radványi és külsőkarvai birtokait.¹³⁾ 1306-ban a Csák nemzetség még tovább ment. Márkfia István II. Miklós fiaitól teljesen elvette Mogyorós falut.¹⁴⁾

¹⁾ W. IX. 308. — ²⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. V. 5. — ³⁾ U. o. — ⁴⁾ W. IX. 459. — ⁵⁾ W. X. 309—11. — ⁶⁾ U. o. 358. — ⁷⁾ W. IX. 453. — ⁸⁾ U. o. 467. — ⁹⁾ W. XII. 581. — ¹⁰⁾ W. X. 391—94., 408. — ¹¹⁾ Knauz. II. 522. — ¹²⁾ A. I. 59., 77., 71. — ¹³⁾ W. X. 407. Az évszám kiigazítandó 1297-re. — ¹⁴⁾ A. VI. 458.

II. Miklósnak III. Miklós és I. János nevű fiai 1322-ben panaszt tesznek, hogy Bajóti (Nagymartoni) Pál az ő lábatlani jobbágyaikat megraboltatta.¹⁾ Később III. Miklós és Péter a hamis pénzverés bűnébe keveredtek bele s e miatt összes jószágaikat elvesztették, sőt az elkobzás alkalmával még ártatlan atyafiaik jószágait is elvették.²⁾ Mindamellet III. Miklós később valahogy visszaszerezte birtokainak legalább egy részét s 1341-ben úgy rendelkezett, hogy neszmélyi, radványi és mogyorósi javai II. Jánosra, Domokosra és I. János leányára, Margitra szálljanak, de Margit ne az akkori szokás szerint negyedét, hanem harmadot kapjon belőlök.³⁾

Jakab, II. János és Domokos 1316-ban panaszt tesznek a királynak, hogy a Bodon-ág őket nem részesíteti a biharmegyei közös jószágokban.⁴⁾ Domokos aztán jó későn, 1349-ben újra hozzákezd a biharmegyei jószágokért való pereléshez, s azt 1353-ig folytatja.⁴⁾ Nagyobb sikerrel küzdött elidegenített esztergommegyei jószágaiért. 1352-ben visszanyerte Bajnát és Sárkányt, a melyeket unokatestvérei jószágainak elkobzásakor vettek el tőle.⁵⁾ 1356-ban pedig az 1306-ban nemzetségétől elfoglalt s később a királyné kezére jutott Mogyorósért már nagykorú fiaival együtt kapott 250 forint kárpótlást.⁶⁾ Fiai közül II. Lőrincz az 1362—64. években lent az Al-Dunánál szolgált hazánknak mint harami várnagy és krassai alispán.⁷⁾

Visszatérve Benedek leszármazóihoz, I. Lőrincz fiát közönségesen Apród Istvánnak hívták. Ez 1301—1304 közt a Venczelt pártoló kassaiak ellen harcolt és a harcban súlyosan megsebesült, 1315-ben vagy 1316-ban pedig a debreczeni csatában, szintén I. Károly király ügyéért, hőiesen küzdött.⁸⁾ 1310-ben odaadta a Fugyi-ágnak szabolcsmegyei Maga nevű szerzett faluját, csakhogy ezektől megkaphassa Fel-Ináncs (Szentandrás) abaújmegyei falu felét.⁹⁾ 1317-ben a

¹⁾ A. II. 15. — ²⁾ A. V. 605. — ³⁾ A. IV. 86. — ⁴⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr. 5. — ⁵⁾ A. V. 605. — ⁶⁾ A. VI. 458—60. Ez oklevél Domokost és fiai II. Miklós utódainak tünteti fel; ámde ez állítás ellenkezik más, e tekintetben elfogulatlan okiratok adataival. — ⁷⁾ Pesty: Krassó m. t. III. 47., 63. ll. — ⁸⁾ H. O. VII. 374.; A. I. 463., II. 64., 105. — ⁹⁾ A. I. 207.

király a szabolcsmegyei Tiszaköz faluval, 1318-ban az abaúj-megyei Baksa egy részével (Föl-Baksával), 1323-ban a szintén abaújmegyei Garadnával jutalmazza meg.¹⁾ Oklevélből is biztos, hogy Abaújmegyében Fel-Ináncson (Szentandrason) lakott. 1323—27 közt halt meg. Neje később Forray Jakabhoz ment férjhez s Apród Istvántól született Kanicsa leányát a szakolyai várnagyhoz, Piskárkosi Pócshoz adta férjhez.²⁾

Apród István fiai, András és III. Péter atyjuk halálakor fiatalon maradtak vissza. Drugeth Vilmos újvári főispán kapott az alkalmon és Garadnát a gönczi várhoz vissza-csatoltatta. Ámde a király könyörült az árvákon s Garadnát 1327-ben visszaadatta nekik.³⁾

András 1340-ben oly tüzesen védelmezte a Mocshoz tartozó halászatot (tanyát), hogy annak kedvéért nem átalotta meghamisítani Erzsébet királyné 1274-iki adománylevelét. De rajtavesztett és jószágvesztésre ítéltetett.⁴⁾ Garadnai birtoka azonban megmaradt s 1354-ben testvérével, III. Péterrel együtt átíratta a Garadna visszaadását elrendelő királyi levelet.⁵⁾

II. BODON-ÁG.

Legrégibb ismert tagjáról nevezzük ekként.

I. Bodon az Izsákay család őse					
I. László 1283—1301.	I. András 1283—1326.	II. Bodon 1283. †	I. Miklós 1283—1301.	N. leány ~ Dénes	N. leány ; ~ Szakál III. Veres László
I. (Görhes) János 1322.		I. Pál 1322.	III. János 1322—53.	M. leány 1322. ~ Olivér	
I. Zovárd 1320—50.	I. Benedek 1329—50.	II. János 1329.			
II. András, 1394.			II. Pál		
	Jakab 1394.	II. Benedek 1394.	III. Pál 1394.	László 1394.	
	II. Zovárd 1430—37.		II. Miklós ⁶⁾ 1430—37.		

Ez ág, tudunkra, a közpályán nem forgott.

¹⁾ H. O. VII. 374.; A. I. 463., II. 64., 105. — ²⁾ A. III. 56. —

³⁾ A. II. 330. — ⁴⁾ A. IV. 10—11. — ⁵⁾ A. II. 331. — ⁶⁾ E leszármazást igazolják a gr. Károlyi lt.-ban Harr. f. V. nr. 5. oklevélben foglalt adatok.

I. Bodon fiai 1283-ban a Vécs-ággal együtt részesültek magvaszakadt atyafiaiknak jószágában. Nevezetesen ők kapták Baj két harmadát, a hernádmenti Ináncs és a körösmenti Füss falvak három negyedét, végre a mai Zsáka és Bakonyszeg biharmegyei községek közt eső Aka és Tancskereki falvakat egészen. A szerepi monostor igazgatásában és jövedelmében is főként ők rendelkeztek, mert nekik jutott a kegyuraság három negyede, s a Fugyi-ág csak egy negyedét kapott.¹⁾

1301-ben már csak három testvér, ú. m.: I. László, I. András és I. Miklós fordul elő. Ezek veszik meg a békésmegyei Enud, másként Ösvény falut (ma puszta).²⁾ I. András 1322-ben adta ki unokaöccseinek, Görhes I. Jánosnak, I. Pálnak és III. Jánosnak az őket illető részt. Roppant gazdagságukat mutatja, hogy ekkor Szerep, Udvari, Gened, Szentmiklós, Ösvény, Szó (Zeve), Orod, Tancskereki, Baj, Aka, Izsólaka (később Izsáka, ma Zsáka) és Csekehida nevű falvaik kerültek osztás alá.³⁾ Ezek közül Szerep, Udvari, Izsólaka=Zsáka ma is megvannak Biharmegye nyugati csúcsán, Baj Biharmegye déli részén, (Rét-)Szentmiklós, Csekehida, Orod (Oros) és Aka ma puszták Zsáka körül, Ösvény ma puszta Szereptől délre Békésmegyében. Utoljára említik I. Andrást 1326-ban, s azt állítják róla, hogy I. Zovárd fiával együtt az egri egyháznak Túrkeve közelében eső Náta-egyháza nevű faluját el akarta foglalni.⁴⁾

I. Zovárd 1320-ban védelem és gondviselés végett átveszi a Baj közelében eső Bot-Keménye nevű falut.⁵⁾ 1329-ben testvéreivel, I. Benedekkel és II. Jánossal együtt megkapja néhai nagynénjének hitbére és hozománya fejében Szentadorján falut (a mai Bakonyszeg határában).⁶⁾ 1346-ban királyi emberként működik.⁷⁾ 1349-ben Szerepmonostora falu ügyében Demeter váradi püspökkel egyezkedik.²⁾ Ugyanez évben I. Zovárdot és I. Benedeket fölszólítja a Vécs-ág, hogy az ősi jószágokon osztozzanak meg s ezzel a két ág közt csaknem egy századig tartó pör kezdődött meg.²⁾

¹⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr. 5. ; v. ö. W. IX. 364. — ²⁾ Gr. Kár. lt. Harr. f. V. nr. 5. — ³⁾ Bunyitay: A váradi püsp. tört. II. 426. — ⁴⁾ A. II. 269. — ⁵⁾ Z. I. 180. — ⁶⁾ L. 2. sz. jegyz. — ⁷⁾ Száz. 1871. 610.

III. FUGYI-ÁG.

A belőle származó Fugyi családról neveztük el.

N.					
Bucho				Iváncs	
I. Móricz, 1283—84.; a <i>Fugyi cs. őse</i>				I. János, 1283.	
I. Miklós 1311—24.	II. Móricz 1311—24.	Kadicsa 1316—14.	N. leány 1324-ben özvegy ~ Bökényfia Miklós	II. Miklós 1310—14.	László 1310—14.
György					
II. János, 1413. ¹⁾					

I. Móricz és I. János 1283-ban kinyerték magvaszakadt atyafiaik jószágából az őket illető részt, és pedig Atyás falut egészen, Baj egy harmadát, Ináncs (abaujmegyei), Fűs (békésmegyei) falvak és a szerepi monostor kegyuraságának egy negyedét.²⁾ Ez osztálylevelet I. Móricz mindjárt 1284-ben átíratja.³⁾

I. Miklós, II. Móricz és Kadicsa 1311-ben újra átíratják az 1283-iki osztálylevelet.⁴⁾ 1311-ben beleegyeztek a körösmenti Bánréve falu (most puszta Mező-Túr és Szarvas közt) eladásába.⁵⁾ 1314-ben nőtestvérük hitbére és hozománya fejében 50 márkát kaptak.⁶⁾ Kadicsáról ezenkívül tudjuk, hogy felináncsi (Szentandrás Abaujm.) részét 1310 előtt eladta.²⁾

II. Miklós 1310-ben szerette volna elperelni a Forray család kezére jutott felináncsi birtokot, de hiába, mert a Forrayak bebizonyították, hogy ők egész jogosan vették ezt meg II. Miklós atyafaitól.⁷⁾ Ugyancsak 1310-ben II. Miklós felináncsi részét odaadta a Vécs-ágbeli Apród Istvánnak, s megkapta érte Maga nevű szabolcsmegyei falut.⁸⁾ 1311-ben II. Miklós és László az 1283-iki osztálylevél átíratását kéri.⁹⁾ 1314-ben pedig beleegyeznek Bánréve eladásába.¹⁰⁾

IV. TÖREDÉKEK.

Lénárt 1222.	Tancs Fülöp † 1283 előtt †	Márton Lőrincz † 1283 előtt †	Apa István 1283—1314. Ambrus, 1314.
-----------------	-------------------------------------	--	--

¹⁾ Száz. 1888. 639. — ²⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr.; v. ö. W. IX. 364. — ³⁾ W. IX. 408. — ⁴⁾ Tört. Tár. 1889. 529. — ⁵⁾ A. I. 341. — ⁶⁾ Sztáray. I. 48. — ⁷⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr. 5. — ⁸⁾ A. I. 208. — ⁹⁾ Tört. Tár, 1889. 529. — ¹⁰⁾ A. I. 340—41.

Lénárt 1222-ben egy békésmegyei, járomtelki (Füzes-Gyarmat mellett) birtokos javára tanúskodott.¹⁾

Tancsfa Fülöp és Mártonfia Lőrincz 1283 előtt örökösök nélkül hunytak el. Jóságaikon hogyan osztoztak atyafiaik? többször említők.²⁾

Apafia István 1283-ban a Vécs- és Bodon-ágakkal együtt kapta ki az őt illető részt Tancsfa Fülöp és Mártonfia Lőrincz hagyatékából. Azonban mindjárt a következő évben lemondott Tancskereki és Aka falvak részeiről s az összes örökséget Bajon vette ki.²⁾ 1314 előtt hosszas pert folytatott a Fugyi-ággal s azt elvesztette.

A perköltségek és birságok annyira felhalmozódtak, hogy kénytelen volt 1314-ben bánrévi (Mező-Túr és Szarvas közt) birtokát eladni s annak árából fizetni. Az eladásba fia, Ambrus is beleegyezett.³⁾

Zolohc l. Szalók.

Zolove l. Szalók.

ZSADÁNY.

(Sudan, Sadan.)

Egyik ága Pozsega-, másik Nógrádmegyébe származott el, a harmadik Duna-Pentele körül volt birtokos.

A Pozsegába származott ágnak szintén voltak jószágai Somogy-Veszprémmegyék érintkezéseinél a Sárviz mentén. Ebből következtetve itt kellett valahol lenni a nemzetség ősi fészkeinek. S valóban van is nyoma, hogy valaha Tolnamegye északnyugati csúcsán, Ozora körül Zsadány (Sadan) nevű helység állott.⁴⁾ Egyelőre e csekély tapogatódzással kell megelégednünk.

Három ágát Velikei, Pentelei és Petényi nevekkel különböztetjük meg.

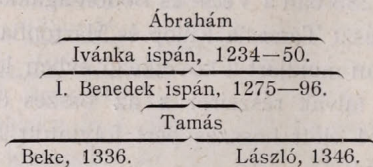
¹⁾ Váradi Regest. 247. sz. — ²⁾ Gr. Károlyi lt. Harr. f. V. nr. 5. —

³⁾ A. I. 340—41. — ⁴⁾ Z. II. 109.

I. VELIKEI-ÁG.

A pozsegamegyei Velika vagy Velike várban lakott (Kaptoltól nyugatra), s a Velikey meg a Velikei Bekefy családoknak törzsöke volt, azért hívjuk ekként.

Leszármazása:

Ivánka ispán 1232-ben megvette a pozsegamegyei Bedech és Terpich nevű (a mai Sztrezseviczától északra fekvő) földet.¹⁾ Ugyanez időtájt már kezén volt az Orlyava felső folyásánál fekvő Zelborauna nevű, Bedecscsel határos jószág. 1234-ben ezt vissza akarta tőle venni a garábi apát és annak udvarbirája, csakhogy Ivánka ispán bebizonyítá, hogy ő e jószágot a garábi monostor kegyuraitól jogosan szerezte.²⁾ 1248-ban átiratta Bedech és Terpich megvételéről szóló levelét.³⁾ 1250-ben pedig Harsovecz nevű, Czirkovenicz patak mellett eső föld szomszédosaként említik.⁴⁾

I. Benedek, Ivánka fia, hazánk déli részén nagy szolgálatokat tett IV. Béla, V. István és IV. László királyoknak. Azért IV. László anyja, Erzsébet, Alsó-Orbova szávamenti birtokkal jutalmazta meg őt.⁵⁾ Tőle kért kölcsön Erzsébet 200 márka ezüstöt 1280-ban is, hogy fogságba jutott fiát, IV. László királyt kiválthassa. E 200 márkáért és még Podgorja nevű faluért odaadta aztán Benedeknek Felső-Orbovát is (most Verbova, Uj-Gradiskától délre).⁶⁾ Ez egyezséget 1283-ban IV. László király is megerősítette.⁷⁾ E megerősítés idején Benedek már nagy úr volt a Száva mentén. 1281-ben 145 márkát adott kölcsön Rátót Lóránt nádor ifjú és pénzügyében levő fiainak. Ezek pedig e kölcsön biztositékaul zálogba adták Benedeknek Petnevára és Galgova (most Golgovicza) Bródtól északra eső jószágait. A kitűzött időre

¹⁾ W. VI. 513. — ²⁾ U. o. 557. — ³⁾ W. VII. 273. — ⁴⁾ Starine XXVI. 207. — ⁵⁾ W. IV. 55. — ⁶⁾ F. V/3. 128. — ⁷⁾ U. o. 163.

Lóránt fia a zálogot nem váltották ki, s így az Benedek kezén maradt.¹⁾ 1280-ban úgy említik őt, mint a pozsegamegyei Czirkvenikkel szomszédos földesurat.²⁾ 1296-ban pedig pozsegamegyei nemesek és a Kórógyi család tagjai közt fogott bírának írják.³⁾

Beke (I. Benedek unokája) 1336-ban bevallja, hogy az országbíró ítélőmestere, Ugali Pál, sok perében és ügyesbajos dolgában segítségére volt s hálából az ocsmányi és kustányi birtokait (az egyik Nagy-Berény, a másik Enying mellett esett, ma puszták) neki adta.⁴⁾

László (I. Benedek másik unokája) 1346-ban fogott bíró volt a Győr nem Dersfy-ágának osztozásánál.⁵⁾

II. PENTELEI-ÁG.

Három íze ismeretes:

I. Gáborján, 1240—1263.

Domokos, 1277.

Jakab, 1277.

II. Gáborján, 1277.

Gebeu, 1330.

I. Gáborján 1240-ben a végből kapta a dunapentelei monostor kegyuraságát, hogy ez elpusztult monostort helyreállítsa. Igérte is ezt I. Gáborján, ámde szavát 23 esztendő alatt sem váltotta be. E miatt 1263-ban a király a kegyuraságot tőle elvette.⁶⁾

Domokos, Jakab és II. Gáborján oly jelesen harczoltak a cseh háborúban, különösen Győr visszavételénél, hogy 1277-ben IV. László király udvara visszaadta nekik az 1263-ban elvesztett dunapentelei kegyuraságot.⁷⁾ 1330-ban II. Gáborján fia bolondóczi (beczkai) alvárnagy vala s a pentelei kegyuraság visszaadását elrendelő királyi levelet átíratta.⁸⁾

III. PETÉNYI-ÁG.

A nógrádmegyei Petény körül forog jóformán egész története. Három ízéről van tudomásunk.

¹⁾ W. XII. 374., 380. — ²⁾ W. XII. 315. — ³⁾ W. X. 233. — ⁴⁾ A. III. 246. — ⁵⁾ A. IV. 639. — ⁶⁾ Knauz. I. 495.; F. IV/3. 144.; a nemzetség neve hibásan Pudannak van közölve. — ⁷⁾ W. IV. 79., IX. 175. — ⁸⁾ W. IX. 176.

I. Arnat

I. Dénes, 1268—1308.

II. Dénes, 1341.

I. Dénes ifjú korában a hatalmas Ujlaki Csák Ugrin szolgálatában állott, s ettől kapta hűsége jutalmául 1268-ban a nógrádmegyei két (Alsó- és Felső-)Petény falut.¹⁾ 1275-ben új adománylevelet szerzett erre urától,²⁾ s mégis meg kellett érnie, hogy Csák Ugrin 1280-ban másik tisztviselőjének, Gyula-Zsombor Erdő ispánnak is odaadta, illetőleg 1000 márkáig lekötötte a két Petény falut. Ebből természetesen pör lett, s ez 1297-ben akként végződött, hogy Dénesnek 225 márkát kellett fizetnie Erdő ispánnak, ennek pedig Petényhez való jogáról le kellett mondania.³⁾ 1300-ban aztán Dénes valóban lefizette a 225 márkát, s ettől kezdve nyugodtan birhatta a két Petényt.⁴⁾ 1300-ban Dénes tagja volt az ó-budai káptalan leveleinek megvizsgálására kiküldött bizottságnak.⁵⁾

II. Arnat 1331-ben átiratta a petényi jószágot biztosító 1300-iki levelet.⁶⁾

ZSIDÓ.

(Zydoy, Zydou.)

Három töredék ismeretes belőle.

Kozma	I. Mácsa		
Achilles	Mihály ispán	Hellin	
1237.	II. Mácsa	Péter	N. leány
	1237—67.	1255.	~ Aba nembeli II. Kompolt

Kozmafia Achilles 1237-ben a korán elhalt Mihály ispán kis gyermekének, II. Mácsának (Macha) gyámja volt, s gyámfiának, II. Mácsának Baranyamegyében eső túronyi (turuli) birtokát eladta a pécsi káptalannak.⁷⁾ II. Mácsa felnevekedett

¹⁾ W. III. 192—93. — ²⁾ W. IX. 107. — ³⁾ W. X. 264. —

⁴⁾ U. o. 402. — ⁵⁾ Magy. Tör. Tár, IV. 177. — ⁶⁾ W. X. 403. —

⁷⁾ W. VII. 47.

s 1267-ben őt küldi ki a király, hogy a szekszárdi egyház volt, de eladott peterdi birtokát (Báta-Széktől nyugatra) adja át új tulajdonosának.¹⁾

Hellinfia Péter sokáig perelt gyermektelenül elhalt nőtestvérének, Aba nembeli II. Kompolt első nejének hitbéréért és hozományáért. Azonban 1255-ben megunt a pereskedést és sógorának elengedte mind a hitbér, mind a hozománydíj megfizetését.²⁾

Mindössze ennyi az, a mit az oklevelek a Zsidó nemről mondanak. De ha tekintetbe vesszük azt, hogy Achilles 1237-ben a váczzi, Péter 1255-ben a budai káptalan előtt teszik meg bevallásaikat, a Zsidó nem fészket valahol Vác és Budapest környékén kell keresnünk. S valóban Vácztól délkeletre a Galgapatak völgyében ott találjuk Zsidó falut, mellette pedig Mácsa községet, a Zsidó nembeli I. és II. Mácsa személynevének megörökítőjét. Zsidón ezenkívül régi, Szent-Balázs tiszteletére avatott monostor is állott,³⁾ s ez szintén arra mutat, hogy itt nemzetségi fészek vala. — Ennyi adatnak összetalálkozása kétségtelenné teszi, hogy itt volt a Zsidó nem települő helye és ősi jószága.

Mindezek alapján Zsidó nembelinek kell tartanunk azon István királynéi tárnokmestert, a ki 1284-ben a Zsidóval csaknem szomszédos Tas földet kapja, annál is inkább, mert ennek testvére a Zsidó személynevet viseli. Ha pedig ez való, akkor a gr. Csáky, a Becský és a kihalt Szántai Petőfy családok a Zsidó nemzetségből származnak le.³⁾

---

¹⁾ W. III. 172. — ²⁾ W. VII. 403. — ³⁾ V. ö. erre nézve Turul, XI. 110—11.

II. RÉSZ.

VÁR-JOBBÁGY NEMZETSÉGEK.

A vár-jobbágy nemzetségek semmi esetre sem tartoztak a honfoglaló nemzetségek leszármazói közé, s azért czélszerűnek tartottuk őket a többtől különválasztani, noha a XIII. században bekövetkezett nemesítések a vár-jobbágy nemeket rangra és jogokra nézve egyenlőkké tették a honfoglaló nemekkel.

CHURNUG.

Vas megyei vár-jobbágy nem volt, s a Szombathelytől északkeletre eső Söpte faluban lakott. Éppen akkor ismerjük meg, mikor a vár-jobbágyságból kiemelkedett. Egyik tagja, Jakabfia Marczell, oly jelesen szolgált V. István kis-királynak Isaszegnél, a szintén vas megyei származású Geregye Miklós erdélyi vajda zászlaja alatt, s oly vitézül küzdött, hogy a kis-király nemcsak őt, hanem atyafiait is megnemesítette.¹⁾ Ezek voltak :

Jakab			András		
Marczell	Iván	Becse	Farkas	Máté	Venczel
1262—66.	1268.	1268.	1268.	1268.	1268.
Pál		Henrik		Lenk	
Márton, 1268.		Gergely, 1268.		Hédör	
N. N. fiúk, 1268.		N. N. fiúk, 1268.		Lóránt 1268.	

Sajnos, nevének mai kiejtése meg nem állapítható.

¹⁾ F. IV/3. 468.

CHURT.

(*Churt, Kurch.*)

E nembeli, Enyed faluban lakó soproni vár-jobbágyok 1232-ben Osl I. Tamással pereltek, de Enyed (Enud) egy részének átengedése árán megbékültek.¹⁾ 1237-ben Baka nevű tagja enyedi, öt ekényi nagyságú földjét a borsmonostori (kedhelyi) monostornak ajándékozta. Beleegyeztek ebbe Buda nevű atyafia és a többi rokonok.²⁾

Ez utóbbi oklevélből kitünik, hogy a Churt (Kurch) nem tagjai soproni vár-jobbágyok valának, s hogy Enyed (Enud) falu Sopronmegye déli részén, Peresznye mellett állott.

CSABI.

(*Choby.*)

Mindenek előtt megjegyezzük, hogy Detre-ágának e nemzetségből való származására nyilvánvaló adatunk nincsen. De már Detre és I. Gergely együtt adnak el egy, a Kerkán túl eső birtokot; fiaik együtt veszik azt vissza és azonkívül Cheyd nevű, szintén a Kerkán túl a jobboldalon fekvő birtokot 1263-ban együtt veszik meg; már pedig ez másképp nem lehetett, hacsak nem voltak közeli rokonok.

Nemzedékrendjeiket l. a köv. oldalon.

a) *Családi és politikai története.*

A nemzetség tagjai eredetileg vár-jobbágyok voltak, de azok között az elsők. Comeseknek nevezik őket okleveleink, királyi embereknek választják őket, s mindig a zalamegyei főtisztségeket viselik. 1257-ben Balázs comes királyi ember egy Kerka melléki föld határjárásánál.³⁾ 1263-ban testvére, Gotthárd, zalamegyei hadnagy és több ízben mint

---

¹⁾ W. XI. 251. — ²⁾ F. IV/1. 75. — ³⁾ W. VII. 466.

DETRE-ÁG :

Detre		
Balázs 1257–68. ¹⁾	Gotthard 1260–68. ¹⁾ 1260–64. hadnagy 1268-ban őrnagy	Márton 1264–95. ¹⁾
I. Miklós 1287–92. ⁷⁾	I. István 1287. ⁸⁾	Imre 1287. ⁸⁾
György 1327–44. ¹⁰⁾	IV. Gergely 1327–51., † 1352. ¹⁰⁾	Mihály 1325–35. ¹¹⁾
Péter 1353–58. ¹⁴⁾	II. Miklós 1342–53. ¹⁶⁾	Kozma 1358. ¹⁷⁾
	III. Olivér 1353. ¹⁶⁾	László 1353. ¹⁶⁾
	III. János 1342–53. ¹⁵⁾	IV. Herbord 1342. ¹⁶⁾

REZNEKY-ÁG :

I. Gergely							
I. Olivér 1263–82. ²⁾	Bikács 1263. ³⁾	Tamás † 1273. ⁴⁾	II. Gergely † 1287 előtt ⁵⁾	I. Herbord 1273–92. ⁶⁾			
III. Gergely 1287–92. ⁷⁾	II. Olivér 1287–92. ⁷⁾	Salamon 1287. ⁸⁾		II. Herbord † 1325. ⁹⁾			
Mihály 1325–35. ¹¹⁾	Domokos 1325–58. ¹⁰⁾	II. István 1327–53. ¹⁰⁾	Kelemen 1325–58. ¹²⁾	II. János 1325., † 1325. ¹³⁾	Jakab	III. Herbord 1325–29. ¹⁴⁾	
III. Miklós 1342–53. ¹⁵⁾	IV. Herbord 1342. ¹⁶⁾		László 1342–53. ¹⁵⁾			N. leány ²¹⁾ ~Orosztonyi Pál	
	András 1353. ¹⁶⁾	Ilona 1353. ¹⁶⁾	Klára 1353. ¹⁶⁾	Lukács 1329–42. ¹⁹⁾	IV. János 1341–42. ²⁰⁾	N. leány ²²⁾ ~Miley Zsidó	

1) W. VII. 466., 525.; Zal. I. 36–37.; W. VIII. 116., 208.; H. O. VII. 243. — 2) W. VIII. 74., 116., 208., IX. 27., 345. — 3) W. VIII. 74. — 4) W. IX. 27. — 5) H. O. VI. 328. — 6) W. IX. 27., 345.; H. O. VI. 328.; W. XII. 513., X. 32. — 7) H. O. VI. 328.; W. X. 32. — 8) H. O. VI. 328. — 9) Zal. I. 184. — 10) Zal. I. 198–99., 208., 224., 240.; F. VIII/7. 229.; Zal. I. 245.; Sopr. I. 127.; Zal. I. 271., 290., 308., 324., 374., 378., 394., 399., 408., 421., 492., 512., 540., 541.; H. O. I. 224–25. — 11) F. VIII/6. 86.; Zal. I. 198–99.,

208., 224.; F. VIII/7. 229.; Sopr. I. 127.; Zal. I. 308. — 12) F. VIII/6. 86.; Zal. I. 240., 374., 378., 399., 406., 421., 492., 540.; H. O. I. 225. — 13) F. VIII/6. 86.; Zal. I. 184., 198–99., 237.; — 14) Zal. I. 540.; H. O. I. 224. — 15) Zal. I. 394., 540. — 16) Zal. I. 394., 540. — 17) H. O. I. 225. — 18) Zal. I. 394. — 19) Zal. I. 198–99., 237.; Tört. Tár, 1894. 711.; Zal. I. 324., 345., 378., 389–90. — 20) Tör. Tár, 1894. 711.; Zal. I. 389. — 21) V. ő. H. O. I. 224.; Zal. I. 605. — 22) Zal. I. 445.

királyi ember működik.¹⁾ 1268-ban átengedi a hadnagyságot I. Olivérnek, ő maga őrnagy (maior speculatorum) lesz.²⁾ (Ezen oklevél látszólag várszolgáknak (castrensens) nevezi őket, de hiba volna azt a többi oklevéllel szemben szóról szóra venni, hiszen hadnagy és őrnagy nem lehetett várszolga.) Ugyanezen szép hivatalok tartották meg hihetőleg őket egész 1273-ig a vár-jobbágság kötelékeiben. Mert hiszen nagyon könnyen megszerezhetnék volna maguk számára a nemességet is. Az 1272—73. háborúban Stájerországban vitézül harcoltak és I. Olivér testvére, Tamás, el is esett Fürstenfeld (Föröstön) vára alatt.³⁾ Midőn a király e miatt őket megjutalmazza (1273. aug. 6. után), már nem neveztetnek vár-jobbágyoknak, sőt ellenkezőleg már ők is várföldeket kértek jutalmul,³⁾ a mit bizonyára nem tesznek, ha még mindig a vár-jobbágyok sorában állanak.

Később IV. László zavaros uralkodása alatt nekik, I. Gergely fiainak is kijutott a szenvedésből, s egyik zalamegyei nemes családdal, a Bagodiakkal annyira összevesztek, hogy Bagody Tóbiás II. Gergelyt megölte.⁴⁾ III. András korában, 1291-ben, I. Herbord alkalmásint résztvett az osztrák háborúban, mert a nádor perét a hadleszállás esztendejére halasztja el.⁵⁾ Ugyanezen király idejében említetik még utoljára a Detre-ágából származó Márton comes, ki 1295 körül Rezi és Zsid határjárásánál királyi ember volt.⁶⁾

Vajjon a későbbben előkerülő Csabyak hogyan származnak le ezektől, teljesen ismeretlen. Ezentúl csakis a Reznek-ág történetéről szólhatunk. Ezek időközben jól meggazdagodtak. Rezneken, jószágaik középpontján, várat építettek, de egyszersmind mindaddig, míg a Dunán túl a békekesség helyre nem állott, rettenetes küzdelmeket állottak ki. 1325. jun. elején mint a magyar király hívei bujdokoltak a németek seregei előtt, de Kaba Demeter, Kőszegi (Farkas) II. János nemtii (most Lenti) várnagya Reznekre jött, felkereste őket a réten, rejtett helyükön, és az ott keletkezett viaskodásban II. János elesett, III. Herbord megsebesült, fegyvereiket és tizenöt

---

1) W. VIII. 74. — 2) W. VIII. 208. — 3) W. IX. 27. — 4) H. O. VI. 328. — 5) W. XII. 513.; F. VIII/7. 371. — 6) H. O. VI. 243.

lovukat elvesztették.¹⁾ Ugyanakkor vagy még előbb kegyetlenül összevesztek, bizonyára politikai okokból, a Harkályi, máskép Salamonváry (ma Salomvára) családdal.²⁾ Vörös Salamon a rezneki várat megrohanta, bevette, lerombolta, III. Herbord szüleit megölte, aztán az ott levő egyházat feltörte és III. Herbord birtokaira vonatkozó okleveleit elrabolta.²⁾ Nagynehezen, számos zalamegyei előkelő főúr közbenjárására, 1327-ben állott helyre a két család közt a béke; a Harkályiak az okozott károk fejében III. Herbordnak és Lukácsnak átadják Lak nevű (Vindornya-Lak? vagy Kaczorlak?) jószágukat és még ezen felül fizetnek ötven márkát, a többi Reznekynek pedig adtak húsz márkát.³⁾

A helyreállott béke egy év múlva felbomlott. Ez alkalommal tulajdonképp György kocczant össze Harkályi Istvánnal, de az elégtételszerzést unokaöcscse, Mihály, mint afféle vitéz férfiú vállalta magára. Állítása szerint Harkályi István Györgyöt nyilvános úton nyíllövessel megsebezte, egy lovát megölte, a másik két lovát szintén megsebezte.⁴⁾ Hét év múlva újra fellobbant az ellenségeskedés tüze a két család közt. Először György panaszozza, hogy Harkályi Kopasz őt óbudai szállásán megtámadta s egy lovát elvette.⁵⁾ Aztán pedig György testvérével, IV. Gergelylyel és unokaöcscsével III. Miklóssal együtt folytatott pert a Harkályiak ellen.⁶⁾

Hogy azonban nemcsak övelök szemben követtek el erőszakoskodásokat, hanem néha a Reznekyek is túllépték az igazság határát, arra bizonyíték, hogy 1332-ben II. Istvánnak, IV. Gergelynek és Mihálynak egy márka vérdíjat kellett fizetni Balázs nevű csepregi vár-jobbágy megöletéseért.⁷⁾

Alig hogy a Harkályiakkal való veszekedések végett értek, arra kellett a Reznekyeknek gondjukat fordítaniok, hogy I. Herbord kihaláshoz közelgő ivadékanak javai idegen kézre ne kerüljenek.

Midőn III. Herbord meghalt, Nagy-Martoni Pál országbíró magvaszakadtnak hirdette őt, s már 1337. decz. 20-án elkérte a királytól birtokait. Azonban nem volt nehéz iga-

¹⁾ Zal. I. 184. — ²⁾ U. o. 308. — ³⁾ U. o. 198—99., 208. —
⁴⁾ U. o. 224—25. — ⁵⁾ U. o. 290 — ⁶⁾ U. o. 308. — ⁷⁾ Sop. I. 127.

zolni, hogy Lukács III. Herbordnak unokaöccse és I. Olivér ivadékai is mind vérségi összeköttetésben állanak az elhunyttal. Lukács ennélfogva, mint közeli rokon, megkapta III. Herbord összes javait.¹⁾ De neki sem volt fia, csak egy leánytestvére, kit Miley Zsidó nevű zalamegyei nemes vett el, s a kit Lukács annyira szeretett, hogy a mai Kebele helységnek Szécsi-Szent-László felé eső részét, Kebele-Szent-Márton nevűt, felerészben odaajándékozta, felerészben pedig eladta neki.²⁾ Pedig, a mint utólag kitűnt, Miley Zsidó e nagy szeretetre méltatlan volt, mert megölte nejének édes testvérét, IV. Jánost,³⁾ és ez által ő lett oka, hogy I. Herbord ága most már valóban kihalt és annak birtokait I. Olivér ivadékai örökölték. Innen van, hogy 1344-ben III. Herbord javait I. Olivér ivadékai védelmezik;⁴⁾ innen van, hogy Orosztonyi Pálnének (III. Herbord leányának) leánya 1358-ban anyja lánynegyedét rajtok követeli;⁵⁾ de bár ez által I. Olivér ivadékai gazdagabbak lettek, semmi különös jót nem halunk róluk, sőt nagyon rosszat.

1345 körül Györgyöt, Domokost és Kelement Kolgyári (ma Pógyár) Egyed meggyilkolásáról vádolják, de Zalamegye kapornaki gyűlésén a nemesek ártatlanságuk mellett nyilatkoznak, hanem II. Istvánt és IV. Gergelyt elmarasztalják.⁶⁾

1343-ban Gógánfia Györggyel perelnek.⁷⁾

1350-ben pedig IV. Gergely csakugyan elhomályosította azon jó hírnevet, mit ősei szereztek, mert Csúz János bánnak Olaszországból visszatérő embereit rabló módon megtámadta és e miatt földönfutóvá lett; a fejvesztéstől nem sokára bekövetkezett halála mentette meg. De özvegyét és számos gyermekét a legnagyobb bajban hagyta hátra, s bizonyára megsemmisül az egész család, ha Nagy Lajos királynak kegyessége nem könyörül az árvákon.⁸⁾

E szomorú eseménnyel végződik a Reznekgyek e korbeli története.

¹⁾ Zal. I. 325.; v. ö. F. VIII/4. 229. — ²⁾ Zal. I. 345—47. —

³⁾ U. o. 389—90. — ⁴⁾ U. o. 422. — ⁵⁾ U. o. 605.; H. O. I. 224—25. —

⁶⁾ Zal. I. 492—94. — ⁷⁾ U. o. 408. — ⁸⁾ U. o. 512., 541.

b) *Birtokai.*

A nemzetség első birtoka minden esetre a mai Csab-Rendektől keletre eső mai Csab pusztá volt, s 1260-ban erről nevezik őket.¹⁾ Ugyaninnen van, hogy a szomszédos Keszinek határjárásánál a közeli vár-jobbágyok közül éppen ők voltak jelen.²⁾ E birtok még 1295 körül is az övék volt, mert a Detre-ágbeli Márton azért neveztetik Csabynak.³⁾ Ehhez legközelebb esett Vindornya-Szóllóssel határos Gyepös nevű birtokuk.⁴⁾ A közelben lakó kis nemesség és a veszprémi püspökség itt eső sümegi uradalma azonban akadályozta a Csabi nemzetséget, hogy itt valami nagyobb uradalmat szerezzenek össze, s azért Zalamegyének a Kerka folyón túl eső, az Árpádok korában még alig népesített és így kevésbé értékes részre vetették figyelmüket. Az egykori vár-jobbágyoknak valóban sikerült e tájékon tekintélyes számú jószágokat kezükre keríteniök és azokat egy birtoktestté tömöríteniök. Mint említünk, már Detre és Olivér is birtak e tájékon (hogy hol? meg nem határozható), ők azt eladták, fiaik azonban 1264-ben visszavették.⁵⁾ Már előzőleg, 1263-ban, több szóczi (Szóc kis község Csabtól keletre, Veszprém-és Zalamegyék határán) nemestől Cheyd nevű, szintén a Kerka jobb oldalán eső birtokot szereztek Detre fiai, továbbá I. Olivér és Bikács.⁶⁾ Húsz év mulva folytatják a birtokvételt ugyancsak a szóczi nemesektől véve e tájékon, most már meg nem határozható, Karaka nevű birtokot.⁷⁾ Ez alkalommal az is kitűnik, mi lesz a birtok jövődő központja, mert I. Olivér és I. Herbord ez alkalommal már rezneki comeseknek neveztetnek.⁷⁾ Jelentékenyen gyarapította e vidéken eső jószágukat a Bagodiakkal való versengés. IV. László II. Gergely megöletése miatt a bagodi tornyot és Bagodi Tóbiás egyéb javait a Bagodiaktól elvette, s azt I. Herbordnak és I. Olivér fiának adta.⁸⁾ Mivel a Bagodiakra természetesen tűrhetetlen volt, hogy az ő helységük tornya idegen kézen

¹⁾ W. VII. 525. — ²⁾ W. VIII. 208. — ³⁾ H. O. VI. 243. —

⁴⁾ H. O. I. 63. — ⁵⁾ W. VIII. 116. — ⁶⁾ U. o. 74. — ⁷⁾ W. IX. 345. —

⁸⁾ H. O. VI. 329.

legyen, odaadták inkább érte Tóbiás birtokából a Kerka-menti jószágokat, nevezetesen Bezefalvát és Detrefalvát a Kerka jobb és Szent-Andrást a Kerka bal partján.¹⁾ E Szent-András, mint a határjárásból kiténik, a mai Czúp és Baksa helységek közt esett, a másik kettő idővel teljesen eltűnt, vagy nevet változtatott. IV. László még ezenkívül Fényesfalva (Wenzelnél hibás olvasásból Femesfalva) nevű birtokkal kedveskedett I. Olivér és I. Herbord híveinek. E Fényesfalva területén utóbb Jakabfia János és Pós nevű vállalkozók új falvakat telepítettek, s ezek róluk Jakabfia Jánosfalva és Pósfalva neveket vettek fel. Pósfalva második nevén sem létezik többé, de Jakabfia Jánosfalva ma is meg van Reznek-től északnyugatra, de ma rövidítve Jakabfának nevezik. Fényesfalva birtokában I. Herbordot és I. Olivér fiait III. András is megerősíti.¹⁾

Még egy harmadik ponton igyekeznek megvetni lábukat a Csabiak és ez a Zala melléke. Már 1273-ban, midőn IV. Lászlótól a Zala-Lövőtől délre eső Fernékágon három ekényi földet kapnak, azt mondja az oklevél, hogy ez I. Herbord és Olivér régen bírt földjük mellett esett.²⁾ E régebben bírt föld volt a mai Csütörtök puszta (Fernékág és Budafa közt), mit hajdan Csütörtökhelynek neveztek azért, mert ott csütörtöki napon vásárt tartottak. E vásártartás már Árpád korában a Csabiakat illette, mert 1327-ben Csák bánnak levelével bizonyítják ahhoz való jogukat;³⁾ már pedig mind a két, hazánk történelmében előforduló Csák bán (a Hahót és a Csák nembeli) még az Árpádkorban élt.

Csütörtökhelytől nem messze esik Zala-Szent-György. Egyenes adatunk nincs ez iránt, de a Bagodiakkal való ellenségeskedésből, továbbá abból, hogy 1342-ben az összes Reznekgyeket »Szent-Györgyi megyés egyházúaknál« találjuk fel és idézik, következik, hogy ez is régi birtokuk.⁴⁾

A XIV. században a Reznekgyek birtokaikon megosztottak. Osztálylevelé nem maradt ránk, de III. Herbord unokájának, Orosztonyi Katalinnak, követeléséből látjuk, hogy

---

¹⁾ W. X. 32—33. — ²⁾ H. Okl. 85.; v. ö. W. IX. 27. — ³⁾ Zal. I. 209. — ⁴⁾ U. o. 399.

II. Herbordnak jutott: Reznek, Lyakfalva, Jakabfia Jánosfalva, Pósfalva (e kettő másképp Fényesföldnek nevezetett), Cséblak (Chyplik), Baksa (Boxafalva), Szentandrás és Borich egy része.¹⁾ Ebből következik, hogy az osztály egyszerűen a közös falvak kettévágásával történt. Ezenkívül II. Herbordnak voltak még saját magától szerzett javai is szintén e tájékon: Bakónak, Szent-Györgyvölgye (régen csak Szent-György) és a Velemér patak mellett eső még műveletlen földterület. Ugyancsak ő szerezte meg még a Jakabfa és Szécsi-Szent-László közt Kebele helység területét, a melyen akkor még számos csekélyke falu állott. 1329-ben fia, III. Herbord, Kebelét egészen a maga számára akarván megtartani, úgy egyezett meg unokaöccsével, Lukácssal, hogy ennek átadta a maga rezneki részét és Karkalyát (most ismeretlen).²⁾ III. Herbord halála után Kebele megint Lukácsra szállott, de, a mint említők, ő túladdott rajta. Különben is, úgy látszik, Lukács rossz gazda volt, mert rezneki, baksai, lyaki és pósfalvi részeit bizonyos követelések fejében kénytelen volt lekötni I. Olivér utódainak és azoknak meg kellett ígérni, hogy a kiváltás előtt nem is fogja őket háborgatni e részek hasznélvezetében, csak őt se bántsák Szent-András és Borich tulajdonában.³⁾

I. Olivér utódai a nekik jutott részeket csakhamar még jobban feldarabolták egymás közt; erre mutat az, hogy 1329-ben Miklós fiai Kelemennel, 1333-ban pedig II. Istvánnal cserébe lépnek,⁴⁾ tehát javaikat már nem használták közösen. De ha birtokaikat védelmezni kellett, vagy valamit szerezni, még mindig közösen fáradoznak. 1330-ban egyszerre három Reznek: György, Domokos és II. István perelnek Fényesföldért.⁵⁾ 1340-ben György, Domokos, István és Kelemen együtt vesztik el a Miley Zsidó ellen Kebeléért indított pert.⁶⁾ Két év múlva azonban a peres úton is követelt falu Miley Zsidó ballépése (megölte IV. Jánost) miatt mégis csak a Reznekieké lett és ezek annak egy részét (Barachaháza és Ládafölde) mindjárt el is adták Lendvay Miklós bánnak.⁷⁾

1) Zal. I. 605. — 2) U. o. 238. — 3) U. o. 378. — 4) U. o. Zal. I. 240., 271—72. — 5) U. o. 245. — 6) U. o. 374. — 7) U. o. 394—97.

A Herbord utódaitól örökölt szép birtok még egy másik perbe is keverte a Reznekyeket. A mai Szent-Györgyvölgye helységgel szemben, a Velemér patak partján van egy Pógyár nevű kis község, melyet régen Kolgyárnak, még azelőtt Ivahon- vagy másképp Majorföldének hívtak. A Reznekyek azt állíták, hogy e háromféleképp is nevezett falu tulajdonképen beleesik Szent-Györgyvölgy és Velemér melléknevű birtokaik határába, azonban Istvánfia Péter azt különálló és az ő ősi birtokának hirdeté. Az országbíró nem adott egykönnyen hitelt a Reznekyek állításának, hanem kiküldé a királyi embereket és a kapornaki conventet a vizsgálatra.

Lehet, hogy e per adott okot az 1344. nov. 7-iki gyilkosságra. Hanem, ha ez így van, akkor nagyon rossz utat választottak maguknak a Reznekyek a Pógyár biztosítására, mert azt később hiába keressük birtokaik közt.¹⁾

Legkevesebbet emlegetik az oklevelek a Reznekyek Zala melléki birtokait. 1327-ben védelmezik csütörtökhelyi vásárjogukat, mert ezt a Harkályiak a Harkályon szombat napon tartott, új hetipiaczczal megrontották.²⁾ 1353-ban még az övék volt Zala-Szent-György, mert II. István, Kelemen, Domokos és III. Miklós az itt és még Rezneken, Cséblakon, Barabáson és Izsóföldön Györgyvel közösen birt részeken osztolni szeretnének, noha ezt György fiának kiskorúsága miatt el nem érhatték.³⁾

Domokos ezenkívül még a Csütörtökhelylyel szomszédos Lövőn szerzett egy kis birtokot, s mivel azt, egyszer megszorúlván, zálogba adta, 1353-ban éppen azon fáradozik, hogy visszaváltsa.⁴⁾

DOBRA.

A bácsi vár-jobbágyoknak egyik nemzetsége vala. A Szilbástól délre eső Gajdobra = Gaj-Dobra, azaz Dobraerdeje ma is ennek emlékezetét tartja fenn. Ismert tagjai:

---

¹⁾ Zal. I. 399., 422. — ²⁾ U. o. 209. — ³⁾ U. o. 540. — ⁴⁾ U. o. 541.

Marczell				András			
Klementin, 1263—66.		Márton, 1263—66.		Sándor	Olivér		
János		Balázs	Demeter	1266.	1266.		
Lőrincz, 1317.		1317.	1317.				
Mátyás	Benczecz	Tamás	Gergely	Péter	Jakab	Sávoly	Tarczal
1266.	1266.	1266.	1266.	1266.	1266.	1266.	1266.

Marczell fiai hatalmas főúrnak, a Bácsmegyében is nagy birtokos Monoszlay Egyednek szolgálatába szegődtek, s mikor ennek híven szolgáltak, egyúttal V. István kis-királynak is nagy szolgálatokat tettek. Ezért már 1263-ban megjutalmazta őket a király a Szilbás mellett eső nagyterjedelmű Keszi várfölddel.¹⁾ A kövi káptalan még ez évben (nem pedig 1276-ban) beiktatja őket.²⁾ 1266-ban pedig nemcsak őket, hanem atyafiaikat is kiveszi a bácsi vár-jobbágság kötelékéből, s országos nemesekké teszi őket.³⁾

1317-ben Klementinnek János fiától származó unokája és Márton fiai megosztóznak. Lőrincz kapta Nagy-Keszit, Balázs Matuska-Keszit, Demeter meg Kis-Keszit.³⁾ E Keszi falvak mind a mai Szilbás és Petrovác (hajdan Bába-Szent-Péter) közt állottak.

E nemből származott az 1559-ben még virágzó Kis-Keszi Keszy család.⁴⁾

ETRE.

(Ethuruh.)

A pozsonyi várnak Csallóközben letelepedett számos vár-jobbágy nemei közé tartozott. A tizenkét Karcsa közül Etre-Karcsa maig e nem nevét őrzi. Tagjai:

Etre, 1240—53.			Sebec	Atyusz
Simon	Serafin	Péter	1240.	1240.
1248—53.	1248—53.	1248—79.		
		Salamon		
		István, 1355.		

¹⁾ F. IV/3. 156. és Fráter cs. lt.-a a biharmegyei múzeumban. —

²⁾ U. o. 294. — ³⁾ Nagy Iván Magy. csal. IV. 252. — ⁴⁾ Békésm. okl. I. 169.

Martonos 1240.	Jakab, 1240. Bodó, 1253.	Illés 1240.	Ország 1240—53.
Otmár, 1240. Joachim 1253.	János 1253.	Kelemen, 1240. Dobech 1253.	Otk 1253. Tekse 1240.

1240-ben a királytól e nem összes, akkor tíz szállást (mansio) tevő tagjai bizonyítványt nyernek, hogy ők nem várszolgák, hanem vár-jobbágyok, még pedig azok közt is elsők: a szent király szabadjai.¹⁾

1248-ban Etre és fiai azon panaszszal járultak ispánjuk elé, hogy eddig bírt örökös földjüket folyton rontja az árvíz s e miatt nem tudnak a várnak szolgálni. Az ispán adott tehát nekik Karcván más, két ekényi terjedelmű, száraz földet.²⁾ Ez adománylevelet aztán 1249-ben az új pozsonyi ispánnal, 1253-ban pedig magával a királylyal is megerősítették.³⁾

Péter, Etre fia, ugyanez adománylevelet 1279-ben s az ő Salamon nevű fiától származó unokája 1355-ben iratta át.⁴⁾

1253-ban nem csupán Etre és leszármazói, hanem Jakabfia Bodó, Ország (Orsag, Arazag), Otmár fiai, Joachim és János, Kelemen fiai, Dobeth és Otk, továbbá az 1240-ben említettekkel egybe nem köthető: Szalontafia Györk, Tóbiásfia Cseke, Mamfeyfia Moramus és ennek fia János is pereltek a sokféle Karcván lakó pozsonyi várnépekkel egy ekényi örökös földjükért és a vár réteiből, halászó vizeiből őket illető harmadért. A per annyira elmérgesedett, hogy utoljára párbajra került a sor. A párbajban az Etre nem bajnoka győzött és így Karcván az Etre nem még jobban, mint eddig, megvetette lábát.⁵⁾

Nevezetes, hogy Etre szép-unokája még 1355-ben is pozsonyi vár-jobbágy vala. Az Etre nem tehát jóformán az utolsók közt állott, a mely az országos nemesek közé való fölvételért folyamodott.

¹⁾ W. II. 101. — ²⁾ U. o. 206. — ³⁾ U. o. 209., 232. — ⁴⁾ Bartal. Commentarii. II. Füg. X—XV. — ⁵⁾ W. II. 242—44.

HERÉNY.

(*Heren, Herin.*)

Vas megyei vár-jobbágy nem volt eredetileg, de oly előkelő, hogy nem volt nehéz az országos nemesek közé emelkednie s félszázad mulva már nyoma sincs a különbségnek, a mely a volt vár-jobbagyokat a királyi nemesektől elválasztá.

Hivatalánál fogva is Vasvár közelében kellett letelepednie s ezért nem ok nélkül keressük első honát a Vasvártól kelet-északra eső, Kám és Csipkerék falvakkal határos vidéken, a hol egykoron Gyeli és Alsó-Káld nevű falvak állottak. E falvakban az összes ágak örökösök voltak. Azonban a nemzetség névadó őse nem elégedett meg ezzel, hanem Szombathelytől északra, az akkortájt művelni kezdett részen szintén szerzett földet, falut alapított ott s e falu, Herény, lőn az ő nemzetségének megörökítője.

Káldy-ágra és Tiván-ágra oszlik. (Nemzedékrendjüket lásd a következő oldalon.) A Káldy-ág nemzedékrendje itt ott még bizonytalan.

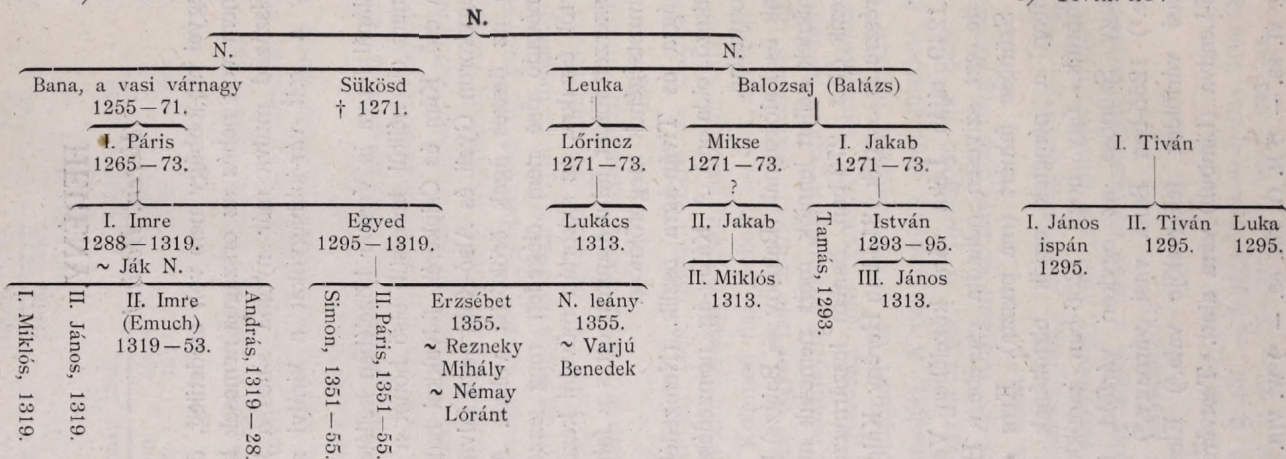
Banának és Balozsajnak (Balosoy = Balázs) legalább is unokatestvéreknek kellett lenniök, mert nemcsak atyafiaknak (fratres) nevezik őket 1273-ban, hanem leszármazóik éppen két egyenlő részre is osztják 1313-ban Herény, Káld és Gyeli ősi falvaikat.

Bana 1249 táján Léka vára közelében Velike nevű földet bírt, de ezt szívesen odaadta cserébe a Herénynyel szomszédos Szünöse faluért (ma puszta). Erre vonatkozó levelét azonban a németek egyik birtokának felégetésekor elpusztították, úgy hogy 1256-ban tanúkkal kellett igazolnia, hogy Szünöse, az egykori várföld, igaz úton jutott kezére.¹⁾ 1255-ben Bana vasi várnagy,²⁾ 1263-ban pedig a vasi várföldek felügyelője vala.³⁾ Elesett 1270 végén Felső-Lendva (Limbu) vára alatt. Testvére, Sükösd

¹⁾ H. O. VI. 88. — ²⁾ H. O. VIII. 65. — ³⁾ W. VIII. 60.

a) KALDY-ÁG:

b) TIVÁN-ÁG:

(Sixtus) ugyanakkor Fürstenfeld (Frustun) vára alatt halt meg honáért.¹⁾

Bana fia, I. Páris, már 1259-ben oly jól szolgált V. István kis-királynak, hogy ez őt a vasvári várnak Alsó-Káldon levő földeivel jutalmazta meg.²⁾ 1265-ben védte Szünöse faluhoz való jogát.³⁾ Midőn 1270 végén a magyar-cseh háború kitörőfélben volt, I. Páris vitézül harczolt s részint az ő érdemeiért, részint atyja és nagybátyja haláláért V. István 1271-ben nemesekké tette őt, valamint atyjafiait, Leukafia Lőrinczet, Miklóst és Jakabot (Balozsaj fiait).⁴⁾ 1273-ban már mint valódi nemesek csatlakoztak I. Páris és András Gút-Keled Amadé vasi főispánhoz s mentek vele Stájerország és Morva pusztítására. Megérdemelték tehát nemesi levelük megújítását.⁵⁾

I. Páris fiát, I. Imrét, 1289-ben oly ritka dologról vádolják, hogy apósa érdekében nem riadt vissza az erőszakoskodástól és a Sitkey családdal való összetűzéstől sem.⁶⁾ Előzőleg, 1288-ban, ő is védte szünösei jószágát s e végből annak határait pontosan megállapíttatá.⁷⁾ Ekkor Gyeliben lakott. 1293-ban visszavásárolja azon (Herénynyel szomszédos) kámoni birtokot, melyet az ő atyja, I. Páris és atyafia, I. Jakab régebben eladtak. I. Jakab fiainak, Tamásnak meg Istvánnak, szintén joguk lett volna a visszavásárláshoz, de ők erről lemondottak.⁸⁾ Két év mulva Imre és testvére, Egyed, I. Tiván fiaival, János ispánnal, II. Tivánnal és Lukával voltak nagy vitában, mert ezek Gyeliben sok oly darab földet vettek meg, a mely I. Páris fiainak jószágával volt szomszédos, s a melyhez e szerint I. Páris fiainak elővételi joguk volt. Végre úgy egyeztek meg, hogy I. Tiván fiai a vett földeknek azon harmadát, a mely I. Páris fiainak jószágával közvetlenül érintkezett, átengedték I. Imrének és Egyednek. A vitás földek mellett volt Jakab fiának, Istvánnak, birtoka is.⁹⁾

Az 1313-dik év a Herény nem Káldy-ágánál az osztózás éve volt. Bana leszármazói előbb Leuka és Balozsaj ivadékával egyeztek meg az ősi Herény, Gyeli és Káld fal-

¹⁾ F. VII/5. 366. — ²⁾ F. VII/3. 39. — ³⁾ H. O. VI. 132. — ⁴⁾ F. VII/5. 366. — ⁵⁾ U. o. 332. — ⁶⁾ H. Okl. 114. — ⁷⁾ H. O. VII. 206. — ⁸⁾ U. o. 236. — ⁹⁾ Kub. I. 161.

vakra nézve. Bana leszármazói nyerték Herény déli, Gyeli és Káld északi felét, Leuka és Balozsaj ivadéki pedig Herény északi, Gyeli és Káld déli felét.¹⁾ Ezután I. Imre és Egyed a nekik jutott földeket saját és atyai szerzeményeikkel együtt újra osztály alá bocsáták. Herény, Gyeli és Káld falvakban levő részeit két egyenlő részre szakíták. A szerzeményekből I. Imre kapta a Kám és Hém falvakban levő részeket, Egyed pedig a Vörösvártól nyugatra eső Komjáti (Kamnati) egész falut.²⁾ Ez osztály 1319-ben változást szenvedett. Ekkor Egyed odaadta Komjátit I. Imrének és fainak, I. Miklósnak, II. Jánosnak, a kicsinyítve Emuchnak hívott II. Imrének meg Andrásnak, s megkapta helyette I. Imre gyelii jószágát.³⁾ 1314-ben I. Imre és Egyed egy sári birtokossal pereltek, de a perdöntő eskü előtt megbékültek, s az okozott kárt megtérítették.⁴⁾ Egyednek két neje volt. Az első, Biri Erzsébet, 1310-ben tett végrendeletet,⁵⁾ a második, Szalaszegi Kata, 1313-ban hitbérét és hozományát férjének ajándékozta.⁶⁾

I. Imre fiai közül II. Imre (Emuch) és András 1328-ban a kámoni birtok visszavásárlásáról szóló levelet iratták át.⁷⁾ II. Imre 1351-ben unokatestvéreivel, Simonnal és II. Párisal állt perben, de mivel II. Páris részt vett a litván hadjáratban, annak folytatását II. Páris visszatértéig elhalasztották.⁸⁾ 1353-ban II. Imre Tekenyey János zalamegyei nemessel perelt.⁹⁾ Simon és II. Páris 1355-ben két leánytestvérük örökségének kiadásával foglalkoztak. Erzsébet testvérükkel jól jártak, mert az a maga leánynegyedét nekik átengedte, ellenben másik, névleg ismeretlen testvérük, Varjú Benedekné, a maga negyedét Herény, Szünöse, Gyeli és Káld falvából per útján is követelte.¹⁰⁾

Megjegyezzük, hogy a mai vasmegyei Káld, hajdan Felső-Káld faluban több nemes család lakott s azok épp úgy viselték a Káldy nevet, mint a Herény nemből kiágazott Káldy család. A két Káldy nevű család közt azonban nem tudunk vérségi kapcsolatot felfedezni.

¹⁾ A. I. 230. — ²⁾ U. o. 328. — ³⁾ U. o. 539. — ⁴⁾ U. o. 346. —
⁵⁾ F. VIII/5. 76. — ⁶⁾ H. O. I. 109. — ⁷⁾ H. O. VII. 237. — ⁸⁾ H. O. I. 209. — ⁹⁾ U. o. 210. — ¹⁰⁾ A. VI. 369—70.

MAGYAR.

(Mogor.)

A pozsonymegyei, csallóközi Kis- és Nagy-Magyar községek őrzik emlékét. Eredetileg e falvakat azon szentkirály-szabadjai nevű vérségi összeköttetésben álló vár-jobbágyok alapították, a kiknek egyik kiváló tagja Magyar nevet viselt. 1240-ben e nem már 12 külön lakással (mansio) bíró ágra volt szakadva. Nagyon természetes, hogy e miatt az eredeti összeköttetést, valamint a későbbi leszármazást kimutatni nehéz vagy lehetetlen.

Tagjai:

I. András, 1240.		Endre	Bank	Batha
I. Péter	Farkas	1240.	1240.	1240.
1284.	1284.			
	?			
IV. János	Miklós			
1341—45.	1345.			

Chuth	Uros, 1240.	Saul	Balalch (Halalch), 1240.
1240.	István	1240.	II. János, 1284.
	† 1284 előtt		
	~ Gredil		
	I. János		
	1284—91.		

Dénes	Simon	Karácson	Csekend
1240.	1240.	1240.	1240.
	Majos	Benedek	III. János
	1284—91.	1284—1301.	1284.

Kato	Lampert	Fülöp	Buhtus
II. Péter	III. Péter	Demeter	(Böjtös)
1284—1301.	1284.	1284.	Tamás
			1284.

Tabor		
Dávid	Imre	II. András
1345.	1345.	1345.

1240-ben kaptak e nem tagjai bizonyítványt arról, hogy ők a szentkirály-szabadjainak sorába tartoznak.¹⁾ 1284-ben előforduló tagjai főleg I. Péternek és Farkasnak Borostyánkő alatt szerzett érdemeiért nemességet nyernek.²⁾ Csekend (Chekud) fia, III. János azonban már három évvel ezelőtt az Olgyay család tagjaival együtt szerzett nemesítő levelet.³⁾ Ebből gyanítjuk, hogy neje révén az Olgyay családdal közel atyafiságban állott.

Uros fia, I. János, 1284-ben elhunyt testvére, István özvegyének hitbérét és hozományát fizeti ki.⁴⁾ Ugyancsak ő, továbbá Majos és II. Péter átíratják, illetőleg III. András királylyal is megerősítik az ő 1284-iki nemesítő levelüket.⁵⁾

Benedek 1301-ben a Vőky (Velky) családdal perelt, s e perben fogott bírója volt II. Péter.⁶⁾

Ezután jóideig nem akadunk oly férfiakra, kiket a Magyar nem tagjaihoz sorolhatnánk. Az 1341—45. években Magyary Farkas fia, János, elkeseredett pört folytatott a Nagy-Magyartól nyugatra, Jánok falutól délre eső 600 hold területű földért Jánok földesurával. Bár a per vége felé ellenfelét földönfutóvá tehetette volna, mégis többek közbevetésére kibékült vele, sőt a vitás földből 200 hold, Jánokkal szomszédos földet átengedett neki, csakhogy a megmaradt 400 holdat aztán nyugodtan bírhasssa. Érdektársai voltak IV. Jánosnak testvére, Miklós és Tabor fiai, Dávid, Imre és II. András.⁷⁾ Ezeket jó okkal az 1240-ben élt I. András leszármazóinak tartathatjuk.

A szomszédság s a személynevek hasonlatossága miatt az Olgyay család tagjai is nagyon könnyen Magyar nembelieknek tarthatók, de szorgos kutatás alapján a Magyar nem leszármazóinak és az Olgyay család tagjainak különböző volta mégis kitűnik.

---

¹⁾ W. II. 102. — ²⁾ H. Okl. 96. — ³⁾ H. Okl. 91. — ⁴⁾ W. IV. 273. — ⁵⁾ H. Okl. 129. — ⁶⁾ Knauz. II. 492. — ⁷⁾ A. IV. 521—33.

NÁNA-BESZTER.

(Nanabezter.)

Előkelő, Esztergom és Buda környékén lakó várjobbágy, de csakhamar nemességet nyert nemzetség. Nevét részben az Esztergom mellett eső Nána helység, részben a Duna-Vecse mellett levő Bösztör puszta tartotta fenn. Tagjai:

I. Nána				
II. Nána 1228—33.	Beszter 1228.		Csom 1228.	
III. Nána 1256—66. szerzetes †	Demeter 1266—72.	Mérk 1272.	Mihály, 1242—68. veszprémi ispán	István 1256—74.
			Tamás 1271—92.	N. fiú 1271.
	Kuka 1228.	Joanz 1228.	Latizko 1228.	Rápolt 1228.

II. Nána, Beszter, Csom, Kuka, Joanz, Latizko és Rápolt 1228-ban elkülönítették nánai birtokukat az esztergomi egyháznak Nánán levő földeitől.¹⁾

II. Nána 1231-ben a galicziai hadjáratban, különösen Jarosló elfoglalásánál, nagyon kitüntette magát. Ezért kapta 1233-ban a fejemgyei Sóskút falut. Ez évben a király lovainak gondviselője (procurator) vala.²⁾

III. Nána 1256-ban sasadi jobbágyát eladta rokonainak, Csom fiainak.³⁾ E sasadi birtoka Buda-Örs és Buda közt a Sashegy tövében feküdt. E III. Nána 1266 táján domokosrendű szerzetes lón és özvegy anyjával együtt az 1233-ban kapott sóskúti birtokot a margitszigeti apáczáknak hagyta.⁴⁾

Demeter, Beszter fia, IV. Béla királynak híven szolgált és ettől Sóskúton és a Nyitra mellett Teremechen (Tormoson) birtokot kapott. Éppen ezért felszólalt az ellen, hogy 1266-ban rokona, III. Nána és annak anyja sóskúti jószágukat a margit-

¹⁾ Knauz. I. 269. — ²⁾ W. XI. 257. — ³⁾ Z. I. 11. — ⁴⁾ W. XI. 289., 308.

szigeti apáczakolostornak adták. IV. Béla ugyan azt mondotta, hogy az 1233-ban II. Nánának ajándékozott sóskúti jószágot nem adta oda Demeternek s így a kolostornak azt rögtön át kell adni,¹⁾ mindamellett 1270-ben a kolostor tisztjei jónak látták a kiegyezést. Meghagyták Demetert Sóskút haszonélvezetében holtanapjáig, s akkor a birtok a kolostorra száll, de ha Demeternek fia lesz, az illendő árért visszaválthatja.²⁾

E szerződés alapján tett aztán Demeter 1270—77 közt végrendeletet. Sóskutat a margitszigeti apáczáknak hagyta. Teremechi (tormosi) birtokát sógorának, András ispánnak (a Hont-Pázmányok Forgách-ágából) vagy nejének adta oly kikötéssel, hogy Mária nevű nőtestvérének vagy e Mária fiainak 12 márkát fizessenek. Ősi ingatlan jószágait és fegyverzetét Mérk testvérének hagyta.³⁾

Végrendelete alkalmával még mindig remélte Demeter (valamint 1270-ben is), hogy lesz fia, csak hogy hiába. Magtalanul húnyt el s a király 1277-iki rendelete alapján a margitszigeti kolostor birtokába vette Sóskutat.⁴⁾

Csom fiai közül Mihály 1243-ban veszprémi ispán vala s megvette Érd egy részét.⁵⁾ Ugyanez időtájt a kapornaki monostor védője vala.⁶⁾ 1256-ban István testvérével együtt megvettek egy sasadi szolgát.⁷⁾ Ekkor írják először, hogy a Budától délnyugatra eső fehérmegyei Berki faluban (ma puszta) laktak. E Berki dél felé határos volt Tárnok vagy Tárnokvölgy faluval. Berki és Tárnok közt egy Deszka nevű föld feküdt, a melyből Mihály és István két ekényi földet birtak. E miatt 1260 táján a királyné népeivel,⁸⁾ 1268 táján pedig a budai polgárokkal (a kik Deszkát a királynétól kapták) pereltek.⁹⁾ Mihály 1270 után nem fordul elő; István 1271-ben már unokaöccsével, Tamással együtt védi magát érdi jószágukban.¹⁰⁾ 1274-ben pedig Tárnoktól délkeletre eső Varsány nevű falujok lerombolásáért kapnak elégtételt, ha esküt mernek tenni panaszuk valóságára a fehérvári káptalan előtt.¹¹⁾

1) W. XI. 289., 308. — 2) W. XI. 601. — 3) H. O. VIII. 121—22. — 4) H. Okl. 78. — 5) W. VII. 140.; Z. I. 4—5. — 6) Z. I. 4—5. — 7) Z. I. 14. — 8) Z. I. 17. — 9) Z. I. 16—17., 18—19. — 10) Z. I. 27. — 11) Z. I. 37.

1275 táján ez István fogott bíró vala; ¹⁾ 1275-ben szörényi nemesekkel, 1270 táján Buda-Keszi faluval ²⁾ perel. ³⁾

Tamásnak 1271-ben még több testvére is volt, de 1275-től kezdve mindig egyedül fordul elő. 1280 táján Csák Mihálylyal, ⁴⁾ 1289 táján Borouhai Péterrel és Pállal, ⁵⁾ 1291—94 táján Diódy Jaksafia Péterrel perel. ⁶⁾ 1292-ben véletlenségből megölte Csák Pált (a Györke-ágból) és ezért 16 márka vérdíjat fizetett. ⁷⁾ 1278 táján a nemzetség sósokúti birtokát a margitszigeti kolostortól magához váltotta. ⁸⁾ Tekintélyes ember volt, mert Lodomér esztergomi érsek 1285 táján Mihály csanádi apátot az ő pártfogásába ajánlotta. ⁹⁾

A nemzetség egyik ága állítólag Erdélybe szakadt s ott a Haranglábi családot alapította. Ha ez való, akkor ez ághoz tartozott azon Beszterfia Domokos, ki 1331-ben küküllőmegyei szolgabíró vala. ¹⁰⁾

NOLCSA.

A Csallóközt ellepő pozsonyi vár-jobbágyok egyik neme. Szászon lakott, de e falut nem egyedül, hanem számos más várjobbágy nemzetséggel együtt bírta. Már 1256-ban előfordul egy Nolcsa nevű csallóközi férfiú, a ki a maga és Szentgyörgy falu nevében a nyéki lakosok ellen tanúskodott. ¹¹⁾ Az ő nevéről hívták aztán szétágazott vérségét. Töredékes leszármazása ez:

a)

Nikolesa v. rövidítve Nolesza					
I. Pál 1287.		I. Jakab 1287.		I. Péter (Woyoz) 1287.	
II. Domonkos 1298.	István 1298.	II. János 1298—1325.		Lipót 1298—1313.	
	?			III. Péter 1313.	
	II. Péter 1325.				I. Pósa, 1287—98.

¹⁾ Z. I. 80. — ²⁾ Z. I. 78—79. — ³⁾ Zal. I. 118. — ⁴⁾ Z. I. 75—77. — ⁵⁾ Z. I. 67. — ⁶⁾ Z. I. 76—78., 84. — ⁷⁾ Z. I. 74. — ⁸⁾ H. O. VII. 328. — ⁹⁾ Z. I. 43. — ¹⁰⁾ Teleki okl. I. 44.; v. ö. F. IX/4. 230., 375. — ¹¹⁾ H. O. III. 20.

b)		c)		d)	
Márton		I. Simon		Fábián	
I. János 1287—1312.	II. Pál 1298.	I. Domonkos 1287.		III. Domonkos 1298.	Sebestyén 1298.
II. Miklós 1312.					
e)		f)		g)	
II. Simon		N.		Gergely	
Balázs 1312.		II. Pósa 1312.	N. N. 1312.	II. Jakab 1325.	

Nikolcsa vagy Nolcsa fia, I. Pál, 1287-ben Pozsony várának a király ellen fellázadó Kőszeghy Miklós nádor kezéből való visszavételénél nagy kárvallásával, több atyafiának elvesztésével akkora érdemeket szerzett, hogy a király őt, testvéreit és még két atyafiát az országos nemesek sorába emelte.¹⁾

A nemnek 1298-ban és 1312-ben előforduló tagjai különböző szászi lakosoknak egyszer 52 hold földet, másszor egy udvarházat és hat hold földet engedtek át a szászi határban.²⁾ 1313-ban Lipót és fia a maguk szászi birtokát 14 márkáért eladják II. Jánosnak.³⁾

II. János, II. Péter (atyja, István, alkalmasint egy személy I. Pál fiával, Istvánnal) és Gergelyfia II. Jakab, az egész Nolcsa nem nevében, 1325-ben úgy egyeztek meg a Szászon szintén birtokos Pudur és Varas nemzetségekkel, hogy ők Szász falunak nyugatra, Beke felé fekvő harmadát kapták.⁴⁾

OTROKOCS.

(*Ottryk, Utricchak.*)

A gömörmegyei vár-jobbágyoknak még csak nem is második, hanem harmadik osztályából való volt. Tagjai jobbágyfiúk voltak s a hadakozáson kívül még szállás- vagy a helyett öt pénz adására kötelesek voltak. De azért fel-

¹⁾ H. O. II. 19. — ²⁾ W. V. 243—44. és. Knauz. II. 663. —
³⁾ Knauz. II. 681. — ⁴⁾ A. II. 223.

küzdötték magukat a nemesek közé. A személynevekből ítélve szláv származású vala. Leszármazása:

a)

Otrokocs (Atracsicsk)					
Lesták 1265—75.	Petrik 1265—74.	Petriszló 1265—77.	Márton 1265—77.	Böjte (Buhte) 1265—77.	Nemyl 1265—77.
László 1277.	Misejő 1294.		Pál, 1294.	I. Miklós 1294.	
			György, 1325.		

b)

Korpás			Tiba		
István 1265—75.	Tamás 1265—74.	Iván 1275.	Csepán 1274.	Póka 1274.	
II. Bene 1294.	Mikos 1294.	II. András 1294.	János 1294.	Bede 1275—94.	Adorján 1275—94.
				Jakab 1294.	

d)

Vajszló			Mácsik	
Bodonya (Budina) 1274.			Albert 1274.	
I. Péter 1275—94.	Farkas 1275.	Fábián 1294—1329.	Elekes 1275—94.	II. Péter 1294.

f)

g)		h)		i)
I. Bene		I. András		
Gerle III. Péter 1275.	Miklós 1275.	IV. Péter 1294.	Orbán 1294.	Máté 1294.

Otrokocs (Atrachychk, Ottryk, a kiejtésben alkalmasint Otrocsk, hangugratással Otrokcs s ebből Otrokocs) és Korpás fiai oly vitézül harczoltak V. István király ügyéért, hogy ez az Otrokocshoz közel, Sajó-Görmörtől északnyugatra eső Harkács földet nekik adta. 1273-ban a cseh háborúban Laa vára alatt harczoltak s ott Lesták, Petriszló, Böjte és Nemyl súlyos sebeket kaptak. Ennek meghálálása végett IV. László király kormányja 1274-ben az egész nemzetséget az országos nemesek sorába vette föl és Harkács birtokában is megerősítette.¹⁾

Az 1275-ben említett tagok beleegyeznek egy dárab,

¹⁾ H. O. VII. 150.

Otrokocs szomszédságában (Kálosa falu és Túrócz patak közt) fekvő föld eladásába.¹⁾

1277-ben a sánkfalvi birtokosok Lestákot megölték, Bőjte egyik kezét levágták. Bőjte és testvérei, valamint Lesták fia László ezért 20 márka vérdíjat kaptak.²⁾

1294-ben a nemzetség összes élő tagjai eladják 74 márkáért Harkácsot.³⁾

György nevű tagja 1325-ben Kátay György javára tanúskodik.⁴⁾

Fábián 1329-ben bevallja, hogy nénjének összes ingóságait, a szükségtől szorítottva, pénzzé tette és elköltötte. Kárpótlásul neki adja összes lábas marháit és vetéseit.⁵⁾

PUDUR.

(*Puwur.*)

Csak egy ízben fordul elő s így a mai kiejtését nem bírjuk megállapítani. A pozsonymegyei Szász faluban lakott s mivel e falu területén a Nolcsa nemmel együtt osztozott, következtetjük, hogy legalább is eredetileg a várjobbágy nemek közé tartozott. Tagjai:

Pongrácz	Domokos	Mihály
I. Pál, 1295.	Péter, 1325.	II. Pál, 1325.

Ezek 1325-ben a Nolcsa nembeliekkel úgy egyeznek meg, hogy ők és a Varas nembeliek Szász falunak Lég, azaz kelet felé eső két harmadát kapják.⁶⁾

VARAS.

(*Waras.*)

Tagjai:

János	Domokos	János
Miklós, 1325.	Finta, 1325.	Endre, 1325.

Annyit tudunk róla, mint a Pudur nemről (l. fentebb).

¹⁾ H. O. VI. 203. — ²⁾ W. XII. 215. — ³⁾ F. VII/2., 224—25. —

⁴⁾ A II. 169. — ⁵⁾ H. Okl. 201. — ⁶⁾ A. II. 223.

ZÁGRÁB-KORPÁS.

(Zagrab, Zagrab et Korpás.)

Birtokainak számából ítélve nem is gondolnók, hogy vár-jobbágy nemzetség volt, az oklevelek is rendesen hallgatnak róla, csak egy határjáró levél jegyzi meg mellesleg az egyik névadó tag vár-jobbágyi állapotát. Nemzedékrendje eddig közzé tett adataink szerint három részből áll, mert a 2-ik és 3-ik résznek az elsőhöz való kapcsolata eddigelé bizonytalan.

1.

Korpás					
Zágráb, 1232—45. ~ N. 1269.			Mentha 1232.	I. Lőrincz 1232.	
Mátyás		N. leány, 1269. ~ Sándor		Herbert	I. János
Máté	Bors	I. Miklós	Zok	Kozma	1287. 1285.
1269—87.	1282—87.	1282.	1282—87.	1328—51.	

2. KÖVECSESI DANCS-ÁG. 3.

II. Lőrincz		Izsák			
Dancs		II. János	György	Pál	Gergely
1329—37.		1321—28.	1343—47.	1343—47.	1346.
Domokos			II. Miklós		pálos
1343—52.			1343.		szerzetes

1232-ben Zágráb (néha Zabrag-), Menta és Lőrincz már urai voltak a gömörmegyei (Gömörtől délre eső) Keszi falunak, megjáratták annak határait és II. András királytól megerősítő levelet nyernek. A határjárásból megtetszik, hogy akkoriban még a mai Recske és Kövecses falvak is Keszi határához tartoztak.¹⁾

Zágráb 1242-ben gömöri vár-jobbágy s a Pelsőcztől délre eső Mala (Malah) falu (most puszta a Sajó jobb partján) földesura.²⁾ 1245-ben pedig Tornallya és Szuhafő közt,

¹⁾ A. V. 83. — ²⁾ F. IV/1. 291.

éppen ott, a hol később leszármazóinak Apáti nevű faluja állott, birtokos.¹⁾

Mátyás nevű fiától származó unokája 1269-ben nagyanyjának hitbérét és nagynénjének hitbérét fizeti ki 14 márkával.²⁾ 1282-ben pedig testvéreivel megosztózik. Ő kapja Recske nyugati részét, Miklós és Zok együtt vették ki részüket Recske keleti részén és Haripán (Keszti mellett eső) faluban, Borsnak a Lócz (ma puszta Keszitől délre) és Apáti falvakban levő részek jutottak.³⁾ Máté, Bors és Zok testvérek 1287-ben együtt veszik meg Keszinek atyafiukat, Herbortot (I. Lőrincz fiát) illető harmadát 15 márkáért.

Herbort testvére, I. János, 1285-ben a tatárok fogságába esett és abból 1287-ben még nem szabadult ki.⁴⁾

A XIV. században a nemzetség javainak jó része (talán politikai állásfoglalása miatt) idegen kézre jutott, egyes tagjai erőszakoskodásaik miatt az igazságszolgáltatás karjai közé kerültek, s így a nemzetség szép birtokai is veszendőbe jutottak. Felhasználta ez állapotot a Zágráb-Korpás nem birtokaival, tagjaival ismerős Málai Czinege család s megkezdte munkáját, hogy a Zágráb-Korpás nem jószágait maga kezére kerítse.

1321-ben Czinege Miklós rávette Izsákfia II. Jánost, hogy vele Keszti és Haripán visszaszerzésére szövetkezzen s majd ha visszaveszik, a falukon egyenlően osztoznak. E szerződésnek nagy hasznát vette Czinege 1328-ban. Ekkor ugyanis Kozma, Herbort fia, II. János ellen folytatott perében összes jószágait elvesztette, Czinege Miklós tehát II. János segítségére jövén, a II. Jánosnak jutott jószágokat Feledy Dezső fiainak kezéből kiszabadította, a rajta levő hitbér- és zálogköveteléseket kifizette, de aztán meg is kapta Kozmának Kesziben és Recskén levő jószágát; Felső-Haripán falu II. Jánosé lett, Alsó-Haripán egyelőre a bíró, a főispán, kezében maradt.⁵⁾

Később Izsáknak többi fiai, György és Pál is adogattak el egyes részeket Haripán, Szentdemeter, Keszti és Kövecses

¹⁾ W. VII. 194., XI. 613., 616., 618. — ²⁾ H. O. VII. 119. —

³⁾ H. O. VIII. 25. — ⁴⁾ H. O. VII. 202. — ⁵⁾ A. V. 441—48.

falvakban a Czinege családnak.¹⁾ 1346-ban György és Pál végleg átadták Haripán, Keszi, Recske, más néven Kövecses és Apáti, másként Szuha falvakban eső részeiket a Czinege családnak s kapták érte ennek malahi birtokát.²⁾ Közben a Czinege család úgy viselte magát, azt is hirdette, mintha ő is a Zágráb-Korpás nemből származott volna.

Az utolsó perczben felszólalt a Czinege család birtokszerezése és hazug hirtelése ellen Malahi, utóbb Kövecsesi Dancsfia Domokos. Ennek atyja, Dancs, tekintélyes, köztisztelőben részesülő férfiú volt s azért 1329-ben és 1339-ben királyi emberül jelölték volt ki.³⁾ Fia, Domokos, mindig tiltakozott az ellen, hogy a Czinege család a nemzetségi jog nagy sérelmére beleült a Zágráb-Korpás nem ősi jószágába, s végre 1350-ben megkezdhette a pert a Czinege család tagjai ellen. Kisült ekkor, hogy Czinege Miklós és György hazugul hirdetik magukat a Zágráb-Korpás nemből származottaknak, kisül, hogy a Zágráb-Korpás nem okleveleit mindig Dancs és fia, Domokos, őrizték, s azokat jogtalanul követelték Czinege Miklós és György maguknak. Még az öreg Kozma, Herbort fia is ellenük fordult, úgy hogy a Czinege család a pert elvesztette s az országbírói ítélet alapján Domokos megkapta Recske, Keszi és Haripán falvakat.⁴⁾

Időközben (1328—50) azonban a Czinege család valahogy kezébe kerítette II. Andrásnak 1232-iki, Keszire vonatkozó kiváltságlevelét. 1352-ben Domokos e levélért odaadja a Czinege családnak Alsó-Haripán és Apáti, másnéven Szuha falvakat.⁵⁾ Tehát kerülő úton a Czinege család mégis szerzett valamit a Zágráb-Korpás nem ősi javaiból.

---

¹⁾ A. V. 443—44. — ²⁾ U. o. 448. — ³⁾ A. II. 437., III. 441. —

⁴⁾ A. V. 439—53. — ⁵⁾ U. o. 453.

III RÉSZ.

TÓTORSZÁGI NEMZETSÉGEK.

A tótországi nemzetségek nemcsak eredetre, hanem jelentőségre és tartósságra nézve is különböztek a magyar nemzetségektől. Valami nagy tettről vagy birtokaik terjedelméről nem nagyon híresek, de a délszlávoknál annyira elterjedt házközösségnél fogva sokkal szívósabbak valának, mint a magyarok nemzetségei, s ennél fogva még akkor is fennállottak, mikor a szoros értelemben vett Magyarországon a nemzetségek régen külön családokká oszlottak. Az 1350 után és a hamis oklevelekben emlegetett nemzetségeket elhagytuk.

BATHEI.

A Kulpától délre, a Glina folyó egyik mellékvölgyében, a ma is meglevő Maja faluban lakott. Ismert tagjai:

<u>Dragacha</u>	<u>Cherbich</u>	<u>Zo . . .</u>	<u>Nadanei</u>
Wlkovoy	Dobroteh	Bogdan	Bech
1278.	1278.	1278.	1278.

Ezek 1278 előtt sokáig pereltek egy darab, az Adulnak patak mellett eső földért a topiczai apátsággal. Ők maguké-
nak állították, az apátság pedig a mai Ravno-Raschetől
keletre eső brocsinai majorjához (grangia) tartozónak vitatta.
Végre 1278-ban a Bathei nemzetség tagjai 12 pénzért lemond-
dottak a vitás területről az apátság javára.¹⁾

BONYANIM.

A Vodicsayakkal és a Blagayakkal rokon nemzetség.
1243-ban Radigoz nevű tagja jelen volt a zengiek és
Vodicsay István bán közt létrejött békekötésnél és annak
megtartását ígérte meg.²⁾

¹⁾ Tkalčić. I. 191. — ²⁾ Blagay okl. LVI. l.

BRACON.

1233—56. években Goramegyében, a mai Glina környékén birt földeket.¹⁾

BRATILA.

Zágrábmegye északkeleti részében volt honos. Tagjai:

Izsák	Bratila	Ádám	Ladurk	Meurk	Giurus	Nork
1242.	1242.	1242.	1242.	1242.	1242.	1242.
┌──────────┐						
Lodicha. 1242.						

Ezek 1241-ben a tatárjárás idején Ábrahám marócsai (moravcei) ispánnal szemben oly nagy pert vesztettek el, hogy adósságukat ingóságaikból nem tudták kifizetni. Odaadták tehát örökségüknek a mai Biszág és Bednicza helységek, a Lónya és Marócsa patakok közt eső részét.²⁾

BUCHKA.

Körösmegyei nemzetség. Mikor megismerjük, már a következő 17 ágra van oszolva:

1.	2.	3.			
Péter	Sztójka	Gyurka			
┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐
Peten	Chema	Máté	Sank	Gurse	Gardobá
1271—72.	1271.	1271.	1271.	1271.	1271—72.
4.	5.		6.	7.	
Majtény	Nekmér		Bonér	Endre	
┌───┐	┌───┐		┌───┐	┌───┐	
Viszló	Majcho	Cserniglan	Márk	Destyn	Dank Péter
1271—72.	1271.	1271—72.	1271.	1271—1272.	
8.	9.				
Ulcsek			István		
┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐	┌───┐
Mihály	Gergely	Petera	Mark	Murga	Sirbuk
1271—72.	1271.		1271.	1271—1272.	
10.	11.		12.	13.	
István	Wt		Bon		
┌───┐	┌───┐		┌───┐		
Tiba	1271.		Márk	Kunsa	
1271—72.			1271.	1271.	

¹⁾ W. VII. 421. — ²⁾ F. IV/I. 256.

14.	15.	16.	17.
Cevetk	Vlkodrug	Pál	Tamás
Márk	Jakus	1272.	Jaroszló
1272.	1272.		1272.

A mai Belovár és Obrovnicza (régén Orbona) közt eső ¹⁾ Otnya-Szentpálon (ma Paulyán) laktak. Az 1271-ben előforduló tagok a régi Orbona helység és Rogozna folyók közt eső földeiket adták el Destynfia Mirsenek; ²⁾ az 1272-ben előfordulók pedig az Otnyához tartozó s egész a Csázma folyóig terjedő erdő felét adták el Jakabfia Jakab comesnek. ³⁾ Mindkét adásvevésről a hozzájuk legközelebb eső hiteles hely, a csázmai káptalan állít ki bizonyítványt.

CHANOV.

1265-ben ezen tagjai

Gyurk	Radeh		Dragat	
	Miklós	Radesa	Ábrám	Péter
Vlkoszló	Rumán	Gyura	István	László
	Vulkoj	György	Madcha	Farkas András
János		Drask		
Márton	Gyurk	Cruschen	Zuchibili	Gordoy

eladják Vratna nevű földjüket. Erről a körösmegyei ispán és a csázmai káptalan állítottak ki bizonyítványokat, ⁴⁾ tehát a Chanov nem is valahol Körösmegyében lakott.

CINCEMÉR.

(Cyncemér, Cyncemir.)

1242-ben Zágrábmegye északkeleti részén a mai Biszág és Bednicza közt volt birtokos. ⁵⁾

Colcoch l. Klokoeh.

¹⁾ Csánki: Körösmegye 21. l. — ²⁾ W. VIII. 357. — ³⁾ Kub. I. 85—86.; W. VIII. 405. — ⁴⁾ Starine XXVII. 63. — ⁵⁾ F. IV/I. 256—57.

Craysig l. Krasics.

CZVETKOVICS.

(Cyuckoigi, Ciutkoig.)

Jasztrebarszka (Jaska) környékén volt birtokos.¹⁾ Most is ott van Czvetkovics falu.

DERSIVOJ.

Körösmegyei nemzetség. 1244-ben Márk nevű tagja és atyafiai birtokosok voltak a régi Orbona, ma Obrovnicza (Belovártól délkeletre) szomszédságában, a Csernecz vize mellett.²⁾ Bizonyosan e nemből ágazott ki azon Derzsvivoity nevű család, mely a XV. században részben Paliczna-Szentpéttert ugyancsak Orbona vagy Orbova közelében bírta.³⁾

DRAGASZLAVICS.

(Dragazlaichi.)

Tagjai 1257-ben még a podgorjai várnak valának jobbágyai és Jasztrebarszka mellett laktak.⁴⁾ 1316-ban e nembeli Supech és fia Supk beleegyeznek a Jasztrebarkától (most Jaszka) délnyugatra eső, kulpamelléki Mirkovopolye eladásába.⁵⁾

DRUGSEN.

1262-ben ezen tagjai fordulnak elő:

Volkoj	Vezk				
	Dragota		Descivoi	Zobeth	Wlka
	N.				
Dotmar	Boguszláv		Doklesa	Mlatk	Dragonis
Zlavosa		Petrisa	Raduha	Gurduna	

¹⁾ W. VII. 292. — ²⁾ W. VII. 154. — ³⁾ Csánki: Körösmegye 23. — ⁴⁾ F. IV/2. 417. — ⁵⁾ Blagay okl. 82.

Ezek közül többen Kamenszko nevű földjüket eladták a császári prépostnak, de ez ellen Dragota felszólalt. Azonban később — mint látszik — kiegyezett a vevőkkel.¹⁾

GOSZLICS.

(Gozlici.)

A Kulpától délre Czetin környékén lakott. A belőle származó Szlavna fia Szlavna (Zlawna) földje 1292-ben határos volt Dresnek földdel.²⁾

GROBIC.

E nembeli Dragvila, Bracha, Zulupco és Milkó 1244-ben egy darab földjüket Dénes bán előtt eladták rokonuknak, Adorjának.³⁾ Az eladott föld a Liskovecz patak és megmaradt birtokuk mellett feküdt, de ebből lakóhelyüket megállapítani lehetetlen.

GYURZE.

A mai Glinától délkeletre lakott s 1234—1356 közt Brocsina (ma Trtnik?) faluban volt birtoka.⁴⁾

JACZKOVECZ.

A Kulpa mentén Ozalytól északnyugatra lakott. 1316-ban Cherre nevű tagja beleegyezik Mirkovopolye eladásába.⁵⁾

JAMNICZA.

Az Unna folyó mentén Novitól nyugatra lakó nemzetség. Földeit Alsó-Jamniczának hívták. 1283-ban ezen tagjai:

	Bracoslau			Radoszló	
Herga	Began	Jurislau		Stanleu	

¹⁾ Starine. XXVII. 44. — ²⁾ Blagay okl. 57. — ³⁾ H. O. VII. 31. —
⁴⁾ F. IX/2. 605.; v. ö. W. VII. 421. — ⁵⁾ Blagay okl. 81.

a híres Blagay Radoszló védelme alá helyezték magukat, s hogy e védelmet megérdemeljék, jamniczai birtokuk harmadrészét Blagaynak ajándékozzák.¹⁾

KAMARCZA.

(Kamancha, Comarcha, Kamarcha.)

Körösmegyében, a mai Gyurgyevác és Kaproncza közt elterülő vidéken a Kamarcsa-patak mellett volt fészke.

Wlchfia Petko 1244-ben Türje Dénes bánt beiktatja a körösmegyeyi Orbona és Haraszt birtokokba.²⁾ Ugyanő 1254 táján Türje Dénes volt bán megbizásából két nemes embert megosztotat egy Belovár környékén eső szentgyörgyi birtokon.³⁾

Ábrahám, a Kamarcsa nemnek másik ismert tagja, 1274-ben a mai Rovistye mellett eső Konzska átadásánál volt király képe.⁴⁾

KLOKOCS.

(Colcoch, Chlococi.)

Szluintól északkeletre, a Glina felső völgyében eső Klokocs puszta őrzi emlékét. 1269-ben e nembeli Damjánfia Farkas 12 rabszolgát eladott, más 12-öt pedig odaajándékozott a topliczai (topuszkai) monostornak.⁵⁾ 1292-ben Ivanfia Jákó és Vranisafia Itemér földjei, a Korana völgye mellett, határosak voltak a dresneki uradalommal.⁶⁾ E földekre, ma a Bosnyákországban, Bihácstól északra eső Klokocs-patak és falu emlékeztetnek. Nem lehetetlen, hogy két hasonló nemzetség vala.

KORANICSANICS.

(Koranychanich.)

Bogdán nevü tagja 1243-ban megígéri, hogy a zengiek és a Vodicsay atyafiság közt kötött békét meg fogja tartani.⁷⁾

¹⁾ W. IX. 367. — ²⁾ W. VII. 153.; Starine. XXIV. 228. — ³⁾ W. XI. 295—96. Az évszám kiigazítandó 1254 tájára. — ⁴⁾ F. V/2. 155. — ⁵⁾ Tkalčić. I. 149. — ⁶⁾ Blagay okl. 56. — ⁷⁾ Blagay okl. LVI.

KRASSICS.

(*Craisigh, Craisich.*)

A zágrábmegyei, Ozalytól északra eső Krassics falu őrzi emlékét. 1249-ben említik, hogy az Ozaly és Jaska közt eső vidékén a Krassich nem több helyütt határos volt a Priba nem földével.¹⁾ 1316-ban pedig Pribidrug és Miren nevű tagjai belegyeznek a Krassicstól délreeső Mirkovopolye eladásába.²⁾

LADIHOVICS.

A Kulpától délre Sztenisnyák vagy Glina környékén lakott s birtokán épült egyházat is róla neveztek el.³⁾ Tagjai közül 1243-ban Drazinich erősítette meg a Vodicsay atyafiság és Zeng városa közt kötött békét.⁴⁾

PONONA.

Az Unna (flumen Wen, Wounna) folyó mentén lakott. 1278-ban Ponona vagy Povona nevű földjeiket a topiczai (topuszkai) apátságnak eladták következő tagjai:

Budilo	Braten	Mladicha	Tribiszló	Wlkoyn	Radiszló
Budvoj	Wlcheta	Wlkena	Gerge	István	Zlaven ⁵⁾

POZDEMÉR.

Annyit tudunk róla, mint a Cincemér nemről. (L. o.)

PRASCHEVA.

Valahol a Kulpától délre lakott. 1286-ban földjei határosak voltak Radcha birtokkal.⁶⁾

---

¹⁾ W. VII. 296—98. — ²⁾ Blagay okl. 81—82. — ³⁾ Tkalčić. II. 93. — ⁴⁾ Blagay okl. LVI. — ⁵⁾ Tkalčić. I. 192. — ⁶⁾ Blagay okl. 52.

PRIBA.

Zágrábmegye nyugati részén Jaskától (régén Jasztrebarszka) nyugatra lakó, szétágazott és számos apró jószágot bíró nemzetség. Emlékét a kis Pribics falvak tartják fenn. Tagjai 1249-ben szerencsésen megvédelmezték birtokaikat a podgorjai várjobbágyok ellenében s részletes kiváltságlevelet nyertek Gút-Keled István bántól jószágaikra. E szerint a Priba nem *Borco* nevű tagjái voltak: Grabronicz, Buchwicza, Prichavini és Cheresneuch falvak, *Holmoco*-é volt Dragvandel, *Pribá*-éi voltak: Breznicza, Dvorchenicha, Cherechen és Toplicza falvak; *Priba fia*-éi voltak: Chebden egy része és Drokolenz, *Racze*-éi (Ratie, Racie) a Putey sziget, Dragos és Budinagyepüje falvak, *Szporbó*-éi: Molana, Csynozdol és Szkopna, *Tamás*-éi: Chebden másik része, Reka és Machicin falvak s végre Valkoméré volt Brebrovecz falu.¹⁾

E falvak közül Brebrovecz, Dragovan (Dragvandel), Dvorchenicza = Dvorcsen, Reka és Toplicza ma is megvannak.

A többi e tájékon, különösen Kupcsina-patak mentén eső s itt-ott a Kulpáig lenyúló falvak elenyésztek vagy nevet változtattak.

1283-ban a Priba nemzetség földjei több helyütt érintkeztek a lipóczi (lipoveczi) uradalommal és Voinfia András Priba nembeli férfiú beleegyezett a lipóczi uradalom határjárásába.²⁾

1284-ben az 1249-ben élő Priba egyik fia, Pripk, topliczai és rosindoli jószágait eladta Radoszló ispánnak, vagyis jobban mondva lemondott azokhoz való jogáról. E jószágok ugyanis eredetileg Wlkovoj nevű nagybátyjái voltak, de e Wlkovoj egykor (1273 előtt) Dürrenholcznak (Durnolcharnak), Karintia kapitányának fogságába esett. Innen Dénes bán 50 márkáért váltotta ki. Hogy ez ötven márkát Dénes bánnak megfizethesse, összes jószágait zálogba adta neki. Pribknek sem volt pénze, hogy kiválthassa, inkább eladta tehát örök áron

¹⁾ W. VII. 290—99. — ²⁾ Blagay okl. 45., 47.

a topiczai és rosindoli részeket, mert így nagybátyja többi birtokait legalább kezéhez kaphatta.¹⁾

1316-ban Borkfia István és Prodánfia Miklós Mirkovopolye nevű egész a Kulpáig nyúló földjüket eladják.²⁾

RACH.

Glinától délkeletre, a Maja és Bracsina (Brachina) patakok mentén lakott. Tagjai:

Bosa Zemk 1285—94.	Maren 1285.	Vlkoj 1294.	Stoizláv Vlcheta 1285.	Chernk Dobrotech 1285.
Volkovoj Radei 1285—94.	Ramona 1294.	Bratesa Petk 1285.	Nenada Rechk 1294.	

1285-ben a nemzetség Drozgomecz nevű falujának Dolavechyncherech nevű részét 20 márkáért elzálogosította.³⁾ 1294-ben pedig egy másik darab drozgomeczi földet 7 márkáért eladott Blagay István bárónak.⁴⁾ 1285-ben Radeit Dobrotech »Frater«-ének írják, de később kiderül, hogy nem lehetett édes testvére, mert atyját nem Chernknek, hanem Volkovojnak írják. Éppen azért nem merjük Bosa fiainak tartani Marent és Volkojt, a kiket az oklevelek Zemk »Frater«-eiként emlegetnek, mert a »Frater« szó itt sem jelent okvetetlenül édes testvért.

RATA.

(*Ratey, Rathe, Rata, Rathethygh.*)

Egyetlen tótországi nemzetség, a melynek némileg összefüggő leszármazását ismerjük. Bármennyire hasonlít is neve a »Rach« nemzetségéhez s bárha ez is birtokos Drozgo-

¹⁾ Starine. XXVIII. 118. — ²⁾ Blagay okl. 80—82. — ³⁾ Tkalčič. I. 216—17. — ⁴⁾ U. o. 233.

mecczen, mint a Rach nemzetség, mégis egymástól különbözök. A Rata nem Glinától inkább nyugatra, a Csemernicza völgyében lakott. Nemzedékrendje:

Rata 1225—1234.					
I. Gemizina (Gamaticia) 1234—52. (?)	I. Márton 1234.	Márkó 1275.	I. Radoszló 1275—79.	I. Isán 1234. I. Jeszen 1279—84.	Povorsena ispán 1261—75. Gordomerl 1279. Senkó 1279—84.
Miklós		II. Isán 1284.	II. Jeszen 1330 táján	Senk 1330 táján	Gerold 1330 táján Terpenye
II. Gemizina 1327.				Kristán 1330 táján	

Töredékek:

II. Márton			Martonos		Lepech	Gerdona
Márk	Gergely	Demeter 1289.	Dersk	András 1289.	Lepechdrug 1330 táján	Miklós 1330 táján

A Rata nemzetség mindjárt 1225-ben mint Goramegyében (tehát a mai Glina környékén) lakó nem tűnik fel azon hat nemzetség közé tartozott, a kiknek nyest-adáját a király a topuszkai apátságnak ajándékozta.¹⁾ 1234-ben Rata és három fia, Gamaticia (Gemizina), I. Márton és I. Isan megígérik, hogy a topuszkai apátságnak többé nem ártnak.²⁾ Mindamelllett 1259-ben Rata fiai újra perelnek a topuszkai apátsággal, némely Glina mellett eső földek miatt.³⁾ Ezenkívül 1243-ban I. Gemizina a nemzetség nevében megfogadja, hogy a zengiekkal kötött békét megtartja.⁴⁾ Ugyanő 1252-ben Sándor albán poroszlója (végrehajtója) vala.⁵⁾ Povorsena ispán, Rata utolsó fia, 1261-ben a báni törvényszék tagja vala,⁶⁾ 1275-ben pedig mint tekintélyes öreg ember unokaöcscseit, Márkót és Radoszlót a topuszkai apátsággal kibékíti. Márkónak és Radoszlónak Stirochenna nevű jószágá az apátság Csemernicza nevű birtokával érintkezett. Povorsena tehát kiment a vitás helyre s ott pontosan megállapította a határokat, úgy hogy a vizsálynak ezzel vége szakadt.⁷⁾

¹⁾ Tkalčič. I. 55. — ²⁾ U. o. I. 74. — ³⁾ U. o. 244. —

⁴⁾ Blagay okl. LVI. — ⁵⁾ Tkalčič. I. 96. — ⁶⁾ U. o. 127. — ⁷⁾ U. o. 180.

1279-ben Radoszló, Jeszen, Gordomert és Lenko eladták a topuszkai apátságnak Kicha nevű, Csemerniczával szintén határos földjüket.¹⁾ Radoszló helyett 1284-ben már fia, II. Isán fordul elő s nagybátyjaival, I. Jeszennel és Senkoval együtt ő adja el a Bulzeta patak felső folyásánál eső Pelava földet a Blagay családnak.²⁾

II. Isannak II. Jeszen és Kristan nevű fiairól, továbbá Lenko fiáról tudjuk, hogy 1330 táján a Csemernicza patak mellett eső Szitecz nevű jószágukat eladták. Közel atyafiaik voltak Lepechfia Lepechdrug és Gerdonafia Miklós, a kiknek szintén részük volt ez eladásban.³⁾

A személynév ismétlődésénél fogva I. Gemizina unokájának tartjuk azon Miklósfia II. Gemizinát, a ki 1327-ben Vrh-Bulzeta nevű földjét adta el.⁴⁾

A töredékek közt említett Márton fiai, Márk, Gergely és Demeter, továbbá Martonos fiai, Dersk és András 1289-ben a Maja patak mentén fekvő drozgameczi birtokukat adják el.⁵⁾

SURLÓ.

Petrinjától délkeletre, Blina mellett volt egyik, Sernov nevű józága. Ezt 1278-ban a topuszkai monostornak eladják a következő tagjai:

Ivános	Péter	Szibiszló	Wlkoyrn
János	Galcan	Drugiszló	Wratiszló ⁶⁾

THOLONYGH.

A régi Körösmegye délkeleti részén, a most pozsega-megyei Sziráctól nyugatra lakott. 1228-ban István és Iván nevű tagjai határosak voltak Vojk-Keresztúrral és beleegyeztek Vojk-Keresztúr határjárásába.⁷⁾ Virágzott e nem 1334-ben is és egyháza Szent-György tiszteletére volt avatva.⁸⁾

¹⁾ Blagay okl. 38. — ²⁾ U. o. 48. — ³⁾ U. o. 139. — ⁴⁾ U. o. 97. — ⁵⁾ Tkalčić. I. 226. — ⁶⁾ U. o. 197. — ⁷⁾ W. VI. 460. — ⁸⁾ Tkalčić. II. 84.

TOLZCONTH.

Dubiczamegyében lakott, s előkelő nemzetség volt, mert már 1255 előtt fel volt mentve a nyestadó alól. Midőn pedig e szabadalmukon 1255-ben a királyi adószedők sérelmet ejtettek, e nembeli Vogrisa több atyafiával együtt Pestre sietett, s ott a király előtt térdre esvén, kikönyörögte az adózás alól való mentességük és egyéb szabadalmaik megerősítését.¹⁾ Mint a tótországi nemzetségek rendszeren, ez is szívós életű volt s 1386-ban még virágzott.²⁾

THURJA.

Ez is, mint a Surló nem, Blina tájékán lakott, s földje határos volt Gergő (Guergeu) földdel. 1262-ben tehát Turja nembeli Rados, Gula és Poligrad atyafiai beleegyeztek Gergő eladásába.³⁾ Később a határjárásnál kitünt, hogy Bolonighfia Tompa, Drasilafia Dragiszlo, Budilafia Iván, Drugyn testvére Grobics és Radoszló szintén Turján laktak. Ez pedig az ő Turja nembeli származásukat mutatja.⁴⁾

VARATIMIRICH.

A mai Jaskától nyugotészakra Rosindol mellett volt birtokos.⁵⁾

VITÉZ-HUTINJANIM.

E nembeli Chervey 1243-ban a maga részéről is megerősíti a Zeng városa és a Vodicsay család közt létrejött békét.⁶⁾

---

1) H. O. VII. 49. — 2) Z. IV. 323. — 3) H. O. VIII. 87. — 4) U. o. 89., 90. — 5) Blagay okl. LVI. — 6) Starine. XXVIII. 119.

ZLAT.

Károlyvárostól délkeletre, a Korana mellékvölgyeiben lakott. 1328-ban Péterfia János, Fuguelfia Tamás, Belcz és Iván Dol nevű örökös helységük egy részét a Zlat-hegyi, Szent Péter tiszteletére avatott pálos kolostornak eladták. Az eladott rész Perna, Kerstina és Goricza helységekkel, Godeynicza és Koranicza patakokkal volt határos.¹⁾ Ezek közül Perna és Kerstine ma is meg van, s ezektől északnyugatra esett a Zlat nemzetség földje.

---

¹⁾ Orsz. lt. D. O. 343—55. Hibás helynevekkel F. VIII/3. 316.

IV. RÉSZ.

A HORVÁT NEMZETSÉGEK.

A horvát nemzetségek ismét más eredetűek, mint a tótországaiak.

A XV. századig jóformán nem is érintkeztek a tótországiakkal, nagyobbaknak, előkelőbbeknek tartották is magukat ezeknél.

E nemek hajdan, a régi horvát királyságban részt vettek országuk igazgatásában. Azonkívül hazájuk folytonos viszály tárgya volt a magyarok, görögök és velenceiek között, s míg ezek egymással harcoltak, vagy míg hazánkban gyenge királyok voltak s a távoleső, nehezen megközelíthető Horvátországra nem gondolhattak, addig a horvát nemek a hatalomban mindig emelkedtek, a közigazgatást, s bíraskodást az ő apró székeikben (sedes, zupa) csaknem teljesen kezükbe kerítették.

A XIII. századtól kezdve az a vélemény terjedt el a horvátok között és az országukban levő olasz városokban, hogy a horvát nép eredetileg csak 12 nemből áll, s csakis azok a valódi nemesek, a kik e 12 nemnek tagjai. A XIV. században e vélemény már erős meggyőződéssé vált, s a 12 nemhez nem fűzhető nemeseket már alig-alig akarták nemesi jogaikban megtűrni. Mennyiben volt e vélemény keletkezésére hatással, az, hogy a Szentírás szerint Izrael népének is 12 nemzetsége volt, nem tudjuk, de az jó okkal hiszszük, hogy e vélemény alig alaposabb, mint az, a mely igaz magyar nemzetségekül csakis az állítólagos hét vezér leszármazóit hirdette.¹⁾ Az 1351—53. évek egyikében a Luka széknek 12 esküdt bírása kénytelen volt elismerni, hogy a Virevity vagy Virovnyity nemnek tagjai mindig nemesi jogok-

---

¹⁾ Fontes II. 127.

kal éltek, noha nemük a híres 12 nemzetség közé nem tartozott.¹⁾

Hasonlóképp nyilatkozott 1364-ben 22 horvátországi esküdt bíró Tovordia fiainak és Grubityfia Tvarko ügyében.²⁾ S ha előveszszük a XII. század leveleit, azt látjuk, hogy némely jegyző a Virevity nemzetséget elébe teszi a hírneves Subity nemnek.³⁾

Mi ennélfogva röviden felsoroljuk nemcsak azon híres 12 nemzetséget, melyet a Tamás spalatói főesperes művéhez fűzött függelék, vagy állítólagos pactum annyira magasztal, hanem a többieket is, a melyek az oklevelekben előfordulnak. A török hódítás idején tömérdek horvát család menekült hazánkba s elvegyült itt a többi nemesi családok közé, s ennélfogva a magyar családtörténetet is érdeklik a régi horvát családok törzsökei.

BOITY.

(*Boyth.*)

E nembeli Porug ispán 1250-ben igazolta Tetachich földhöz való jogát. Állítólag e Tetachich Likamegyében esett.⁴⁾

Chlevinianin, Chleumanis l. Hlevnanin.

Criscelzo l. Kriscelzo.

CSUDOMIRITY.

(*Zudomirih, Cuddomirik.*)

Zára környékén lakott. Tamás főesperes művének függelékében a 12 híres nem közt van fölemlítve. Az 1207—08. években Uste nevű tagját tanúként emlegetik.⁵⁾

---

¹⁾ Rad jugoslavenske Akademije. Knjiga. CXXX. 5—6. — ²⁾ Jura regni Croatiae. I. 43. — ³⁾ Kukuljević: Codex Dipl. Croatiae Dalmatiae et Slavoniae. II. 127. — ⁴⁾ F. V/1. 249.; Starine. XXVII. 112.; Pesty: Eltünt vármegyék. II. 414. — ⁵⁾ Starine. XXI. 244., XXIII. 185—86.; Rad. CXXX. 43.

DLAMOZANIN.

(Dalmozanino, Dlamozanino, Glamozan.)

Stroyco nevű tagja 1207-ben a régi Belgráddal szemben eső Szent-Kozma-Damján monostor javára tanúskodik. A Lisnicsity és Csudomirity nemek közt fordul elő,¹⁾ tehát a neve után álló Dlamozanin csak nemzetségnév lehet, nem pedig helynév. Dlamozanin épp oly képzés, mint az alább ismertetendő Lapcsán nemzetség Lapzan és Lapzanin alakja. Úgy látszik különben, hogy egy Dlamozanin nevű Zára és Karin vidékén eső falu is őrizte e nemzetség nevét.²⁾ Az egyik Dlamozanin már 1129 körül tanúskodik a Belgrád melletti Szent-Kozma-Damján monostor szőlőjéről.³⁾ 1164-ben pedig az egész nemzetség perben állott a belgrádi apácza-monostorral Mokran nevű föld egyrészéért.⁴⁾

DRAVILCIN.

Egyik tagja Vitar, Jaroszlófia 1351-ben földeket ajándékoz Jamomet nembeli Radoszlónak. Parizan nevű faluban lakott.⁵⁾

DOGANITY.

(Doganich.)

Veglia szigetén lakott. 1248-ban Kliszsza Balázs, Branity testvére, Lassin, Branity unokái, Rabald és Péter nevű tagjai igazolták nemességüket.⁶⁾

GIVITY.

(Givich.)

A fári (hvari) most lesinai szigeten élt. 1242-ben IV. Béla király megerősítette abbeli jogát, hogy a fári (lesinai) zsupán csak tagjai közül választható.⁷⁾

¹⁾ Starine. XXIII. 185—86. — ²⁾ Starine XXIII. 196. Dobroxa de Lamozanino. — ³⁾ Kukuljević i. m. 26. — ⁴⁾ U. o. 67. — ⁵⁾ Rad. CXXX. 69. — ⁶⁾ Starine. XXVI. 195. — ⁷⁾ U. o. XXIV. 213.

GUSZITY.

(*Gussich, Gussik, Gusich.*)

Egyik a legrégebb s legnevezetesebb horvát nemzet-
ségeknek. Azért említi a Tamás főesperes művéhez ragasz-
tos függelék is. Már 1070 körül a tenger mellett eső belgrádi
Szent-János monostor szerzetesei közé léptek a Guszity nem-
zetség tagjai közül Pribina, Prvaneg fia és Nassemir. Ezek
aztán kapott birtokaikból földeket és szőlőt ajándékoztak
a monostornak.¹⁾ Prvaneg vagy Pribineg másik fia András
1070—80 körül egy szőlőt adott el a belgrádi Szent-János
monostornak,²⁾ György (Gurgi) fia Thesa pedig egy major-
ral ajándékozta meg ugyanazt.³⁾

A XII—XIII. században élő tagjai ezek:

János 1187.	Borics 1187.		István	
	Slovinia 1207—21.	Gurbesa 1207.	Radoszló 1207.	Dragoszló 1207.
	Máté 1278.	Bertalan 1278.		
	Tolisz		Raddosz	
	Yraca 1207.	Bimboli 1207.	György 1207.	Domokos Mikola 1207.
				Prodanz 1207.
	Jakab comes			
	László, 1258.			
	Gridus, 1298.	Desina, 1298.	Pribiszló, 1298.	
	Kurdák, 1298—1304.			
	<i>a Korbavay család őse</i>			
	I. Budiszló 1304—46.	I. Pál 1304—40.	I. Gergely 1304—60.	Vladiszlava 1340—46.
			~ Czetinay Nelepecz	

János 1188-ban, Borics 1187-ben a Belgrád melletti
Szent-Kozma-Damján monostor javára tanúskodnak.⁴⁾

Az 1207-ben előforduló tagok, mint a bubianoi Szent-

¹⁾ Rački: Documenta 87., 163., 167. — ²⁾ U. o. 167. — ³⁾ U. o.
171. — ⁴⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 140., 150.

Péter egyház alapítói beleegyeznek, hogy ez egyház a Belgrád melletti Szent-Kozma és Damján monostor tulajdonába menjen át.¹⁾ Slovinia 1221-ben Korbava ispánja volt.²⁾ Testvérének, Gurbessanak vagy Grubessanak fiai 1278-ban fordulnak elő.³⁾

Jakab comes fia, László, 1258-ban egy busánszéki Gomiljan nevű falut ajándékoz hű embereinek, a Lapczán nembelieknek. Maradt még Gomiljan mellett egy Radoslavlavas nevű falva,⁴⁾ s ez arra mutat, hogy nagyatyja, az 1207-ben élő Radoszló, István fia vala. László fiai 1298-ban hat korbavai és egy lukaszéki falut követeltek vissza hatalmas atyafiúktól, Kurják ispántól. A falvak nevei voltak: Dramotischta, Poltrifafye, Krabosevich, Plach, Chovachich, Rafgnane és Domachofri.⁵⁾ Sajnos, ma csak egyet lehet ezek közül meghatározni: Rafgnanet, mert ez a Goszpicstól északra eső Raviljaneval egy.

A nem legnagyobb nevezetességre Kurják fiaiban és utódaikban emelkedett. Kurják fiai 1322-ben a magyar király mellett harczoltak, de 1344-ben meg ők lázadtak föl sógorukkal, Czetinay Nelepeczczel együtt a király ellen. 1345-ben meghódoltak ugyan, de azért I. Gergely addig kereste a velenceiek barátságát, míg fogságba nem jutott. Utódaik azon hűségükkel jóvátették Kurjáknak és fiainak ingatagságát.⁶⁾

HLEVNANIN.

(*Chlevinianin, Chleumanin, Chleunanin.*)

Azért tartjuk külön nemzetségnek, mert 1207-ben a Mgorovity és Kacsity nemzetség közt fordul elő. Két tagja ismeretes, Mirosevich, Gradoszló (Gradislaus) 1181-ben Mór tengermelléki ispánnak volt poroszlója.⁷⁾ Tartar vagy Tattar nevű tagja pedig 1207-ben tanúskodik a bubianói egyház átadásáról.⁸⁾

¹⁾ Starine. XXIII. 185., 186. — ²⁾ U. o. 218. — ³⁾ Rad. CXXX. 58. — ⁴⁾ Starine. XXVII. 21. — ⁵⁾ Rad. CXXX. 58—59. — ⁶⁾ Rad. CXXXIV. 190—98. — ⁷⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 118. — ⁸⁾ Starine. XXIII. 185—86.

JAMOMET.

Tamás főesperes művének függeléke a főbb nemek közé sorolja. Pripics és Dobran nevű tagjai 1240-ben a Szent-Kozma-Damján monostor javára tanúskodnak.¹⁾ Hrancsafia Mojsa nevű tagja 1284-ben Nona városában lakott, s esküt tett az arbeiekkal kötött békesség megtartására.²⁾ 1351-ben Radoszló, Zarnuch fia, Cherbava nevű faluban élt.³⁾

KACSITY.

(*Chacit, Cacit, Katzik, Cacicli, Cazik, Kachet, Caszeth.*)

Ez már nemcsak híres, hanem valóban hirhedt neme volt a horvátoknak. Pápák, császárok, királyok figyelmét magukra vonták, mint tengeri rablók kalózkodásaikkal.

Két ága volt. A veszedelmes, gonosz ága Spalatón alul, Almissában és környékén lakott. A másik, csendes ág, Zárától délkeletre élt. A két ág közt nincs összekötőkapocs. A XIII. század elején mindkét ágon előfordul ugyan Chodomir nevű férfiú, de semmi sem bizonyítja, hogy ez egy személy. Előbb tehát az Almissai-ág tagjait soroljuk föl, mert ezek voltak a nevezetesebbek.

I. Miklós ispán				
1180.				
Boroszló	Simon	Bogdán	Brena	Vlcina
1188—1200.	1190.	1190—1208.	ispán	Péter
		II. Rados	1190.	1190.
		1245.		
Grobina				
Tverdenus	Velkoina	Sebenna	Velkve	Dragan ispán
1190.	1190.	ispán	1190.	1190—1231.
		1190—1208.		Prodan
				1245.
Deziszló	I. Rados	Sinca	Gurrech	
1190—1208.	1190—1208.	1190—1208.	1190.	

¹⁾ U. o. 196. — ²⁾ W. IX. 416. — ³⁾ Rad. CXXX. 69.

Chodomín	Malduck 1226.		
II. Miklós 1233—35.	Pribiszló 1235—45.	Osor 1235—45.	N.
			Tolen 1239.

Előbb ezen Almissai-ágot csak általában emlegetik. 1166-ban meghódították őket is a görögök.¹⁾ 1180-ban háborgatták a spalatói egyház birtokait.²⁾ Első, névszerint említett tagja (a mesés Gurrat, a ki 1102-ben Kálmán királyunk elé ment volna, nem számítva) Miklós, 1180-ban a spalatói érsekkel viszálykodott.³⁾ Ennek Boroszló nevű fia az 1190—1200. években a Spalató mellett eső apácza-monostornak volt védője.⁴⁾

Az 1190-ben élő tagok a raguzaiakkal,⁵⁾ az 1208-ban élők a velenceiekkel kötnek békét.⁶⁾ De azért csak folytatták a kalózkodást, úgy, hogy Ákoncz pápai követ 1225—26-ban kénytelen volt ellenök rendes hadjáratot indítani, s rablójáóik elégetésére szorítani.⁷⁾ 1235—45-ben II. Miklós, Pribiszló és Osor nevű tagjai, a többi almissaiak élén szövetséget kötnek a raguzaiakkal.⁸⁾ Tolen 1239-ben a spalatóiakkal kibékül.⁹⁾ A nem ezen ágának tagjai közül: Brena, Sebenna, Dragan, II. Miklós időnként Almissa ispánjai valának, Malduchot pedig 1226 táján az egész Kacsity hádvezérének nevezték.¹⁰⁾

A Zára környékén élő tagok ezek:

Minos 1184.	Otra		Tolis	
Dobros 1181.	Dragoszló 1181—1240.	Péter 1240.	György 1184.	Desko 1181.
Vilkviz 1189.	Tolen 1198.	Chodimir 1207.	Miklós 1233.	Miren 1240.

Az 1181-ben említett tagok Kokcsine (Coquickian) falu átadásáról tanúskodnak.¹¹⁾ Vilkoiz 1189-ben a klobukcsai

¹⁾ Rad. CXXX. 28. — ²⁾ U. o. — ³⁾ Rad. CXXX. 18. — ⁴⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 144.; Starine. XXI. 226. — ⁵⁾ Kukuljević i. m. 156. — ⁶⁾ Starine. XXI. 245.; F. VII/5. 172—75. — ⁷⁾ Rad. CXXX. 30. — ⁸⁾ Starine. XXII. 231., XXIV. 235. — ⁹⁾ Starine. XXIII. 253. — ¹⁰⁾ Starine. XXI. 266. — ¹¹⁾ Kukuljević i. m. 118.

(Trau tájékán eső) monostor földéről tanúskodik.¹⁾ Tolent 1198-ban mint a zárai Szent-Chrysogon monostor javainak bitorlóját említik.²⁾ Chodimir 1207-ben azon tanúk közt fordul elő, a kik a bubianói egyháznak átadását készek igazolni.³⁾ Miklós egy Resinik mellett eső szőlőföldet felehaszonért másnak enged át.⁴⁾ Dragoszló, Péter és Miren 1240-ben a Belgrád mellett eső Szent-Kozma-Damján monostor földeinek hathatós védelmezői.⁵⁾ Dragoszló ugyan, ha az 1181-ben említett Dragoszlóval egy személy, ekkor már legalább is 77—79 éves ember volt, de az oklevél éppen úgy is hivatkozik rá, mint nagytekintélyű, döntő tanúra. Ez pedig Dragoszló vén korára mutat, s az atya, Otra, nevének egyezésén kívül, azért vettük őt egy személynek az 1181-ben említettel.

KRISCELKO.

(*Criscelco.*)

E nembeli Milonia 1189-ben a zárai Szent-Demeter tiszletére avatott apácza-monostor javára tanúskodást vállal.⁶⁾ Talán egy a későbbi Krselácz nemmel.

KUKAR.

(*Cucar, Cucari.*)

Az állítólagos pactum a 12 nemzetség közé sorozza. Egy 1178-iki oklevél úgy általában mondja tagjairól, hogy Previgo nevű majort Spalató tájékán elfoglalták.⁷⁾ A XIV. század közepéig egyéb emlékezete nincs.

LAPCSÁN.

(*Lapuch, Lapzan, Lapchane, Lapzanin, Carinenses.*)

Szintén nagyon régi és magát nagyratartó nemzetség. Állítólag Unuka vagy Vinika nevű tagja Zvonimir horvát király

¹⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 154. — ²⁾ U. o. 193. — ³⁾ Starine. XXII. 185—86. — ⁴⁾ Starine. XXII. 221. — ⁵⁾ Starine. XXIII. 195—96.
⁶⁾ Kukuljević i. m. II. 151. — ⁷⁾ U. o. 104.

leányát birta nőül, s azzal kapta a ma is meglevő Karin falut.¹⁾ Erről aztán utódait néha Karinineknek is nevezték. Egyébként székük a ma is meglevő Lapacs falvak környéke vala Korbavamegyében, s e falvak őrzik a nem nevét.

A XII—XIV. századbeli tagjai:

Pribics					
Péter		Cirnot			
Stanca		Berinya	Bratei	Chulak	
1166—81.		1166.	1188.	Bogdán	Szaniszló
				1258.	1258.
Boddoszláv			I. Hemin		
Stépán	Radvány	Farkas	II. Hemin	György	Heme
1258.	1258.	1334.	1334.	1334.	1334.
Péter	Slavina	Márton	Mátyás	János	Gergely
Náznán	Jaroszló	I. Radoszló	Iván	II. Radoszló	Mladen
1360.	1360.	1360.	1360.	1360.	1360.

Stanca és Berinya 1166-ban tanúskodnak, hogy a zárai Szent-Chrysogon monostor egy darab földet kapott²⁾. Stanca ezenkívül 1181-ben megvédelmelte magát a Karin mellett eső Kokcsine (Cocquickiani) falu birtokában.³⁾

Bratei 1188-ban a Szent-Kozma-Damján monostor javára följegyzett tanú.⁴⁾

Az 1258-ban élő tagok a busánmegyei Gomiljánt kapják Guszity Lászlótól.⁵⁾

I. Hemin fiait 1334-ben a Korbavay család ősei megerősítik Grabonics falubirtokában.⁶⁾

Az 1360-ban élő tagok bebizonyítják, hogy Karin az ő jogos örökségük, s nem szállhatott a királyra.⁷⁾

LISZNICSITY.

(*Laznizith, Lisnicikig, Lisnicik.*)

Tamás főesperes művének toldaléka Lasznicsitynek írja, de alkalmasint csak tollbibából. Lisznicsity nembeli Juttros

¹⁾ Rad. CXXX. 63. — ²⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 71. — ³⁾ U. o. II. 117—18. — ⁴⁾ U. o. II. 150. — ⁵⁾ Starine. XXVII. 21. — ⁶⁾ Rad. CXX. 63. — ⁷⁾ U. o. CXXX. 63—64.

és Slaomir 1207-ben tanúk a bubianói egyház átadásánál.¹⁾ Ugyancsak Juttros 1222 körül poroszló volt a Virevity nem és a Szent-Kozma-Damján monostor goriczai földeinek elküldönítésénél.²⁾

MOGOROVITY.

(*Mogorovici, Mogorovizi, Mogororich, Mogorovik.*)

Régi nemzetség. 1069-ben és 1164-ben Belgrád mellett eső földjét említik.³⁾ Tagjai:

I. Gergely 1188.	Mergia 1197.	Duimo 1207.	András Lukács 1349.
---------------------	-----------------	----------------	---------------------------

Beriszló <i>a Beriszlavity család névadója</i>			
I. Novák 1349.	Marin 1349.	I. Péter 1349.	Tollen-Gergely 1349.

Diziszló <i>a Diziszlavity család névadója</i>			
Kurják 1349.	II. Péter		János
II. Novák 1349.	Gergely 1349.	János 1349.	III. Péter 1349.

Gergely 1188-ban tanú Rogova föld eladásánál.⁴⁾

Mergia 1197-ben már nagyon koros volt, szemévilágát is elvesztette, de azért még körül tudta járni és így meg tudta mutogatni Szent-Kozma és Damján monostorának birtokait.⁵⁾

Duimo is a most említett monostor javára tanúskodott 1207-ben.⁶⁾

A nem XIV. századbeli tagjai Lika vármegyében éltek és 1349-ben András és Beriszló fiai, továbbá Tollenfia Gergely egy birtokot adtak el Diziszló ivadékainak és III. Péternek.⁷⁾

¹⁾ Starine. XXIII. 185—86. — ²⁾ U. o. 192. — ³⁾ Rački: Documenta 75.; Kukuljević: Cod. Dipl. II. 67. — ⁴⁾ U. o. II. 150. — ⁵⁾ U. o. II. 184. — ⁶⁾ Starine. XXIII. 185—86. — ⁷⁾ Rad. CXXX. 50.

Van még egy oklevél, a mely Mogorovity nembeli Jánosról, mint IV. Béla király főtanácsáról beszél, s a királylyal e Jánosnak adatja Veteriniche és Regiane nevű Záramegyében fekvő falvakat és Ljubae (Glube) várát.¹⁾ Azonban IV. Béla 1240-ben nem rendelkezett Horvátországban s legkevésbé Zára környékén, mert Horvátország akkor öcscsének, Kálmánnak kezén volt és Zára a velenceiek birtokában. Ennélfogva e levelet hamisítványnak kell tartanunk.

Azon 1249-re tett levél is, a mely Gút-Keled István bánt egyszersmind Stiria kapitányának nevezi,²⁾ minden jel szerint hamisítvány.

MURITY.

Tamás főesperes művének függeléke a tizenkét törzsökös horvát nemzetség közé sorozza, de az oklevelekben nincs nyoma. Az pedig, hogy a Mogorovity névnek rövidítése lenne a Murity, nem bizonyos.

POLITY.

Erről is csak annyit tudunk, mint a Murityról, de itt már inkább hihető, hogy a Poletcsity nemmel ugyanegy, a melyet a XV. században mint busánmegyei nemet emlegetnek.³⁾

SZLAVAGOSZT.

Egyik tagja a XII. század végén vagy a Brazza vagy a Lesina szigeten zsupán volt. Ennek fia, Péter, 1226-ban Lesina (Fara, Hvara) városában tanú a busii egyház mellett.⁴⁾ 1312-ben az egész nemzetség föllázzadt, a lesinai városházára támadt s a száműzöttek lajstromát széttepte, megégette.⁵⁾ XIV. századbéli hamisítványok szerint a Brazza szigeten él.⁶⁾

---

1) Starine. XXIII. 256. — 2) Rad. CXXX. 50. — 3) Rad. CXXX. 67. — 4) Starine. XXI. 280. — 5) Rad. CXXX. 82. — 6) Rački Documenta. 111.; Kukuljević i. m. II. 16.

SUBITY.

Híréhez képest rendkívül keveset tudunk róla. A XII. századból egy tagja ismeretes, Istvánfia Tolimir, a ki 1182-ben a zárai Szent-Chrisogon monostor Boda nevű majorjáról tanúskodik.

A XIV. század első feléből ezen tagjai ismeretesek:

Ugrin ispán		
<i>a Brebiri Ugrinich család őse</i>		
Budiszláv ispán	Domokos	János
1333—54.	1347.	1347.
~ Margit		
† 1374.		
—		
György		
ispán 1376.		

Budiszláv 1333-ban a velenceiekkel viszálykodott. 1335-ben egy nonai járásban levő birtokot odaad egy zárai polgárnak cserébe Novoselazért.¹⁾ 1345-ben megerősíti őt I. Lajos király Rogh várának birtokában, a mi arra mutat, hogy ez évben ő is meghódolt a királynak.²⁾ Ez oklevél kivonatolója ez alkalommal Budiszlávot »Melith« nembelinek mondja, de ez úgylátszik csak az ő hozzávetése. 1355-ben a Rogh váráról szóló levelet iratja át.²⁾ Állandóan a Scardonától északra eső Brebirben lakott, de nem írják őt brebiri ispánnak.

Neje csak 1374-ben követte őt a sírba.³⁾

Domokos és János 1347-ben Pago sziget tanácsában fordulnak elő.⁴⁾

Egész más volna a Subity nem története, ha bizonyos volna, a mit a magyar s horvát történetírók közül oly sokan hirdettek, hogy a XIII. század végén élő Pál tengermelléki bán és fiai a Subity nemből ágaztak ki. Azonban, sajnos, okleveles adatunk erre nincs. Az, hogy Brebiri nevet viseltek, mint pl. az Ugrinich család, nem elég bizonyíték,

¹⁾ Rad. CXXX. 40—41. — ²⁾ F. IX/2. 492. — ³⁾ Starine XXI. 84. — ⁴⁾ Rad. CXXX. 41.

mert Brebirben birhattak mások is, nemcsak a Subity nembeliek. Azonkívül ők nem brebiri lakosok, hanem brebiri ispánok voltak. Egyedül a zárai veszedelem (1345—46.) írója mondja, hogy Pál bán ivadéka »Subichievich« nembeli volt.¹⁾ Ámde a mint különböző a Petrich és Petrichevich család, épp úgy különböző lehetett a »Subich« és »Subichievich« nem. Azonkívül ez író a horvát dolgokról nem volt pontosan értesülve.

SZTUPITY.

(*Stupich.*)

Mesztichna nevű tagja 1184-ben a zárai Szent-Chrisogon monostor javára följegyzett tanú.²⁾ Később csak a XV. században fordul elő.³⁾

SZUBINITY.

(*Subinich.*)

Veglia szigetén lakott. 1248-ban István, Borafia Banus Miklósfia Miklós, Milafia és Bora János fia Vida nevű tagjai igazolták nemességüket.⁴⁾

SZVACSITY.

(*Svacith, Svacig.*)

A Tamás főesperes művéhez fűzött toldalék írója szemében nevezetes volt, úgy hogy ő megtette a Kálmán királylyal állítólag szerződést kötött tizenkét nemzetség egyikévé. Oklevelekben nem említik. A zárai veszedelem írója szerint e nemből származott az 1344-ben föllázadt Nelepecz és ivadéka, a Czetinay főúri család.⁵⁾

---

¹⁾ Rad. CXXX. 41. — ²⁾ Kukuljević i. m. II. 128—29. — ³⁾ Rad. CXXX. 72—73. — ⁴⁾ Starine. XXVI. 195. — ⁵⁾ Rad. CXXX. 44.

TUGOMIRITY.

(*Tugomirik, Tugomority*)

Eredetileg a Podgoria székben (zsupában) lakott s itt az övé volt a mai Karlopage (Bag). De innen egyes tagjai átköltöztek Veglia szigetére is. Tamás főesperes művének függeléke a főbbek közé sorolja.

Tolis nevű tagja 1189-ben a zárai apáczaék javára helyettes poroszlóságot vállalt magára.¹⁾

A Veglia szigeten lakók: t. i. Bora bíró, Domokos, a bíró testvére, Péter, Jarosló és András, a bíró unokái, Spreza és fia Lassin, Syzoi András és Milogne 1248-ban igazolták nemességüket.²⁾

A XIV. század elején a hatalmaskodó Mladen bán elvette tőlük Karlopagot és csupán Kozma nevű nembeliöknek őrizetére bízta. Mladen bukása után a Guszity nembeli Kurjákfiak tették rá kezüket s felét odaadták a záraiaknak, felét pedig rokonuknak, Dizislavity Péternek.³⁾

VIREVITY.

(*Virovich, Virevikig, Viraviki, Virovnygh.*)

Ez az, melyről már fent a IV. rész bevezetésében szólottunk.

Tagjai:

Radonia 1182.	Privos 1207.	Trebos 1207.	Renyko Mutimir 1222 körül	Dragos Tribisz 1222 körül	Drusko Desen 1222 körül
	Szaniszló Novák 1350.		Bánk Marin István 1350.		Strisa Mihály Jakab 1350.

¹⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 151. — ²⁾ Starine. XXVI. 195. —

³⁾ Rad. CXXX. 70.

Mladochevigh
Szaraczen
1350.

Stojszláv
Blagonya
1350.

Radonia 1182-ben jelen volt, midőn a zárai Szent-Chrysogon monostort Brda nevű majorrjában megerősítették.¹⁾

Privos és Trebos azt igazolják, hogy a Szent-Kozma-Damján-monostor jogosan kapta a bubianoi Szent-Péter-egyházat.²⁾

Az 1222 körül élő tagok a Szent-Kozma-Damján monostorral Goricza vidékén eső földjeikre nézve kiegyeztek és azt körülhatároltatták, aztán Tribisz és Desen elmentek Zarába és ott erről a hiteles iratot kiállították.³⁾

Novák és atyafiai 1350-ben bebizonyították, hogy bár az ő nemük nevét nem irták az állítólag gyökeres tizenkét nemzetség közé s nem is kapta föl nevüket a hír szárnyaira, mégis kezdettől fogva csak oly nemesek voltak, mint az elhírvült tizenkét nemzetség tagjai.⁴⁾

ZUDINITY.

(Zudinich.)

Veglia szigetén élt. 1248-ban élő tagjai: Peranoi Máté, Suzurai Domokos és Szlavogosztfia Jarosló, továbbá Szmina nevű nőtagja, néhai Simon özvegye, igazolták nemes voltukat és hivatalosan is fölmentették őket minden adó alól.

* * *

Ezekén kívül számos név fordul még elő az oklevelekben (pl. Kerbozic, Scemescevich, Zudoniz, Sadnoviz, Sitnich, Dobroniz), de vajjon nemzetségnév-e az, vagy a délszlávoknál annyira elterjedt szokás szerint csak a fölsorolt személy atyját jelenti-e? nem lehet megállapítani.

¹⁾ Kukuljević: Cod. Dipl. II. 127. — ²⁾ Starine. XXIII. 185—86. —

³⁾ U. o. 192. — ⁴⁾ Rad. CXXX. 5—6.

A nemzetségek földrajzi elhelyezkedése.

E kimutatást nem a mai, hanem a régi megyék s azok régi területe szerint állítottuk össze. Minden megyénél előbb a törzsökös nemzetségeket soroljuk föl (s ezeket dőlt betűkkel jelezzük), azután a csupán birtokos nemzetségeket. Törzsökösnek vettük az olyan nemet, a mely valamelyik megyében állandóan ott lakott, vagy a melynek legalább két ága volt a megyében letelepedve, ámbár eredetileg máshonnan származott.

Magyarország.

Fejérmegye: *Andornok, Baracs, Baracska, Becse-Gergely, Bökény, Csák, Csanád, Csór, Érd, Gút-Keled, Szemény, Tétény.*

Balog-Semjén, Ják, Kartal, Zsadány.

Pilismegye: *Rosd.*

Baár-Kalán, Baracska, Hont-Pázmány, Kartal, Oslí, Nána-Beszter (jobbágynem).

Esztergommegye: *Bolnuch, Sártiván-Vecse, Tardos, Torda, Zovárd, Nána-Beszter.*

Ákos, Baár-Kalán, Csór, Koppán, Szák, Szenté-Mágócs.

Komárommegye: *Csolt, Igmánd, Koppán, Szák, Szécs, Szemere.*

Balog-Semjén, Becse-Gergely, Csák, Csór, Miskolcz, Tomaj.

Györmegye: *Alap, Gúg, Héder, Pátroh, Pécz, Pok.*

Apor, Gút-Keled, Oslí.

Veszprémmegye: *Ajka, Azan, Bala, Bana, Lörinte, Nagy-Tiván, Pápa, Rátót, Salamon, Szalók, Vásony, Zágor.*

Atyusz, Csák, Csór, Gút-Keled, Igmánd, Ják, Lád, Pécz, Pok, Szák.

Somogy megye: *Bő, Győr, Rád, Tibold.*

Csák, Dorozsma, Gút-Keled, Gyovad, Hahót, Kacsics,
Misel, Monoszló, Oslí, Pécz, Pok, Rátót, Szák, Szalók.

Tolnamegye: *Apor, Bikács, Döröcske, Haraszt, Harcz,
Kemény, Szák, Szenté-Mágócs, Zsadány.*

Becse-Gergely, Bökény, Csák, Héder, Rád.

Baranyamegye: *Baár-Kalán, Budmér, Csemény, Gég, Kán,
Lippó, Lőcs, Meyz, Negol, Németi, Szabó.*

Aba, Csák, Dorozsma, Győr, Haraszt, Héder, Kemény,
Monoszló, Pécz, Sártiván-Vecse, Szenté-Mágócs, Té-
tény, Zsidó.

Valkó megye: *Dorozsma, Ugra, Vaja.*

Baár-Kalán, Botond, Csák, Csór, Gút-Keled, Miskolcz,
Monoszló, Pécz, Szenté-Mágócs, Tétény.

Pozsegamegye: *Borics.*

Banca, Csák, Dorozsma, Hahót, Rád, Rátót, Záh,
Zsadány.

Zalamegye: *Aracs, Atyusz, Berch, Bogát-Radvány, Damasa,
Gyovad, Gyüre, Hahót, Kaplyon, Lád, Nyir, Palat,
Tátika, Terkent, Tomaj, Türje, Csabi* (jobbágy-
nem).

Ákos, Bikács, Csák, Gárdony, Gatal, Gút-Keled, Ják,
Lőrinte, Nádasd, Oslí Pécz, Pok, Rátót, Szalók.

Vas megye: *Beicz, Csém, Geregye, Héder, Hermann, Ják,
Jaka, Molnári, Nádasd, Petenye, Pöse, Sennye, Herény,
Csörnöcz* (e két utóbbi jobbágynem).

Csák, Gút-Keled, Gyovad, Hahót, Héder, Miskolcz,
Oslí, Tordacs.

Sopron megye: *Gatal, Oslí, Veszékény, Chort, Kér* (e két
utóbbi jobbágynem).

Aba, Csák, Gút-Keled, Hahót, Héder, Ják, Miskolcz,
Pok.

Mosony megye: *Győr, Tét.*

Csák, Héder, Miskolcz, Oslí.

Nógrádmegye: *Csór, Kacsics, Kökényes-Radnót, Pilis,
Szolnok, Záh.*

Aba, Ákos, Balog, Csák, Dobák, Kartal, Rátót, Szemere,
Tomaj, Zsadány.

- Hontmegye: *Dobák, Hont-Pázmány.*
Tardos.
- Barsmegye: *Bés.*
Bancsa, Divék, Hont-Pázmány.
- Nyitra megye: *Berecs, Csermend, Divék, Hont-Pázmány,*
Lipovnok, Ludány.
Aba, Bés, Csák, Pécz, Szécs.
- Pozsony megye: *Salamon, Etre, Magyar, Nolcsa, Pudur,*
Varas (az öt utóbbi jobbágynevet).
Csák, Csór, Gút-Keled, Hont-Pázmány.
- Trencsén megye: Csák, Divék, Hont-Pázmány.
- Túróc megye: Divék.
- Zólyom megye:
- Liptó megye:
- Árvamegye:
- Szepes megye:
- Kis-Hont megye: *Hont-Pázmány.*
Kacsics.
- Gömör megye: *Balog, Hamva, Rátót, Otrókócs, Zágráb-*
Korpás (a két utóbbi jobbágynevet).
Ajtony, Ákos, Bél, Miskolcz, Pok, Záh.
- Torna megye:
- Pest megye: *Ákos, Bicske, Gyula-Zsombor, Kartal, Káta,*
Rátót, Zsidó.
Balog, Záh.
- Solt megye: Rátót, Szenté-Mágócs.
- Bodrog megye: *Csemény, Haraszt.*
Csór, Rád.
- Bács megye: *Bancsa, Bothond, Dobra* (az utolsó jobbágynevet).
Csór, Dorozsma, Monoszló, Vaja.
- Szerém megye: Csór, Gút-Keled, Monoszló, Pok, Tomaj.
- Heves megye: *Aba, Apocz, Baksa, Bék, Dém, Pettho, Rátót,*
Szalók, Tomaj.
Bél, Kacsics, Miskolcz, Sártiván-Vecse.
- Borsod megye: *Bél, Beli, Miskolcz, Órösúr.*
Ajtony, Ákos, Apocz, Barsa, Kán, Koppán, Rátót.
- Abauj megye: *Aba, Apocz, Kinizs, Zovárd.*
Ákos, Baksa, Buchk, Csák, Hont-Pázmány, Rosd.

Sárosmegye: *Tekele.*

Aba, Ákos, Miskolcz.

Zemplénmegye: *Baksa, Bogát-Radvány, Hermán, Kaplyon, Kolcs, Rozvágý, Tolcsva.*

Aba, Gút-Keled, Hont-Pázmány, Rátót, Rosd, Szentemágócs, Tomaj.

Ungmegye: Aba, Baksa, Kaplyon.

Beregmegye: Balog-Semjén, Gút-Keled, Kaplyon, Káta, Rosd, Szalók.

Külső-Szolnokmegye: *Dém, Vezseny.*

Kökényes-Radnót, Zovárd.

Csongrádmegye: *Baár-Kalán, Csupor, Dorozsma.*

Csák.

Csanádmegye: *Ajtony, Csanád.*

Csák, Monoszló.

Kevemegye: Csanád.

Krassómegye: Baár-Kalán, Csák.

Temesmegye: *Mená, Vaja.*

Aba, Baár-Kalán, Csák, Csanád, Dorozsma.

Aradmegye: Baár-Kalán, Csanád, Dorozsma, Hermán, Veskény.

Zarándmegye: *Becse-Gergely.*

Aba, Csák, Csolt, Gút-Keled, Héder, Igmánd, Pok.

Békésmegye: *Barsa, Csolt, Szentemágócs.*

Ákos, Szák.

Biharmegye: *Ákos, Barsa, Gút-Keled, Hont-Pázmány, Túroly, Zovárd.*

Becse-Gergely, Csák, Geregye, Gyovad, Káta, Osli, Sartiván-Vecse, Vásony.

Szabolcsmegye: *Balog-Semjén, Gút-Keled, Hont-Pázmány, Jákó, Káta.*

Baksa, Becse-Gergely, Pécz, Rátót, Sartiván-Vecse, Szentemágócs, Tolcsva, Tomaj, Zovárd.

Szatmármegye: *Kaplyon, Káta, Szentemágócs.*

Balog-Semjén, Barsa, Csák, Gút-Keled, Pok, Sartiván-Vecse.

Ugocsamegye: Hont-Pázmány, Káta.

Máramarosmegye:

Krasznamegye: *Nopoc-Mezte, Virteta.*

Barsa, Csolt, Geregye, Káta, Miskolcz, Pok.

Közép-Szolnokmegye: *Ákos.*

Gút-Keled, Hermán, Kaplyon, Kökényes-Radnót, Tomaj,
Túroly.

Belső-Szolnokmegye: *Agmánd.*

Aba, Becse-Gergely, Gyula-Zsombor, Hont-Pázmány,
Kacsics, Kökényes-Radnót, Tomaj.

Beszterczemegye: Kacsics.

Dobokamegye: *Borsa, Gyula-Zsombor, Szil.*

Aba, Csák, Kaplyon, Kökényes-Radnót.

Kolozsmegye: *Agmánd.*

Borsa, Kacsics, Kökényes-Radnót, Tyúkod.

Tordamegye: *Tyúkod.*

Ákos, Hont-Pázmány, Kacsics, Kökényes-Radnót, Tomaj.

Küküllőmegye: Baár-Kalán, Kacsics, Kán, Szalók, Tomaj.

Gyula-Fehérvár- (Alsó-Felső-Fehér-)megye: Becse, Gergely, Csa-
nád, Kacsics, Kökényes-Radnót, Pok.

Hunyadmegye: *Hermán.*

Baár-Kalán.

Székelyföld:

Szászok földje:

Tótország (Szlavonia).

Verőczemegye: Hahót Monoszló, Pok.

Körösmegye: *Mile, Vojk, Buchka, Chanov, Dersivoj,*
Kamarcza, Tholonigh (az utóbbi öt a kis tót nemekhez
tartozik).

Aba, Ákos, Atyusz, Balog-Semjén, Döröcske, Gárdony,
Gatal, Gút-Keled, Héder, Osli, Pécz, Pok, Tétény,
Tibold, Türje.

Varasdmegeye: Gárdony, Hahót, Héder, Kadar-Kalász, Osli, Rátót.

Zágrábmegye: *Agha, Gerecz, Monoszló, Bathei, Bracon,*
Bratila, Bonjanim, Czinczémér, Czvetkovics, Dragasz-
lavics, Goszlics, Gyurze, Jaczkovecz, Jamnicza, Kora-
nicsanics, Klokokcs, Krassics, Ladihovics, Pozdemér,
Prascheva, Priba, Rach, Rata, Surló, Turja, Vara-

timirics, Zlat (Batheitől kezdve a kis tót nemekhez tartoznak).

Atyusz, Gút-Keled, Pécz.

Dubiczamegye: *Tolzconth*.

Ponona.

Horvátország.

Veglia szigete: *Doganity, Szubinity, Tugomirity, Z udinity*

Podgorjamegye: *Tugomirity*.

Busanmegye: *Sztupity*.

Balog-Semjén, Hont-Pázmány, Lapcsán, Guszity.

Likamegye: *Boity, Mogorovity*.

Korbavamegye: *Guszity*.

Lapaczmegye: *Lapcsán*.

Czetinamegye: *Szvacsity*.

Lukamegye: *Kukar*.

Lapcsán.

Brebirmegye: *Subity*.

Belgrád környéke (Szidragamegye?): *Csudomirity, Dlamozanin, Hlevnanin, Kacsity, Kriscelko, Lisnicsity, Sztupity*.

Virevity.

Nonamegye: *Jamomet*.

Makarmegye (Primorje): *Kacsity*.

Hvar (Fár = Lesina) szigete: *Givity, Szlavogost*.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

b. = birtok
 cs. = család
 f. = falu
 főisp. = főispán
 fly. = folyó
 isp. = ispán
 m. = megye, megyei

n. = nem, nemzetség
 n. t. = nem története
 p. = puszta
 szn. = személynév
 vn. = vezeték- vagy ragadványnev
 vr. = vár
 vrs. város.

(A falvak, várak és városok fekvését a hajdani s nem a mai felosztás szerint jelölöm.)

Aba n. 9, 34, 67, 81—82, 148.
 Abajdócz vn. 84.
 Abád f. Hevesm. 50, 107, 110, 113,
 114—15.
 Abádi-ág és cs. 107, 110—11.
 Absa szn. 17, 18, 61.
 Adony f. Bereg m. 52.
 Adorjánfalva Pozsega m. 148.
 Aglent női szn. 6—7 közt.
 Aka f. Közép-Szolnok m. 117.
 Aka f. Bihar m. 155, 157.
 Al-Örs f. Zala m. 133.
 Alkancellár 92, 127, 145.
 Almagyar f. Heves megye 24.
 Alma patak 44.
 Almás f. Küküllő m. 53—54.
 Almásy cs. 52, 54.
 Almissa vrs. Horvátországban 216,
 217.
 Alnádor 78.
 Alországbíró 92.
 Alsó-Kaproncza f. Pozsega m. 148.
 Alsó-Káld f. Vas m. 177, 179—80.
 Alsó-Orbova b. Pozsega m. 158.
 Ambrus f. Doboka m. 72.
 Anarcsy cs. 114.

Andocs szn. 28.
 Anit női szn. 110.
 Ant szn. 45.
 Antfalva (Antfa) f. Veszprém m. 46.
 Apatovecz f. Körös m. 122.
 Apa szn. 156.
 Apáti f. Gömör m. 190—91.
 Apáti f. Zala m. 48.
 Apáti l. Tyúkszer-
 Apodfia Dénes 105.
 Apostag f. Solt m. 17.
 Apród vn. 151.
 Aranybányanyitás 103.
 Aranyos fly. 126—27.
 Aranyos-Lóna f. Torda m. 127.
 Aravicska b. Pozsega m. 10. 17.
 Arbe sziget 216.
 Artun szn. 138.
 Asszonyfalva Bodrog m. 2.
 Aszuágy b. Baranya m. 95—96.
 Aszó f. Gömör m. 16.
 Atrachychk l. Otrokocs.
 Atyás f. Bihar m. 156.
 Atyusz bán 112.
 Atyusz szn. 175.
 Azariás b. Valkó m. 66.

Ádánd f. Somogy m. 48.
 Ágasvár Heves m. 9, 16, 145.
 Ágostonrendű remeték 57, 84.
 Ákoncz pápai követ 217.
 Ákos n. 12, 14, 96.
 Árkosd b. Szabolcs m. 17, 33.
 Árpád szn. 58.
 Átallútallya b. Pozsony m. 30.
Babucz f. Doboka m. 53.
 Babócsa vrs. és monostor 97—101.
 Bachamező b. Sáros m. 90.
 Bacsó szn. 26, 30.
 Bag vrs. I. Karlopagó.
 Bagod b. Pilis m. 23.
 Bagody cs. 168, 171.
 Bahna f. Zala m. 121—22.
 Baj f. Bihar m. 155—57.
 Baja szn. 55.
 Bajna f. Esztergom m. 152—53.
 Bajom f. Bihar m. 34—35.
 Bajon f. Esztergom m. 32.
 Bajoni cs. 32—35.
 Bajorország 123.
 Bajóthy I. Nagymartoni.
 Baka szn. 166.
 Bakonyi ispán 5.
 Bakonybéli apát 7.
 Bakónak f. Zala m. 173.
 Baksa f. Abauj m. 154.
 Baksa f. Zala m. 173.
 Baksa n. 102.
 Bala f. 47, 48.
 Balalch szn. 181.
 Balkteleke Valkó m. 65.
 Balavására f. Küküllő m. 53—54.
 Balád szn. 48.
 Balág-ága 48.
 Baládfi (Kendi) cs. 52, 54.
 Balog f. Mosony m. 93.
 Balsa f. Szabolcs m. 67—68.
 Bana szn. 177.
 Banai cs. 108.
 Bank szn. 181.
 Barabás b. Zala m. 174.

Barachaháza b. Zala m. 173.
 Barakony szn. 31, 141, 144.
 Barázda f. Baranya m. 95.
 Barcz szn. 39, 40.
 Baracza f. Gömör m. 16.
 Baranya m. ispánja 65, 146.
 Baré f. Kolos m. 127.
 Barka f. Zala m. 123.
 Barlabáshida f. Zala m. 55, 122,
 125—26.
 Barnag f. Veszprém m. 78—79, 133.
 Baromlak f. Bihar m. 118.
 Barsa n. 114.
 Basal f. Somogy m. 13.
 Bassarág* f. Arad m. 137.
 Basztély cs. 152.
 Batha szn. 181.
 Bathei n. t. 195.
 Bátmonostori Töttös 82.
 Batthyáni cs. 20.
 Batyk f. Zala m. 122, 124—25.
 Bábapataka f. Sáros m. 82—84,
 89—90.
 Bábapataki-ág 86, 89—90.
 Bábolna f. Borsod m. 52.
 Bácsi prépost 145.
 Bágyon f. Nógrád m. 73.
 Bágyon szn. 2.
 Báldontelek b. Zala m. 6.
 Bána vr. 59
 Bánd. f. Veszprém m. 46.
 Bánkütteleke f. Doboka m. 72.
 Bánffy cs. (Losonczy) 104—105.
 Bánk bán 124.
 Bánréve f. Külső-Szolnok m. 156,
 157.
 Bárkány f. Nógrád m. 9, 16.
 Bátorony f. Heves m. 16.
 Bátor-Keszi f. Esztergom m. 152.
 Becse szn. 25, 27, 165.
 Becsefalva Valkó m. 65.
 Becsehely I. Bekcsényhely.
 Becsenekföldre b. Heves m. 51.
 Bede szn. 187.
 Bedech b. Pozsega m. 158.

- Bedes szn. 58.
 Begös szn. 91.
 Beji cs. 55.
 Bekcsényhely vrs. Zala m. 53, 55.
 Beke szn. 158.
 Bekefi cs. 158.
 Belcz vr. Lodomeriában 15.
 Belgrád (Tengeremelléki) 213, 220.
 Belus szn. 66.
 Benatelke f. Nógrád m. 148.
 Bene szn. 187.
 Bere f. Heves m. 50.
 Bere f. Veszprém m. 40—41, 43.
 Beregm. ispánja 107.
 Beregfalva l. Domokoslaka.
 Berende szn. 142.
 Berentefölde 143—49.
 Berente f. 143.
 Berencsei cs. 114.
 Berény f. Esztergom m. 77.
 Beriszlavity cs. 220.
 Berki f. Fejér m. 184.
 Berzva f. Nógrád m. 148.
 Bessenyei (Nagybessenyei) cs. 51.
 Bessenyeey cs. 151.
 Bessenyő f. Bihar m. 117.
 Bessenyő f. Somogy m. 124.
 Beszter szn. 183.
 Bezdéd f. Szabolcs m. 107.
 Bezefalva Zala m. 172.
 Bél n. 20.
 Béla l. Boros-.
 IV. Béla 41.
 Bél-Vata f. Pozsony m. 24.
 Béna f. Gömör m. 5, 6.
 Bér l. Zala-.
 Bér f. Toln m. 2.
 Béry-ág és cs. 1—3.
 Béry (Zalabéri) cs. 92, 120, 124.
 Bihar m. ispánjai 8, 105.
 Bika f. Tolna m. 62.
 Bikal f. Esztergom m. 77, 150, 152.
 Bikal f. Tolna m. 63.
 Bikács szn. 167.
 Bikki cs. 33.
 Billige f. Veszprém m. 18.
 Biri cs. 186.
 Bita szn. 50.
 Bitva patak Veszprém m. 28.
 Blacza b. Pozsega m. 1.
 Blagay cs. l. Vodicsay.
 Blandrisz szn. 134.
 Bod szn. 117.
 Bodon-ág 154—55.
 Bodon szn. 87, 91, 154.
 Bodon vr. Bolgárországban 122.
 Bodonya szn. 187.
 Bodor szn. 98—99.
 Bodó (Györgyi) cs. 63.
 Bodó szn. 176.
 Bodrog m. ispánja 12, 65.
 Bodrogszigeti kolostor 63.
 Bodrog-Olaszi f. Zemplén m. 67—68.
 Bogács f. Küküllő m. 54.
 Bogdán máramarosi vajda 70.
 Bogát f. Belső-Szolnok m. 106.
 Bogáta l. Bogát.
 Boity n. t. 212.
 Bolcsy cs. 35.
 Boldva vr. 112.
 Bolgár háboru 127.
 Bolhó f. Somogy m. 98.
 Bolohna f. Somogy m. 101.
 Bolondócz vr. 159.
 Bolyok f. Gömör m. 149.
 Bonjanim n. t. 195.
 Bonyha f. Küküllő m. 106.
 Bori f. Somogy m. 98.
 Borich f. Zala m. 173.
 Borouhay cs. 185.
 Boros-Béla f. Esztergom m. 152.
 Borostyánkő vr. Vas m. 182.
 Bors szn. 189.
 Bors f. Bihar m. 33, 34, 35.
 Borsy cs. 33, 35.
 Borsod m. ispánja 13.
 Borsmonostora Sopron m. 22, 166.
 Bos szn. 58.
 Bosnyák püspök 64.
 Bot-Keménye f. Bihar m. 155.

- Both szn. 25, 96.
 Bothi cs. 50.
 Botka f. Zala m. 78, 79.
 Botos szn. 39, 40.
 Boz b. Zemplén m. 17.
 Bozlog l. Barnag.
 Bozsog f. 46.
 Bótrágy f. Bereg m. 22.
 Bőjte szn. 187.
 Böly (Bó) f. Torda m. 127.
 Bösztör f. 183.
 Bratila n. t. 196.
 Bracon n. t. 196.
 Brazza sziget 221.
 Brebir vrs. Horvátországban 222.
 Brebrovecz f. Zágráb m. 202.
 Breznicza f. Zágráb m. 202.
 Brocsina f. Zágráb m. 195, 199.
 Bubiano f. Horvátországban 214,
 215, 220, 225.
 Bulzeta l. Vrh-.
 Buchka n. t. 196, 197.
 Buczho szn. 156.
 Buchwicza f. Zágráb m. 202.
 Buda vr. 12.
 Buda vrs. 115, 139, 184.
 Buda szn. 166.
 Buda-Keszi b. Pilis m. 185.
 Budinagyepüje f. Zágráb m. 202.
 Buhtus szn. 181.
 Bus szn. 25.
 Buthkay cs. 68.
 Buza szn. 132.
 Buzgóhegy Bihar m. 118.
 Bük f. 98.
- Ceel l. Ruszt.
 Chanov n. 16, 197.
 Chetrey b. Esztergom m. 152.
 Chebden f. Zágráb m. 202.
 Cherbava f. Horvátországban 216.
 Cheyd b. Zala m. 166, 171.
 Cherechen f. Zágráb m. 202.
 Cheresneuch f. Zágráb m. 202.
 Chovachich f. Korbava m. 215.
- Chund szn. 1—3.
 Churnug n. t. 165.
 Churt n. t. 166.
 Churla l. Türje.
 Chuth szn. 184.
 Cincemér n. t. 197.
 Coquickian l. Kokcrine.
 Cudmen f. Valkó m. 94.
 Cunhered f. Somogy m. 98.
 Csab f. Zala m. 171.
 Csaba f. 98.
 Csaba szn. 47.
 Csabi n. t. 166—74.
 Család f. Sopron m. 137.
 Csama női szn. 138.
 Csanádi isp. 93.
 Csanád m. ispánjai 5.
 Csanádi apát 185.
 Csanádi püspök 185.
 Csatár f. Veszprém m. 29.
 Csák Máté (Trencsenyi) 124, 147.
 Csák szn. 151.
 Csák n. 4, 6, 13, 42, 71, 112, 131,
 152, 160, 185.
 Csákány f. Gömör m. 146.
 Csánig f. Vas m. 135.
 Csánk szn. 87—88.
 Császáry cs. 69.
 Cseb szn. 101.
 Csege f. Szabolcs m. 17. 33.
 Cseh b. Vas m. 77.
 Cseh háboru 9, 10, 187.
 Cseh vn. 110.
 Cseke f. Szatmár m. 70.
 Cseke szn. 176.
 Csekehida f. Bihar m. 155.
 Csekend szn. 181.
 Cseker szn. 48.
 Csenke-aszó f. Esztergom m. 152.
 Csepcs f. l. Uj-.
 Csernete szn. 75.
 Csetneky cs. 14.
 Cséblak f. Zala m. 173—74.
 Csécse f. Szatmár m. 70.
 Csételek f. Bihar m. 118—19.

- Csicsó b. 106.
Csicsó vr. Belső-Szolnok m. 11. 128.
Csiga szn. 143.
Csúz szn. 170.
Csobáncz vr. Zala m. 6.
Csolnok f. Esztergom m. 23.
Csom szn. 183.
Csoma f. Gömör m. 6. 124.
Csoma szn. 62.
Csomaköz f. 118.
Csomaközy cs. 117.
Csomor szn. 81.
Csór n. 43.
Csögley cs. 10.
Csuba női szn. 60.
Csúz f. Komárom m. 60.
Csúzy-ág és cs. 58—60.
Csuda szn. 143.
Csudomirity n. t. 212—13.
Csütörtökhely vrs. Zala m. 172, 174.
Csynozdol f. Zágráb m. 202.
Czana szn. 87—88.
Czerova-Borda b. Körös m. 122,
124—25.
Czetinay cs. 115, 223.
Czégény f. Szatmár m. 61, 69.
Czégényi-ág 68—70.
Czégényi monostor 61, 69, 70.
Czél f. Tolna m. 62.
Czigánd f. Zemplén m. 114.
Czirkántor f. Küküllő m. 53.
Czirkántory cs. 52, 54.
Czill l. Czél.
Czine vn. 117.
Czinege cs. 190.
Czinfalu l. Peresznye.
Czirák f. Sopron m. 135—38.
Czirák-ág és cs. 134—38.
Czirkvenicza f. Körös m. 98.
Czirkvenik f. Pozsega m. 159.
Czvetkovics n. t. 198.
- Dabroncz** f. Zala m. 92, 124—25.
Daby cs. 34.
Dama szn. 26.
- Damak f. Borsod m. 11, 16--17.
Dancs szn. 189.
Dancs (Kövecsesi) cs. 191.
Darlacz f. Küküllő m. 53.
Darlaczy cs. 52, 54.
Darócz f. Valkó m. 94, 13..
Dályó f. Nógrád m. 149.
Debreczeni cs. 128.
Debreczeni csata 153.
Debrefalva Zala m. 172.
Demecser l. Devecser.
Denk szn. 34.
Dersivoj n. t. 198.
Deschen szn. 93—94.
Deszka b. Fejér m. 184.
Detreheh f. Torda m. 128.
Detreheimi-ág és cs. 127—28.
Devecser f. Szabolcs m. 103.
Dezsőfi (Losonczy) cs. 104—105.
közt.
Décse f. Somogy m 98.
Décsehalma l. Gyécsehalma.
Dénesehalma Sopron m. 135.
Dés szn. 35.
Diódi cs. 126.
Diódy cs. 185.
Diós-Jenő vr. 42.
Disznós f. Borsod m. 16.
Disznós vn. 52.
Diziszlavity cs. 220, 224.
Dlamozanin n. t. 213.
Doboka f. 98.
Dobech szn. 176.
Dobó f. Sáros m. 89.
Dobó szn. 88.
Dobay cs. 89.
Dobra n. t. 174—75.
Dobrakuchay cs. 100.
Dok szn. 103.
Domachofri f. Luka m. 215.
Domján f. Somogy m 98.
Domonkoslaka f. Somogy m. 44.
Domoszlay cs. 51.
Drugeth cs. 154.
Dorog f. Heves m. 16.

- Dónát f. Valkó m. 94.
 Dömösi prépost 122.
 Dragaszlavics n. t. 198.
 Dramotische f. Korbava m. 215.
 Dravilcin n. t. 213.
 Drághy cs. 73.
 Dragos f. Zágráb m. 202.
 Dragvandel f. Zágráb m. 202.
 Dráhy cs. 146.
 Dresnek b. Zágráb m. 199.
 Drokolenz f. Zágráb m. 202.
 Drozgomecz f. Zágráb m. 203, 205.
 Drugsen n. t. 198.
 Duka f. Pest m. 16, 148.
 Duna-Pentele monostora 159.
 Duna-Vecse f. Solt m. 31.
 Dusnok f. Borsod m. 17.
 Dürnkruti csata 127.
 Dürrenholz (Durnolchar) Karinthia kapitánya 202.
 Dvorchenicha f. Zágráb m. 202.
- E**
 Ederics f. Zalam. 55.
 Eger-Szalók f. Heves m. 45, 48—51.
 Eger-Szalóki-ág és cs. 47—52.
 Egri prépost 124.
 Egrestő f. Küküllő m. 53.
 Egyházas-Gerege f. Nógrád m. 149.
 Egyházas-Örkény f. Sopron m. 137.
 Elesztyén F. Nógrád m. 148.
 Enid női szn. 51.
 Enud l. Ösvény.
 Enyed f. Sopron m. 166.
 Enyezd l. Márczadó.
 Enyczke f. Abauj m. 48.
 Erdélyi püspök 54.
 Erdélyi vajdák 4, 5, 105, 128.
 Erdőörök 135.
 Ere f. Zala m. 78.
 Erzsébet királyleány 123.
 Erzsébet királyné (ifj.) 133.
 Eszény f. Fejér m. 46.
 Esztáng f. Somogy m. 98.
 Esztár l. Osztár.
 Esztergály f. Nógrád m. 59.
- Esztergom** vrs. 57, 61.
 Esztergomi érsek 113, 122, 133, 145, 185.
 Esztergomi káptalan 69, 113.
 Esztergomi (piliszi?) monostor 67.
 Eszterházy cs. 26.
 Ete szn. 68—69.
 Ete-Tyukodja l. Tyukod.
 Etre n. t. 175—76.
 Etre-Karcsa f. Pozsony m. 175.
 Ette f. Komárom m. 44.
 Ettes f. Nógrád m. 148.
 Ezüstbányanyitás 103.
 Érd f. Fejér m. 96, 184.
 Ér-Mihályfalva f. Bihar m. 117—19.
 Ér-Tarcsa f. Bihar m. 118.
- F**
 Fajsz f. Veszprém m. 18.
 Falkos szn. 26—29.
 Falkostelege b. Nógrád m. 149.
 Fancsika szn. 32.
 Farkas szn. 25.
 Fári sziget Horvátországban 213, 221.
 Fejér m. ispánja 12, 15.
 Fejő b. Zemplén m. 12.
 Feketehalom vr. 22.
 Feled f. Gömör m. 11, 16.
 Feledy-ág és cs. 6—7. közt, 11, 190.
 Fel-Kend f. Küküllő m. 53, 54.
 Fel-Ináncs f. Abauj m. 153, 155, 156.
 Felső-Káld f. Vasm. 180.
 Felső-Lendva vr. Vas m. 177.
 Felső-Orbova b. Pozsega m. 158.
 Felső-Örs f. Zala m. 17.
 Felső-Örsi prépostság 17—19.
 Fenee szn. 126.
 Ferenczrendűek 115, 139.
 Fernékág f. Zala m. 172.
 Fényesföld b. Zala m. 172—73.
 Finczmarkt l. Balog.
 Finta f. Sáros m. 91.
 Finta szn. 188.
 Fiú vn. 117.
 Fónyi cs. 84.

- Forray cs. 156.
 Födémes f. Heves m. 16.
 Főétekkfogók 8, 12, 15, 71, 95.
 Főlovászmesterek 9, 12, 105, 121,
 150.
 Főpohárnokok 4—5.
 Fraknó vr. Sopron m. 138.
 Fugyi-ág és cs. 156—57.
 Füged f. Torda m. 126.
 Fügedi-ág és cs. 126—28.
 Fülek vrs. Nógrád m. 5.
 Fürstenfeld vr. Stájerországban 168,
 179.
 Füß f. Békés m. 155—56.
 Füzér vr. Abauj m. 22.

 Gajul b. Körös m. 95.
 Galgó f. Bereg m. 52.
 Gara vrs. Valkó m. 66.
 Garadna f. Abauj m. 102, 154.
 Garábi monostor 158.
 Garics vr. 95.
 Garics kolostor 101.
 Gatal n. 79.
 Gácsfalva Nógrád m. 107.
 Gece szn. 120—22.
 Gede vr. Gömör m. 11.
 Gele szn. 26, 29.
 Gelse f. Zala m. 112.
 Gened f. Szabolcs m. 155.
 Gentilis pápai követ 147.
 Gera szn. 75.
 Geresekényhely b. Szatmár m. 32.
 Gerecze f. Zala m. 53.
 Gerege l. Egyházas-, Lipta-
 Geregye n. 117, 132, 165.
 Gerenás f. Tolna m. 63.
 Gerend f. Torda m. 127—28.
 Gerendi-ág és cs. 126—28.
 Gergely-Ida f. Abauj m. 86, 89.
 Gerle vn. 187.
 Gerzencze patak Körös m. 100—101.
 Givity n. t. 213.
 Godus szn. 58.
 Golgova f. Pozsega m. 17, 158.

 Gomb szn. 141, 144.
 Gombos-ág és cs. 80, 82, 84.
 Gombosfalva f. Sáros m. 84.
 Gomiljan f. Busan m. 215, 219.
 Gora m. 196, 204.
 Goricza b. Horvátországban 220,
 225.
 Gortvató f. Gömör m. 16.
 Gortva f. Gömör m. 124.
 Goszlics n. t. 199.
 Gógán szn. 36.
 Gömör m. ispánja 13.
 Göncz vr. Abauj m. 154.
 Gönczöl szn. 142, 145.
 Görbej b. Szabolcs m. 35.
 Görgöd f. Torda m. 127.
 Görhes vn. 154.
 Görög háború 4.
 Grabonics f. Horvátországban 219.
 Grabonics f. Zágráb m. 202.
 Gradistya f. Baranya m. 37.
 Grobics n. t. 199.
 Gromacsnik b. Pozsega m. 17, 37.
 Guszity n. t. 214—215.
 Gurle l. Türje.
 Guthay cs. 74.
 Gúg szn. 62.
 Gút szn. 91.
 Gúta vrs. Komárom m. 59.
 Gút-Kelet n. 52, 114, 118—19, 135,
 179.
 Gyalán f. Tolna m. 41—42.
 Gyaláni ág és cs. 39—42.
 Gyeli f. Vas m. 177, 179—80.
 Gyepös f. Zala m. 171.
 Gyécse l. Déce.
 Gyécsehalma f. Sáros m. 82, 84, 86.
 Gyéres-Szentkirály f. Torda m.
 127—28.
 Gyíva f. Esztergom m. 152.
 Gyöngy női szn. 18, 133—142.
 Gyöngyös szn. 56.
 Győr n. 13, 19, 44, 93, 96, 112, 159.
 Győr m. ispánja 41.
 Győr vr. 10, 41, 145, 159.

- György f. Tolna m. 63.
 Györgytelke f. Bihar m. 118.
 Györk szn. 62.
 Györkereki f. Szabolcs m. 68.
 Györkfalva f. Gömör m. 16.
 Gyula szn. 4, 26, 31.
 Gyulay cs. 65.
 Gyulaffy-ág és cs. 4—7.
 Gyula-Keszi f. Zala m. 5.
 Gyula-Zsombor n. 71, 160.
 Gyurla l. Türje.
 Gyursze n. t. 199.
 Gyüre szn. 142, 144.
- Hahót** n. 99—100.
 Hadrév f. Torda m. 127.
 Halász f. Külső-Szolnok m. 23.
 Halász f. Szabolcs m. 11, 17.
 Halásztelek f. Szabolcs m. 67, 68.
 Halmos f. Valkó m. 131.
 Hangonyi cs. 50, 145.
 Hannuspataka b. 83.
 Hanta f. Veszprém m. 41.
 Hantai egyház 43.
 Haram vr. 153.
 Haranglábi cs. 185.
 Haraszt b. Körös m. 122, 200.
 Haraszt n. 37.
 Harasztí cs. 142.
 Harchamanfalva f. Sáros m. 83.
 Harencsár b. Sáros m. 90—91.
 Haripán f. Gömör 190—91.
 Harkács b. Gömör m. 187.
 Harkályi cs. 169, 174.
 Harmacz f. Gömör m. 12, 16.
 Harsovecz b. Pozsega m. 158.
 Hartyán l. Kis-, Sós-, Vácz-.
 Hasznos f. Heves m. 16.
 Helimbafalva b. Nógrád m. 149.
 Hellin szn. 160.
 Hercse szn. 144.
 Hene f. Szabolcs m. 113—14.
 Henei-ág f. Szabolcs m. 113—14.
 Hene f. Zala m. 133.
 Herdegenshau f. Sáros m. 86.
- Herény f. Vas m. 177, 179—80.
 Herény n. t. 177—80.
 Hetény f. Komárom m. 56—57.
 Heves m. ispánjai 5.
 Héderváry cs. 93.
 Hém f. Vas m. 180.
 Hét f. Gömör m. 16.
 Hidvég f. Zala m. 125.
 Hidvég l. Gradistya
 Hidvégi cs. 134, 138.
 Hidegség f. Sopron m. 135.
 Himesd f. Tolna m. 63.
 Híndy cs. 58.
 Hlevnanin n. t. 215.
 Hoba f. Komárom m. 57.
 Hoba (Huba) szn. 57.
 Hódtavi csata 11, 23.
 Homok f. Sopron m. 135.
 Homoki f. Zemplén m. 17.
 Hont-Pázmány n. 12, 23.
 Hodos b. Szabolcs m. 17, 33.
 Horn f. Somogy m. 98.
 Hort b. Esztergom m. 57.
 Horvát bánok 107, 121.
 Horvát háború 86, 90.
 Horváti f. Borsod m. 11, 16.
 Hosszúmező f. Sáros m. 87.
 Hosszútót f. Zala m. 46.
 Hvari l. Fári.
 Hyna f. Baranya m. 65.
- Ida** l. Gergely Ida.
 Iday cs. 84.
 Igar f. Heves m. 107.
 Igriczí f. Borsod m. 17.
 Illésháza f. Pozsony m. 28.
 Illésházy cs. 26, 28.
 Ilye f. Közép-Szolnok m. 108.
 Inabor szn. 62.
 Ináncs l. Fel-
 Ine-Szakolya l. Szakoly.
 Ipolysági monostor 76.
 Ipp f. Kraszna m. 118.
 Isalt női szn. 6—7 közt.
 Isaszegi csata 22, 127.

- István f. 98.
 V. István király 41.
 Istvánd f. Küküllő m. 53.
 Istvándi f. Szatmár m. 70.
 Ite szn. 85.
 Itefalva Sáros m. 85.
 Itemér szn. 85.
 Ivahonföldre l. Kolgyár.
 Iváncs szn. 156.
 Ivánka f. l. Jován.
 Izdemér szn. 58.
 Izsáka l. Izsólaka.
 Izsákay cs. 154.
 Izsó föld b. Zala m. 174.
 Izsólaka f. Bihar m. 135.
- J**aczkovecz n. t. 199.
 Jakabfalva Zala m. 172—73.
 Jamnicza n. t. 199—200.
 Jamomet n. t. 216.
 Jarosló vr. Galicziában 183.
 Jánok f. Pozsony m. 182.
 Járay cs. 126.
 Járomtelek f. Békés m. 36, 157.
 Jászfalu l. Nyék.
 Jechke b. Gömör m. 16.
 Jelsevik b. Pozsega m. 37.
 Jeszte b. Gömör m. 149.
 Jolok f. Esztergom m. 77.
 Jolsva vr. és vrs. Gömör m. 16.
 Jolsvay cs. 6—7 közt, 11.
 Jován f. Borsod m. 32—33.
 Jurle l. Türje.
 Jut szñ. 18.
 Jutas f. Veszprém m. 19, 43.
 Jüne szn. 104—05 közt, 106, 108.
- K**aba szn. 6, 47, 168.
 Kaba-ág 47—48.
 Kacsics n. 6, 11.
 Kacsity n. t. 216—17.
 Kadar szn. 103, 115.
 Kadares b. 69.
 Kadicsa szn. 156.
 Kajászó l. Keveaszó.
- Kakas szn. 6—7 közt.
 Kakas cs. (kazai) 6—7 közt, 11.
 Kalath szn. 71—73.
 Kalatha n. 71.
 Kalászy cs. 58.
 Kalocsa f. Doboka m. 72.
 Kalocsai érsek.
 Kamarcza n. t. 200.
 Kamenszko b. 199.
 Kanczellárok 146.
 Kanicsa női szn. 151.
 Kapi vr. Sáros m. 67.
 Kapla vr. Gömör m. 16.
 Kaplay cs. 6—7 közt, 11.
 Kaplyon n. 78—79.
 Kapolyi cs. 42.
 Kaporna f. Pozsega m. 65.
 Kapornaki monostor 55, 184.
 Kapurév f. Somogy m. 98.
 Karakó f. Sopron m. 41.
 Karakó m. ispánja 123.
 Karancs-Keszi f. Nógrád m. 144,
 149.
 Karancs-Ság f. Nógrád m. 148.
 Karatna f. Valkó m. 131.
 Karácson szn. 181.
 Karászy cs. 69, 103.
 Karcsa l. Etre-
 Karcsa f. Pozsony m. 92.
 Karin f. Horvátországban 219.
 Karkalya b. Zala m. 173.
 Karlopago vrs. Lika m. 224.
 Karva f. Esztergom m. 152.
 Kassa vrs. 153.
 Kaszó f. Somogy m. 98.
 Kata f. Szerém m. 115.
 Kato szn. 181.
 Kaza f. Borsod m. 11, 16.
 Kazai cs. l. Kakas cs.
 Kágy f. Szabolcs m. 114.
 Kál völgye Zala m. 6.
 Káld l. Alsó-, Felső-
 Kálnik l. Nagy-Kemlék.
 Kám f. Vas m. 180.
 Kámon f. Vas m. 179—80.

- Kán n. 96.
 Káta n. 69.
 Kátay cs. 108.
 Káva f. Komárom m. 59.
 Kázmér b. Sopron m. 112.
 Kebele f. Zala m. 170, 173.
 Kebele-Szentmárton f. Zala m. 170.
 Kedhely f. Tolna m. 63.
 Kemece f. Veszprém m. 43.
 Kemecei-ág 39, 43.
 Kemenye f. Mosony m. 93.
 Kemény f. l. Bot-
 Kemény szn. 93, 143.
 Kemlék l. Nagy-
 Kende (Kölcsei) cs. 68, 70.
 Kendhida vr. Küküllő m. 53, 54.
 Kend f. Küküllő m. 53.
 Kendy-ág és cs. 47, 51—55.
 Kenéz szn. 101.
 Kenézlő f. Szabolcs m. 102.
 Kerecseny f. Bereg m. 52.
 Kerka patak 166.
 Keresztúr f. l. Vojk-
 Keresztúr f. Torda m. 127.
 Keresztúri pálosok l. Bodrogszigeti-
 Kesze szn. 141, 144.
 Keszi l. Karancs-
 Keszi l. Buda-, Gyula-, Kis-,
 Matuka-, Nagy-,
 Keszy cs. 175.
 Keszi f. Gömör m. 189—91.
 Keszi f. Zala m. 171.
 Kesztlöcz f. Esztergom m. 23.
 Keve m. ispánjai 5.
 Keveaszó völgy 57.
 Kék f. Szabolcs m. 114.
 Kér l. Uj-
 Kéthely l. Terjén.
 Kicha b. Zágráb m. 205.
 Kimle l. Kemenye.
 Kinga női szn. 4.
 Kinus-Berény f. Somogy m. 48.
 Királyd f. Borsod m. 16.
 Királynéi főpohárnok 41.
 Királynéi jegyző 23.
 Királynéi tárnokmester 9, 13.
 Királynéi udvarbíró 15.
 Királyné udvarbírája 40.
 Királynéi udvarbírák 94.
 Királynéi kancellár 122.
 Kis-Bajom l. Bajom.
 Kisfalud f. Baranya m. 34.
 Kisfalud f. Gömör m. 6, 16.
 Kis-Hartyán f. Nógrád m. 143, 148.
 Kis-Kaszó l. Kaszó.
 Kis-Kend l. Kend.
 Kis-Kér l. Pertalteleke.
 Kis-Keszi f. Bács m. 175.
 Kis-Magyar f. Pozsony m. 181.
 Kis-Németi f. Pest m. 14, 16.
 Klokocs b. Zágráb m. 200.
 Klokocs n. t. 200.
 Klobukesai monostor Horvátország-
 ban 217—18.
 Kocs f. Heves m. 50.
 Kohány f. Somogy m. 98.
 Kokcsine f. Luka m. Horvátország-
 ban 217, 219.
 Koksay cs. 85.
 Kolgyár f. Zala m. 170, 174.
 Komárom vr. 85.
 Komjáti f. Vas m. 180.
 Komlósd f. Somogy m. 98.
 Komlóssy cs. 88.
 Komoray cs. 114.
 Konzska b. Körös m. 200.
 Konyhaallya b. Sáros m. 86.
 Kónyi f. Győr m. 92.
 Kopász szn. 125.
 Koprína b. Pozsega m. 1.
 Koprivnicza l. Alsó-Kaproncza.
 Koranicsanics n. t. 200.
 Korbava m. 215.
 Korbavay cs. 214—15, 219.
 Koritna l. Karatna.
 Korlát f. Gömör m. 5, 6.
 Kóród f. Szatmár m. 70.
 Kórógyi cs. 65, 159.
 Korpás szn. 187, 189.
 Kos b. Baranya m. 95.

- Koseth f. Körös m. 98.
 Koszorúmező f. Sáros m. 87.
 Kotroczó f. Nógrád m. 148.
 Kovácsi f. Baranya m. 65.
 Kovácskút f. Doboka m. 72.
 Kozár f. Zala m. 113.
 Kozárvár f. Belső-Szolnok m. 106.
 Kőbölkút f. Vasm. (?) 77—78.
 Kölcese szn. 62—63, 68.
 Kölcese szn. 62—63, 68.
 Kölcsey cs. 69—71.
 Kömörő f. Szatmár m. 70.
 Köncsöd szn. 71.
 Kőszeghy cs. 30, 47, 124, 186.
 Kővágó-Örs. I. Felső-
 Kövecses f. Gömör m. 189—91.
 Kövesd vr. és vrs. Zemplén m. 17.
 Kövesd f. Komárom m. 59.
 Kövesd f. Bihar m. 15.
 Kövesd f. Zemplén m. 11.
 Kövesdi cs. 58.
 Krabosevich f. Korbava m. 215.
 Krassics f. Zágráb m. 201.
 Krassics n. t. 201.
 Krassó m. alispánja 153.
 Kretin patak Körös m. 100.
 Kriscelko n. t. 218.
 Kucsin f. Sáros m. 83.
 Kuka szn. 183.
 Kukar n. t. 218.
 Kunok lázadása 50.
 Kuprivna I. Kaporna.
 Kurch I. Churt.
 Kurjákiak 214, 215, 224.
 Kustány f. Fejér m. 159.
 Kutassó f. Nógrád m. 9, 16.
 Kutus f. 46.
 Kürt f. Komárom m. 59, 60.
 Kürt f. Külső-Szolnok m. 14.
 Kürtőspatak 77.

 Laa vr. Ausztriában 187.
 Laczkfalva Sáros m. 82.
 Ladány I. Püspök-
 Ladihovics n. t. 201.
 Lajmér f. Baranya m. 96.

 Lanka f. Valkó m. 131.
 Langvis szn. 101.
 Lapacs f. Korbava m. 219.
 Lapsán n. t. 218—19.
 Lapsa b. Vas m. 36.
 Lapujtó f. Nógrád m. 148.
 Lathka vn. 56.
 Laznizith I. Lisznicsity.
 Lábatlan f. Esztergom m. 150,
 152—53.
 Lábod f. Somogy m. 98.
 Lábodi uradalom 98.
 Ládafölde b. Zala m. 173.
 Lád-Tomaj f. Zala m. 7.
 Lába f. Somogy m. 11, 16.
 Lápos I. Oláh-
 Lápasd f. Nógrád m. 9, 16.
 László vajda 128.
 Lázary cs. 69.
 Lede szn. 87—88.
 Lendva vr. I. Felső-
 Lendvay cs. 173.
 Lenk szn. 165.
 Lengyel f. Tolna m. 46.
 Lengyelirtványa b. Sáros m. 86.
 Lenti vr. 47, 168.
 Lesenceze-Tomaj f. Zala m. 109—113,
 Lesencezei-ág 112.
 Lesina-sziget 213—221.
 Lesnek f. Körös m. 98.
 Leuka szn. 179.
 Leupach f. Közép-Szolnok m. 108.
 Lég f. Pozsony m. 27.
 Léka vr. Vas m. 177.
 Léta vr. 128.
 Lika m. 220.
 Limbuh I. Felső-Lendva.
 Lipócz b. Zágráb m. 202.
 Lipóczy cs. 84.
 Lipovnok f. Gömör m. 146.
 Lipta-Gerege f. Nógrád m. 144.
 Lisznicsity n. t. 219—20.
 Litke f. Nógrád m. 149.
 Litván hadjárat 180.
 Lóc f. Gömör m. 190.

- Lók f. Sopron m. 40.
 Lomb b. Zala m. 18.
 Lomb szn. 17.
 Lóna l. Aranyos-
 Lónya f. Bereg m. 22.
 Lopó szn. 88.
 Lórántfy cs. 6—7. közt, 11.
 Losonc vrs és uradalma 105—109.
 Losonczy-ág és cs. 104—10.
 Lót f. Komárom m. 59—60.
 Lóthy-ág és cs. 58.
 Lovas f. Zala m. 19.
 Lőrinte f. Veszprém m. 30.
 Lőrinte n. 47.
 Lőrintey cs. 30.
 Lövey cs. 33.
 Lublai csata 85.
 Lubló vr. 83—84.
 Luczin f. Nógrád m. 144.
 Lucska f. Sáros m. 87, 90—91.
 Lucskai-ág 80, 82.
 Ludvég f. Nógrád m. 148.
 Luka szn. 143, 178.
 Lyakfalva f. Zala m. 173.
 Lyubae vr. Zára m. 225.
- M**achicin f. Zágráb m. 202.
 Macsalyai cs. 152.
 Mad f. Pozsony m. 27.
 Maga f. Szabolcs m. 153.
 Magas-Ábrány f. Közép-Szolnok m. 119.
 Magics női szn. 6—7 közt.
 Magyar n. t. 181—82.
 Magyar f. l. Kis-, Nagy-
 Magyar-Régen f. Torda m. 105.
 Magyar vn. 103.
 Majád szn. 114.
 Majorfölde l. Kolgyár.
 Majos szn. 181.
 Makod szn. 25, 27.
 Makoviczai uradalom 81.
 Mala(h) f. Gömör m. 159—91.
 Maladé szn és f. Kraszna m. 139.
 Malomfalva f. Baranya m. 3—4.
- Malonta b. Tolna m. 69.
 Maran szn. 64, 66.
 Marczal f. Nógrád m. 145.
 Margitsziget 133.
 Margitszigeti kolostor 73, 95, 183, 184.
 Margya f. Somogy m. 98.
 Maros vrs. Hont m. 23.
 Marót f. Esztergom m. l. Pusztá-
 Maróti-ág 76—77.
 Matucsínay cs. 22.
 Matuka-Keszi f. Bács m. 175.
 Mácsa szn. 160.
 Mácsa f. Szatmár m. 70.
 Mácsai bánág 83.
 Mácsai bánok 8, 65.
 Mácsik szn. 187.
 Mágócs f. Tolna (Baranya) m. 61.
 Mágocs f. Csanád (Csongrád) m. 61.
 Mágocs szn. 62.
 Máramaros m. 70.
 Márczadó f. Somogy m. 44.
 Márka-Szék f. Kraszna m. 118.
 Márkus f. Közép-Szolnok m. 117.
 Máté f. Gömör m. 16.
 Mátra-Szele f. Nógrád m. 16.
 Mátyásfölde f. Zala m. 47, 54.
 Mátyásteleke f. Nógrád m. 148.
 Medvevár Zágráb m. 123.
 Megyer f. Nógrád m. 16, 144.
 Megyericsa b. Körös m. 94.
 Mencsel f. Veszprém m. 132.
 Menget szn. 50, 92.
 Mentha szn. 189.
 Meszes f. Zemplén m. 103.
 Mező-Taresa f. Bihar m. 132.
 Merse (Szinyei) cs. 81, 83—84.
 Mérk szn. 183.
 Mihályi l. Ér-Mihályfalva.
 Mikefölde f. Közép-Szolnok m. 108.
 Mikocsa szn. 21.
 Mikó szn. 141, 144.
 Mikó f. Doboka m. 71—72.
 Mikos szn. 187.
 Mikse szn. 178.

- Milota f. Szatmár m. 70.
Mindszent l. Okor-.
Mirkovopolje f. Zágráb m. 198—99,
201, 203.
Mihálcz szn. 99—100.
Miley cs. 170.
Misejő szn. 187.
Miske szn. 18.
Miskolcz n. 130.
Mocs f. Esztergom m. 150, 154.
Mogorovity n. t. 220—21.
Mogyorós (Monyorós) f. Esztergom
m. 152.
Mohor szn. 56, 130.
Moka szn. 142, 144.
Mokran b. Horvátországban 213.
Molana f. Zágráb m. 202.
Monostorszeg f. Belső-Szolnok m.
106.
Monoszlay cs. 130, 175.
Morvamezei csata 9, 135.
Mosony megye ispánja 145.
Mucsony f. Borsod m. 11, 16.
Munkád f. Esztergom m. 152.
Murány vr. Gömör m. 16.
Murity n. t. 221.
Muroly (Murony) Békés m. 42.
Musztona f. Nógrád m. 5, 6.

Nagy vn. 84.
Nagy-Bajom l. Bajom.
Nagy-Barom f. Sopron m. 41.
Nagy-Berény l. Kinus.
Nagyfalu f. Sáros m. 82—83;
Nagyfalu Baranya m. 96.
Nagy-Kaszó l. Kaszó.
Nagy-Kemlék vr. Körös m. 8, 10,
11, 17.
Nagy-Keszi f. Bács m. 175.
Nagylábu vn. 38, 44.
Nagy-Magyar f. Pozsony m. 181.
Nagymartoni cs. 68, 153.
Nagy Mihály l. Ér-Mihályfalva.
Nagyorrú vn. 105.
Nagy-Rátót l. Rátót.
Nagyszombat vr. 95.
Nagy-Várad l. Várad.
Nagy-Várad vrs. 23.
Nagy-Vászony f. Veszprém m. 132,
133.
Nakk f. Tolna m. 42.
Nádasdy cs. 6—7 közt.
Nádorok 8—9, 12—13, 40, 62, 79,
83, 105, 121.
Nána f. Esztergom m. 183.
Nána-Beszter n. t. 183—85.
Nána szn. 183.
Nápolyi hadjárat 16.
Nátaegyháza f. Külső-Szolnok m.
155.
Nekcsey cs. 84.
Nemes-Szalók f. Veszprém m. 45,
46—47.
Nemes-Szalóki-ág és cs. 45—46.
Nemyl szn. 187.
Nemti vr. l. Lenti.
Nemes vn. 72.
Neszmély f. Komárom m. 153.
Nezsider l. Szombathely 93.
Némay cs. 178.
Némedi l. Kis-.
Németi l. Sajó-.
Német-Kér l. Pertalteleke.
Német-Szecsőd f. Vas m. 36.
Németiszeg f. Somogy m. 98, 100.
Nene patak Sáros m. 90.
Nikolcsa l. Nolcsa.
Nolcsa n. t. 185—86.
Nolcsa szn. 185.
Nona vrs. Horvátországban 216,
222.
Novaj szn. 143.
Novák f. Mosony m. 93.
Novi-Dvor l. Uj-Udvar.
Novoselaz f. Horvátországban 222.
Nógrád f. Nógrád m. 23.
Nógrád m. ispánja. 12—14.
Nyárád f. Baranya m. 96.
Nyásfő b. Sáros m. 86.
Nyerges-Ujfalu f. Esztergom m. 152.

- Nyék f. Pozsony m. 185.
 Nyék f. Komárom m. 60.
 Nyirakol f. Somogy m. 43.
 Nyirád f. Zala m. 6.
 Nyitra m. ispánjai 4, 8, 22, 94.
- Obrovnicza l. Orbona.
 Ocsmány f. Somogy m. 159.
 Ohat f. Szabolcs m. 17, 33.
 Ohudalov női szn. 114.
 Oklevélhamisítás 154.
 Okor-mindszenti monostor Baranya m. 38, 46, 48, 55.
 Olasz l. Bodrog-
 Olasz cs. 52, 66, 103.
 Olasz cs. (Szente-Mágocs nb.) 104.
 Olaszország 123.
 Olcsa f. Komárom m. 108.
 Oláh-Lápos és uradalma Belső-Szolnok m. 106.
 Oláhtelek f. Bihar m. 15.
 Onga szn. 58.
 Olgyay cs. 27, 28, 182.
 Orbánd f. Szatmár m. 70.
 Orbó f. Belső-Szolnok m. 106.
 Orbona vrs. Körös m. 197—98, 200.
 Orbona b. Körös m. 124—25.
 Orbonay cs. 120, 124.
 Orbova l. Alsó-, Felső-
 Ordas f. Solt m. 61.
 Orikenygy vr. 2.
 Ormánd f. Temes m. 129—31.
 Orod f. Békés m. 155.
 Orosztonyi cs. 167.
 Ország szn. 176.
 Országbírák 4—5, 8—9, 128.
 Országgyűlések 12—13, 124.
 Osl szn. 141.
 Osl n. 18, 135, 166.
 Osztár f. Komárom m. 43.
 Osztrák háború 106.
 Otk szn. 176.
 Otnya-Szentpál f. Körös m. 197.
 Otkocs n. t. 186—87.
- Öcse f. Zala m. 125.
 Ökörítő f. Szatmár m. 70.
 Ölyvespataka b. Sárosm. 83—84, 90.
 Örke f. Torda m. 127—28.
 Örkeny szn. 104, 106, 112, 114, 126.
 Örkeny f. l. Egyházas-
 Örs l. Al-
 Örs f. Komárom m. 57.
 Örs l. Felső-
 Örsy cs. 33, 132—33.
 Ősi f. Szerém m. 115.
 Ösvény f. Békés m. 155.
 Ősz vn. 142.
 Őszöd szn. 31—33.
 Őz vn. 134.
 Őze szn. 49—50.
 Őzény szn. 58.
- Pabar f. Zala m. 78—79.
 Pago sziget 222.
 Paksy-ág és cs. 6—7 közt, 15.
 Palaznak f. Veszprém m. 2.
 Palásthy cs. 147.
 Paliczna-Szentpéter f. Körös m. 198.
 Palizna f. Nógrád m. 148.
 Palocsa vr. 83—84.
 Pajojta f. Hont m. 76—77.
 Pajojtai-ág 76—77.
 Panasz f. Bihar m. 34.
 Papd f. Baranya m. 65.
 Paptelke f. Doboka m. 72.
 Parizan f. Horvátországban 213.
 Partasóczy f. Pozsega m. 2.
 Partasóczy-ág és cs. 1—3.
 Pata f. Somogy m. 11, 16.
 Patony f. Pozsony m. 27.
 Patrim b. Valkó m. 131.
 Patyi cs. 134.
 Paultán l. Obnya-Szentpál-
 Páczdod f. Somogy m. 98.
 Pályi f. Nógrád m. 144, 148.
 Pályi f. Szatmár m. 33.
 Pályiteiek l. Szentgyörgy-
 Páris szn. 178.

Pásztóh vrs. Heves m. 16.
 Pásztóhi monostor 9.
 Pásztóhy-ág és cs. 6—7 közt, 11.
 Ped vr. Zágráb m. 17.
 Pakeri uradalom és patak Körös
 m. 94, 97, 139, 140.
 Pelbárt (Privartus) szn. 104—105
 közt.
 Pelava b. Zágráb m. 205.
 Pentele l. Duna-.
 Pentelei-ág 159.
 Pere f. Veszprém m. 16.
 Peresznye f. Sopron m. 125, 137.
 Perlasz f. Gömör m. 146.
 Peralteleke f. Tolna m. 69.
 Pest vrs. 13, 206.
 Peterd b. Tolna m. 161.
 Peterd szn. 93—94.
 Petke szn. 100.
 Petlend f. Szatmár m. 70.
 Petne vr. és f. Pozsega m. 17, 158.
 Petri l. Garadna.
 Petri f. Zala m. 47.
 Petrics f. Szerém m. 115.
 Petrik szn. 187.
 Petriszló szn. 187.
 Petény f. Nógrád m. 159—60.
 Pécsi püspök 64, 107, 142, 145
 Pécsöly f. Zala m. 20.
 Pély f. Esztergom m. 67—68.
 Péterhida f. Somogy m. 98.
 Pétermező f. Sáros m. 87.
 Pikud női szn. 39, 43.
 Pilis f. Nógrád m. 144.
 Pipe f. Kükkülső m. 53.
 Plach f. Korbava m. 215.
 Pocsaj f. Szerém m. 115.
 Podár f. Veszprém m. 41.
 Podgorja kerület Zágráb m. 202.
 Podgorja f. Pozsega m. 158.
 Podgorja szék Horvátországban 224.
 Pogony f. Gömör m. 10, 16.
 Pogány cs. 72.
 Pok n. 8.
 Pokajfalva f. Gömör m. 16.

Poletesity n. 221.
 Polity n. t. 221.
 Poltár f. Nógrád m. 144.
 Poltrifalye f. Korbava m. 215.
 Ponona n. t. 201.
 Porcz vn. 6—7 közt, 8, 9.
 Poroszló vrs. Heves m. 16, 32—33,
 107.
 Poroszlai monostor 32.
 Porvoz szn. 115.
 Pozdemér n. t. 201.
 Pozsony m. ispánjai 8, 121.
 Pozsony vr. 186.
 Pógyár l. Kolgyár.
 Póka (Nagy-Salamoni) cs. 26.
 Póka szn. 26, 134, 142, 187.
 Pós szn. 26, 27, 48.
 Pósa szn. 26, 39, 40, 75, 76, 120,
 185—86.
 Pósa-Baroma f. Sopron m. 41.
 Pósfalva Zala m. 172.
 Pósa-Volya f. Sáros m. 86.
 Pösze f. Somogy m. 48.
 Pösze f. Zala m. 18, 19.
 Prascheva n. t. 201.
 Priba vn. 6, 201.
 Pribics f. Zágráb m. 201.
 Pribiszló szn. 98.
 Prichavini f. Zágráb m. 202.
 Prodavicz b. Körös m. 123.
 Pugtelek b. Szabolcs m. 68.
 Pudur n. t. 188.
 Putnok vrs. Gömör m. 11, 16.
 Putnoky-ág és cs. 6—7 közt, 11,
 14—15.
 Putrumező f. Sáros m. 87.
 Pusztá-Marót f. Esztergom m. 77
 Pusztá-Ujlak f. Bihar m. 11, 15.
 Püspök-Ladány f. Szabolcs m. 35.
 Püspöki l. Sajó-
 Püspöki f. 125.
 Rach n. t. 203.
 Raczina b. Körös m. 124.
 Radona f. Sáros m. 85.

- Radnót (Reinhard, Raynald) szn
6—7 közt, 11, 18.
- Radoslavlavas f. Busán m. 215.
- Radvány f. Komárom m. 152—53.
- Radványi cs. 34.
- Raguza vrs. 217.
- Rafgnane f. Korbava m. 215.
- Ratva f. Sáros m. 84.
- Rata n. t. 203—5.
- Ravaszdeák szn. 34.
- Raviljane l. Rafgnane.
- Raz n. t. 20.
- Rád f. Somogy m. 1.
- Rád n. t. 1—3.
- Rád szn. 1.
- Ráday cs. 20.
- Rátót f. Pest m. 3, 11, 14, 16.
- Rátót f. Veszprém m. 3, 5, 11, 16.
- Rátót n. t. 3—20, 21.
- Rátót n. 47.
- Rátót (Ratold) szn. 3.
- Recske f. Gömör m. 189—91.
- Regiane f. Zára m. 221.
- Reka f. Zágráb m. 202.
- Rendes f. Zala m. 109.
- Rendesi cs. 109.
- Renold l. Radnót.
- Reszege f. Szatmár m. 118.
- Retteg vrs. Belső-Szolnok m. 11.
- Rezi vr. Zala m. 112.
- Reznek f. Zala m. 171, 173—74.
- Reznek-ág és cs. 167—71, 178.
- Rezneký cs. 47.
- Régen f. l. Magyar-, Szász-
- Rikolffy cs. l. Tarkóvy.
- Rimaföld b. Gömör m. 16.
- Rogh vr. Horvátországban 222.
- Rogova b. Horvátországban 220.
- Roskovány f. Sáros m. 89.
- Roskoványi-ág és cs. 80, 82, 83,
85, 86—89, 91.
- Rosd n. t. 20—23.
- Rosd szigete 20, 23.
- Rosindol f. Zágráb m. 202.
- Rozgonyi cs. 6—7 közt.
- Rozgonyi csata 13, 85, 117.
- Rozmen f. Somogy m. 98.
- Rozvány f. Zemplén m.
- Rozvány n. t. 24.
- Rozslosna f. Gömör m. 146.
- Rubin szn. 140.
- Ruszen f. Somogy m. 98.
- Ruszt vrs. Sopron m. 137.
- Ruzboid szn. 130.
- Rücs b. Valkó m. 129.
- Sajómezei ütközet 121, 123.
- Sajó-Németi f. Gömör m. 16.
- Sajó-Püspöki-Gömör m. 15—16.
- Salamon f. Veszprém m. 24, 26, 29.
- Salamon n. t. 24—30.
- Salamon-Vata f. Pozsony m. 24,
26, 29.
- Salgó vr. Szeben m. 33.
- Sarud f. Heves m. 109.
- Sas f. Külső-Szolnok m. 14.
- Sasad f. Pilis m. 183—84.
- Saul f. Somogy m. 98.
- Ság f. Nógrád m. 148.
- Ság-Ujfalu Nógrád m. 148. l. még
Karancs-
- Sámod f. Baranya m. 95.
- Sámod szn. 104—05 közt, 108, 114.
- Sánkfalva f. Gömör m. 188.
- Sár b. Vas m. 180.
- Sár-Ladány f. Fejér m. 48.
- Sára f. Zemplén m. 102.
- Sáros vr. 85, 87, 191.
- Sárosi kolostor 84.
- Sáros m. ispánjai 10.
- Sárospatak vr. 67, 102.
- Sárospatak vrs. 68.
- Sárkány f. Esztergom m. 153.
- Sártvány f. Esztergom m. 31, 152.
- Sártván-Vecse n. t. 31—35.
- Sástelek b. Sáros m. 86.
- Sátorallya-Ujhely 12.
- Sávoly szn. 175.
- Sebe szn. 127, 147, 175.
- Sebesy cs. 85.

- Sebestyén f. l. Szentjakab.
 Selip f. Nógrád m. 14, 16.
 Selpe f. Pozsony m. 11.
 Semjén f. Zemplén m. 17.
 Sempte ispánja 58.
 Semsey 86, 90.
 Sena szn. 58.
 Sennye f. Vas m. 35—36.
 Sennye n. t. 35—36.
 Serke l. Gortvató.
 Sernov b. Zágráb m. 205.
 Sédtő (Süttö) f. Esztergom m.
 42—43.
 Siger f. Baranya m. 96.
 Sile b. Szabolcs m. 17.
 Simony f. Somogy m. 98.
 Simontornya vr. Tolna m. 20.
 Sitkey cs. 179.
 Solt f. Szerém m. 115.
 Smaragd szn. 36—37.
 Som f. Somogy m. 98.
 Somkut f. Gömör m. 144, 146.
 Somogy m. ispánjai 4, 15, 40, 121.
 Somogyon f. Küküllő m. 53—54.
 Somogyoni cs. 52, 54.
 Sopron m. isp. 93.
 Sopron m. ispánjai 8, 14, 15.
 Súlyom tenyésztés 15.
 Sós-Hartyán f. Nógrád m. 143—44,
 148.
 Sós (Sóvári) cs. 84.
 Sós-kút f. Fejér m. 183—85, 94.
 Söjtör f. Zala m. 125.
 Söpte f. Vas m. 165.
 Spalato vrs. 8, 121, 216—17.
 Stirochenna b. Zágráb m. 204.
 Stupnicza b. Zágráb m. 17.
 Subity n. t. 222—23.
 Surló n. t. 205.
 Süttö l. Sédtő.
 Sűvete f. Gömör m. 146.
 Szaboles f. Szaboles m. 67, 74.
 Szabolesy cs. 66.
 Szabó n. t. 37.
 Szada f. Zemplén m. 22—23.
 Szaday cs. 12.
 Szakadati cs. 62—63.
 Szakoly f. Szabolcs m. 108, 152.
 Szakolyi cs. 68.
 Szalaszegi cs. 180.
 Szalatnak f. Tolna m. 63.
 Szalonta szn. 176.
 Szalók n. t. 44—56, 109.
 Szalók f. Eger-, Nemes-, Tisza-
 Szalóka f. Bereg m. 22.
 Szalókmezeje f. Sáros m. 84.
 Szanas f. Nógrád m. 148.
 Szaploneza patak 95, 97, 100.
 Szaploneza vr. Körös m. 100—101.
 Szarka f. Torda m. 128.
 Szatmár m. ispánja 15.
 Szava f. Baranya m. 65.
 Szák f. Komárom m. 38, 41, 44.
 Szák f. Tolna m. 38.
 Szák n. t. 38—44, 143.
 Szántó f. Zala m. 124—25.
 Szár-Berény f. Veszprém m. 19.
 Szász-Körös f. Küküllő m. 54.
 Szász f. Pozsony m. 27, 185—86,
 188.
 Szász-Régen f. Torda m. 105.
 Szeben m. ispánja 122.
 Szeceőd l. Német-
 Szedege b. Zala m. 55.
 Szederkény f. Baranya m. 65, 74.
 Szederreg f. Somogy m. 98.
 Szegi cs. 142.
 Szekeres f. Szatmár m. 69, 70.
 Szelezd f. Közép-Szolnok m. 118.
 Szemelnye f. Sáros m. 80—86.
 Szemere n. t. 57—60.
 Szemere szn. 58.
 Szemere f. Komárom m. 59—60.
 Szemény n. t. 57.
 Szencsei uradalom 97—101.
 Szengyeli cs. 72.
 Szentadorján f. Bihar m. 155.
 Szentandrás f. Abauj m. 153.
 Szentandrás f. Zala m. 172—73.
 Szentdemeter f. Gömör m. 190.

- Szente-Mágócs n. t. 61—70.
 Szente-Tornya f. Békés m. 61.
 Szentegyed l. Töttös f. Baranya m.
 Szentgyörgy l. Bessenyő f.
 Szentgyörgy f. Heves m. 111, 115.
 Szentgyörgy b. Körös m. 200.
 Szentgyörgy f. Pozsony m. 185.
 Szentgyörgy f. Sáros m. 80, 82,
 83, 86, 89.
 Szentgyörgy f. Somogy m. 11, 16,
 44.
 Szentgyörgy f. l. Zala-
 Szentgyörgyvölgye f. Zala m. 173,
 174.
 Szentimre f. Heves m. 110—12.
 Szentjakab f. Heves m. 108—111.
 Szentjakabi kolostor (Zala m.) 5.
 Szent-János monostor Horvátor-
 száiban 214.
 Szentgrót (Szentgírot) vrs. Zala m.
 114, 122—23.
 Szentgróti (Szentgíroti)-ág és cs.
 119—20.
 Szentkereszti cs. 82.
 Szentkirály l. Gyéres-
 Szentkozmadamján l. Tinódtő.
 Szent-Kozma-Damján-monostor Hor-
 vátországban 213—14, 216, 218,
 219, 220, 225.
 Szentlélek f. Gömör m. 149.
 Szentmárton f. Doboka m. 71—72.
 Szentmárton f. Valkó m. 131.
 Szentmárton l. Zsurk-
 Szentmihály f. Baranya m. 34.
 Szentmihály f. Somogy m. 98.
 Szentmiklós f. Bereg m. 22.
 Szentmiklós f. Szabolcs m. 155.
 Szentpéter-Szili f. Doboka m. 71.
 Szenttrinitási monostor Baranya m.
 38, 48.
 Szepes vr. 86, 90.
 Szepes m. népei 127.
 Szepene f. Zala m. 112.
 Szepetneky cs. 52, 54.
 Szerdahely l. Vág-
 Szerep f. Szabolcs m.
 Szerepi monostor 155—56.
 Szerém m. ispánja 65.
 Szerhás vn. 26.
 Szécs n. t. 56—57.
 Szécsényi cs. 6.
 Szécsényi uradalom Nógrád m.
 40—41.
 Szék l. Márka-
 Székás b. Sopron m. 135, 136, 138.
 Székely ispán 106.
 Székesfejvári prépost 145.
 Széleskút f. Sopron m. 136.
 Széleskúti cs. 134, 136.
 Szénás cs. (Bályogi) 108.
 Széplak f. és uradalom Torda m.
 105.
 Széplak f. Bihar m. 118.
 Széplak f. Küküllő m. 53.
 Szikszay cs. 67.
 Szil n. t. 71—73.
 Szil-Tarcsa l. Mező-
 Szilvapatakközi f. Sáros m. 82.
 Szirák szn. 25.
 Szirács l. Szíres.
 Szíres vrs. Körös m. 101.
 Szítecz b. Zágráb m. 205.
 Szkopna f. Zágráb m. 202.
 Szlavogoszt n. t. 221.
 Szlopnicza l. Szaploneza.
 Szmilnó l. Szemelnye.
 Szolnok szn. 75.
 Szolnok n. t. 73—75.
 Szolnok m. ispánjai 105, 121.
 Szolovna b. Körös m. 122—23.
 Szolyva f. Bereg m. 22.
 Szombathely f. Mosony m. 93.
 Szomor vn. 90.
 Szond vrs. Bács m. 130.
 Szólát szn. 101.
 Szörényi bánok 106.
 Szörényi cs. 184.
 Sző (Zeve) f. Békés m. 155.
 Szőcs f. Zala m. 6, 171.
 Szőke vn. 20.

- Szöllős f. Győr m. 21.
 Szöllős vr. Nógrád m. 11.
 Szöllős Veszprém m. 16.
 Szőny f. Komárom m. 150.
 Sztáng I. Esztáng.
 Sztupity n. t. 223.
 Sztupnicza I. Szaploncza.
 Szubinity n. t. 223.
 Szuboczka patak Körös m. 97.
 Szüid f. Zala m. 123.
 Szünöse f. Vas m. 177, 179—70.
 Szürte f. Ung m. 17.
 Szvacsity n. t. 223.

 Tabor szn. 181.
 Tah f. Pilis m. 21.
 Tajd f. Komárom m. 60.
 Taladi kolostor Zala m. 6.
 Talpas vn. 85.
 Tamásfalva Sáros m. 86.
 Tamásfalvy cs. 83.
 Tamáshida f. Bihar m. 6.
 Tamási f. Nógrád m. 59.
 Tamási f. Veszprém m. 43.
 Tancs szn. 156.
 Tancskereki f. Bihar m. 155—57.
 Tanisz szn. 104, 112.
 Tank szn. 25, 28.
 Tapolca patak Körös m. 139—40.
 Tapolca vrs. Zala m. 116.
 Tapolczavölgye Körös m. 95, 97,
 98.
 Tar f. Heves m. 9, 16.
 Tary cs. 6—7 közt, 11.
 Tarczal szn. 175.
 Tarcsa f. Zemplén m. 22.
 Tarcsa I. Ér-
 Tarcsa I. Mező-
 Tard f. Somogy m. 2.
 Tardos szn. 20, 76, 141, 144.
 Tardos n. t. 76—78.
 Tardos f. Esztergom m. 76—77,
 115.
 Tardos f. Somogy m. 44.
 Tarkó b. Sáros m. 82, 90.

 Tarkövy cs. 82, 85, 87, 90.
 Tarnócza f. Somogy m. 98.
 Tas b. Pest m. 161.
 Tata b. Esztergom m. 56.
 Tatárjárás 48, 130, 190.
 Tárnok (királyi) 85.
 Tárnokmesterek 8, 12, 15, 105.
 Tárnok f. Fejér m. 184.
 Tátika n. t. 78—79.
 Tátika vr. 78—79.
 Tátony n. 79.
 Tekele n. t. 80—91.
 Tekele szn. 87—88.
 Tekenye f. Zala m. 125.
 Tekenyei cs. 180.
 Tekse szn. 176.
 Telegdy cs. 118.
 Temetvény vr. Nyitra m. 22.
 Tenke szn. 108.
 Tenkőteleke b. Nógrád m. 148.
 Tepsen szn. 14.
 Terecső b. Baranya m. 44.
 Teremech b. Nyitra m. 183—84.
 Terjén f. Komárom m. 41—42.
 Tereskei monostor Nógrád m. 32.
 Terkent n. t. 91—92.
 Ternye f. Sáros m. 81—83.
 Ternyei-ág és cs. 80—84, 91.
 Terpich b. Pozsega m. 158.
 Tetachich b. Horvátországban 212-
 Tényő (Tunev) szn. 75.
 Tét f. Győr m. 92.
 Tét f. Mosony m. 92.
 Tétény n. 124, 140.
 Tétény n. t. 93—96.
 Tétény f. Pest m. 96.
 Tholonygh n. t. 205.
 Thurja n. t. 206.
 Tiba szn. 112, 114, 187.
 Tibold n. t. 97—101.
 Tikod f. I. Tyukod.
 Timár-Dém f. Veszprém m. 46.
 Tinódtő b. Heves m. 107.
 Tiszaköz f. Szabolcs m. 154.
 Tisza-Szalók f. Heves m. 45, 50—51.

- Tisza-Szalóki cs. 108.
 Tisza-Várkony f. Külső-Szolnok m. 12.
 Tivadar f. Somogy m. 98.
 Tiván szn. 178.
 Tolcsva f. Zemplén m. 101—104.
 Tolcsva n. t. 101—104.
 Tolcsva n. 68.
 Tolmács f. Zala m. 113.
 Tolmány f. Valkó m. 131.
 Tolna ispánja 12.
 Tolzcont n. t. 206.
 Tomaj n. t. 21, 55. 104—15.
 Tomaj f. Lesencze-
 Tomaj szn. 112.
 Tomaj l. Lád-
 Tompa vn. 85.
 Tompos szn. 76.
 Toplicza f. Zágráb m. 202.
 Topliczai uradalom Körös m. 98.
 Topolovecz b. Körös m. 94.
 Topuszkai (Topliczai) monostor 195, 200, 204—205.
 Torda n. t. 115.
 Torda szn. 76, 141, 144.
 Torda vr. 127.
 Tordalaka f. Torda m. 128.
 Tordacs f. Fejér m. 96.
 Tordacs n. l. Tardos.
 Tormos l. Teremech.
 Torna f. Veszprém m. 6, 109.
 Tornya f. Zemplén m. 102.
 Tót bánok 8, 12, 15, 93, 95, 121, 124.
 Tótfalu b. l. Úsz-Salgó Sáros m. 86.
 Tót-Solymos f. Sáros m. 87.
 Tölcselmes l. Tót-Solymos.
 Tördemicz n. t. 116.
 Török f. Zala m. 109.
 Törincs f. Nógrád m. 149.
 Töttös b. Baranya m. 38, 44, 48, 152.
 Töttös b. Esztergom m. 77.
 Treutel cs. 63.
 Trencsén m. ispánjai 9.
 Tuboly f. Bihar m. 117.
 Tugomirity n. t. 224.
 Túroly n. t. 35, 116—19.
 Túroly szn. 116—17.
 Túroly-Tapolcza l. Tapolcza.
 Túrony f. Baranya m. 116, 160.
 Tuuch f. Szerém m. 115.
 Túz vn. 93.
 Túzsér f. Szabolcs m. 107.
 Túrje n. t. 119.
 Túrje f. Zala m. 119—25.
 Tymys l. Töttös.
 Tyák szn. 109, 112, 114.
 Tyúkod f. Szatmár m. 69—70.
 Tyúkszer-Apáti f. Bihar m. 118.
 Udvari f. Szabolcs m. 155.
 Udvarnok b. Esztergom m. 152.
 Udvarnok f. Esztergom m. 77.
 Udvarnok f. Zala m. 123.
 Udvarnoktelek b. Bihar m. 33.
 Ugali cs. 159.
 Ugocsa m. ispánja 15, 107.
 Ugra n. t. 129.
 Ugrinity cs. 222—23.
 Uj-Csepcs f. Esztergom m. 115.
 Ujfalu f. Gömör m. 16.
 Ujfalu l. Nyerges-
 Ujfalu f. Zemplén m. 102.
 Ujhely l. Sátoralja-
 Uj-Kér f. Sopron m. 135.
 Ujlak f. Baranya m. 65.
 Ujlak l. Pusztá-
 Ujlak b. Valkó m. 131.
 Ujnép f. Somogy m. 98.
 Uj-Udvar Zagorje m. 17.
 Ujvár m. ispánjai 94, 154.
 Uros szn. 181.
 Úsz-ág és cs. 80, 82—83, 85—86, 91.
 Úsz szn. 85.
 Úsz-Peklén f. Sáros m. 86.
 Úsz-Salgó f. Sáros m. 86, 89.
 Úz szn. 102, 110.

- Uza szn. 102.
 Üne-Szakoly l. Szakoly.
 Vaja f. Temes m. 129.
 Vaja n. t. 129—32.
 Vajk b. Tolna m. 69.
 Vajk n. 94.
 Vajk-Keresztúr f. Körös m. 94.
 Vajna szn. 140.
 Vajon f. Somogy m. 98.
 Vajszló szn. 187.
 Vak vn. 11.
 Valkó m. ispánja 65, 131.
 Valkófő b. Valkó m. 65—66.
 Vanyarcz f. Nógrád m. 23.
 Varas n. t. 188.
 Varatimirich n. t. 206.
 Varju cs. 178.
 Varsa f. Tolna m. 46.
 Varsány f. Fejér m. 184.
 Vata szn. 141, 144.
 Vas m. ispánjai 5, 14—15, 106.
 Vas m. várnagya 177.
 Vas-Dinnye f. Komárom m. 41.
 Vác-Hartyán f. Pest m. 14, 16.
 Váci püspök 23.
 Vág-Szerdahely b. Pozsony m. 147.
 Vág-Vecse f. Nyitra m. 31.
 Vámos f. Veszprém m. 2, 18.
 Várad l. Nagy-.
 Várad püspök 35, 132.
 Várad székesegyház 118—19.
 Várday cs. 67, 69, 114.
 Várkony l. Tisza-.
 Váró szn. 113.
 Várong f. Tolna m. 41, 42.
 Várvíz f. Bihar m. 118.
 Vásony n. 56.
 Vásony f. l. Nagy-.
 Vásony n. t. 132—33.
 Vecse l. Duna-, Vág-.
 Vecse vn. 6—7 közt, 11.
 Vedres-Ábrány l. Magas-.
 Veglia szigete 213, 223—25.
 Velhen b. 98.
 Velika vr. Pozsega m. 158—59.
 Velikei-ág és cs. 158—59.
 Velemér patak 173—74.
 Velenczei köztársaság 215, 217.
 Velezd f. Borsod m. 12.
 Velkenye f. Gömör m. 15—16.
 Vencsellő f. Szabolcs m. 67.
 Venis női szn. 113.
 Veperd f. Sopron m. 40.
 Verbova l. Felső-Orbova.
 Verebélyi cs. 144.
 Veres (Szakáll) cs. 154.
 Veresalma patak 90.
 Vernelvágása b. Sáros m. 90—91.
 Vernerfia cs. 124.
 Vesencz f. Szerém m. 115.
 Veszkény f. Sopron m. 133—38.
 Veszkény n. t. 133—38.
 Veszprém vrs. 6, 19.
 Veszprém m. ispánja 184.
 Veszprémi püspök 1, 2, 6—7, 152.
 Veszprémvölgyi monostor 19.
 Veteriniche f. Zára m. 221.
 Vezseny n. t. 111, 115, 139.
 Vezseny f. Külső-Szolnok m. 139.
 Vécs-ág 150—54.
 Vécs szn. 150—52.
 Vécs vn. 151.
 Vér-Bulcs n. l. Lád.
 Viddin l. Bodon.
 Virevity n. t. 224.
 Virteta n. t. 139.
 Visegrád vr. 23.
 Visonta f. Somogy m. 98.
 Vitenyéd f. Zala m. 122, 126.
 Vitéz-Hutinyanim n. t. 206.
 Vivos női szn. 164.
 Vizmeecz b. Zala m. 48.
 Vodicsa b. Szana (Zana m.) 17.
 Vodicsay cs. 195, 200, 201, 203,
 205.
 Vodon vn. 32, 34.
 Vojk n. t. 139—40.
 Vojkfý cs. 140.
 Vojk-Keresztúr f. Körös m. 140,
 205.

- Voyoz szn. 185.
Völky cs. 28, 182.
Vörös szn. 169.
Vrh-Bulzeta b. Zágráb m. 205.
- Zala-Lövő f. 174.
Zala-Bér f. 124—25.
Zala-Szentgyörgy f. 172, 174.
Zamaria f. Valkó m. 74.
Zana m. ispánja 8.
Zay cs. 130.
Zágór n. t. 140.
Zágráb szn. 189.
Zágrábi püspök 122.
Zágráb-Korpás n. t. 189—91.
Záh n. 13.
Záh szn. 134, 141—49.
Záh n. t. 141—49.
Záhfalva f. Nógrád m. 141.
Záhtelke l. Báldontelke.
Záhtelke f. Nógrád m. 145.
Zálnok f. Közép-Szolnok m. 118.
Zára vrs. 121, 123, 218—19, 222,
123—25.
Zászló szn. 140.
Zechche f. 131.
Zelbarouna b. Pozsega m. 158.
Zeng vrs. 195, 200.
Zerje szn. 25, 98.
- Zlat n. t. 207.
Zok szn. 189.
Zombor szn. 26.
Zopa-ág és cs. 39, 43—44, 48.
Zopus szn. 128.
Zovárd n. t. 149—57.
Zovárd szn. 151, 154.
Zólyom m. ispánja 15.
Zuchya női szn. 101.
Zudinity n. t. 225.
Zulad szn. 99—100.
Zvonimir horvát király 218—19.
Zsadány n. t. 157—60.
Zsadány f. Tolna m. 157.
Zsárolyán f. Szatmár m. 69.
Zsáka l. Izsólaka.
Zsákod f. Küküllő m. 53.
Zsámboki (Zsámbéki) cs. 6—7 közt,
37.
Zsór f. Gömör m. 16.
Zsid f. Zala m. 112.
Zsidány f. Sopron m. 79.
Zsidó f. és monostora Pest m. 161.
Zsidó n. t. 160—61.
Zsidó szn. 161, 170.
Zsombory cs. 73.
Zsurk f. Szabolcs m. 107.
Zsurk-Szentmárton f. Szabolcs m.
107.

IGAZÍTANDÓK:

- 4 lap alulról 14 sor csegei helyett czegei
17 » felülről 1 » Dusnok után teendő: Velezd (1294—1347.)
31 » » 1 » Sartiván helyett Sártiván
39 » » 7 » Albey helyett Albis (V. ö. H. O. VI. 282.)
44 » alulról 7—8 sor közé teendő a 143 l. 6-ik bekezdése
63 » » 2 sor az első 8 sz. jegyzet: A. I. 546.
100 » » 7 » szentesi helyett szencsei
100 » » 6—7 sor közé teendő: Mihálcz fiai 1327-ben tótországi
főurak s Micsk bán tanácsosai Blagay okl. 101.
106 » » 11 sor »másfelé fekvő falvaik közül« kihagyandó
127 » felülről 16 » morvamezei helyett dürnkruti
158 » » 14 » Zelborauna helyett Zelbarouna.
-

